МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

МАТЕРІАЛИ

VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ»

до 55-річчя кафедри обліку і оподаткування та 85-річчя від дня народження доктора економічних наук, професора Литвина Богдана Мироновича

Тернопіль
26-27 вересня 2024 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра обліку і оподаткування

до 55-річчя кафедри обліку і оподаткування та
до 85-річчя від
дня народження доктора
економічних наук, професора
Литвина Богдана Мироновича

МАТЕРІАЛИ
VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ»

Том – 1
Тернопіль
26-27 вересня 2024 року

УДК 657:658
С 76

Редакційна колегія:
АВЕРКИНА Марина, д.е.н., професор, Естонська школа бізнесу (Естонія)
ВАКУЛЕНКО Вероніка, доктор філософії, доцент Бізнес-школи Університету Норд (Норвегія)
ГУМЕННА-ДЕРІЙ Марія, д.е.н., доцент, ЗУНУ
ДЕРІЙ Василь, д.е.н., професор, ЗУНУ
ЖУКЕВИЧ Світлана, к.е.н., доцент, ЗУНУ
ЗАДОРОЖНИЙ Зеновій - Михайло, д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри обліку і оподаткування, ЗУНУ
ЗАРУДНА Наталія, к.е.н., доцент, ЗУНУ
КАРТЕР Фінбар, керівник центру студентської підприємницької діяльності, Університет східної Англії (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії)
КІСТЕР Агнієшка, доктор габілітований, професор, Університет Марії Кюрі-Склодовської (Люблін, Польща)
КІТСІНГ Мееліс, професор, ректор Естонської школи бізнесу (Естонія)
КЛУДАЧ-АЛЕССАНДРІ Магдалена, доктор габілітований, професор, директор Колегіуму економічних та соціальних наук, Варшавська політехніка (Польща)
КРУПКА Ярослав, д.е.н., професор, ЗУНУ
МЕЛЬНИЧУК Інна, к.е.н., доцент, ЗУНУ
МУРАВСЬКИЙ Володимир, д.е.н., професор, ЗУНУ
ОМЕЦІНСЬКА Ірина, к.е.н., доцент, ЗУНУ
РОМАНІВ Ростислав, к.е.н., доцент, ЗУНУ
СЕМБІЄВА Ляззат, д.е.н., професор, Євразійський національний університет імені Л. М. Гумільова (м. Астана, Казахстан)
ТАНАСАС Георгіос, доктор філософії, доцент кафедри управлінських наук і технологій, Патрський університет (Греція)

Комп'ютерна верстка:
МУРАВСЬКИЙ Володимир, д.е.н., професор

Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченій 55-річчю кафедри обліку і оподаткування та 85-річчю від дня народження д. е. н., проф. Б. М. Литвина (26-27 вересня 2024 р., м. Тернопіль). Том 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2024. 555 с.

Розглянуто сучасні тенденції розвитку обліку в Україні та за кордоном, відображені проблеми облікової інформації як засобу забезпечення захисту інтересів власника, обліково-аналітичної інформації в управлінні підприємницькою діяльністю, розкриті актуальні проблеми розвитку аудиту та його інформаційного забезпечення, визначені перспективи запровадження сучасних інформаційних технологій в обліку, аналізі та аудиті.

Для науковців, докторантів, аспірантів, студентів, а також усіх осіб, які цікавиться проблемами обліку, оподаткування, аналізу, статистики і контролю в системі менеджменту.

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за зміст, достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій
При використанні наукових ідей та матеріалів цього випуску, посилання на авторів і видання є обов'язковим

ISBN 978-966-654-789-0 © **Західноукраїнський національний університет, 2024**

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЗВІТНІСТЬ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Bila Yu. A.
BIOENERGY ASSETS IN THE GLOBAL CLIMATE SCENARIO: ACCOUNTING ASPECT **22**

Georgios Kampiotis,
Georgios L. Thanasas
INVESTIGATION OF BUSINESS STRUCTURES AND THEIR TAXATION IN GREECE **25**

Magdalena Kludacz-Alessandri, **30**
Vita Semaniuk
SYNERGETIC APPROACH TO MODERNIZING ACCOUNTING SYSTEMS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

McLaughlin, Sean J.,
EARLY RETURNS ON LEGALIZED SPORTS BETTING IN THE UNITED STATES **34**

Znak N.,
Gumenna-Derij M.
ORGANIZATION OF ACCOUNTING AND TAXATION IN CANADA: THEORY AND PRACTICE **38**

Акімова Н. С.,
Янчева Л. М.,
Наумова Т. А.
СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ **41**

Андросенко О. О.
БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЛАНУВАННЯ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ **44**

Бойко Р. В.,
Чік М. Ю.,
ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ЛІКВІДАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СУБ'ЄКТАМИ БІЗНЕСУ **47**

Бондар М. І.,
Цятковська О. В.
РОЛЬ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ЗВІТНОСТІ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ **50**

Бруханський Р. Ф.
СПЕЦИФІКА ГЕНЕРУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПОТРЕБ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ КОРПОРАЦІЙ **54**

Білько О. О.
ПЕРВИННИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІНСЬКІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ **56**

Вагнер І. М.,
Демко І. І.
СТАН КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ПЕРІОД ВОЄННИХ ДІЙ **59**

Воськало Н. М.
ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ І ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ІТ-СФЕРІ **62**

Герасимович І. А.
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ІНЖИНІРИНГ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ В УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ **64**

Гуцаленко Л. В.,
Лепетан І. М.
ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ СУБ'ЄКТОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РИЗИКІВ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ **68**

Дерій В. А.
ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВИХ НАУКОВИХ ШКІЛ В УКРАЇНІ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ З ОБЛІКУ Й ОПОДАТКУВАННЯ **71**

Журавель Г. П.,
Питель С. В.,
Денчук П. Н.
ЕВОЛЮЦІЯ ПОДВІЙНОГО ЗАПИСУ І ЙОГО БАЛАНСОВОГО УЗАГАЛЬНЕННЯ **74**

Жураковська І. В.
ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ **79**

Загородній А. Г.,
Партин Г.О.
ГОЛОВНИЙ ПРИНЦИП РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ **83**

Задорожний З.-М. В.
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ЗБИТКІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ, ЗУМОВЛЕНИХ ВІЙСЬКОВОЮ АГРЕСІЄЮ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ **87**

Задорожний М. З.
ІНТЕГРАЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ ОЦІНКИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА **91**

Закревська О. М.,
Ромашко О. М.
ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВАРТІСТЬ ПОСЛУГ АУТСОРСИНГУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ **94**

Зарудна Н. Я.,
Денчук А. П.
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА **97**

Засадний Б. А.
ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗМІНИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ **100**

Захаров Д. М.
ВИКЛИКИ ЕФЕКТИВНОГО ESG ЗВІТУВАННЯ В УМОВАХ СТАНДАРТИЗАЦІЇ **103**

Здреник В. С.,
Цісельський С. С.
АУДИТ І КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ: МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ **106**

Зоріна О. А.
БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ **109**

Івасечко У. В.
ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ: НОРМАТИНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ПОДАТКОВІЙ ЗВІТНОСТІ **112**

Калюга Є. В.
ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ **115**

Кацюбій І. В.
ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ **118**

Коритник Л. П.
ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ: НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД **123**

Корягін М. В.,
Чік М. Ю.
БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА **126**

Костюченко В. М.
КОНЦЕПЦІЇ ДОХОДУ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ **129**

Крупка Я. Д.
ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗМІНИ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ ПІД ВПЛИВОМ ТЕПЕРІШНІХ ВИКЛИКІВ **132**

Кулинич М. Б.
ЗБЛИЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ І НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ ПРИ ВІДОБРАЖЕННІ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ **135**

Кундеус О. М.,
Дерейчук О. П.
ПЕРЕДУМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА **138**

Кундря-Висоцька О. П.
СИСТЕМА ОБЛІКУ ПІД ВПЛИВОМ ВІЙНИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ **141**

Куцик П. О.
УПРАВЛІНСЬКА ЗВІТНІСТЬ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПОЛІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ **144**

Кіндрацька Л. М.
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ`ЄКТІВ СЕКТОРА ЗАГАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ **148**

Лаговська О. А.,
Лоскоріх Г. Л.
ПЛАН BEPS ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ: ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ ДЛЯ УКРАЇНИ **151**

Легенчук С. Ф.,
Жиглей І. В.
ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПОКАЗНИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КОМПАНІЙ **154**

Лемішовська О. С.
АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ: СУЧАСНІ ДИСКУСІЇ ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ВИРІШУВАННЯ В МИНУЛИХ РОЗРОБКАХ ГАЛИЧИНИ **157**

Ловінська Л. Г.
МЕТОД ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЯК ЗАСОБУ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ **161**

Любенко А. М.
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ АУДИТУ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ – ШЛЯХ ДО ДОВІРИ ТА ПАРТНЕРСТВА **164**

Ляпун О. М.
ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ, ПЕРЕВАГИ, РИЗИКИ **167**

Ліщук Т. А.
ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМЦІВ В КРАЇНАХ ЄС: ПРОГРЕСИВНІ ПРАКТИКИ **170**

Макарович В. К.
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КОМПЛЕМЕНТАРНИХ АКТИВІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ **173**

Малишкін О. І.
ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ВУГЛЕЦЕВИХ СЕРТИФІКАТІВ ПРОГРАМ ДЕКАРБОНАЦІЇ **176**

Марчишин Н. Я.
ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ **180**

Мельничук І. В.,
Фрицький В. І.
ЗАВДАННЯ ОБЛІКУ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ **183**

Мошковська О. А.
РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ **186**

Озеран А. В.
МСФЗ 18 : ЗМІНИ У ПРЕДСТАВЛЕННІ ФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ **189**

Олійник Я. В.
ДОСЛІДНИЦЬКІ ПРІОРИТЕТИ З ПИТАНЬ ТЕОРЕТИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ РЕФОРМ, ЯКІ СПРЯМОВАНІ НА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ **192**

Павелко О. В.
СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ ІЗ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕАЛІЯХ **195**

Пилипів Н. І.,
Рудий М. В.
УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ **198**

Правдюк Н. Л.
ОБЛІКОВЕ СПРИЙНЯТТЯ СУТНОСТІ КРИПТОВАЛЮТ **201**

Пушкар М. Р.
INFORMATION RESOURCES AS A FACTOR OF ECONOMIC DEVELOPMENT **204**

Пушкар М. С.
ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ **207**

Римар Г. А.
ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ **210**

Романів Р. В.
ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В КОНТЕКСТІ БІХЕВІОРИСТИЧНОЇ ТЕОРІЇ **213**

Рудницький В. С.,
Хомуляк Т. І.,
Дубіль О. В.
СУТНІСТЬ ЛОГІСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ У ПРОЦЕСІ РУХУ ТОВАРУ **217**

Савченко Н. Л.
ГАРМОНІЗАЦІЯ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ В КОНТЕКСТІ ТОВАРІВ КРИТИЧНОГО ІМПОРТУ: ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДИРЕКТИВ **220**

Семенишена Н. В.
ФОРМУВАННЯ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ **225**

Семчишин А. І.
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ У НАФТОДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ **228**

Сисоєва І. М.
МАТРИЦЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ **231**

Сисюк С. В.
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ГАРМОНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ **234**

Сороковий П. М.,
Воськало В. І.
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИБОРУ ЗАБУДОВНИКАМИ СПОСОБІВ ФІНАНСУВАННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА **237**

Струк Н. С.
ІНТЕГРАТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА **240**

Тарасевич Г. П.
РОЛЬ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ У ЗАЛУЧЕННІ ТА ВИКОРИСТАННІ СОЦІАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ **234**

Хомин П. Я.
ІМІТАЦІЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ **246**

Цибанюк І. О.
ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА **249**

Чебан Ю. Ю.,
Кузьома В. В.
ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ У ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА **252**

Швець В. Є.
МЕТОДИКА ОЦІНКИ ВТРАТ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ УНАСЛІДОК РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ **254**

Шевчук В. Р.,
Лучка О. Р.
ВПЛИВ ESG РЕЙТИНГІВ НА КОРПОРАТИВНІ РІШЕННЯ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ **257**

Шевчук В. О.
ВІЙНА ТА ПОВОЄННЕ ВІДРОДЖЕННЯ ЕКОНОМІКИ – ПАРАДИГМАЛЬНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ **260**

Шинкаренко О. М.,
Германенко Л. М.
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ **266**

Щирба І. М.,
Щирба М. М.
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ **269**

Яремко І. Й.
ПУБЛІЧНА ЗВІТНІСТЬ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ **272**

Яцишин С. Р.
НЕОБХІДНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ **276**

СЕКЦІЯ 2.
РОБОТИЗАЦІЯ І ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ МУЛЬТИКВАЛІФІКОВАНИХ БУХГАЛТЕРІВ

Galeshchuk S. M.,
Apollo M.
INTELLIGENT DOCUMENT PROCESSING IN ACCOUNTING **279**

Kafka Sofiia,
Finbarr Carter
ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE FINANCIAL PROFESSION AND LABOR MARKET **282**

Kister Agnieszka,
Parkitna Agnieszka
ROLE OF THE ACCOUNTANT OF THE FUTURE **286**

Liu Chengyu
CRYPTOCURRENCIES IN INTERNATIONAL ACCOUNTING **288**

Petryk Olena,
Basin Artem
ORGANIZATION OF THE DIGITALIZATION PROCESS OF THE ACCOUNTING SYSTEM **290**

Petryshyn Ludmyla,
Matskiv H. V.
FEATURES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ACCOUNTING **294**

Благодир О. Я.
ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ ОБЛІКУ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ **298**

Василішин С. І.
ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА ЗВІТНІСТЬ: ВИКЛИКИ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ **301**

Воробець Є. О.
ПЕРСПЕКТИВИ РОБОТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ **304**

Гаращук О. В.,
Куценко В. І.
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ ОСВІТНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ **308**

Грицишин А. В.,
Грицишин А. А.
ІННОВАЦІЇ У ФІНАНСОВОМУ ОБЛІКУ СМАРТ МІСТА: ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ **311**

Грінько А. П.,
Єршова Н. Ю.
ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА **314**

Дубініна М. В.
ПІДГОТОВКА ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ БУХГАЛТЕРІВ ДЛЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА РОЛЬ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ **318**

Дутчак І. Б.
ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА **321**

Ізмайлов Я. О.
ЦИФРОВІЗАЦІЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ **324**

Король С. Я.
ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ: ВИБІР МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ **327**

Кузуб М. В.
БЕЗПЕКА ДАНИХ У ХМАРНИХ СЕРЕДОВИЩАХ **330**

Кулик В. А.
ВИКОРИСТАННЯ ГІГ-КОНТРАКТІВ ПІДПРИЄМСТВАМИ ІТ-СФЕРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ **333**

Левицька С. О.,
Осадча О. О.
ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ **335**

Лопатовський В. Г.,
Богатчик Л. А.
АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАСВІДЧЕННЯ КОПІЙ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ОБЛІКУ **338**

Лугова О. І.,
Сирцева С. В.
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ: ОСНОВНІ ТРЕНДИ В ПРОФЕСІЙ БУХГАЛТЕРА **341**

Ляхович Г. І.
ОСОСБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ІТ-ПРОЄКТІВ **343**

Малюга Н. М.,
Русак О. П.
ЦИФРОВІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ **345**

Мужевич Н. В.
ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ **349**

Муравський В. В.
ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ В ІНДУСТРІЇ 5.0 **353**

Назарова І. Я.
ТРАНСФОРМАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ **355**

Осмятченко В. О.
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ: ІНТЕГРАЦІЯ, РОЗВИТОК ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ **358**

Панасюк В. М.
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ДРАЙВЕР ЗМІН У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ **361**

Пелех У. В.,
Тенюх З. І.
КОМПЕТЕНЦІЇ МУЛЬТИКВАЛІФІКОВАНОГО БУХГАЛТЕРА В СУСПІЛЬСТВІ ІНДУСТРІЇ 5.0 **365**

Пилипенко А. А.,
РОЗВИТОК ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ **369**

Пилипенко Л. М.,
Тивончук О. І.
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ **373**

Раделицький Ю. О.
КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ В ОБЛІКУ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ **376**

Реслер М. В.
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПЛИВУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК **378**

Савчук В. К.
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ПІДВИЩЕНІ ЕФЕКТИВНОСТІ АНАЛІТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ **381**

Соколенко Л. Ф.
СВІТОВИЙ ДОСВІД РОБОТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ **383**

Фаріон В. Я.,
Фаріон Ю. В.
КРИПТОВАЛЮТА ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ **386**

Фатенок-Ткачук А. О.
ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ДАНИХ ЯК ОСНОВА ОПТИМІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ СТЕЙКХОЛДЕРІВ **389**

Хоча Н. В.
ЕВОЛЮЦІЯ ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ЦИФРОВІЗАЦІЯ, РОБОТИЗАЦІЯ, ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ **392**

Чиж В. І.
ЗМІНИ ОБЛІКУ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ **394**

Шалімова Н. С.
ПРОФЕСІЇ СФЕРИ ОБЛІКУ, АУДИТУ, ОПОДАТКУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЬОВАНОСТІ ТА ЯКОСТІ **397**

Шевчук О. А.
АВТОМАТИЗОВАНІ ФОРМАТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННИХ ТРАНСАКЦІЙ **402**

Ясишена В. В.
ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ **404**

Ясінська А. І.,
Микитюк Н. О.
ОЗНАКИ ЕФЕКТИВНОЇ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ **408**

СЕКЦІЯ 3.
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО КОНТРОЛЮ, АУДИТУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ

Li Xiaoqing,
Nataliia Pochynok
NON-FAMILY CEOs AND ACCOUNTING IRREGULARITIES IN FAMILY BUSSINES **410**

Luchko Mykhailo,
Szmitka Stanislaw
FINANCIAL ANALYSIS: TRADITIONAL PRINCIPLES AND APPLICATIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE **413**

Tabur Lauri,
Averkyna Maryna
WHAT WE HAVE LEARNT ABOUT FEARS' MITIGATION ANALYSES DURING THE CHANGE MANAGEMENT RELATED COURSE? **416**

Zhukevych S. M.
EPISTEMOLOGICAL FOUNDATIONS OF FINANCIAL ANALYSIS AS A FIELD OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE **418**

Антонюк О. Р.
РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ДІЯЛЬНОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ **421**

Бандура З. Л.,
Чаплига В. В.
ЯКІСТЬ АУДИТУ ПРОЦЕСІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ **424**

Бачинський В. І.
ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА **427**

Безверхий К. В.,
Фоменко В. С.
КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ АУДИТОРСЬКОГО КОНСАЛТИНГУ В УКРАЇНІ: ЕМПІРИЧНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ **431**

Бонарев В. В.
УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ **436**

Василюк М. М.
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УСПІШНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ **439**

Воронко Р. М.
ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМСТВА **442**

Гавриленко В. О.
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ ПІДПРИЄМСТВ **445**

Гордополов В. Ю.,
Колісниченко Д. Л.
ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ АУДИТУ ВИТРАТ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ **448**

Кащена Н. Б.
АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ І ЦІННІСНА ШКАЛА УПРАВЛІНСЬКИХ ВПЛИВІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ БІЗНЕСУ **451**

Кирик В. І.
ЗАВДАННЯ АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я **454**

Клименко Т. В.,
Перетятько Ю. М.
ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕСУ **458**

Кріль А. Ю.
ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У СФЕРІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ **461**

Лазаришина І. Д.
ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЛЕВАНТНОСТІ АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ РІЗНИХ РІВНІВ УПРАВЛІННЯ **464**

Лоханова Н. О.,
Яцунська О. С.
ДО ПИТАННЯ ПРЕДМЕТУ ВІДАННЯ АУДИТОРСЬКОГО КОМІТЕТУ **466**

Лукановська І. Р.
КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЯК ОСНОВА ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЇ **468**

Майстренко А. С.
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО АУДИТУ КОМПАНІЙ **470**

Максимюк А. В.
ЗАПРОВАДЖЕННЯ МАКРОПРУДЕНЦІЙНОГО НАГЛЯДУ ЗА НЕБАНКІВСЬКИМ ФІНАНСОВИМ РИНКОМ В УКРАЇНІ **473**

Микитюк П. П.,
Микитюк Ю.І.
АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ВАРТОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЄКТІВ **476**

Назаренко І. М.
ФОРЕНЗИК: СУТНІСТЬ, РОЛЬ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ **479**

Нужна О.А.
АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ **482**

Озеран В. О.
ЗНОВУ ПРО АУДИТОРСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО В УКРАЇНІ **485**

Омецінська І. Я.,
Брик М. М.
ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ БІЗНЕСУ **488**

Папінко А. І.
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ **491**

Парасій-Вергуненко І. М.,
Юрчишин Я. В.
ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ **494**

Пацкань Ю. В.,
Назарова К. О.
ФОРЕНЗІК- ДІАГНОСТИКА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ **497**

Петрук О. М.,
Ратушний С. М.
ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЕРА НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ КАПІТАЛЬНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЄКТУ **502**

Погріщук О. Б.,
Щербич В. В.
ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ **505**

Проскуріна Н. М.
ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОЦЕС АУДИТУ **508**

Рожелюк В. М.,
Жук Н. Т.
АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ **510**

Садовська І. Б.
ОРГАНЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЮ **513**

Саченко С. І.,
Лисий С. В.
РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВДОСКОНАЛЕННІ СИСТЕМ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ПОСТКРИЗОВІЙ ЕКОНОМІЦІ **515**

Сверстюк А. С.,
Кучвара О. М.,
Климук Н. Я.
ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІТИЧНОГО ПОШУКУ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ПОШИРЕННЯ ГОСТРИХ РЕСПІРАТОРНИХ ЗАХВОРОВАНЬ, ГРИПУ ТА COVID-19 **518**

Сембієва Л. М.
АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ І ПРАКТИКА **523**

Слободяник Ю. Б.,
Чижевська Л. В.
АУДИТ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ **528**

Федоров І. О.,
Гордополов В. Ю.
ЗАВДАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СУСПІЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ **531**

Фесенко В. В.
ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК АУДИТОРСЬКОЇ СКЛАДОВОЇ МАГІСТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ **534**

Фоміна О. В.,
Кучанський О. В.
СТРАТЕГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ **537**

Хорунжак Н. М.
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ **540**

Хочай В. О.
ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ ЯК ЕЛЕМЕНТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА **543**

Шестерняк М. М.
АУДИТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ **547**

Шурпенкова Р. К.,
Сарахман О. М.
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ СТУПЕНЯ ЗБАЛАНСОВАНОСТІ СТРУКТУРИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПОРТФЕЛЯ ПІДПРИЄМСТВА **551**

СЕКЦІЯ 1
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЗВІТНІСТЬ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

UDC 657

Bila Yu. A.,
Doctoral candidate of the
Department of Accounting and Taxation
West Ukrainian National University

BIOENERGY ASSETS IN THE GLOBAL CLIMATE SCENARIO: ACCOUNTING ASPECT

One of the main tasks of the Energy Strategy of Ukraine until 2050 is the development of bioenergy and the use of renewable energy sources. A promising area of energy production is the processing of biomass and energy plants into biofuel. However, the lack of a unified approach to the theoretical definition of the main elements of bioenergy and the lack of a standardized system for their recognition by accounting objects complicates production processes, which necessitates conducting research in this direction.

The term "bioenergy resources" can be found in the scientific literature. M. Talavyria et al. define bioenergy resources as "...defined in space and time renewable energy resources of biogenic origin, which are characterized by a certain potential and for which the necessary technologies of extraction/production and use exist" [1]. This concept, in our opinion, is too broad for accounting purposes. Since its main objects are assets, liabilities and capital, let us consider the definition of the term "assets". According to the National Accounting Standards 1 "General Requirements for Financial Reporting": "assets are resources controlled by an enterprise as a result of past events, the use of which is expected to lead to economic benefits in the future" [2, 3]. In our opinion, the term "bioenergy assets" would be more appropriate, which would include those types of bioenergy resources that meet the definition of an asset under National Accounting Standards 1. The common feature between bioenergy

assets and bioenergy resources, which can serve as a criterion for recognition in accounting, is their renewable nature.

According to the International Renewable Energy Agency in its report "World Energy Outlook 2023: The Path to 1.5°C", the amount of CO2 emitted by renewable energy sources can be completely absorbed in the process of photosynthesis [3]. We believe that the ability to generate environmental benefits can be considered as a sign of bioenergy assets identification [4, 5].

In accounting, a method of accounting of biological assets has been developed. According to national accounting standards: "A biological asset is an animal or plant that, in the process of biological transformations, is capable of producing agricultural products and/or additional biological assets, as well as bringing economic benefits in another way" [6]. Bioenergy assets cannot be considered identical to biological assets. Their main difference is that the assets that are created by energy undergo physical (direct combustion) and chemical transformations (pyrolysis, gasification, production of alcohols and oils) in addition to biological. Hence, the recognition feature of bioenergetic assets is the ability to create an effect as a result of biological, physical and chemical transformations.

The prefix "bio" in the studied term indicates the relation to natural life cycles and the presence of organic processes. In particular, bioenergy assets have an organic origin (animal or plant) and the ability to biodegrade, which are criteria for their recognition as an accounting object. However, in the definition it is possible not to duplicate these two features, since biodegradation is a consequence of organic origin.

We consider it necessary to highlight the term "bioenergy assets" and propose a definition that will combine all the features of this accounting object: bioenergy assets are energy crops, organic substances (products, waste, residues from animal husbandry and crop production), industrial and household organic waste, as well as fuel produced from it, which, through biological, physical, or chemical transformations, are capable of generating energy for societal needs provide environmental benefits.

We suggest to include the definitions summarized in the study and provided in legislative documents and scientific literature as the criteria for recognizing bioenergy

assets: renewability; non-fossil nature; ability to create energy as a result of biological, physical and chemical transformations; ability to bring environmental benefits; organic origin.

References

1. Talavyria M.P., Baranovska O.D., & Dobrivska M.V. (2012). Development and application of different types of bioenergy. Nizhyn: PP Lysenko M.M., 180 s.
2. Задорожний З.-М. В., Крупка Я. Д., Омецінська І. Я. Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи обліку. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 294 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5794/1/Stan_i_perspektyvy_rozvytku_vitchyznkjanoji_ekonomiky-2013.pdf
3. Задорожний З.-М. В., Крупка Я. Д., Омецінська І. Я. Концепція розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в Україні : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 320 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5793/1/Kontseptsia_rorvytku_buhgalterskogo_obliku-2015.pdf
4. IRENA. (2023). World Energy Transitions Outlook 2023: 1.5°C Pathway, Volume 1, International Renewable Energy Agency, Abu Dhabi. Retrieved from World Energy Transitions Outlook 2023: 1.5°C Pathway (irena.org)
5. Bila Yu. Bioenergy Assets as an Innovative Accounting Object: Definition and Recognition Criteria. Oblik i finansi. 2023. pp. 5-10. https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-4(102)-5-10
6. Bila Yu. European Green Deal: accounting challenges of biofuel in Ukraine. Visnyk ekonomiky. 2023. 4. 171–180. DOI: https://doi.org/10.35774/visnyk2023.04.171
7. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (18.11.2005). Biolohichni aktyvy: Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 30 [Biological assets: National Accounting Regulation (Standard) 30]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text.

UDC 657

Georgios Kampiotis,
PhD candidate, Department of Management Science and Technology,
University of Patras, Greece
Georgios L. Thanasas,
Assistant Professor, Department of Management Science and Technology,
University of Patras, Greece

INVESTIGATION OF BUSINESS STRUCTURES AND THEIR TAXATION IN GREECE

Businesses in Greece have the opportunity to adopt many legal structures, each with unique characteristics and conditions. Sole proprietorships are businesses owned and controlled by a single individual. However, it is important to note that the individual also assumes unlimited personal liability for all debts incurred by the business. This entity is easily formed and terminated, and the income is subject to taxation at the owner's individual tax rate.

Partnerships consist of general partnerships (General Partnership - LLC) and limited partnerships (Limited Partnership - LLC). In a general partnership, two or more partners undertake collective management duties and bear unlimited personal liability. Limited partnerships consist of general partners, who oversee the business and have unlimited liability, and limited partners, whose liability is limited to their investment and who usually do not participate in management activities. Both forms are subject to taxation according to the proportional distribution of profits between the individual partners.

Limited Liability Companies (LLCs) provide liability protection that extends only to the extent of each owner's investment. Ownership of these companies may be held by individuals or organisations and management is supervised by appointed directors. These companies are subject to corporate tax rates and their profits are distributed to shareholders in the form of dividends.

Joint Stock Companies, also known as Public Limited Companies (PLCs), are suitable for larger businesses and are able to be traded on the stock exchange.

Shareholders hold limited liability and choose a board of directors to oversee the company. These companies are subject to strict regulatory requirements, which include substantial initial capital, regular financial reporting and compliance with governance rules. Corporate entities are subject to taxation at corporate rates, while dividends are taxed at the individual shareholder level.

Greece has a wide variety of business structures that meet various business requirements, each with its own distinct legal, financial and managerial implications. Understanding the differences between these forms is essential for anyone wishing to set up a business in Greece. The main categories include sole proprietorships, partnerships, limited liability companies, general partnerships and limited liability companies, each of which offers different levels of control, liability and regulatory obligations(Ribstein, L. E, 1992).

The sole proprietorship is the most basic type of business structure in which a single individual owns and manages the business, assuming unlimited personal liability. This structure is easy to set up and efficiently managed, making it very suitable for small businesses and individual entrepreneurs(Burns, P, 2022). In Greece, partnerships come in various forms, including general partnerships (General Partnership - O.E.) and limited partnerships (Limited Partnership - E.E.). In a general partnership, all partners bear the same responsibility and obligation. In contrast, limited partnerships consist of general partners who have unlimited liability and limited partners whose liability is limited to their investment. This structure ensures a balance between risk and capital contribution(Freedman, J, 2000).

Private Equity Companies (PEs) and limited partnerships provide owners with protection from personal liability extending beyond their investment. These structures are particularly suitable for medium-sized organisations because of their more complex nature. These entities require formal registration and compliance with corporate regulations, providing flexibility in both management and operations(Griffith, S. J, 2015). Joint stock companies, also known as an incorporated entity (A.E.), are specifically structured to accommodate larger businesses and facilitate trading of shares on the public market. Shareholders are only responsible for the amount of shares

they own and these companies are required to follow strict regulations, which include having substantial capital and providing regular financial information(Baums, T., & Scott, K. E, 2005).

TAXATION OF LEGAL ENTITIES IN GREECE

Business taxation in Greece depends on the exact business structure, with separate regulations and rates applying to sole proprietorships, partnerships, limited liability companies and joint stock companies. Understanding these differences is vital for complying with the regulations and achieving effective financial planning.

Individual ownership. In Greece, sole proprietorships are subject to taxation at the individual's personal income tax rate. Income earned by the business is considered individual income and is subject to progressive tax rates, which can range from 9% to 44%. Sole proprietorships are required to pay social security contributions, which form a significant part of their overall tax liability. In addition, they are required to collect and submit Value Added Tax (VAT) if their annual revenue exceeds a certain threshold(Satterthwaite, E. A, 2017).

Partnerships. Partnerships, such as general partnerships (General Partnership - LLC) and limited partnerships (Limited Partnership - LLC), are usually subject to taxation at the individual level. Profits are distributed among the partners according to the terms of the partnership agreement and are subject to personal income tax. Each partner individually reports his/her share of the profits in his/her own tax return, which is then subject to the progressive tax rates. Partnerships must also complete the registration process for Value Added Tax (VAT) and are responsible for paying social security contributions for each partner(Mineva, D., & Stefanov, R, 2018).

Establishment of limited liability companies. Corporate income tax applies to Limited Liability Companies (I.K.E.) in Greece. The current corporate tax rate is 22% from 2023. Dividends issued to shareholders as profits are subject to an additional 5% tax rate. I.K.E. companies are required to pay social security contributions on behalf of their employees and are also liable to pay VAT if their commercial activities include taxable services and goods(Beretta, G, 2018).

Limited liability companies. Limited Liability Companies (E.P.E.) share similarities with I.K.E. companies in terms of taxation. In addition, they are subject to the corporate tax rate of 22%, and dividends distributed are subject to a 5% withholding tax. Entities classified as an E.P.E. are liable for both employee social security contributions and VAT taxes(Jansen van Rensburg, J. P, 2016).

Public limited liability companies. Public Limited Companies (A.E.) are subject to stricter tax requirements. Both corporations and dividends are subject to a flat corporate income tax rate of 22%, while dividends are additionally taxed at a rate of 5%. These companies must comply with comprehensive financial reporting and auditing criteria. Employers are required to pay social security contributions on behalf of their employees and must also register for Value Added Tax (VAT). In addition, companies of limited liability companies are required to pay capital gains tax when they raise capital(Callison, J. W, 2000).

Overview of tax considerations. Every corporate entity in Greece is required to comply with VAT legislation, which imposes a standard rate of 24%. However, there are reduced rates that apply to certain goods and services. In addition, businesses are required to comply with annual reporting obligations and maintain accurate financial documentation. Failure to comply with tax rules can lead to fines and penalties, so it is important for businesses to keep abreast of current legislation and obtain competent tax guidance where necessary(Doran, M, 2009).

References

1. Baums, T., & Scott, K. E. (2005). Taking Shareholder Protection Seriously-Corporate Governance in the United States and Germany. Am. J. Comp. L., 53, 31.

2. Beretta, G. (2018). EU VAT at the dawn of the Fourth Industrial Revolution. World Journal of VAT/GST Law, 7(2), 76-97.

3. Burns, P. (2022). Entrepreneurship and small business. Bloomsbury Publishing.

4. Callison, J. W. (2000). Venture Capital and Corporate Governance: Evolving the Limited Liability Company to Finance the Entrepreneurial Business. J. corp. l., 26, 97.

5. Doran, M. (2009). Tax penalties and tax compliance. Harv. J. on Legis., 46, 111.

6. Freedman, J. (2000). Limited liability: large company theory and small firms. The Modern Law Review, 63(3), 317-354.

7. Griffith, S. J. (2015). Corporate governance in an era of compliance. Wm. & Mary L. Rev., 57, 2075.

8. Jansen van Rensburg, J. P. (2016). A critical analysis of a non-executive director's responsibility to register and account for VAT (Doctoral dissertation, North-West University (South Africa), Potchefstroom Campus).

9. Mineva, D., & Stefanov, R. (2018). Evasion of taxes and social security contributions. Center for the Study of Democracy.

10. Ribstein, L. E. (1992). The Deregulation of Limited Liability and the death of Partnership. Wash. ULQ, 70, 417.

11. Satterthwaite, E. A. (2017). On the threshold: Smallness and the value-added tax. Colum. J. Tax L., 9, 177.

UDC 657

Magdalena Kludacz-Alessandri,
dr hab., Associate Professor, Director of the College of Economics
and Social Sciences, Warsaw University of Technology, Poland
Vita Semaniuk,
dr hab., Professor, Professor of the Department of
Accounting and Taxation, Head of the Research Department,
West Ukrainian National University

SYNERGETIC APPROACH TO MODERNIZING ACCOUNTING SYSTEMS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Under the conditions of 21st-century globalization, socio-economic systems are undergoing rapid transformation, leading to new demands on the field of accounting science. Globalization is characterized by the high speed and unpredictability of changes that substantially affect economic activities and force a reassessment of traditional approaches to management and information systems. The dynamic environment of globalization and constant change reveals that traditional accounting methods may be inadequate for ensuring effective enterprise management. As a result, there arises an urgent need for the development and continuous improvement of accounting systems, which serve as the primary producers of economic information for businesses.

The companies that have successfully adapted to the globalized environment are characterized by possessing advanced information systems capable of generating new knowledge and ensuring flexibility in the face of continuous change. Adaptability to change and resilience to instability can be powerful sources of competitive advantage. Enterprises that are able to respond more quickly and accurately to changes in the external environment can better capitalize on emerging opportunities. A notable concept reflecting modern approaches to the development of information systems is synergetics. This interdisciplinary framework, formulated by Hermann Haken, underscores the importance of the synthesis of knowledge across fields and the self-organization of systems [1]. Synergetics explores the patterns of structure formation

and the conditions for self-organization within systems, and this approach has the potential to be applied to the creation of new accounting methods that correspond to the needs of globalization and the post-industrial society.

The development of accounting theories cannot be fully understood without acknowledging their historical context. Synergetics emerged as a response to the growing challenges faced by traditional economic and accounting theories. It offers a novel approach to understanding the processes of value formation, departing from mechanistic models. A synergetic perspective emphasizes the role of intellectual labor as a source of new value, which is particularly relevant for grasping the mechanisms underlying modern economic processes. This represents a significant shift from traditional theories that focused predominantly on tangible factors in the creation of economic value.

The methodology of synergetics has evolved as a response to the increasing demands for interdisciplinarity in contemporary economic science. The development of accounting science, therefore, requires the integration of various scientific approaches and theories to deepen the understanding of complex economic and social phenomena. The advent of non-traditional methodological frameworks in accounting aligns with the broader scientific objective of establishing a consensus on new theoretical paradigms. These developments aim to address the complex and dynamic nature of today's socio-economic environment, which traditional accounting theories are increasingly ill-suited to address.

An equally important aspect to consider is the philosophical underpinnings of accounting theory. Creativity in the field of economic science often manifests itself through the establishment of new connections and the synthesis of diverse areas of knowledge. Theories such as Imre Lakatos' falsification concept stress the need for a critical and reflective approach to the established scientific paradigms and principles (2). Accounting, as an applied science, is influenced not only by empirical data but also by philosophical and methodological shifts, leading to a transformation of its theoretical foundations. Modern theoretical approaches to accounting underscore the need for information systems to adapt to the new economic realities brought about by

globalization. Information systems must undergo a transformation from passive data-processing tools into active participants in the management processes. These systems should provide timely, relevant information that supports effective decision-making in rapidly changing environments. In this context, the development of accounting theory should incorporate a thorough analysis of the principles underlying these information systems. Accounting theory must be open to new philosophical and methodological approaches that adequately reflect the contemporary economic landscape, characterized by high complexity and volatility.

Accounting systems, as the backbone of economic information management, must be prepared for revolutionary changes and continuous improvement. Only in this way can they function effectively within the rapidly changing business environment. The accounting systems of the future must be capable of processing and delivering economic data in ways that provide meaningful insights and support strategic decision-making. As enterprises face increasingly complex economic conditions, the relevance and utility of accounting information become crucial to their survival and success.

Thus, the theoretical foundations of accounting must be revised to incorporate principles that provide logical structure and scientific rigor. Core accounting principles such as periodicity, autonomy, and continuity must be adapted to fit the realities of contemporary business operations. Theoretical constructs should adequately reflect the complexity and dynamism of modern economic systems, which require accounting methods capable of addressing the intricacies of a globalized economy.

In light of these challenges, accounting information systems, within the context of globalization and post-industrial society, must exhibit flexibility and adaptability. These systems should facilitate the creation and processing of information resources that enable businesses to respond effectively to changes and to achieve competitive advantages. The continuous development and enhancement of accounting methods will be necessary to support these goals. Furthermore, the integration of new approaches to information management, drawing from fields such as synergetics, will be essential for navigating the complexities of modern business environments.

The synergetic approach, with its emphasis on interdisciplinary synthesis and the self-organization of systems, offers a fresh perspective on the development of accounting systems. By integrating insights from various scientific disciplines, synergetics facilitates the creation of models that take into account the complexity and dynamism of modern economic environments.

These models can provide a framework for developing new accounting tools suited to the needs of globalized, post-industrial societies. The evolution of accounting theories must be viewed as an ongoing process, one that responds to the challenges posed by rapidly changing economic conditions. Traditional theories, such as the neoclassical approach, may no longer suffice in addressing the realities of modern economic systems, and this necessitates the development of new interdisciplinary research and methodological approaches.

The synergetic approach provides a holistic framework for understanding the interactions between economic, social, and informational systems in accounting. It recognizes the interconnectedness of these systems and the need for flexibility in adapting to the rapid changes characteristic of the global economy. Accounting, as both a science and a practice, must evolve in step with these changes, embracing new theories and methodologies to remain relevant.

Traditional accounting theories, while valuable in historical contexts, require augmentation or replacement to meet the demands of the current economic landscape, thus underscoring the importance of interdisciplinary research and theoretical innovation [3]. Only through such evolution can accounting continue to serve as a vital tool for business management and strategic planning in the era of globalization.

Література

1. Haken, H. (1977). Synergetics. Physics Bulletin, 28(9), 412.

2. Lakatos, I. (1977). The Methodology of Scientific Research Programmes: Philosophical Papers Volume 1. Cambridge: Cambridge University Press.

3. Semanuyk, V. (2018). Accounting Information Theory in a Post-Industrial Society: Monograph. Ternopil: TNEU.

UDC 657

McLaughlin, Sean J.,
Associate Professor, University Libraries Murray State University
United States of America

EARLY RETURNS ON LEGALIZED SPORTS BETTING IN THE UNITED STATES

Most of the United States has recently seen a dramatic liberalization of two of the country's three most lucrative vice industries, recreational marijuana and sports betting, as government thinking over the past decade has shifted away from costly and futile suppression efforts in favor of taxation and regulation. This paper will focus on the implications of a spring 2018 US Supreme Court ruling that effectively gave individual states the power to set their own laws by striking down the Professional and Amateur Sports Protection Act of 1992, a federal ban on sports betting. In the intervening years, 41 of 50 states have passed legislation allowing some form of legal sports betting, with California, Texas, Georgia, and South Carolina holding out as the last major jurisdictions to resist change [1]. Americans sunk an absolutely staggering $220 billion into legal sports betting in the first five years after legalization, creating a massive, untapped tax pool for every state that opted in [2]. As with every instance of decriminalization of multi-billion dollar black industries, however, there are substantial social and cultural costs that come along with eye-watering new revenue streams, which will be outlined below. As a revenue generator, legalization has been a clear win for the state that has come at a bearable cost of moderately diminished watchability for fans and state-funded treatment for gambling addiction. The early returns from the United States could help inform Ukrainian policy decisions should Kiev seriously consider reform of its sports betting laws at some point in the postwar era.

The main argument for legalizing vice is quite familiar by this point: shifting most of the revenue it produces away from violent, criminal elements to the state, which can reallocate some of the proceeds to harm reduction and addiction mitigation social programs. A number of major scandals in baseball, a sport that has a particular hold over the imagination of an older, wealthier, and whiter generation that is

overrepresented in American politics, acted, however, as a cultural drag that kept sports betting reform at bay over the past century. The peculiarities of the American political system mean that there is no uniform national sports betting law, with considerable variation of which sports punters can bet on (rules on in-state college sports differ greatly) and how much tax is applied (ranging from a skimpy 6.75% in Iowa all the way up to an eye-watering 51% in New York and Rhode Island). Each state has different regulations, but all that legalized it have seen a dramatic rise in revenues from sports betting. In the heartland, largely rural, mostly conservative Arkansas saw gambling returns double in 2022, just as did mostly urban, highly liberal New York State [3]. In New York, a big population base and sky high taxes brought in roughly $189 million in new revenue in the third quarter of 2023 alone. Receipts of over $1 billion in annual receipts seems entirely probable for 2024 [4]. This may seem like small beer in a state with a fiscal year 2025 budget of roughly $239 billion, but it alone is sufficient to cover 100 per cent of state financial transfers to local governments [5].

Over a half century ago, Congress passed legislation banning cigarette advertising on TV and radio [6], a move that demonstrated an understanding that the government could accept that Americans would continue using a legal, taxable product while at the same time taking action that would discourage it. It would be well advised to follow suit on sports betting.

Legalized sports betting is still new enough that there is not much academic literature on the long-term consequences of constant ad exposure among American children, but research from Britain and Australia, countries with more mature sports gambling markets, has shown clear evidence of negative outcomes in financial health, personal relationships, education, employment and crime. Gambling addiction predates legalization and is the primary downside of a lucrative industry. If the state collects growing revenues from this vice, few would argue that it has an obligation to society to help mitigate the harm it causes. The American media is awash in stories of hard luck gamblers who ruined their lives by doubling down on increasingly desperate bets. It is estimated that the number of Americans with a severe gambling problem has risen to 2.5 million, a number that has risen by an estimated 30 per cent since legalization in

2018 [7]. There have been high profile cases of reckless gambling by an NBA player and a MLB interpreter within the last year alone. The National Council on Problem Gambling (NCPG), a non-profit organization that lobbies for devoting half of government betting revenue to gambling addiction prevention, treatment and research, estimates that problem gambling costs the United States $14 billion annually [8]. Pre-legalization research from 2011 indicated social costs of $9393 per problem gambler ($13,426 adjusted for inflation as of August 2024), which puts NCPG numbers within the realm of plausibility [9]. Pre-legalization data from around 2010 put treatment costs at roughly $20-25,000 per patient, a sum that would in most cases be paid for by the individual and a private health insurer [10]. The NCPG will have little difficulty rallying the public around the idea that the state has an obligation to use sports gambling revenues to help subsidize these bills, but opinions vary widely on what an appropriate amount would be.

As with every governmental effort at reform, the hope is that solving one problem creates nothing worse than more manageable ones down the road. The early indication from the United States is that state governments can accept the inevitable allure of sports betting while taxing and regulating the industry in a manner that generates enough revenue to benefit taxpayers and help subsidize medical care for the worst problem gamblers. States that added regulation to suppress advertising could easily arrive at the least bad solution for all when it comes to managing a major vice industry.

References

1. National map. URL: https://www.americangaming.org/research/state-gaming-map.

2. Associated Press (AP). 2023. Americans bet $220 billion on sports in 5 years since legalization. PBS News, May 8. URL: https://www.pbs.org/newshour/economy/americans-bet-220-billion-on-sports-in-5-years-since-legalization.

3. Jimenez, A. (2024). Sports Betting on the Rise as States Let Gamblers Wager Online. National Conference of State Legislatures, March 27. URL: https://www.ncsl.org/state-legislatures-news/details/sports-betting-on-the-rise-as-states-let-gamblers-wager-online.

4. Grundy, A. (2024). Quarterly Survey of State and Local Tax Revenue Shows Which States Collected the Most Revenue from Legalized Sports Betting. United States Census Bureau, February 13. URL: https://www.census.gov/library/stories/2024/02/legal-sports-betting.html.

5. Budget and Actuals. (2024-25). OpenBudget.ny. URL: https://openbudget.ny.gov/spendingForm.html.

6. Federal cigarette labeling and advertising act 1. Public Law 89-92. 79 Stat. 282. URL: https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-972/uslm/COMPS-972.xml

7. Schlachter, T. (2024). How the US became hooked on sports betting – and the cost it's having on lives. CNN, May 3. URL: https://www.cnn.com/2024/05/03/sport/sports-betting-usa-impact-on-lives-spt-intl/index.html.

8. FAQs. National Council on Problem Gambling. URL: https://www.ncpgambling.org/help-treatment/faqs-what-is-problem-gambling.

9. Grinols, E. The Hidden Social Costs of Gambling. URL: https://www.senate.ga.gov/committees/Documents/HiddenCostsofGam.pdf.

10. Rodriguez-Monguio, R. et. al. (2018). The Economic Burden of Pathological Gambling and Co-occurring Mental Health and Substance Use Disorders. Journal of Addiction Medicine, 12, 1, 53-60.

UDC 657.1

Znak N.,
CPA, CA, Financial Specialist,
Alberta Energy Regulator, Canada
Gumenna-Derij M.,
Doctor of economics, Associate Professor
at the Department of Accounting and Taxation,
West Ukrainian National University

ORGANIZATION OF ACCOUNTING AND TAXATION IN CANADA: THEORY AND PRACTICE

The modern world of the global economy, digitization, resource potential, political changes, wars and environmental exhaustion poses new tasks to the organization of accounting and reporting. If earlier accounting tended to be nationalized in each individual country, now the question arises about its international nature. The question arises: why is it needed? The answer is obvious: to increase the size of foreign investments, the level of profit, which is one of the main goals of the economy.

Thus, the emergence of international financial reporting standards and international accounting standards pose new challenges to the national accounting standards of various countries around the world. Canada, which is one of the most developed countries in the world, is open to global economic trends, but has its own peculiarities. Effective accounting and taxation in Canada depends on the correct application of the normative legal framework, the industry to which the enterprise belongs, the province in which the enterprise is located, and the choice of software product. Regarding the formation of financial statements, the principles of its application have their differences for national and international companies.

General requirements for the concept of financial reporting, accounting policy of enterprises and its changes, reporting forms (Balance Sheet, Income statement, Cash flow statements), currency calculations and exchange rate differences, inventories, property, plant and equipment, leases, share capital, reserves, revenue, future benefits,

construction contracts, agriculture are similar to each other in Accounting Standards for Private Enterprises (ASPE) and IFRSs and IAS. However, there are some differences between these standards, which are listed in Table 1.

Table 1

Differences between Canadian GAAP for Private Enterprises and IFRS, IAS

Sec-tion	**Title of the Canadian GAAP Accounting Standards for Private Enterprises**	**DIFFER FROM**	**Type of standard**	**Title of the standard**
1591	Subsidiaries		IFRS 10	Consolidated financial statements
1625	Comprehensive Revaluation of Assets and Liabilities		IFRS	
1800	Unincorporated Businesses		IFRS	
3051	Investments		IAS 28, IAS 36	Investments in Associates and Joint Ventures, Impairment of Assets
3056	Interests in Joint Arrangements		IFRS 11	Joint Arrangements
3063	Impairment of Long-lived Assets		IAS 36	Impairment of Assets
3251	Equity		IAS 1	Presentation of Financial Statements
3465	Income Taxes		IAS 12	Income Taxes
3610	Capital Transactions		IFRS	
3805	Investment Tax Credits		IFRS	
3840	Related Party Transactions		IAS 24	Related Party Disclosures
3841	Economic Dependence		IFRS	
3850	Interest Capitalized – Disclosure Considerations		IAS 23	Borrowing Costs
3856	Financial Instruments		IAS 39	Financial Instruments: Recognition and Measurement

Note. According to Chartered Professional Accountants of Canada [1].

The taxation system in Canada is also special. There are provincial and territorial taxes (Provincial and territorial tax rates). The percentages in these provinces are different, which is due to a number of factors. However, we believe that in the conditions of a market economy, this feature of taxation in Canada is important and gives economic freedom to a certain extent to each region.

In addition to the above, it is worth noting that the professional qualities of an accountant have a significant impact on the development of accounting, analysis, taxation and auditing in the country. «Chartered Professional Accountants of Canada (CPA Canada) is one of the most influential accounting organizations in the world. Working with the provincial, territorial and Bermudian regulatory bodies, CPA Canada

supports the profession and represents Canadian CPAs at the national and international levels»[2].

On the other hand, certified accountants receive a decent salary for their work. «The average salary for a Certified Public Accountant (CPA) in Canada is C$71,555 in 2024. Financial reporting is C$73,498, auditing – C$72,792, accounting – C$67,073, tax preparing – C$70,875, financial analysis – C$76,506» [3].

In order to obtain a diploma of a certified accountant, the following are required: theoretical knowledge of financial accounting, taxation, features of reporting; possession of the regulatory and legal framework, in particular national and international accounting and reporting standards; ability to use software products designed for financial accounting and reporting; pass the relevant exams and obtain a diploma of a certified accountant. Hence, accounting and taxation in Canada has its own peculiarities. The positive aspects of Canadian accounting can set an example for Ukraine to improve national accounting, reporting and taxation in order to enter the international market and increase foreign investments.

Literature

1. Summary Comparison Canadian GAAP Accounting Standards for Private Enterprises (Part II) and IFRSs (Part I)) / Chartered Professional Accountants of Canada, 2017. p.29. URL: file:///C:/Users/HP/Downloads/G10161-RG-Summary-Comparison-Canadian-GAAP-ASPE-IFRS-January%202017%20(2).pdf

2. About Charted Professional Accountants of Canada. URL: https://www.cpacanada.ca/ en/the-cpa-profession/about-cpa-canada

3. Average Certified Public Accountant (CPA) Salary in Canada. URL: https://www.payscale.com/research/CA/Job=Certified_Public_Accountant_ (CPA)/Salary

УДК 657

Акімова Н. С.,
к.е.н., професор, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Янчева Л. М.,
к.е.н., професор, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Наумова Т. А.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біотехнологічний університет

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах глобалізації, стандартизації та уніфікації облікових процесів, розвитку міжнародних економічних відносин, мінливості законодавства проблема збалансованого формування бухгалтерського обліку та оподаткування стає все більш актуальною. При цьому найважливіше значення набуває формування обліково-податкової системи, яка охоплює все обліково-аналітичні процедури, комунікаційне взаємодія яких здійснюється через горизонтальні і вертикальні інформаційні потоки [1, с.25].

В сучасних умовах особливо гостро постають питання про ефективну постановку податкового обліку, оптимальної моделі взаємодії його не тільки з фінансовим, а і управлінським обліком, а також підвищення ролі податкового адміністрування, оптимізації податків на рівні господарюючого суб'єкта.

Як зазначають Гавриленко Н.В., Грищенко О.В. [2, с. 923] прагнення організацій забезпечити конкурентоспроможність своїх товарів і послуг в умовах діючої системи оподаткування спонукає до пошуку збалансованого рівня платежів, за якого оптимізуються інтереси самих організацій та інтереси держави. Існує кілька груп податків, які по-різному впливають на величину фінансових ресурсів підприємства.

Аналіз робіт вітчизняних авторів показує, що наразі питання організації обліково-податкової системи та інформаційних потоків її складових (фінансової, податкової та управлінської) розкриваються у науково-методичній літературі

лише з деяких аспектів. Ряд питань про факт існування управлінської та податкової складових обліково-податкової системи, їх роль та місце у структурі даної системи, співвідношенні з іншими видами економічної інформації, як і раніше, залишається дискусійним.

Виходячи з цієї інформації, можна відзначити, що побудова моделі взаємодії бухгалтерського та податкового обліку потребує системності і необхідності створення єдиної інтегрованої обліково-податкової системи.

В даний час моделі інформаційної обліково-податкової системи перебувають у стадії розробки та внесення постійних коректив. Основною метою побудови моделі інформаційної обліково-податкової системи є забезпечення ефективності функціонування системи контролю для підприємства. Тому мають створюватися організаційні умови для розвитку та взаємопроникнення методів планування, фінансового та податкового обліку, контролю, а також різних видів аналізу – фінансового, управлінського та податкового.

Запропонована модель обліково-податкової системи суб'єкта господарювання представлена на рис.1. Елементи, що становлять комплексну модель обліково-податкової системи перебувають у взаємодії із системою управління та виробничою системою підприємства. На основі інформації, що отримується в моделі обліково-податкової системи, будується аналіз діяльності та внутрішній і зовнішній аудит. У зв'язку з цим важливо визначитися з методологією, що застосовується в підсистемах обліку в частині оперативного управління, тактичного керівництва та стратегічного планування. У рамках інформаційної обліково-податкової системи відбувається поділ потоків облікової інформації на фінансову, управлінську та податкову.

Таким чином, представлена схема обліково-податкової системи відображає всі процеси обміну інформацією, що відбуваються на підприємстві. Таким чином, обліково-податкова система включає в себе чотири підсистеми – облік, аналіз, аудит та систему оподаткування [1, с. 32].

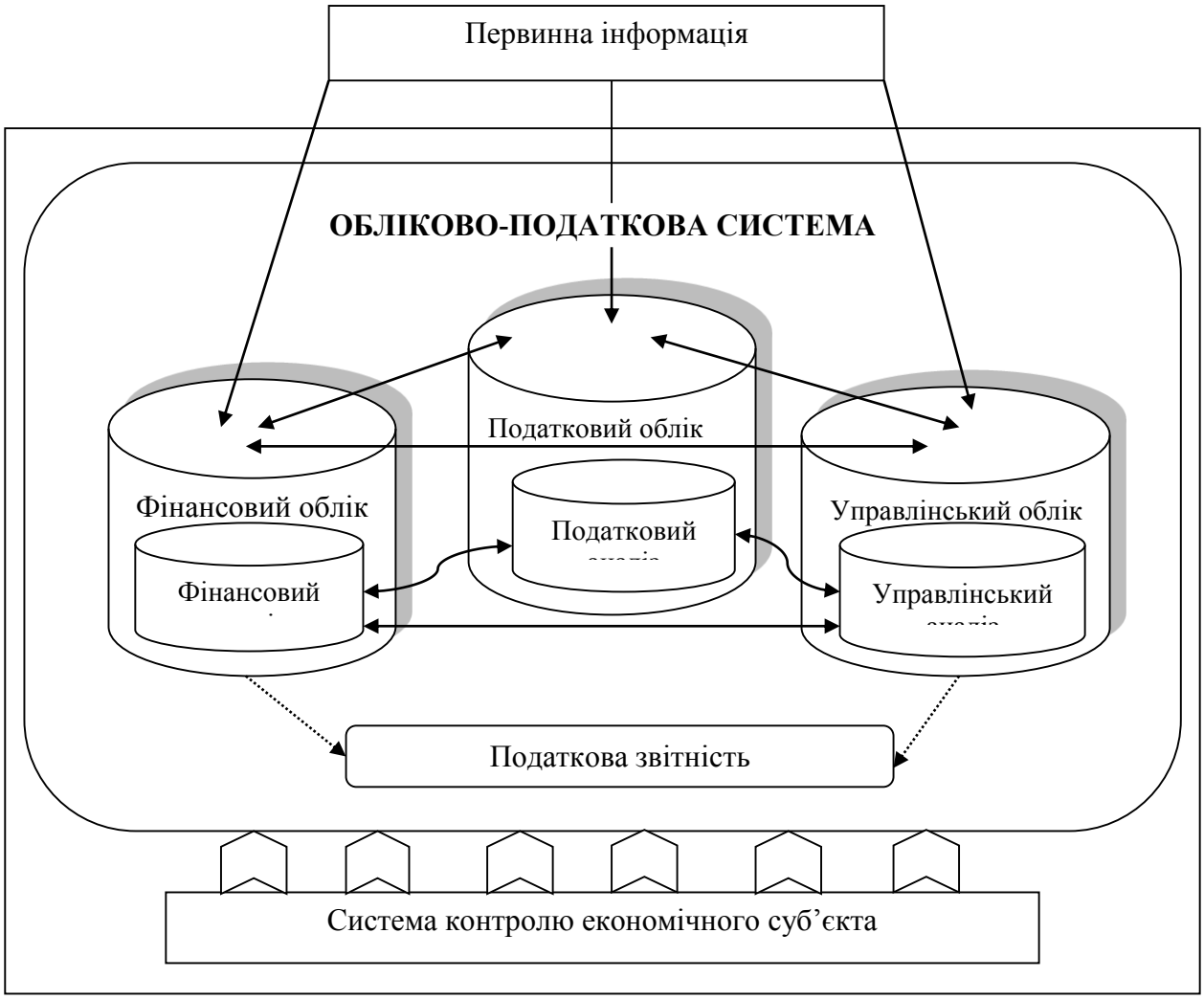

Рис. 1. Модель обліково-податкової системи суб'єкта господарювання

Література

1. Акімова Н.С. Організаційно-методичне забезпечення обліку і аудиту податкових розрахунків і платежів в системі інформаційного простору. Operation and development management of economic entities in European integration conditions: information service, mechanisms, digitalization : колективна монографія. М.Катовіце : Publishing House of Academy of Silesia, 2022. С. 25-48.

2. Гавриленко Н.В. Грищенко О.В. Податкові витрати та контроль їх стану в системі обліково-податкового інформаційного простору. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016.Випуск 14. С.922-927.

УДК 657.05

Андросенко О. О.,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Державний торговельно-економічний університет

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЛАНУВАННЯ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ

Бюджетування є важливим і дієвим інструментом у процесі планування витрат, контролю і управління витратами. Знання процесу розподілу загальновиробничих витрат на об'єкти обліку дозволяє управлінському персоналу підприємства приймати управлінські рішення, прогнозувати майбутні доходи та витрати при складанні бюджету на наступний звітний період.

Бюджетування, будучи управлінською технологією, складається з трьох компонентів [1]:

1) бюджетна технологія: застосування інструментів фінансового планування (формат бюджету, цільові показники, нормативи), система консолідування бюджетів, складених різними управлінськими рівнями;

2) процес організації бюджетування: облікові центри як об'єкти бюджетування, бюджетні процедури, бюджетний контроль із коригуванням, функціональне розподілення при бюджетуванні, система внутрішніх документів (положення, інструкції);

3) автоматичний розрахунок бюджетних показників: допомога при прогнозуванні, отримання оперативної інформації на основі затверджених раніше бюджетів.

Бюджетування загальновиробничих витрат – це формування ресурсів підприємства за видами та напрямами використання на визначений період, що забезпечує максимізацію прибутку.

С. Ф. Голов виокремлює три варіанти формування бюджетів: «згори-вниз», «знизу-вгору», «знизу-вгору/згори-вниз» [2, с. 340].

Бюджетування загальновиробничих витрат за підходом «згори-вниз» - є характерним для централізованих або невеликих підприємств, тобто при цьому окреслюються спершу стратегічні цілі на рівні вищого управлінського персоналу, а відповідно до них вже плануються загальновиробничі витрати. Працівники підприємства, які контролюють витрати виробництва у такому процесі участі не беруть. Бюджетування загальновиробничих витрат за підходом «знизу-вгору» є доцільним для підприємств, структура яких забезпечує надійну комунікацію підрозділів і керівники нижчої та середньої ланок уповноважені складати релевантні бюджети. Підхід «знизу-вгору» / «згори-вниз» - поєднує переваги обох варіантів. Вище керівництво при цьому надає загальні директиви щодо цілей підприємства, а керівники нижчої та середньої ланок готують бюджети, спрямовані на досягнення цілей підприємства. Тобто виробничий процес відбувається у тісній співпраці працівників усіх рівнів.

У зв’язку з тим, що великі виробничі підприємства мають розгалужену систему управління і контролю за виробничим процесом, тому формування завдань на нижчих рівнях управління підвищить відповідальність за виконання показників виробничої програми, їх точність і як результат – покращиться робота окремих підрозділів. А бюджетування загальновиробничих витрат – це планування роботи структурних підрозділів, центрів витрат, центрів відповідальності тощо, тому на таких підприємствах бюджетування загальновиробничих витрат краще здійснювати за варіантом «знизу-вгору.

Для визначення майбутніх економічних вигод (доходу) від діяльності (виробництва готових продуктів, робіт, послуг) доцільно розробляти бюджети величини собівартості за виробами. А бюджетування загальновиробничих витрат здійснювати з нижніх рівнів організаційної структури підприємства, поступово формуючи бюджет загальновиробничих витрат загалом по підприємству, враховуючи характерні особливості технологічного процесу конкретного підприємства. В бюджеті загальновиробничих витрат при цьому ми отримаємо кількість усіх ресурсів, їх розподіл та витрачання структурними

підрозділами, за спеціалізацією, функціональним призначенням та за підприємством загалом на бюджетний період (місяць, квартал, рік).

Гнучкий бюджет – це бюджет, складений на підставі бюджетних витрат і доходів для фактичного обсягу діяльності або для кількох релевантних рівнів діяльності, що передбачаються. Такий бюджет може бути розрахований на декілька рівнів діяльності в межах релевантного діапазону. Використання гнучкого бюджету (а він може складатися як до початку бюджетного періоду, так і в процесі діяльності або ж при визначенні підсумків) дає можливість порівняти фактичні дані як із статичним, так і з гнучким бюджетом та визначити два види відхилень: за рахунок обсягу діяльності і за рахунок ефективності.

Гнучкий бюджет загальновиробничих витрат відображає зміни витрат залежно від змін обсягу виробництва продукції, його показники є основою для порівняння фактичних результатів із плановими показниками. При формуванні гнучкого бюджету відбувається поділ витрат на постійні та змінні.

Отже, бюджетування загальновиробничих витрат на виробничих підприємствах дасть змогу розширити можливості управління, створить додаткові варіанти впливу на рівень витрат та забезпечить ухвалення ефективніших управлінських рішень для покращення результатів діяльності підприємства.

Література

1. Управлінський облік: навч. посіб. / Ю. А. Маначинська та ін. Чернівці: Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, 2022. 230 с.

2. Голов С. Ф. Управлінський облік: підруч. К.: Лібра. 2003. 704 с.

УДК 657.3

Бойко Р. В.,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування,
Чік М. Ю.,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування,
Львівський торговельно-економічний університет

ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ЛІКВІДАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СУБ'ЄКТАМИ БІЗНЕСУ

Основні засоби виступають одним із важливих елементів, завдяки яким суб'єкти бізнесу здійснюють свою фінансово-господарську діяльність. Ліквідація основних засобів захоплює дві сфери: бухгалтерський та податковий облік. Стосовно відображення в обліку ліквідації основних засобів можна зазначити, що ліквідація основних засобів відбувається не тоді коли основні засоби повністю замортизовані, адже вони можуть відповідати критеріям визнання активу. Отже, згідно з правилами бухгалтерського обліку, необхідно ліквідовувати ті основні засоби, що перестали відповідати за певними чинниками критеріям визнання активів. До таких критеріїв відносять: крадіжку, моральний або фізичний знос, стихійне лихо, внаслідок яких відбулось позбавлення активів. Ліквідуються ці основних засобів на основі рішення постійно діючої комісії, що створюється керівником суб'єкта бізнесу і функціонує на постійній підставі. До функцій даної комісії відноситься визначення можливості використання певних складових частин у майбутньому. На основі обґрунтованого рішення такої комісії складається акт про списання основних засобів. Документами, що підтверджують те, що в бухгалтерському обліку основних засобів можна здійснювати списування, є Акт про списання за формою ОЗ – 3 та Акт на списання транспортних засобів.

Ліквідувати основні засоби можна і частково. В цьому разі проводиться переоцінка вартості та зносу основних засобів. Списання залишкової вартості основних засобів здійснюється за дебетом рахунку 976 «Списання необоротних

активів» і кредитується на рахунок 10 «Основні засоби» разом з нарахованою амортизацією [3].

В податковому обліку у разі ліквідації об'єкта основних засобів платники податку на прибуток, які визначають об'єкт оподаткування з урахування різниць, передбачених положеннями розділу III Податкового кодексу України, повинні враховувати різниці, що виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів, відповідно до ст. 138 Податкового кодексу України. Тобто, у разі ліквідації основних засобів виникають питання до високодохідних основних засобів та мають враховувати податкові різниці в частині залишкової вартості, яка утворилась щодо бухгалтерської та податкової амортизації.

Якщо основні засоби ліквідуються самостійним рішенням платника податків, то згідно із абз. 1 п. 189.9 Податкового кодексу України розцінюється для цілей оподаткування податком на додану вартість – 20 %, як постачання таких основних засобів за звичайними цінами, але не нижче балансової вартості об'єктів, що ліквідуються [2]. Проте, в продовження даної статті існує доповнення щодо того, що податкові зобов'язання з податку на додану вартість не виникають, якщо основні засоби списують:

– у зв'язку із знищенням або зруйнуванням унаслідок обставин непереборної дії;

– в інших випадках, коли таке списання здійснюється без згоди платника податків, в тому числі у разі викрадення, що підтверджується відповідними законодавчими документами;

– якщо платник податку надає органу Державної податкової служби відповідний документ про знищення, розбирання або перетворення основних засобів в інший спосіб, внаслідок чого вони не можуть використовуватись за первісним призначенням.

Для того аби уникнути податкових ризиків, документальне оформлення ліквідації основних засобів необхідно здійснювати через Акт списання основних засобів (типова форма № ОЗ – 3) та Висновок експертної комісії про неможливість використання в майбутньому таких основних засобів за первісним

призначенням. Характерно, що склад експертної комісії не регулюється податковими органами і може встановлюватись підприємством самостійно без будь-яких експертів [1]. Отже, операції, що будуть виникати при ліквідації основних засобів на першому етапі передбачають віднесення суми нарахованої амортизації, суми нарахованого зносу на рахунок 13 «Знос необоротних активів (амортизація)». Далі сума залишкової вартості, яка буде обліковуватися на залишку рахунку 10 «Основні засоби» спрямовується на рахунок 976 «Списання необоротних активів». Тут можуть виникнути події пов'язані із залучення працівників для демонтажу основних засобів, або із залученням сторонньої організації для демонтажу основних засобів, або ж після ліквідації основних засобів оприбуткувати певні запасні частини і все це буде відображено в бухгалтерському обліку на рахунках доходів і витрат. Так, виплата заробітної плати за демонтаж основних засобів відображається за дебетом рахунку 976 «Списання необоротних активів», таким чином здійснюючи нагромадження витрат. Якщо оприбутковуються певні запасні частини, в суб'єкта бізнесу виникає дохід, який відображається за дебетом рахунку 20 «Виробничі запаси» та кредитується за рахунком 746 «Інші доходи». Усі ці фінансові результати, що виникли під час ліквідації основних засобів, узагальнюються на рахунку 791 «Результат операційної діяльності».

Література

1. Ковальчук Н. О. Побіжан Т. А. Аналіз стану основних засобів на підприємствах України. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/molv_2017_10_208. pdf.

2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755–17#Text.

3. Покиньчереда В. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами підприємства. *Інвестиції: практика та досвід.* 2018. № 17. С. 5-11.

УДК 657

Бондар М. І.,
д.е.н., професор, декан факультет обліку та податкового менеджменту,
Цятковська О. В.,
к.е.н., доцент, в.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ЗВІТНОСТІ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ

Державні установи як суб'єкти державного сектору в теперішніх умовах функціонування економіки та суспільства знаходиться в постійному розвитку, вдосконаленні та покращенні, які здійснюються під впливом різних факторів з метою забезпечення якісного соціального ефекту.

Таким чином система бухгалтерського обліку і аудиту знаходиться під постійним впливом відповідних факторів, і як результат сама система має не тільки реагувати на відповідні виклики, але і відповідати відповідним вимогам, які виникають у результаті різноманітних глобалізаційних процесів. Глобалізаційні процеси мають значний вплив на різні сфери діяльності, а ефективність управлінських рішень і полягає в своєчасному реагуванню на відповідні процеси.

Основним призначення звітності державних установ є узагальнення та подання користувачам достовірної, повної, транспарентної, прозорої, неупередженої інформації про фінансовий стан та результати виконання кошторису державної установи за відповідний період. Підґрунтям для формування саме такої звітності, яка буде відповідати визначеним критеріям є саме обліково-аналітична інформація, яка відображається на субрахунках бухгалтерського обліку. Крім того, варто відзначити, що звітність державних установ має відображати, які кількісні, так і якісні показники. Оскільки аналіз результативності діяльності установ та відповідно прийняття ефективних управлінських рішень може здійснюватися тільки на основі всебічної достовірної інформації.

Відповідно до чинного законодавства, особливостей діяльності державних установ та запитів користувачів звітності, то вона може бути різна як за формою, так і за змістом. На сьогодні є багато видів звітності, які є як обов'язковими, так і необов'язковими для державних установ.

З урахуванням різних глобалізаційних процесів, і в тому числі і євроінтеграційних бюджетні установи мають забезпечувати всі запити користувачів інформації через формування транспарентної, прозорої, повної та відкритої інформації про діяльність установи. Звичайно враховуючи особливості діяльності державних установ, а саме їх функціональне призначення, то не завжди інформація про їх діяльність буде у відкритому доступі. Проте інформацію, яка буде у вільному доступі також необхідно формувати так, щоб користувачі змогли її проаналізувати та зрозуміти.

Звітність державних установ формується як для зовнішніх стейкхолдерів, так і для внутрішніх. Основних інформаційним джерелом для внутрішніх стейкхолдерів є управлінська звітнсть.

Відповідно до ГКУ під господарською діяльністю мається на увазі діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Крім того, господарська діяльність здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва - підприємцями. Господарська діяльність може здійснюватись і без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність) [2].

Відповідно до визначення господарської діяльності у нормативно-правових документах та особливостей діяльності державних установ доцільно відзначити, що у складі звітності, яка класифікується за такою ознакою, як за видами обліку запропоновано виділяти саме управлінську звітність, яка є значно ширшою ніж внутрішньогосподарська.

Проте, внутрішньогосподарська звітність державних установ – це сукупність кількісних та якісних взаємопов'язаних показників, які відображають

інформацію про діяльність державної установи щодо господарсько-виробничих, організаційно-господарських та внутрішньогосподарських відносин та які мають часові, кількісні та цільові обмеження, що формуються для задоволення потреб внутрішніх стейкхолдерів інформації.

Отже, державні установи у своїй діяльності регулюються різними нормативними та рекомендаційними документами щодо формування інформації про господарську діяльність. І в результаті чого маємо складну систему звітності, яка розрахована як на внутрішніх користувачів, так і на зовнішніх. Вимоги до формування звітності, які складаються для зовнішніх користувачів у значній мірі залежать від глобалізаційних вимог та викликів, які складаються у суспільстві та інтеграційних процесів України на міжнародний ринок.

Однією із вимог, яка виставляється до звітності суб'єктів державного сектору звичайно є те, що вона має бути зрозумілою, транспарентною та відкритою для зовнішніх користувачів. Як результат, в Україні у 2017 році було запровадження НП(С)БОДС, які розроблені відповідно до вимог МСБОДС та МСБО. Відповідно до Звіту про оцінку бухгалтерського обліку в державному секторі в Україні PULSE визначено, що на сьогодні запроваджено 20 НП(С)БОДС, що більш, ніж на 80% відповідають МСБОДС та базуються на дотриманні методу нарахування [2, с.15].

Відповідно до результатів дослідження національної системи бухгалтерського обліку в державному секторі, встановлено, що реформа яка проводилася в цій сфері заснована на непрямому прийнятті системи МСБОДС. Оцінка державних витрат і фінансової підзвітності за 2019 рік оцінила показники, пов'язані з системою бухгалтерського обліку та звітності в державному секторі (PI 27 «Достовірність фінансових даних», PI 29 «Річні фінансові звіти») B+, покращивши оцінку порівняно з 2016 роком [2].

Отже, Україна рухається в напрямку імплементації МСБОДС з метою забезпечення доступної та достовірної інформації для різних користувачів звітності, а також забезпечує дотримання принципу транспарентності та відкритості, що унеможливиться активно співпрацювати та контактувати з

різними міжнародними організаціями та підприємствами задля залучення інвестицій в економіку країни та розвитку національного господарства.

Література

1. Бюджетний кодекс України №2456-VI від 01.01.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (дата звернення: 14.09.2024)

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text. (дата звернення: 14.09.2024)

3. Звіту про оцінку бухгалтерського обліку в державному секторі в Україні PULSE. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/PULSE%20Ukraine%20-%20UKR%208May.pdf (дата звернення: 14.09.2024)

УДК 657

Бруханський Р. Ф.,
д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри
бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу,
Західноукраїнський національний університет

СПЕЦИФІКА ГЕНЕРУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПОТРЕБ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ КОРПОРАЦІЙ

Сучасний тренд модернізації інформаційного забезпечення менеджменту корпорацій передбачає розробку й імплементацію облікових інновацій для генерування нових методологічних засобів обробки інформації, зокрема з позицій фінансового обліку, управлінського обліку та економічного аналізу в напрямі адаптації їх відповідності вимогам стратегічного менеджменту.

Генерування концептуальних основ і методологічних параметрів системи обліково-аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту корпорацій доцільно реалізувати на основі обґрунтованого спектру стратегій у розрізі рівнів ієрархії та ступенів декомпозиції з врахуванням ідентифікації стратегії як методу встановлення цілей на корпоративному, бізнес- та функціональному рівнях.

Реалізація обраних стратегій передбачатиме застосування різноманітних моделей, приміром оптимальним варіантом побудови корпоративної стратегії прийнято вважати матрицю Бостонської консалтингової групи, бізнес-стратегії – модель «п’яти сил» М. Портера. При цьому ефективність реалізації погоджених стратегій корпорації залежатиме від ідентичності спектру фінансової інформації у розрізі стратегічних бізнес-одиниць і відповідних стратегічних бізнес-зон. Тому при розробці і налаштуванні моделі інформаційного супроводу прийняття стратегічних рішень у системі корпоративного управління необхідно узгодити і синхронізувати параметри обліково-аналітичного забезпечення як менеджменту стратегічної бізнес-одиниці, так і релевантної стратегічної бізнес-зони. Оскільки функціональні стратегії є елементами бізнес-стратегій корпорації, вони повинні

відповідати системі координат єдиних інформаційних параметрів прийняття стратегічних управлінських рішень корпоративного рівня.

Логічно-структурна схема генерування облікової інформації для потреб стратегічного менеджменту корпорацій (за видами стратегій) наведена на рис. 1.

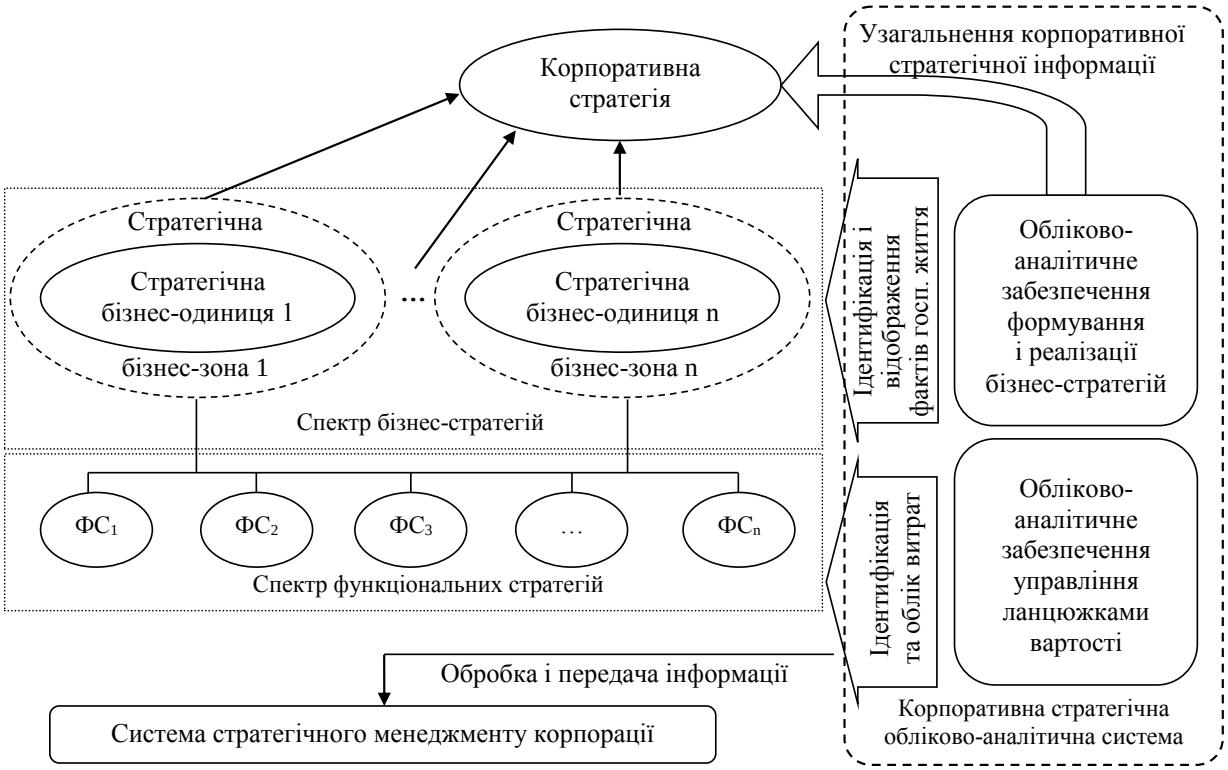

Рис. 1. Логічно-структурна схема генерування облікової інформації для потреб стратегічного менеджменту корпорацій (у розрізі видів стратегій)

Згідно наведеної схеми базовими елементами моніторингу ефективності генерування й презентації облікової інформації для потреб стратегічного управління корпорації є: 1) стратегічні бізнес-одиниці; 2) стратегічні бізнес-зони; 3) ланцюжки вартості М. Портера. Перший і другий елементи доцільно застосовувати у системі обліково-аналітичного забезпечення реалізації бізнес-стратегій; третій – для генерування облікової інформації стратегічного характеру про функціональні стратегії. При цьому кожен з них вимагає створення окремих автентичних систем ідентифікації, обробки та надання облікової інформації в доцільних розрізах, масштабах, ієрархіях тощо.

УДК 657.1

Білько О. О.,
здобувач ступеня доктора філософії
ОНП "Облік і оподаткування"
спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Науковий керівник: проф., д.е.н. Воронко Р. М.,
Львівський торговельно-економічний університет

ПЕРВИННИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІНСЬКІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

В умовах застосування сучасних ІТ в обліку питання побудови релевантної системи первинного обліку як інформаційного поля системи управління суб'єктами готельного бізнесу є вкрай актуальним.

Особливість первинного обліку загалом полягає в тому, що він взаємозалежить від джерела інформації, а саме здійснених операцій. Завдяки цьому серед практиків і вчених сформувалась думка, що первинний облік – це вихідна база формування цілісної системи обліку. А відтак, принципи оперативності, достовірності, аналітичності мають реалізовуватись на стадії первинного обліку.

У сучасних науково-економічних джерелах, як свідчать дослідження, необхідно вирішити питання первинного обліку діяльності суб'єктів готельного бізнесу, що дасть змогу покращити суб'єктам систему управління. Також у економічних джерелах немає однозначної думки щодо трактування "первинного обліку" та його місця і ролі в цілісній системі управління. Одні дослідники стверджують, що первинний облік є частиною або стадією бухгалтерського обліку, а відтак основним його завданням ставлять відображення операцій у первинних документах [3, 4]. Інші дослідними [1] розглядають суть "первинного обліку" дещо ширше, вважають його стадією, яка притаманна кожному виду обліку, що фіксує дані про господарські явища та процеси в носіях інформації, а

у підсумку формує інформаційне поле для управління суб'єктом, що дає змогу поліпшувати інформаційну базу й максимальну оперативність збору інформації.

Основою первинного обліку є первинні документи, що підтверджують факт здійснення господарської операції та реєструють відомості про них.

Відповідно до Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку до первинних документів висуваються вимоги до порядку реєстрації інформації в первинних документах, а відповідно визначають вимоги до тих прийомів, якими реалізуються функціональне призначення первинного обліку.

Враховуючи зазначене, вважаємо, що первинний облік повинен бути пристосованим до організаційно-технологічних особливостей діяльності суб'єктів ресторанного бізнесу, з урахуванням його специфіки та тривалості операційного циклу, способів і обсягів реалізації результатів діяльності.

Важливою особливістю діяльності підприємств готельно бізнесу є те, що ними не обмежуються послуги лише з надання місця для проживання. Такі суб'єкти бізнесу здійснюють ще декілька видів додаткових послуг: автостоянки, транспортного обслуговування, прання та глаження одягу, замовлення квитків на транспортні засоби або культурно-масові заходи, організацію екскурсій тощо, що є, відповідно, центрами надання послуг. Тому за кожним центром надання послуг має бути організований обліковий процес так, щоб реєстрація здійснених операцій здійснювалась за кожним центром з метою оперативного формування управлінської інформації.

Специфіка діяльності вказаних суб'єктів бізнесу полягає в тому, що в основному вони надають готельні послуги, що свідчить про специфічне документальне оформлення. Для ефективності системи управління готельними послугами, що випливає із результатів проведеного дослідження, доцільно застосовувати, електронні реєстри первинного обліку: Відомість обліку доходів від надання основних готельних послуг; Відомість контролю формування собівартості готельних послуг та інших. Це дасть змогу здійснювати оперативний контроль за діяльністю готелю.

Проведені дослідження свідчать, що у діяльності суб’єктів готельного бізнесу, не існує стандартизованого підходу щодо документування операцій за різними структурними підрозділами, що негативно впливає на формування достовірної інформації для системи управління щодо ефективності ведення бізнесу.

Таким чином, запровадження до діючої системи обліку сучасного первинного обліку діяльності суб’єктів готельного бізнесу, враховуючи специфічність послуг, дасть змогу формувати інформаційне поле системи оперативного управління діяльністю.

Література

1. Куцик П. О. Первинний облік в управлінні витратами санаторно-курортних установ / П. О. Куцик, О. М. Чабанюк // Вісник Львівської комерційної академії : збір. наук. праць / [ред. кол. Г. І. Башнянин, В. В. Апопій, О. Д. Вовчак та ін.]. – 2009. – Вип. 30.

2. Куцик П. О. Інтегрована система обліку і внутрішнього контролю в управлінні ринками : монографія / П. О. Куцик, Р. А. Марценюк, Ф. Ф. Макарук, М. Ю. Чік. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2020. 280 с.

3. Марценюк Р. А. Первинний облік на заготівельних підприємствах: управлінський аспект / Р. А. Марценюк // Проблеми теорії і методології бухгалтерського обліку : міжнар. зб. наук. праць / [ред. кол. : Ф. Ф. Бутинець, О. В. Олійник, Н. М. Малюга та ін.]. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – № 3 (18). – С. 218-223.

4. Малюга Н.М. Концепція документування операцій суб'єктів господарювання в Україні. Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. 2017. 4(42). С. 110-116.

5. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 : [Електронний ресурс]. − Режим доступу : про затвердження Положення про до... | від 24.05.1995 № 88 (rada.gov.ua)

УДК 330.3

Вагнер І. М.,
к. е. н., доц., доцент кафедри облікових технологій та оподаткування,
Демко І. І.,
к. е. н., доц., доцент кафедри облікових технологій та оподаткування,
Львівський національний університет імені Івана Франка

СТАН КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ПЕРІОД ВОЄННИХ ДІЙ

Під час проведення господарської діяльності суб'єкт господарювання здійснює розрахункові операції за одержані товари чи надані послуги, щомісячно, у встановлені законодавством терміни, сплачує податки, тобто виникає кредиторська заборгованість. Застосовування такого виду позикового капіталу допускає суттєве масштабування підприємства, забезпечує краще використання власних джерел фінансування, пришвидшує формування різноманітних цільових фінансових фондів, що, зрештою, збільшує ринкову вартість суб'єкта підприємництва.

У період дії правового режиму воєнного стану за об'єктивними причинами зростає кількість випадків визнання заборгованості контрагентів безнадійною. Українські підприємці під час дії воєнного стану стикаються з низкою перепон, таких як: зупинка господарської діяльності, релокація потужностей, переміщення співробітників, руйнування налагодженої логістики, зміна траєкторії діяльності, ліквідація активів, неможливість виконання взятих зобов'язань, ускладнення проведення розрахунків, що, водночас, створило стан невизначеності, загострення кризи неплатежів.

Звернувшись до статистичних даних, зазначимо, що з необхідністю змінити рід діяльності зіткнулося майже 50 % українських підприємств, які в умовах воєнних дій, змушені перенести свої потужності в інші регіони, диверсифікувати абсолютно всю власну лінійку продукції і перейти до нових

бізнес моделей, які, водночас, окреслюють переміну фінансової системи підприємства, формування сучасних видів грошових потоків тощо.

На нашу думку, слід зазначити, що списання кредиторської заборгованості під час війни стало болючою проблематикою, адже суб'єкти господарювання не завжди мають змоги вчасно і в повній мірі оплатити борг, який вже утворився. Насамперед, така ситуація пов'язана із неочікуваними обставинами, настання яких може відбутись через активні бойові дії, такі як: втрата будівель, споруд, складів, цехів та інших активів через ракетний обстріл або тимчасове загарбання наших територій, вимушене переселення до іншого міста (релакований бізнес) тощо [1].

Якщо вести мову про кредиторську заборгованість у вигляді банківського кредиту, який немає змоги оплатити, то в такому разі, керівнику підприємства необхідно звернутись із відповідними документами у фінансово-кредитну установу з проханням про реструктуризацію боргу. В контексті даної ситуації, боржнику потрібно із заявою встановленого зразка звернутись до банківської установи, в якій він просить реорганізувати боргові зобов'язання по кредитній угоді (відстрочення виплат за основною сумою за кредитом і відсотками, переміна процентної ставки, скасування штрафних санкцій тощо). Таким чином, відповідний комітет банківської установи аналізує заяву та надані супутні документи та ухвалює одностороннє рішення щодо проведення реструктуризації боргу. Зауважимо, слід пам'ятати, що реструктуризація — це виключно право банківської установи, а не обов'язок, проте, якщо отримано позитивну відповідь щодо такої заяви банком. Це дасть шанс на одержання комфортніших умов повернення кредитних грошових коштів, пролонгувати платежі на певний період часу [2].

Керівнику підприємства, слід знати й оперувати такою інформацією про те, що у період дії воєнного стану та у 30-денний термін після дня його завершення:

- фізичні й юридичні особи звільняються від обов’язку проводити оплату неустойки (штрафу чи пені) та інакших штрафних платежів, що зазначені у кредитному договорі;
- фінансово-кредитним закладам забороняється підвищувати відсоткову ставку за користування кредитом у разі прострочення внесення платежів. Виключення може бути тоді, коли така зміна закріплена у кредитному договорі.

В разі, якщо банк до суми боргу включив все-таки неустойку в період після 24 лютого 2022 року, варто у письмовій формі апелювати до нього з вимогою анулювати такі санкції.

Кардинальним заходом є, коли суб’єкт підприємництва немає змоги далі провадити свою діяльність, оголошення банкрутства. Така процедура використовується для того щоб повністю або частково оплатити суму грошових коштів за кредитом. В такому разі, боржник звертається до Господарського суду, представники якого відкривають провадження по справі та розпочинається її розгляд, детальний аналіз всіх причин. Зазначимо, що основною її властивістю є те, що на час відкриття справи про банкрутство діє мораторій на вимоги кредиторів, що дає можливість боржнику, зберегти свої активи на певний проміжок часу та попробувати повернути власну фінансову спроможність використовуючи механізм досудової та судової санації.

Література

1. Бегун С. особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану. URL: https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/775/630

2. Кравченко В. І. Сучасні проблеми обліку кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. URL: http://dspace.onu.edu.ua: 8080/bitstream/ 123456789/13751/1/58-61.pdf

УДК 657

Воськало Н. М.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ І ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ІТ-СФЕРІ

Станом на 01 квітня 2024 року в ІТ-сфері зареєстровано 17465 суб'єктів господарювання (юридичних осіб) та 190087 підприємців, зокрема, найбільшу частку займає безпосередньо програмування 71,7 % та 79,4 % відповідно [1].

Станом на 01.06.2023 р. 76 % підприємців обрали спрощену систему оподаткування. Це загальна кількість всіх підприємців, проте, для ІТ-сфери необхідно обрати 3 групу спрощеної системи оподаткування і, відповідно, її обрали 49,3 %. Адже перші дві групи спрощеної системи оподаткування можуть застосовуватись лише для торгівлі на ринках, надання побутових послуг населенню та платникам єдиного податку, а також займатися ресторанним бізнесом [2].

Відповідно до пункту 9 частини першої статті 1 Закону України від 15 липня 2021 року № 1667-IX «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» правовий режим Дія Сіті – це сукупність правових норм, якими визначаються права та обов'язки особи, що виникають, змінюються та припиняються у зв'язку із зверненням про набуття, набуттям та втратою статусу резидента Дія Сіті, а також особливості регулювання відносин за участю резидента Дія Сіті і щодо участі у його статутному капіталі. Тобто, Дія Сіті – це унікальний правовий та податковий простір для ІТ-компаній в Україні, особливостями якого є:

- низькі податкові ставки (податок на прибуток 9 % або 18 % залежно від обраного режиму та податків на оплату праці (податок на доходи фізичних осіб - 5 %, ЄСВ – 22 % від мінімальної зарплати, 1,5 % військовий збір));

- альтернативна модель найму (згідно з Кодексом законів про працю України чи співпраці з ФОП, може підписати GIG-контракт, доступний лише резидентам Дія Сіті);

Для переходу на оподаткування як резидента Дія Сіті – платника податку на особливих умовах або відмови від такого оподаткування юридична особа подає до контролюючого органу за своєю податковою адресою відповідну заяву. Форма заяви, порядок її подання та розгляду контролюючим органом встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику [3].

З 1 січня 2021 р. спрощено документальне оформлення ведення господарської діяльності як для ФОПів так і для юридичних осіб, які обрали спрощену систему оподаткування, зокрема відмінено обов'язковість ведення книг обліку доходів і витрат, в яких записувались суми доходів за день та узагальнення за місяць, квартал і рік. З 2021 р. суб'єкти господарювання ведуть облік у довільній формі. Спрощена система оподаткування дає змогу рахувати єдиний податок на підставі виписки банку. Таким чином, обрання спрощеної системи оподаткування дає змогу ефективно розпочати власний бізнес в ІТ-сфері, а також активно використовується як спосіб зменшення податкового навантаження великими компаніями.

Література

1. Кількість зареєстрованих юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців за видами економічної діяльності. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/

2. В Україні зареєстровано 2 млн ФОПів, 76 % з них є платниками єдиного податку – ДПС. URL: https://biz.ligazakon.net/news/220491_v-ukran-zarestrovano-2-mln-fopv-76-z-nikh--platnikami-dinogo-podatku---dps

3. Дія Сіті – унікальний правовий та податковий простір для ІТ-компаній в Україні. URL: https://rv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/648470.html

УДК 657.1

Герасимович І. А.,
д. е. н., доцент,
директор ТОВ «Аудиторська фірма «Консультант-2»

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ІНЖИНІРИНГ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ В УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В умовах відновлення в Україні зруйнованої війною соціальної і виробничої інфраструктури вкрай необхідно використовувати такі ефективні механізми обліково-аналітичного контролю за здійснюваними бізнес-процесами про використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів, яким є бухгалтерський інжиніринг, що, водночас, характеризуються складною методикою яка стримує його широке (масове) впровадження в українських підприємствах.

Недивлячись на те, що бухгалтерський інжиніринг є новим інноваційним механізмом, який поєднує в собі теоретичні та методичні засади бухгалтерського обліку з сучасними комп'ютерними інформаційними технологіями із використанням економіко-математичних методів і визнаний в усьому світі. В Україні триває, переважно, дискусійне обговорення на рівні теоретичного обґрунтування сутності його методики. Це викликано також і складністю впровадження всіх його складових в завершеному вигляді та недостатнім рівнем професійності бухгалтерів українських підприємств.

Враховуючи останніх два фактори, ми, на основі дослідження окремих випадків використання бухгалтерського інжинірингу на українських підприємствах, запропонували і апробували методику поетапного його впровадження на основі спрощених обліково-аналітичних регістрів, що побудовані на поєднанні чинних регістрів бухгалтерського обліку з елементами бухгалтерського інжинірингу, які забезпечують одержання необхідних

показників про бізнес-процеси на предмет можливості їх регулювання залежно від протікання технологічних процесів у виробничій та ризиковій ситуаціях у фінансовій діяльності.

В основу бухгалтерського інженерного методу, в його закінченому повному варіанті, покладено алгоритм із семи етапів. Перший етап – визначення об'єкту інженерного контролю, яким може бути бізнес-процес, майно, витрати, ризики, резерви, капітал тощо. Другим етапом – є розроблення структурованого робочого плану рахунків для первинного контролю господарських операцій. Третій етап – визначення початкових показників: вступний баланс, розділи та групи пов'язаних рахунків і мегарахунки (якими можуть бути розділи балансу та групи рахунків). Четвертий етап – передбачає внесення в балансовий і позабалансовий облік перерахованих факторів, які впливають на об'єкт контролю. П'ятий етап передбачає складання «нульового балансу» на підставі гіпотетичного окремого продажу всіх активів і погашення зобов'язань. На шостому етапі визначається справедлива вартість підприємства. На сьомому етапі здійснюється розмежування контрольованих та неконтрольованих факторів на об'єкт контролю.

Виходячи із необхідності впровадження бухгалтерського інжинірингу на українських підприємствах, як одного з факторів відбудови зруйнованих війною об'єктів соціальної і промислової інфраструктури, ми розробили, спрощений його варіант, який максимально використовує методологію і регістри чинного бухгалтерського обліку в Україні із внесенням у них показників, що забезпечують комплексний облік бізнес-процесів, як нових об'єктів управління.

Основною особливістю запропонованих нами регістрів обліку (щоденних звітів) є можливість оперативного одержання обліково-аналітичної інформації про поведінку бізнес-процесів, що представляють собою комплексні об'єкти управління:

- у виробничих цехах промислового підприємства на підставі «Звіту цеху про виконання бюджету» в розрізі таких визначальних груп бізнес-процесів як: 1) «Налагодження машин та обладнання»; 2) «Переміщення сировини і

матеріалів із місць зберігання в цех»; 3) «Виробниче споживання ресурсів»; 4) «Монтаж (упаковка) виробів»;

- у фінансовій сфері на підставі щоденних спеціалізованих моніторингових «Похідних балансових звітів» (для прикладу, з оперативного щоденного узагальнення ризиків).

Розширено інформативність обох звітів: в першому розраховується вплив окремих факторів на рівень і структуру витрат ресурсів по вказаних вище групах бізнес-процесів, а в другому – фінансовий стан за рівнем (індикатором) чистих активів та коефіцієнтом ймовірності банкрутства. Запропоновано інформаційно обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством на рівні бізнес-процесів є якраз найбільш сучасним механізмом поглибленого контролю за використанням його ресурсів в умовах ринкової економіки.

Спираючись на інформацію отриману на підставі запропонованого управлінського обліку за методикою бухгалтерського інжинірингу можна отримати бачення про поточну ситуацію у підприємстві: а) з щоденного дотримання бюджетів з поглибленою деталізацією на рівні бізнес-процесів «центрів відповідальності» в цехах виробничої діяльності для їх оперативного регулювання; б) за підсумками кожного дня отримується інформація про величину таких найважливіших індикаторів як чисті активи та чисті пасиви як показників фінансової стійкості підприємства або його можливого банкрутства, що в ринкових умовах має визначальне значення.

Отже, в завершеному вигляді методика бухгалтерського інжинірингу на рівні підприємства є досить складною, особливо в частині справедливої оцінки фінансового стану в ринкових цінах, яка вимагає переоцінки статей балансу з історичної оцінки до справедливої на кожну дату його складання. Водночас, складання балансу, при впровадженні методики бухгалтерського інжинірингу, навіть в історичній оцінці було б великим досягненням для підсилення оперативного управління ресурсами підприємства.

Література

1. Бруханський Р. Ф. Аналіз підходів до побудови моделей бухгалтерського інжиніринг. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. № 3. С. 27-34.

2. Чернобай Л. І. Бізнес-процеси підприємства: загальна характеристика та економічна суть. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку.* 2013. Вип. № 769. С. 125-131.

3. Чумак О. В., Нагорна І. В. Механізм інжинірингу при формуванні інформаційного підґрунтя аналізу фінансової стійкості підприємства. *Бізнес-інформ*. 2017. № 12. С. 359-364.

УДК 657.1

Гуцаленко Л. В.,
д. е. н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Лепетан І. М.,
здобувачка кафедри обліку та оподаткування,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ СУБ'ЄКТОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РИЗИКІВ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Воєнний стан, як наслідок російської агресії, вніс багато змін у діяльність підприємств та середовище їх функціонування. «Через російську агресію українські аграрії зазнали значних втрат. Від знищення сільськогосподарської техніки на загальну суму 5,8 млрд. дол. США до втрати та руйнування тваринницьких ферм на понад 250 млн. дол. США. А міжнародні ціни на продовольство у 2022 році зросли приблизно на 35 %. Тільки після налагодження нових шляхів експорту вдалося стабілізувати ситуацію. Тому для відновлення українського агросектору необхідна підтримка», – зазначив Висоцький Т. М. [1]. Невизначеність є об'єктивною характеристикою існування суб'єкта господарювання в умовах воєнного стану, що безумовно накладає відповідні загрози і ризики у всіх сферах їх діяльності.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначається обов'язковість формування підприємствами власної облікової політики в правовому полі вітчизняних чи міжнародних стандартів і положень бухгалтерського обліку [2].

Альтернативність ухвалених рішень та їх регламентація відповідно до порядку ведення обліку, визначається суб'єктами господарювання у формуванні облікової політики, що дає змогу забезпечувати встановлений державою порядок формування облікової інформації й її узагальнення у фінансовій звітності.

Проведені дослідження свідчать, що питанням організації та формування облікової політики присвятили свої праці як зарубіжні, так і українські вчені.

Розвиток бухгалтерського обліку в Україні має власну історію, яка у

кожному періоді свого розвитку має певні особливості. Впровадження НП(С)БО, що орієнтовані на МСБО та МСФЗ, внесли свої корективи, особливо в галузеву облікову систему.

У наукових економічних дослідженнях існує близько пів сотні підходів щодо визначення поняття системи. Проведені дослідження дають нам підстави стверджувати, що систему визначають по-різному: як комплекс елементів, сукупність об'єктів; сукупність частин.

Окремі автори розмежовують онтологічний та гносеологічний аспекти цієї категорії. В онтологічному аспекті поняття «система» постає як сукупність елементів і зв'язків між ними, що існують об'єктивно, незалежно від волі та свідомості людей. У гносеологічному аспекті йдеться про використання поняття «система» й інших споріднених понять як інструменту пізнання сутності складних матеріальних систем. Цей аспект філософи називають епістемолого-методологічним [3].

Оскільки будь-яке підприємство є, насамперед, складною економічною системою, то його діяльність підпорядковується певним законам та закономірностям виникнення, функціонування і розвитку складових систем.

Однією із умов успішного функціонування підприємства є належним чином організована та адаптована до внутрішнього і зовнішнього середовища облікова система. Спостерігається також різновекторне бачення сутності облікової системи.

Обліковій системі властиві певні ознаки, зокрема: динамічність, багатоаспектність, ієрархічність, об'єктивність, цілісність (табл. 1).

Проведений аналіз розвитку облікової системи в підприємствах аграрного бізнесу свідчить про низький рівень адаптації до умов ризику та невизначеності.

Від стану облікової політики підприємства залежить рівень організації бухгалтерського обліку, якість і достовірність обліку, забезпечення внутрішніх та зовнішніх користувачів об'єктивною та своєчасною інформацією та, загалом, фінансовий стан конкретного суб'єкта господарювання.

Таблиця 1

Ознаки облікової системи

№ з/п	Ознаки обліку як системи	Пояснення системних ознак
1	Динамічність	Система обліку знаходиться в постійному русі та розвитку, що пов’язано із змінами вектору розвитку суспільства
2	Багатоаспектність	Систему обліку можна розглядати як науку, як функцію управління
3	Ієрархічність	Система обліку формується і змінюється під впливом зміни економічних явищ та розвитку суспільства
4	Об’єктивність	Система обліку має забезпечувати користувачів об’єктивною, неупередженою інформацією
5	Цілісність	Складові елементи системи обліку мають забезпечуватись її складові (фінансова, управлінська, податкова, статистична) взаємоузгодженими законодавчими актами

Саме тому для формування облікової політики підприємства має визначальне значення суттєвість облікової інформації, які визначає спроможність її впливу на рішення користувачів фінансової звітності.

Література

1. Укрінформ – актуальні новини України та світу. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3876300-prami-zbitki-agrosektoru-ukraini-za-dva-roki-vijni-stanovlat-ponad-10-milardiv-visockij.html

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996–XIV. URL: http://www.rada.gov.ua (дата звернення: 8.09.2024 р).

3. Економічна енциклопедія: у 3-х т. Т. 1. Редкол.: відп. ред. С. В. Мочерний та ін. К.: Академія, 2000. 864 с.

УДК 657.1

Дерій В. А.,
д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВИХ НАУКОВИХ ШКІЛ В УКРАЇНІ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ З ОБЛІКУ Й ОПОДАТКУВАННЯ

Облікові наукові школи в усьому світі почали активно розвиватись у кінці XIX ст. – на початку XX ст. Цей розвиток був спричинений динамічними і позитивними змінами в обсягах промислового виробництва, аграрного сектору, будівельної галузі та торгівлі, що призвело до поліпшення умов і якості життя населення, насамперед, економічно розвинутих країн світу.

В Україні облікові наукові школи (ОНШ) з'явились, переважно, після закінчення другої світової війни. Економіка зруйнованої та пограбованої німецько-радянською війною підневільної України потребувала процесів відновлення, стабілізації і розвитку на новітній матеріально-технічній базі. Ці процеси тривали, на наш погляд, як мінімум 20-25 років, тобто до 1965-1970 років. Впродовж 1945-1970 років вдалось відбудувати українські міста і села, відновити потужності промислових підприємств, значно підняти урожайність сільськогосподарських культур і продуктивність м'ясного та молочного тваринництва. Такі зміни відбулись і завдяки інтенсивному розвитку наукових досліджень, у тому числі бухгалтерського обліку, господарського контролю та аналізу господарської діяльності.

В 1946 році виникла облікова наукова школа Київського інституту народного господарства (нині КНЕУ ім. Вадима Гетьмана) під керівництвом кандидата економічних наук, доцента Прокопа Петровича Німчинова (1906-1983 рр.). Водночас, з 1956 року до 1961 року Прокіп Петрович працював у Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки». До облікової наукової школи КНЕУ ім. Вадима Гетьмана належать знані доктори економічних

наук та/або професори: Литвин Ю. Я. (з 1988 р. до 2000 р. працював у Тернополі), Сопко В. В., Кузьмінський А. М., Самборський В. І., Герасимович А. М., Моссаковський В. Б., Линник В. Г., Коцупатрий М. М., Кіндрацька Л. М., Ловінська Л. Г., Петрик О. А., Герасимович І. А., Шигун М. М., Кузьмінський Ю. А. та інші. Нині цю школу очолює доктор економічних наук, професор Микола Іванович Бондар.

В 1956 році почала своє становлення облікова наукова школа Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки». Її керівниками були: Прокопій Петрович Німчинов (1956-1961 рр.), Олексій Андрійович Бугуцький (1961-1968 рр.), Микола Артемович Ящук (1968-1979 рр.), Микола Артемович Ящук (1968-1979 рр.), Петро Трохимович Саблук (1979-1989 рр.), Микола Якович Дем'яненко (1989-2001 рр.), Валерій Миколайович Жук (з 2001 р. і дотепер)» [1]. До цієї школи належать професори: Гайдуцький П. І., Кошляк М. Д., Кропивко М. Ф., Моссаковський В. Б., Бездушна Ю. С., Василішин С. І., Шерстюк О. Л., Проданчук М. А. та інші.

У 1959 році сформована облікова наукова школа Української сільськогосподарської академії під керівництвом кандидата економічних наук, доцента Сергія Микитовича Рогаченка (1900-…. рр.). З 1961 року до 1979 року цю ОНШ очолював кандидат економічних наук, доцент (згодом доктор економічних наук, професор) Ігор Володимирович Малишев (1908-1979 рр.). З 1979 року до 2014 року – доктор економічних наук, професор Кірейцев Григорій Герасимович (1932-2014 рр.). З 2014 року і дотепер – доктор економічних наук, професор Савчук Василь Кирилович. Представниками цієї наукової школи є професори: Лещенко Г. Т., Шатківська Л. С., Федоренко С. С., Сук Л. К., Сук П. Л., Камінська Т. Г., Калюга Є. В., Лазаришина І. Д., Гуцаленко Л. В. та інші [2].

В 1969 році з'явилась тернопільська облікова наукова школа на базі Тернопільського факультету (нині Західноукраїнський національний університет) Київського інституту народного господарства під керівництвом кандидата економічних наук, доцента Геннадія Яковича Лебединського (1930-

…. рр.). Він тоді, водночас, очолював кафедру бухгалтерського обліку та аналізу. Пізніше лідерами цієї школи були професори: Белебеха І. О., Литвин Б. М., Гуцайлюк З. В., Крупка Я. Д. Нині тернопільську облікову наукову школу очолює завідувач кафедри обліку і оподаткування Західноукраїнського національного університету, доктор економічних наук, професор Зеновій-Михайло Васильович Задорожний. Представниками тернопільської облікової наукової школи є доктори економічних наук та/або професори: Білоус О. С., Бруханський Р. Ф., Гуменна-Дерій М. В., Дерій В. А., Журавель Г. П., Литвин Ю. Я., Лучко М. Р., Микитюк П. П., Муравський В. В., Остап'юк М. Я., Павликівська О. І., Панасюк В. М., Пушкар М. С., Рожелюк В. М., Семанюк В. З., Фаріон І. Д., Федорович Р. В., Хомин П. Я., Хорунжак Н. М., Шкарабан С. І. та інші.

Автор цих тез питанням облікових наукових шкіл присвятив навчальний посібник, який вийшов у Тернополі в 2021 році [3].

Література

1. Жук В. М. Роль національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» в формуванні теорії і практики бухгалтерського обліку. URL: https://magazine.faaf.org.ua/rol-nacionalnogo-naukovogo-centru-institut-agrarnoi-ekonomiki-v-formuvanni-teorii-i-praktiki-buhgalterskogo-obliku-agropromislovogo-virobnictva-do-50-richchya-nnc-institut-agrarnoi-ekonomiki.html

2. Історія кафедри обліку та оподаткування Національного університету біоресурсів і природокористування України. URL: https://nubip.edu.ua/node/12374/1

3. Дерій В. А. Облікові наукові школи: навч. посіб. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 123 с. URL: URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47673/1/Облікові%20наукові%2C%20навч.%20посіб.%2018.12.2021%20р.%20123%20с..pdf

УДК 657.12

Журавель Г. П.,
к.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Питель С. В.,
к.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Денчук П. Н.,
к.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний універиситет

ЕВОЛЮЦІЯ ПОДВІЙНОГО ЗАПИСУ І ЙОГО БАЛАНСОВОГО УЗАГАЛЬНЕННЯ

Історія виникнення бухгалтерського обліку нараховує більше шести тисяч років і відноситься до IV ст. до н.е.. Проведені дослідження еволюційного розвитку бухгалтерського обліку направлені на уточнення його складових, ролі та значення. Зрозуміло, що об’єктивна необхідність його виникнення і утвердження пов'язана з розвитком продуктивних сил і прогресивною зміною суспільно-економічних формацій.

Об’єднання людей у общини забезпечило розширення споживчих потреб їх членів, що вимагало необхідності зростання продуктивності при вироблені предметів споживання. За таких умов виникають потреби у появі ринків, грошей, торгівлі, банків і інших інституцій. Ці та інші соціально-економічні зміни вимагали управління цими процесами. Поява на початкових етапах розвитку ринкових відносин простого методу обліку не відповідала зростаючим потребам управління. Тому що, методика обліку була безсистемною, громіздкою, трудомісткою і не сприяла розвитку економічних відносин.

Поруч з цим, проведені дослідження відзначають, що важливими передумовами що сприяли розвитку бухгалтерського обліку були: мова; писемність; математика; папір; гроші і обчислювальна техніка. А важливими чинниками розвитку методики обліку були: поява товарного виробництва і товару; виникнення ринку і торгівлі; зародження приватної власності і капіталу; утворення банків і міжнародних об’єднань; розвиток політекономії і

економічних теорій; зростання ролі цінних паперів; участь держави в економічному житті країн.

Вважаємо, що важливими компонентами нині діючої системи бухгалтерського обліку є подвійний запис і його балансове узагальнення. Проте науковці досі однозначно не схильні до цього висновку. Продовжують дискусію хто став творцем цього важливого відкриття, яке і сьогодні є актуальним.

Вивчаючи окремі аспекти розвитку бухгалтерського обліку , нам важливо дослідити причини і закономірності цього процесу. При цьому вважаємо пріоритетним завданням - критично осмислити і обґрунтувати закономірні тенденції розвитку бухгалтерського обліку на перспективу, в т. ч. і його важливих елементів - подвійного запису і балансового узагальнення.

Подвійний запис – це спосіб відображення фактів господарської діяльності двічі, по дебету одного рахунку та по кредиту іншого, в тій самій сумі. Все це здавалось би просто, але вперше це вдалося дослідити і описати італійському математику, монаху Луці Пачолі в книзі "Трактат про рахунки і записи", яка була видана в 1494 р. у Венеції (Італія), після винайдення Йоганном Гутенбергом книгодрукування (1436р.). Заслуга Л.Пачолі полягає в тому, що він як вчений зумів встановити, систематизувати і описати те, що на практиці було давно затребуване. Його "Трактат про рахунки і записи" - це перший етап у напрямі формування бухгалтерського обліку як прикладної науки, він мав величезний вплив на розвиток наукової думки. Л. Пачолі зробив перше узагальнення подвійного запису і його балансового контролю. Метод подвійності спочатку розповсюдився в Європі, а потім і у всьому світі. Заслуга Л. Пачолі ще й в тому, що він підтримав прогресивний перехід в писемності з латинської мови на італійську і використання арабських цифр взамін римським. Дальший розвиток наукової думки щодо обґрунтування подвійного запису привів до появи: юридичної, обмінної, філософської та балансової теорій.

Представники юридичної теорії вважають, що кожна господарська операція розглядається як окремий юридичний акт, в якому одна особа отримує, а інша віддає. Такі юридичні дії мотивують правові обов’язки сторін: особа, що

отримала, зобов'язана особі, що видала, а особа, що видала, має право утримати з винної особи. Отже, на цьому етапі подвійність правових відносин зумовлює і подвійність в облікових записах.

На думку прихильників обмінної теорії, подвійний запис визначається фактом обміну, за яким одна цінність обмінюється на іншу, та поділом кожного рахунку на дві частини - надходження та видаток.

Засновники та прихильники філософської теорії вважали, що сутність теорії подвійного запису обумовлена причинно-наслідковими факторами дій посадових осіб, пов'язаних з отриманням вигоди від господарської діяльності. Тобто, дії посадових осіб завжди приводять до виникнення господарських подій, і ці дві категорії тісно пов'язані між собою.

Прихильники балансової теорії подвійного відображення фактів господарської діяльності вважають, що кожна господарська операція впливає на баланс, змінює його обороти та відображається за дебетом одного та кредитом іншого рахунку. Внаслідок цього можуть виникати внутрішні зміни в балансі: — лише в активі балансу; лише в пасиві балансу; в активі і пасиві балансу.

Вище сказане свідчить, що кожна облікова теорія базується на подвійному записі і можливостях його балансового узагальнення. Отже подвійний запис і система балансового узагальнення - важлива складова діючої системи бухгалтерського обліку – елемент його методу. Через узагальнення інформації на синтетичних і аналітичних рахунках, інформує про повноту і законність відображення в обліку фактів господарської діяльності, створює умови для виконання обліком контрольних, інформаційних і оціночних функцій.

В економічній літературі вітчизняні та зарубіжні автори ототожнюють балансове узагальнення з балансом, а отже, зі звітністю загалом. Це є помітним при зіставленні балансового узагальнення з методом бухгалтерського обліку [1].

Серед науковців існує думка, що балансове узагальнення є першим аспектом бухгалтерського балансу, другим - виступає бухгалтерський баланс як форма фінансової звітності [2].

Зростання ролі бухгалтерського обліку в світовому економічному просторі привело до створення Міжнародної емблеми бухгалтерів, де зображені сонце, ваги та крива Бернуллі, і накреслено девіз: "Наука, довіра, незалежність". Сонце символізує освітлення бухгалтерським обліком фінансової діяльності, ваги – баланс, а крива Бернулі – символ того, що облік, який виник одного разу, буде існувати вічно. Міжнародний конгрес бухгалтерів у 1946 році затвердив герб як емблему облікових працівників. До того ж, 10 листопада у світі відзначають – Міжнародний день бухгалтера (Accountant's Day). Саме цього дня 1494 року у Венеції була опублікована *книга Луки Пачолі «Все про арифметику, геометрії і пропорції»*, один з розділів якої називався «Трактат про рахунки і записи".

Зростання ролі і значення бухгалтерської інформації для управління привело до розширення змісту університетської підготовки бухгалтерських фахівців. Традиційна спеціальність «Бухгалтерський облік» в історичному плані трансформувалась у спеціальності: «Бухгалтерський облік, аналіз і контроль»; «Облік і аудит»; «Облік і оподаткування». З відміченого випливає, що роль бухгалтерського обліку і бухгалтерів в історичному плані була, є сьогодні і в недалекому майбутньому залишиться важливою складовою управління[3].

Таким чином, розвиток системи бухгалтерського обліку в розвинених країнах свідчить про необхідність розширення інформаційного змісту бухгалтерського обліку і удосконалення методів фінансового контролю. Широкі потоки інформації необхідно опрацьовувати і оперативно видавати для керівництва варіанти прийняття ефективних рішень. Згодом це привело до створення нової системи формування і узагальнення економічної інформації – *контролінгу*. Під терміном *«контролінг»* розуміють сконструйовану систему шляхом інтеграції методів планування, обліку, аналізу, нормування та аудиту, яка забезпечує ефективне управління фірмою. У системі *контролінгу* центральне місце належить бухгалтерському обліку [4].

Таким чином очевидно, що встановлені тенденції та закономірності еволюційного розвитку бухгалтерського обліку приведуть в близькому майбутньому до розширення його інформаційних можливостей шляхом

створення системи *контролінгу*. В той же час, існуючі динамічні темпи економічних змін у окремих країнах і світі, широка глобалізація і діджиталізація економічних процесів і відносин вимагають постійних досліджень інформаційних функцій бухгалтерського обліку.

Література.

1. Журавель Г.П., Хомин П.Я. Теорії бухгалтерського обліку: студії: Монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 400 с.

2. Кулик В.А. Бухгалтерський баланс: минуле, сучасне, майбутнє: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. 186 с.

3. Журавель Г.П., Денчук П.Н. Бухгалтер-професія креативна і продуктивна. Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції «Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні», 22 травня 2020р. Том 1. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. С. 130-132.

4. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): Монографія. Тернопіль: Економічна думка, 1999.- 422с.

УДК 657.1

Жураковська І. В.,
к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Луцький національний технічний університет

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В Україні давно існує поняття спрощеного обліку для малого бізнесу: окремий план рахунків, відомості, регістри та ін. Але в підприємствах ми можемо побачити, що практика спрощення обліку зовсім не така, як це виглядає з точки зору нормативних документів. Крім того, відбулися значні зміни в інформаційних запитах бізнес-середовища. Власники, менеджери вимагають специфічну інформацію, яка не формується в бухгалтерському обліку згідно зі стандартами, методичними рекомендаціями і т. д. З іншого боку, для складання фінансової та податкової звітності в обліку узагальнюється інформація, яка мало затребувана власниками. Як наслідок, маємо безліч запитів до системи обліку, які не автоматизовано в стандартних програмах, вимагають напівручного формування або ж значних витрат на автоматизацію. Для великих та середніх підприємств це не є проблемою, адже стаття витрат на організацію облікового процесу в них досить суттєва, як і штат бухгалтерії. Що ж до мікропідприємств, як показали наші спостереження, бухгалтерський облік, переважно, ведеться для фінансової та податкової звітності, а не для задоволення потреб власників. Безумовно, управлінський облік є частиною облікової системи будь-якого підприємства. Але чи можуть малі та мікропідприємства забезпечити якість підготовки фінансової звітності, якщо запити до неї лише у контролюючих органів?

Виходом із ситуації може бути спрощення вимог до бухгалтерського обліку для малого бізнесу, які будуть спроможні виконати усі підприємства в умовах обмеженого бухгалтерського штату. Але важливо визначити в чому саме полягає спрощення. Можна виокремити мінімум три варіанти такого

«спрощення»: 1) спрощення в частині застосування елементів методу (наприклад, не вести подвійний запис); 2) спрощення в частині обмеження застосування окремих положень або частин нормативних актів (наприклад, НП(С)БО 25); 3) спрощення шляхом розробки окремої методології та ін.

Наявні нормативні акти в Україні [1], які пропонують третій варіант з окремими регістрами. Він не використовується на практиці, так як не відповідає інформаційним запитам. Однією з причин появи таких регістрів є розходження та неспівпадіння поглядів науки і практики в бухгалтерському обліку. Дослідження Оловукере Джонсона та ін. [2] вказують на існування великого комплексу зверхності між бухгалтерами-вченими і бухгалтерами-практиками. Вважається, що бухгалтери-практики краще обізнані з тим, що відбувається в професії насправді, ніж бухгалтери-вчені, які працюють з теорією. Це призводить до того, що дві групи, які мали б працювати разом над розробкою найкращих практик бухгалтерського обліку, не мають спільних цілей і спільного фокусу [3].

Якщо досліджувати теорію як процес, то можна стверджувати, що теорія є продуктом наукової методології. Але розпочинається вона зі спостереження за явищем, висунення гіпотези про це явище, проведення експериментів, щоб довести або спростувати гіпотезу і формулювання висновку [4]. Е. Хендріксен [5] зазначав: теорія бухгалтерського обліку відноситься до логічного підходу, який складається з набору широких принципів, що забезпечують основу для оцінки практики бухгалтерського обліку та спрямовують розвиток нових процесів. Вивчення теорії бухгалтерського обліку охоплює дослідження історичних витоків бухгалтерських практик, а також те, як ці практики адаптуються й інкорпоруються в нормативну базу, що регулює фінансову звітність.

Ми погоджуємось з думкою Онищенко В [6], що натепер бракує досліджень спрямованих на розвиток бухгалтерського обліку на рівні підприємства, без чого методологічні узагальнення в теорії бухгалтерського обліку неможливі. Для проведення таких досліджень важливо відстежувати

зміни в системі бухгалтерського обліку з точки зору бухгалтерів-практиків. Тобто першочерговим завданням є вивчення, яким чином облік у малих підприємствах та підприємствах мікробізнесу «вижив» в умовах постійного ускладнення стандартів, вимог податкового законодавства, численних запитів контролюючих органів з надання інформації, яка в принципі мала б бути відсутня через розміри суб'єкта господарювання і специфіку діяльності.

Лише детальні спостереження, оцінка практики можуть стати основною для розвитку теорії бухгалтерського обліку в напрямку спрощення для малого бізнесу. Вона повинна узгоджуватись з практикою, для забезпечення ефективної фінансової звітності. В наших дослідженнях [7] ми виявили, що теорія обліку в більшій мірі розвивається для великих підприємств, адже пояснює явища і процеси, які не властиві малому бізнесу та не відображаються в його обліковій системі (екологічний, соціальний облік, інтелектуальний капітал, інтегрована звітність і т. д.).

Спрощення обліку в малому бізнесі на практиці в Україні відбулось через низку факторів (обмеженість фінансових та людських ресурсів, відсутність запитів від власників і топ-менеджменту, застосування типових бюджетних рішень автоматизації обліку, специфічні постійні запити від ДПС та ін.). Розробка методології спрощеного обліку для України має розпочинатися зі спостереження за чинним малим та мікробізнесом, висунення гіпотези про причини та напрямки спрощення, систематизації практики з використанням наукових методів, проведення експериментів, щоб довести або спростувати гіпотезу про доцільність функціонування нової спрощеної системи обліку в Україні.

Література

1. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 25 червня 2003 р. № 422. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MF03202?an=2464&ed=2003_06_25

2. Olowookere Johnson, Kolawole Adenle Oluwatimileyin EstherAdenle Oluwatimileyin EstherIjaiya MuhammedAnyanwu Progress Onyekachi. Accounting theory: formulation and diversities in the use ofaccounting information. *International Journal of Management, Social Sciences, Peace and Conflict Studies (IJMSSPCS). 2024.* Vol. 7, No. 2. June. P. 29-39.

3. Angus, O.U. Theories of accounting: Evolution & developments, income determination and diversities in use. *Research Journal of Finance and Accounting*. 2014. No. 19 (5). P. 1-16.

4. Kerlinger, F. N. Foundation of behavioural research. New York: Holt, Rinehart and Winston, New York, 1986.

5. Eldon S. Hendriksen, Michael F. Van Breda. Accounting theory, 5 th Edition, Irwin, 1992. 905 p. URL: https://www.scribd.com/doc/69258445/Accounting-Theory-5th-e-Hendriksen

6. Онищенко, В., Загорельська, Т., & Маслюк, К. Характеристика системи бухгалтерського обліку на підприємствах. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2023. № 4 (102). С. 35-40. URL: https://doi.org/10.32782/mer.2023.102.06

7. Zhurakovska, I., Nuzhna, O., Tluchkevych, N. Trending topics of accounting research: experience of Ukraine. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice.* 2022. Vol. 4(45). P. 276–284. URL: https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3826

УДК 336.221

Загородній А. Г.,
к.е.н., профемор, професор кафедри обліку та аналізу,
Партин Г. О.,
к.е.н., професор, професор кафедри фінансів,
Національний університет «Львівська політехніка»

ГОЛОВНИЙ ПРИНЦИП РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Принципами податкового планування є основні, вихідні теоретичні положення, які визначають його сутність і водночас служать його теоретичним обґрунтуванням. Усі принципи податкового планування науковці поділяють на дві групи – загальні та спеціальні [1]. Перша властива будь-якому виду планування підприємницької діяльності, зокрема й податковому плануванню, друга притаманна лише податковому плануванню. До загальних принципів відносять принципи єдності (системності) неперервності, гнучкості та точності. Принципами другої групи, які визначають специфіку процесу податкового планування та його відмінні ознаки від інших видів планування в системі менеджменту підприємства, є принципами перспективності, комплексності, оптимальності (оптимального співвідношення ризику та вигід), а також принципи альтернативності.

Кожен з цих принципів є важливим для реалізації концепції податкового планування на підприємстві, на них базуються методи, інструменти та схеми цього планування. Проте основним принципом, без якого реалізація цієї концепції абсолютно неможлива, є принцип альтернативності. Альтернативність як вибір з двох чи більше варіантів кращого або оптимального варіанту, є фундаментальною умовою реалізації податкового планування, яка здійснюється в рамках чинного законодавства (господарського, фінансового, податкового) та передбачає дотримання стандартів бухгалтерського обліку, інших нормативних

документів, як зовнішніх, так і внутрішніх (наприклад, норм наказу про облікову політику підприємства) [2, с. 44-47].

Альтернативність дає змогу досягнути бажаного результату різними шляхами та отримувати різні як фінансові, так і податкові наслідки. Якщо перші характеризують основні фінансові результати діяльності, то другі – рівень податкомісткості продукції. З цього приводу відомий американський підприємець та інвестор Воррен Баффетт в свій час стверджував, що застосування та вдосконалення деяких сучасних облікових і фінансових прийомів кардинально змінює можливість компанії отримувати прибуток. Залишається лише додати: змінювати прибуток підприємства можна як прямим шляхом, так і завдяки зміні податкового планування на вироблену та реалізовану продукцію, а, відповідно, – змінні витрат. Потрібно розуміти, що мова йде, звичайно, не про фактичні показники податкомісткості та витрат, а про розрахункові (паперові).

Альтернативність податкового планування властива усім етапам життєвого циклу підприємства – етапу створення, етапу функціонування та етапу припинення його діяльності. Основні альтернативні елементи податкового планування кожного з цих етапів наведено в таблиці.

Як видно з цієї таблиці, найбільше елементів альтернативності відповідають етапу функціонування підприємства. Серед цих елементів найвагоміше місце належать елементам облікової політики, що зумовлено можливостями альтернативності бухгалтерського обліку, а саме засобами його регулювання – правилами (імперативами) та альтернативами бухгалтерського обліку [3, с. 97-99]. Об’єктами альтернативності облікової політики підприємства, кожному з яких властиві від двох до більше десяти елементів альтернативності, є: статутний, резервний та додатковий капітали, основні засоби, малоцінні необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи; фінансові інструменти (фінансові активи, фінансові зобов’язання тощо); інвестиційна нерухомість; запаси; поточна

Таблиця 1

Альтернативні елементи податкового планування
на етапах життєвого циклу підприємства

Етапи життєвого циклу підприємства	Альтернативні елементи податкового планування
Створення підприємства	• Організаційно-правова форма господарювання • Місце реєстрації суб'єкта господарювання • Система оподаткування • Вибір видів діяльності та асортименту продукції
Функціонування підприємства	• Зміна видів діяльності та асортименту продукції • Перехід з однієї системи оподаткування на іншу • Зміна місця реєстрації суб'єкта господарювання • Використання альтернативних елементів облікової політики підприємства • Вибір та оптимальне поєднання форм трудових і цивільно-правових відносин працівниками й оплати праці • Зміна (розподіл) відносин • Делегування сплати податків іншому суб'єкту господарювання • Вибір форми договору з контрагентом • Зміна термінів сплати податків • Інші елементи альтернативності
Припинення діяльності підприємства	• Вибір варіантів припинення діяльності підприємства • Вибір шляхів (варіантів) розрахунків із засновниками (учасниками, акціонерами)

дебіторська заборгованість; забезпечення; доходи та витрати звітного періоду; валюта; фонди спеціального призначення; будівельні контракти; інфляція тощо. Проф. О. Логовська застосувавши основні принципи комбінаторики щодо елементів облікової політики, які передбачені альтернативними варіантами ведення обліку за національними П(С)БО, встановила, що існує 622080 (!) варіантів фінансового результату діяльності підприємства [4, с. 11]. Якщо ж урахувати всі інші альтернативні елементи податкового планування, притаманні

усім етапам життєвого циклу підприємства, які наведені в таблиці, то варіантів фінансового результату діяльності підприємства може бути в рази більше.

Реалізація концепції податкового планування на засадах альтернативності передбачає: вибір етапу функціонування підприємства та притаманних йому видів альтернативності; послідовний поелементний розгляд альтернативних елементів; перевірку рівня ефективності реалізації кожного елемента та прийняття рішень щодо доцільності реалізації кожного з них; практичну реалізацію тих альтернативних елементів, які відповідають критерію відбору.

Література

1. Иванов Ю.Б. Налоговое планирование: принципы, методы, инструментарий: монография / Ю.Б. Иванов, В.В. Карпова, Л.Н. Карпов. Х.: ИД «ИНЖЕК», 2006, 272 с.

2. Загородній А.Г. Податки та податкове планування підприємницької діяльності / А.Г. Загородній, А.В. Єлісєєв. – Львів: Центр Бізнес-Сервіс, 2003. 152 с.

3. Легенчук С.Ф. Багатоваріантність бухгалтерському обліку: історико-теоретичні аспекти: монографія / С.Ф. Легенчук. – Житомир: ЖДТУ, 2017. 204 с.

4. Лаговська О.А. Бухгалтерський облік розподілу доходів в умовах соціально-орієнтованої економіки / О.А. Лаговська – Автореф. дис… на здобуття наукового ступеня к.е.н. зі спеціальності 08.00.09 бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). К.: ДАСОА, 2007. – 20 с.

УДК 657.471

Задорожний З.-М. В.
д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ЗБИТКІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ, ЗУМОВЛЕНИХ ВІЙСЬКОВОЮ АГРЕСІЄЮ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Економіка України нині перебуває у надзвичайно складному становищі, зумовленому військовою агресією росії проти нашої держави. Частина території країни окупована російськими військами, інша – потерпає від щоденних обстрілів зі сторони агресора. Як наслідок вищезазначеного – вітчизняні підприємства зазнають значних збитків через розрив логістичних зав'язків, повне руйнування або пошкодження господарських будівель, споруд, втрату готової продукції, товарів, сировини та інших видів запасів. Такі збитки можна віднести до надзвичайних витрат. Вони можуть бути зумовлені також стихійними лихами, техногенними аваріями тощо.

До набуття чинності Наказу Міністерства фінансів України №627 від 27.06.2013 р. в Плані рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженому Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року №291, та Інструкції до нього (далі Інструкція №291) [1] для обліку надзвичайних витрат використовувався рахунок 99 «Надзвичайні витрати», а для обліку доходів від таких операцій – рахунок 75 «Надзвичайні доходи». У фінансовій звітності такі витрати та доходи відображалися в окремих рядках. Після набуття чинності НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» такого виду витрати у фінансовій звітності не виокремлюються [2].

Відповідно до Наказу Міністерства фінансів України №627 від 27.06.2013 р. рахунки 75 «Надзвичайні доходи» і рахунок 99 «Надзвичайні витрати» було виключено із Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції №291. Нині в Інструкції №291 і в національних стандартах обліку немає чіткості

щодо відображення надзвичайних витрат та доходів як в синтетичному обліку, так і у фінансовій звітності, що призводить на практиці до певних труднощів відображення таких об'єктів обліку.

Оскільки військова агресія росії проти України стала основною причиною появи таких витрат у значних розмірах, виникає нагальна необхідність у розв'язанні наступних проблем: 1) умови визнання надзвичайних витрат і доходів; 2) методи оцінки завданих збитків; 3) відображення надзвичайних витрат і доходів на рахунках бухгалтерського обліку, а також у фінансовій та управлінській звітності. Ці проблеми частково розглядалися у працях таких науковців, як: Бондар М. І. [3], Подолянчук О. А. [4], Сулима М. О. [5], Єрмолаєва М. В., Тютюнник С. В., Дугар Т. Є. [6], Прокопенко В. [7] та інших. Водночас ще не всі проблемні питання обліку таких витрат та доходів були в них відображені. Це стосується, насамперед, обґрунтування необхідності внесення змін та доповнень до Інструкції №291 щодо відображення в обліку такого виду витрат та доходів. Відсутність чіткості в Інструкції № 291 щодо обліку надзвичайних витрат і доходів призводить на практиці до того, що більшість вітчизняних підприємств, як показали практичні дослідження, узагальнюють їх на субрахунках 976 «Списання необоротних активів» або 977 «Інші витрати діяльності» щодо обліку витрат і 746 «Інші доходи» для обліку доходів. Вважаємо, що відображати на названих субрахунках втрати оборотних активів (готової продукції, товарів, виробничих запасів тощо) є необґрунтовано. Надзвичайні витрати в частині оборотних активів повинні відображатися на відповідному субрахунку рахунка 94 «Інші витрати операційної діяльності», а доходи – рахунка 71 «Інший операційний дохід». У таблиці №1 запропоновано детальну характеристику змісту змін в Інструкцію №291 щодо відображення надзвичайних витрат та доходів вітчизняних підприємств.

Таблиця 1

Зміст пояснень до інформації, яка повинна узагальнюватися на окремих субрахунках в Інструкції № 291

№ субрахунка	Назва субрахунка	Чинна редакція	Пропонована редакція
716	Відшкодування раніше списаних активів	Узагальнюється інформація про суми відшкодування підприємству вартості раніше списаних оборотних активів	Узагальнюється інформація про суми відшкодування підприємству вартості раніше списаних оборотних активів, в т.ч. внаслідок надзвичайних подій
746	Інші доходи	Узагальнюється інформація про інші доходи, які не відображені на інших субрахунках рахунка 74 «Інші доходи», зокрема від списання кредиторської заборгованості, що не виникла в ході операційного циклу, після закінчення строку позовної давності від перевищення вартості частки покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачуваних зобов'язань об'єкта придбання над сукупністю витрат на об'єднання підприємств та /або видів їхньої господарської діяльності, сума дооцінки об'єктів необоротних активів у випадках, передбачених положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	Узагальнюється інформація про інші доходи інвестиційної діяльності, які не відображені на інших субрахунках рахунка 74 «Доходи іншої інвестиційної діяльності», зокрема від списання кредиторської заборгованості, що не виникла в ході операційного циклу, після закінчення строку позовної давності від перевищення вартості частки покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачуваних зобов'язань об'єкта придбання над сукупністю витрат на об'єднання підприємств та / або видів їхньої господарської діяльності, сума дооцінки об'єктів необоротних активів у випадках, передбачених положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, суми відшкодувань страховими компаніями і відповідними бюджетами збитків, отриманих внаслідок надзвичайних подій
947	Нестачі і втрати від псування цінностей	Ведеться облік нестач грошових коштів та інших цінностей і втрат від псування цінностей, що виявлені в процесі заготовлення, переробки, збереження та реалізації. Одночасно із списанням цінностей (якщо винних у їх нестачі не встановлено) на витрати, балансова вартість списаного активу зараховується на забалансовий рахунок 07 «Списані активи»	Ведеться облік нестач оборотних активів та втрат від їх псування, що виявлені в процесі заготовлення, переробки, збереження, реалізації та внаслідок надзвичайних подій. Одночасно із списанням цінностей (якщо винних у їх нестачі не встановлено), за винятком надзвичайних подій, на витрати балансова вартість списаного активу зараховується на забалансовий рахунок 07 «Списані активи».

977	Інші витрати діяльності	Відображаються інші витрати діяльності, які не відображені на інших субрахунках рахунка 97 «Інші витрати»	Відображаються інші витрати інвестиційної діяльності, в т. ч. втрати необоротних активів внаслідок надзвичайних подій, які не відображені на інших субрахунках рахунка 97 «Інші витрати»

Література

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text (дата доступу: 21.09.2024).

2. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text (дата доступу: 21.09.2024).

3. Бондар М. І. Особливості відображення в обліку результатів надзвичайних подій. Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах повоєнного відновлення України: зб. матеріалів IX Міжнар. наук.-практ. конф. 8 груд. 2023 р.. Київ : КНЕУ. 2023. С. 9-10.

4. Подолянчук О. А. Облік надзвичайних витрат для об'єктивної оцінки збитків у воєнний період та післявоєнний час відновлення. URL: researchgate.net/profile/Galina-Studinska/publication/377217810_SEKTORALNA_struktura_nacionalnoi_ekonomiki_ak_viklik_rozvitku_Ukraini_v_umovah_pislavoennoi_vidnovlenna/links/659aac033c472d2e8eba47a4/SEKTORALNA-struktura-nacionalnoi-ekonomiki-ak-viklik-rozvitku-Ukraini-v-umovah-pislavoennoi-vidnovlenna.pdf#page=326 (дата доступу: 21.09.2024).

5. Сулима М. О. Облік надзвичайних подій у вітчизняній та міжнародній практиці. Проблеми та перспективи розвитку економіки, обліку, фінансів та права: матер. міжнар. науково-практичної конференції. ЦФЕНД, Полтава, 2022. С. 26-29.

6. Єрмолаєва М. В., Тютюнник С. В., Дугар Т. Є. Надзвичайні витрати: відображення в обліку та звітності. *Інфраструктура ринку.* 2022. 67. С. 223-228.

7. Прокопенко В. Поняття та проблемні питання обліку надзвичайних ситуацій. URL: https:////conf.ztu.edu.ua (дата доступу: 21.09.2024).

УДК 657.6

Задорожний М. З.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет
Науковий керівник – д.е.н., професор Муравський В.В.

ІНТЕГРАЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ ОЦІНКИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

В обліковій теорії однією з фундаментальних методичних концепцій є оцінка. З позиції класичного розуміння у бухгалтерському обліку завдання оцінки полягає у наданні обліковим об'єктам грошового виміру. Облікові показники, що не приведені до єдиних грошових вимірників, не можуть відображатися у загальнодоступній фінансовій звітності. Облікові фахівці надають грошову оцінку фінансово-господарській діяльності підприємства в усіх її аспектах.

Особливим об'єктом, що підлягає оцінці, є необоротні активи підприємства. Враховуючи значний період використання, щодо необоротних активів можна застосовувати різні оцінювальні методики. Проте, виникають труднощі у дефініційному визнанні необоротних активів, оскільки у національний положеннях бухгалтерського обліку такими обліковими об'єктами є усі активи, що не можуть бути оборотними. Водночас, основним критерієм ідентифікації оборотних активів є корисний термін їх використання, що є меншим одного операційного циклу чи календарного року.

Таке протиставлення дефініцій у нормативно-правових документах створює колізію в обліковому визнанні та оцінці іншої групи необоротних активів, які утримуються для реалізації чи інших напрямків вибуття. Назва облікового (звітного) показника «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» дисонує з визначенням необоротних та оборотних активів. Для забезпечення відповідності критеріям визнання необоротних активів, термін очікуваного корисного використання яких становить більше одного

операційного циклу чи календарного року, але плануються до оперативної реалізації, більш оптимальним є використання терміну «непоточні активи, утримувані для продажу». Наведена термінологічна практика з визнання та оцінки необоротних активів також відповідає міжнародним обліковим положенням (Міжнародному стандарту фінансової звітності 5 (МСФЗ 5) «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність».

За допомогою оцінювальних методів відбувається інтегрована обробка інформації у напрямку узагальнення облікових відомостей. Тому оцінка виконує роль посередника між процесами документування та звітування в бухгалтерському обліку. Посередницька місія оцінки також спрямована на поєднання працівників підприємства у функціональні команди. Персонал об'єднується навколо облікової оцінки задля встановлення вартості чи перевірки її актуальності у різних соціально-економічних ситуаціях. Обліково-управлінські фахівці використовують оцінку як елемент професійної діяльності.

Донедавна в облікових нормативних документах та практиці робився акцент на первісну (історичну) собівартість, яка полягає в пріоритетному використанні вартості необоротного активу, що була актуальна на момент його отримання. Проте, оперування застарілими обліковими даними не відповідає принципу інноваційності у використанні інформаційних технологій, які значно прискорили обчислювальні процеси. Також перманентність та швидкоплинність змін в цифровій економіці дискредитували корисність історичної оцінки необоротних активів. Сьогодні обліковим фахівцям доступний значний перелік методів визначення фактичної (актуальної) вартості. Актуалізація облікової оцінки трансформувала бухгалтерський облік в дієвий механізм генерування інформації як реакцію на зміни у фінансово-господарській діяльності підприємства. Використання різних методів оцінки (особливо ринкової, справедливої, прогнозованої (дисконтованої) тощо) значно розширило інструментарій управлінського обліку. Як наслідок, у сучасній обліковій теорії оцінка стає інтегратором фінансового та управлінського обліку необоротних

активів. Проте, у такому випадку оцінка стає носієм значної суб'єктивності у процесі виконання посадовими особами своїх функціональних повноважень.

Через значну варіативність методів оцінки в облікового фахівця наявний механізм маніпулювання обліковими даними задля коригування облікових показників. Вибір певного оцінювального методу веде до викривлення облікових даних про необоротні активи. З метою зменшення суб'єктивного та зумисного впливу на звітні показники необхідне регламентація методів оцінки в обліковій політиці. Іншими словами, від обліково-управлінського персоналу підприємства вимагається вказування у наказі про облікову політику чітких методів оцінки для кожного виду необоротних активів. Заборона частих змін облікових регламентів спрямована на зменшення маніпулятивного впливу на облікові показники. Посередницька роль оцінки також проявляється у встановленні взаємозв'язку фундаментальних принципів обліку, таких як «превалювання сутності над формою» та «нарахування» з принципом «єдиний грошовий вимірник». Приведення до грошового вимірника визнається єдиним способом забезпечення порівнюваності активів і пасивів підприємства. Порівнювати у грошовому вимірі можна облікові показники різних підприємств, що є основою визначення більш ефективних напрямків чи сфер господарської діяльності. Для цього необхідно, щоб порівнювані підприємства дотримувалися схожих принципів та методів облікової оцінки.

Отже, необоротні активи підприємства є специфічними обліковими об'єктами, до яких можуть застосовуватися різні методи оцінки. Облікова оцінка необоротних активів наділена інтегруючими властивостями у сфері принципів, функцій, методів та видів обліку.

Література

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 5 (МСФЗ 5) «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_023#Text.

УДК 657.1

Закревська О. М.,
студентка 2 курсу магістратури факультету обліку та оподаткування,
Державний торговельно-економічний університет
Ромашко О. М.
к. е. н., доц., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Державний торговельно-економічний університет

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВАРТІСТЬ ПОСЛУГ АУТСОРСИНГУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Сучасна система розрахунку вартості послуг бухгалтерського аутсорсингу є складною і незрозумілою для майбутніх клієнтів та надавачів професійних послуг. Вартість послуг з ведення обліку встановлюється на договірній основі без пояснення доцільності застосування певних тарифів. Ціни, які аутсорсингові компанії пропонують за бухгалтерські послуги, часто порівнюють з місячною зарплатою бухгалтера. На основі цього проводяться рішення щодо доцільності передачі бухгалтерського обліку на аутсорсинг. З огляду на постійний пошук способів скорочення витрат і підвищення прибутковості, питання вартості аутсорсингових послуг стає надзвичайно актуальним.

Аутсорсингові послуги з питань бухгалтерського обліку є складною та трудомісткою послугою, ефективність якої залежить не лише від професіоналізму бухгалтерів, але і від управлінців та фахівців інших напрямків. Основна проблема полягає в тому, що досі не існує чітких стандартів для оцінки трудових витрат при наданні таких послуг. Проте через складність процесу часто важко правильно визначити ключові фактори, що впливають на ціну, що може призводити до помилкової оцінки обсягів робіт і невідповідної вартості послуг.

Нижче наведений перелік факторів які, насамперед, мають вплив на формування вартості аутсорсингу [1-3].

Організаційно-правова форма господарювання. Згідно із законодавством України для фізичних осіб-підприємців не встановлено суворих правил і вимог

щодо ведення бухгалтерського обліку. Через це аутсорсеру простіше виконувати обліку, відповідно його послуги будуть дешевшими. Зі свого боку юридичні особи мають обов'язок вести як бухгалтерський, так і податковий облік, що вимагає значно більшого обсягу роботи, і відповідно якість контролю на найвищому рівні, тому і вартість аутсорсингу буде дорожчою [1].

Вид діяльності. Вид діяльності напряму впливає на складність, специфіку й обсяг роботи ведення обліку [1].

Система оподаткування. Підприємства, що знаходяться на спрощеній системі оподаткування, мають простіший процес обліку, що дає аутсорсеру менше часу на роботу, відповідно його послуги будуть дешевші, ніж тоді, коли вести такий самий облік на загальній системі оподаткування [1].

Дохід. Існує думка, що чим більша сума доходу, тим більше роботи для бухгалтера і тим більша вартість послуг. Однак, це не завжди так, підприємства, що лише розпочинають свою роботу мають більший обсяг роботи для бухгалтера. Водночас, високодохідні підприємства можуть мати відносно просту систему бухгалтерського обліку і порівняно невеликий обсяг роботи для свого бухгалтера [1; 2].

Платник / неплатник ПДВ. Від того чи підприємство є платником ПДВ залежить обсяг та відповідальність роботи. Адже тоді, коли підприємство є платником ПДВ, необхідно мати відповідне програмне і технічне забезпечення документообігу з тією метою, щоб аутсорсер мав змогу вчасно зареєструвати податкові накладні [2].

Зовнішньоекономічна діяльність. Якщо підприємство займається зовнішньоекономічною діяльністю, то аутсорсер повинен мати певний рівень професіоналізму. Відповідно, більшою буде вартість послуг, які він надаватиме [2].

Наймані працівники. Від кількості найняти працівників залежить обсяг роботи аутсорсера тому, що він повинен не лише нараховувати зарплату і сплачувати потрібні податки, а й вести кадровий облік, складати додаткові звіти [1; 2].

Стан бухгалтерського обліку. Аутсорсер перед початком співпраці дізнається про поточний стан бухгалтерського обліку, тому від цього і буде залежати ціна:

• діяльність підприємства не ведеться та потрібно оформити і здати нульові звіти – вартість мінімальна;

• діяльність підприємства ведеться в повному обсязі та документообіг великий – вартість збільшується;

• бухгалтерський облік потребує відновлення (здійснювався непрофесійно) – вартість збільшується [2] .

Вид аутсорсингу. Частковий аутсорсинг бухгалтерського обліку, який охоплює лише певні об'єкти обліку, зазвичай пропонується за нижчою ціною, тоді як повний аутсорсинг, що включає усі функції бухгалтерії, має вищу вартість [3].

Дослідження показало, що на формування ціни за бухгалтерські послуги впливає низка факторів, зокрема: організаційно-правова форма, система оподаткування, вид діяльності, наявність ПДВ, кількість господарських операцій, чисельність персоналу й інші. Уніфікований підхід до ціноутворення не може бути універсальним для кожного постачальника аутсорсингових послуг, тому інновації у цьому напрямку сприятимуть ускладненню контрактних умов в сфері бухгалтерського аутсорсингу.

Література

1. Лайчук С. М. Ціноутворення вартості послуг бухгалтерського аутсорсингу. Бізнес-Інформ. 2018. № 2. С. 210-214. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_2_31

2. GCC, 6 факторів, що впливають на вартість бухгалтерського обслуговування. URL: https://gc.ua/uk/6-faktoriv-shho-vplivayut-na-vartist-buxgalterskogo-obslugovuvannya/

3. Simon Litt, How much does it cost to outsource accounting from the US. URL: https://thecfoclub.com/accounting/cost-of-outsourcing/

УДК 657.471

Зарудна Н. Я.,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний економічний університет
Денчук А. П.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Показники, які висвітлюють результати фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарювання, є ключовим інформаційним засобом для ухвалення ефективних управлінських рішень. У сучасних умовах облік і аналіз фінансових результатів стають основними для відновлення виробництва та соціально-економічного розвитку як на рівні конкретних територій, так і в цілій країні післявоєнного періоду. Операційні витрати підприємства є важливим складовим показником діяльності, тому мусять бути елементом управління, оскільки їх оптимізація може суттєво вплинути на фінансовий результат компанії. Вони складають значну частину загальних витрат і вимагають постійного моніторингу й аналізу. Зрозуміло, що операційні витрати підприємства – це витрати, пов'язані з основною діяльністю, які необхідні для забезпечення функціонування компанії та досягнення її основних цілей [1]. Ці витрати безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції або наданням послуг, а також з підтриманням операційних процесів у компанії. Тому важливо не лише контролювати рівень таких операційних витрат, але й ефективно планувати їх з метою підвищення рентабельності підприємства.

В умовах військового стану економічне середовище нашої країни досить нестабільне, тому працюючі тепер підприємства мають адекватно та надзвичайно швидко реагувати на зміни, які постійно тут відбуваються. Тому, виникає потреба використання новітніх методів планування й управління діяльністю підприємств. Для будь-якої зарубіжної компанії є нормою

застосування бюджетування. В Україні натомість застосовують елементи бюджетування, для прикладу, у вигляді системи бюджетного планування [2]. Проте вважаємо, що система бюджетування повинна активніше запроваджуватися для впровадження економії фінансових ресурсів, зменшення невиробничих витрат, забезпечення гнучкості в управлінні та контролі за собівартістю продукції (робіт, послуг), та, водночас, – для підвищення точності планових показників. Тому, на нашу думку, запровадження системи бюджетування в сучасних умовах у нашій країні є одним із досить дієвих методів досягнення успішного розвитку підприємства.

Попри це, досліджуючи напрацювання науковців щодо питання окреслення завдань управління для розробки методів формування переваг над своїми конкурентами, вважаємо, що існує низка методів управління операційними витратами, які можна об'єднати у дві групи. До складу методів першої групи включаються ті, які орієнтовані на покращення якості виготовлюваної продукції, зростання її експлуатаційних характеристик, а також піднесення потенціалу свого персоналу (так званого творчого потенціалу). Тоді як до другої групи належать ті методи управління витратами операційної діяльності, які спрямовані на безпосереднє управління процесами виникнення цих витрат та їх вдосконалення, а також раціоналізацію використання потужності підприємства, керівництво утворенням запасів, управління логістичними та постачальницько-збутовими витратами, постійну оптимізацію структури та асортименту продукції. Поєднанням методів цих двох груп можна оптимізувати структуру операційних витрат і їх обсяг.

Отже, вважаємо, що серед основних проблем обліку операційних витрат підприємства в Україні, які потребують вирішення, є:

- забезпечення повноти та вчасності відображення в обраній системі обліку усіх витрат підприємства;
- забезпечення оперативності представлення і достатньої аналітичності поданої керівництву інформації про операційні витрати підприємства;

- сприяння створенню єдиної інформаційної всенаціональної бази норм та нормативів для обліку й контролю за операційними витратами підприємства;
- встановлення ступеня відповідності функціонуючої обліково-контрольної системи підприємства щодо його операційних витрат чинним на певну дату нормативно-правовим актам України з обліку та контролю;
- розвиток як матеріально-технічного, так і організаційного забезпечення ведення обліку операційних витрат та доходів кожного підприємства тощо.

Вирішення зазначених вище проблем дасть змогу вдосконалити чинну систему обліку та управління операційними витратами підприємства, враховуючи виклики умов військового стану в Україні.

Література

1. Кундеус О. М. Використання наукових підходів вчених-економістів до трактування витрат в обліковій практиці. *Облік і контроль в управлінні підприємницькою діяльністю*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 жовтня 2018 р. Кропивницький: Ексклюзив-Систем, 2018. С. 62-65.

2. Омецінська І. Особливості формування витрат операційної діяльності за елементами. *Вісник економіки.* 2022. Вип. 4. С. 159–174. DOI: https://doi.org/10.35774/visnyk2022.04.159.

УДК 657.006.032

Засадний Б. А.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та аудиту,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗМІНИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Система управління підприємством нерозривно пов'язана з інформацією та інформаційними процесами. Інформація виступає однією з найважливіших складових процесу управління, оскільки забезпечує можливість оцінки минулих та поточних подій та моделювання управлінських рішень для майбутньої діяльності. Це дає змогу керівникам аргументовано визначити пріоритетність управлінських рішень, оскільки вона є відправною точкою для підготовки та аналізу їх результатів.

Процеси глобалізації економіки, розвиток транснаціональних корпорацій, посилення зовнішньої та внутрішньої конкуренції, ускладнення господарських зв'язків унеможливлює виконання системою управління своїх функцій тільки на основі інформації про минулі події, які мали місце у господарській діяльності і зафіксовані у фінансовій звітності.

Зміна парадигми управління зумовлює появу нових напрямів розвитку системи обліку і звітності як інформаційної основи для прийняття рішень: стратегічний, соціальний, екологічний облік і звітність. В умовах глобалізації система бухгалтерського обліку і звітності суб'єктів господарювання також потребує модифікації та удосконалення у частині формування єдиних концептуальних принципів та підходів до формування інформації на міжнародному рівні. Використання МСФЗ сприяє вирішенню таких завдань та слугує засобом для реалізації інформаційної функції бухгалтерського обліку і звітності у контексті глобального управління (рис. 1).

Рис. 1. Обліково-інформаційне забезпечення системи управління діяльністю підприємств

Джерело: розроблено автором

Визначення потреб та запитів в частині інформаційного наповнення системи управління повинно бути основою для формування облікової політики, організації бухгалтерського обліку і, зокрема, розробки внутрішніх нормативних документів, які визначають організацію і методику управлінського обліку і внутрішньої звітності. За такого підходу, облік як окрема функція управління буде виконувати своє завдання – формування інформаційного забезпечення з метою ефективного управління діяльністю підприємства.

Отже, задоволення нових інформаційні потреб широкого кола користувачів, особливо в умовах сталого розвитку, визначають перспективу трансформації бухгалтерського обліку у частині виокремлення додаткових підвидів обліку як окремих складових на підприємствах, що визначили соціально-орієнтовану стратегію розвитку.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV**.** URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/-996-14 (дата звернення: 09.09.2024).

2. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: http://zakon3.rada.-gov.ua/laws/show/929_009 (дата звернення: 09.09.2024).

3. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку і контролю в Україні в умовах євроінтеграції : монографія / Засадний Б. А. та ін. : за ред. Т. Г. Мельник. Київ : Кондор-Видавництво, 2017. 226 с.

4. Чижевська Л. В., Паламарчук А. С., Корецька Ю. І. Транспарентність фінансової звітності, складеної за МСФЗ як інструмент антикорупційної діяльності в Україні. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2019. Вип. 1(42). С. 110–115.

5. Шигун М. М. Концептуальні зміни в бухгалтерському обліку під впливом сталого розвитку бізнесу. *Фінанси України.* 2019. №2(279). С. 82–98.

УДК 657

Захаров Д. М.,
PhD, доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку,
Державний університет «Житомирська політехніка»

ВИКЛИКИ ЕФЕКТИВНОГО ESG ЗВІТУВАННЯ В УМОВАХ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

(Дослідження виконано за підтримки МОН України в рамках проєкту «Розробка механізму сталого розвитку економічних систем в умовах воєнних дій та післявоєнного відновлення економіки» (реєстраційний номер 0124U000463)

Впродовж останніх років звітність у сфері навколишнього середовища, соціальної сфери й управління (ESG) стала невід'ємною складовою корпоративної прозорості та підзвітності, що підтверджує зростання важливості сталого розвитку в глобальній бізнес-практиці. Оскільки стейкзолдери, включаючи інвесторів, регуляторні органи і широку громадськість, все частіше вимагають більш повнішого розкриття нефінансової інформації, звітність ESG стала критично важливим інструментом для оцінки зобов'язань компанії щодо етичних, соціальних та екологічних обов'язків. Ця еволюція ґрунтується на зміні очікувань заінтересованих сторін і посиленому регуляторному контролі є важливою для довгострокового створення цінності та управління ризиками. Незважаючи на все більшу поширеність, практика ESG звітування стикається з декількома суттєвими проблемами, які перешкоджають її ефективній реалізації і порівнянності в різних секторах та регіонах. Відсутність стандартизованих рамок звітності, складність збору даних і різноманітність нормативних вимог у всьому світі створюють перешкоди для досягнення послідовного та змістовного розкриття інформації. ESG звітування базується на різних теоретичних основах: теорія стейкхолдерів, теорія легітимності і теорія сигналізації, кожна з яких пропонує різні погляди на мотивацію та наслідки практик такого звітування.

На відміну від фінансової звітності, яка дотримується таких усталених стандартів, як Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) або Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (GAAP), ESG звіти керуються великою кількістю різних рекомендацій і основ, включно з Глобальною ініціативою звітності (GRI) [3], Радою зі стандартів бухгалтерського обліку сталого розвитку (SASB) [4] і Цільовою групою з питань розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом (TCFD) [5]. Відсутність уніфікованого підходу створює фрагментовані підходи в звітуванні, де компанії обирають різні показники та методології, що ускладнює зацікавленим сторонам ефективне порівняння показників ESG між компаніями і галузями. Різниця в стандартах звітності також дає змогу компаніям вибірково розкривати сприятливу інформацію, пропускаючи менш сприятливі аспекти, потенційно підриваючи довіру до розкриття ESG. Різноманітність нормативно-правової бази в різних юрисдикціях ще більше ускладнює практику ESG звітування. Країни та регіони розробили власні набори правил і вимог щодо розкриття ESG, що відображають пріоритети місцевого законодавства, культурні норми та ринкові умови. Для прикладу, нормативні акти Європейського Союзу, такі як Директива про нефінансову звітність (NFRD) [2] і Директива про корпоративну звітність про сталий розвиток (CSRD) [1], накладають суворі вимоги до компаній щодо розкриття ESG інформації. Навпаки, у Сполучених Штатах звітність ESG, в основному, керується ринковими силами з обмеженими регуляторними повноваженнями таких органів, як Комісія з цінних паперів і бірж (SEC) [6]. Водночас, в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні практики значно відрізняються: деякі країни, як-от Японія та Австралія, використовують передові стандарти звітності ESG, тоді як інші все ще перебувають на стадії зародження. Ці нормативні розбіжності створюють складне середовище відповідності для транснаціональних корпорацій, які повинні адаптувати свої стратегії ESG і практику звітності відповідно до різних правових вимог у багатьох юрисдикціях. Відсутність стандартизованих структур, складність даних та різноманітність нормативних вимог призводять до відсутності порівнянності і прозорості

звітності ESG. Зацікавлені сторони, зокрема інвестори, регулятори та споживачі, стикаються з проблемами під час оцінки та порівняння показників ESG компаній через непослідовність у представленні та змісті даних.

ESG звітування вже сформувалось як критично важливий елемент у просуванні корпоративної прозорості і підзвітності, відображаючи дедалі більшу увагу до сталого розвитку та відповідальної практики ведення бізнесу. Щоб подолати перешкоди і підвищити корисність ESG звітування, потрібно зосередитись на розробці глобально гармонізованих стандартів звітності, які сприятимуть послідовності та порівнянності між секторами і регіонами. Також, для спрощення процесу збору та перевірки комплексних даних ESG необхідні вдосконалення технологій і методологій збору даних. Оскільки глобальні регуляторні органи й організації, що встановлюють стандарти, продовжуватимуть узгоджувати свої підходи, інтеграція принципів ESG у основну корпоративну звітність, ймовірно, стане надійнішою, сприяючи більшій корпоративній підзвітності, через сталий розвиток та зміцнення довіри між заінтересованими сторонами. Завдяки вказаним змінам звітність ESG може стати ефективним інструментом у просуванні глобальних цілей сталого розвитку і сприяння створенню довгострокової цінності.

Література

1. Corporate sustainability reporting. Finance. URL: https://cutt.ly/2eEHKDUn

2. Directive - 2014/95 - EN - NFRD - EUR-Lex. EUR-Lex – Access to European Union law – choose your language. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj

3. GRI Standards development. GRI. URL: https://www.globalreporting.org/standards/standards-development/

4. SASB Standards overview. SASB. URL: https://sasb.ifrs.org/standards/

5. Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (TCFD). Task Force on Climate-Related Financial Disclosures. URL: https://www.fsb-tcfd.org/about/

6. The Enhancement and Standardization of Climate-Related Disclosures for Investors. The Securities and Exchange Commission. RIN 3235-AM87. URL: https://www.sec.gov/files/rules/final/2024/33-11275.pdf

УДК 657

Здреник В. С.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу
Цісельський С. С.,
магістр кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

АУДИТ І КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ: МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ

Сучасне нестабільне економічне середовище позначається на усіх сферах людської діяльності. Одночасно зростають вимоги до системи керування різних рівнів, її забезпечення, в тому числі кадрового та інформаційного. З практичної точки зору діяльність суб'єктів господарювання, безумовно, є основою економічного розвитку будь-якого суспільства. З цієї позиції актуалізується «питання широкого використання усіх наявних важелів впливу на якість і …результативність, у тому числі з точки зору економічної вигоди» [2, с. 323].

Тож увага до питань посилення управлінської діяльності для забезпечення високої ефективності господарювання є першорядним завданням. Його виконання передбачає застосування усього арсеналу сучасного інструментарію, зокрема й такого важливого як аудит [3, с. 127]. Роль аудиту, скажімо, в корпоративному управлінні, як свідчить практика постійно зростає. Аудит є важливим інструментом контролю й управління діяльністю компанії [1, с. 46]. Він забезпечує прозорість і відповідність фінансової звітності міжнародним стандартам, що сприяє довірі інвесторів і інших зацікавлених сторін.

Цьому сприяють різні чинники, першим з яких, на нашу думку є Міжнародні стандарти аудиту (ISA), які розробляє Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC). Вони є основою для аудиторських практик у багатьох країнах світу. Впровадження цих стандартів підвищує якість аудиту і забезпечує однаковий підхід до оцінки ризиків і звітності. Другим, не менш важливим чинником, є аудиторська незалежність. Незалежність аудитора від клієнта є

ключовим аспектом міжнародної практики аудиту. Це гарантує об'єктивність та неупередженість у результатах перевірок, що сприяє підвищенню рівня довіри до аудиторських висновків. Окрім цього, в розвинених країнах існує чітка позиція щодо вибору підходу до аудиту з урахуванням специфіки суб'єктів господарювання, запитів управління та мети діяльності. До прикладу, слід звернути увагу на корпоративне управління. Міжнародні корпорації стикаються з різними моделями корпоративного управління. Наприклад, у США акцент робиться на максимізації вартості для акціонерів, тоді як у Європі велика увага приділяється інтересам широкого кола зацікавлених сторін. Саме такі важливі моменти визначають акценти аудиту та його спрямування.

Важливою рисою сучасного суспільства в тому числі світовому масштабі є зростання відповідальності перед людством загалом, а також перед працівниками зокрема. У зв'язку з цим є потреба звернути увагу на корпоративну соціальну відповідальність (КСВ) та її репрезентацію у завданнях аудиту. З цієї позиції останній також може охоплювати перевірку нефінансових звітів, пов'язаних із КСВ. Міжнародні компанії все частіше використовують нефінансову звітність для демонстрації своєї відповідальності перед суспільством і довкіллям.

Зважаючи на глобальність цієї проблеми потрібно звернути увагу на той факт, що окрім названої, в міжнародному аудиту існують і багато інших викликів. Зокрема, аудиторські фірми стикаються з труднощами через різні правові та економічні умови в різних країнах. Це вимагає глибокого розуміння місцевих законодавчих вимог і міжнародних стандартів для забезпечення ефективного аудиту. Відповідно, завданням яке вимагає адекватного вирішення є раціональна організація міжнародної узгоджувальної діяльності в даному напрямі. Для її поліпшення доцільно більш ретельно підходити до функціонування суб'єктних аудиторських одиниць, наявних і чинних у сучасних фірмах.

Зокрема, у багатьох країнах існують вимоги щодо створення аудиторських комітетів у радах директорів. Ці комітети забезпечують взаємодію між керівництвом, аудиторами і акціонерами для підвищення якості корпоративного

управління. Вони, на нашу думку, мають також працювати в напрямі міжнародної співпраці та брати участь у відповідних заходах і організаціях.

Більше того, для того, щоб аудиторська діяльність була дієвою в міжнародному масштабі, важливо розвивати умови та вимоги до міжнародних аудиторів і їх підготовку. Це завдання на часі через той факт, що транснаціональні корпорації потребують послуг аудиторів, які здатні працювати у різних юрисдикціях і забезпечувати єдність підходів до звітності й контролю в глобальному масштабі. Окрім цього, вони повинні володіти навиками активного використання сучасних технологій та інновацій в міжнародному аудиті. Застосування нових технологій, таких як штучний інтелект та аналіз великих даних, змінює підходи до аудиту, роблячи його більш ефективним і точним у міжнародних масштабах.

В цілому ж аудит і корпоративне управління в міжнародному контексті спрямовані на забезпечення прозорості, відповідності стандартам та підвищення довіри інвесторів і зацікавлених сторін. Міжнародні стандарти аудиту (ISA) та незалежність аудиторів гарантують об’єктивність фінансової звітності.

Література

1. Талмачова А. Впровадження внутрішнього аудиту в міжнародних представництвах судноплавних компаній: новаторський підхід. *Підприємництво та інновації.* 2024. №(30). С.46-53. DOI: https://doi.org/10.32782/2415-3583/30.7

2. Хорунжак Н. М. Проблеми й перспективи розвитку системи внутрішнього контролю та аудиту в бюджетній сфері. *Бізнес Інформ*. 2014. № 5. С. 322–326

3. Cosserat G.W., Rodda N. Modern Auditing. Wiley, New York, NY, U.S.A., 2017. 752 p.

УДК 657.01

Зоріна О. А.,
д.е.н., доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту

БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Система фінансово-економічної інформації відіграє роль ключового інструменту менеджменту підприємства та одночасно є основною запорукою досягнення намічених фінансових результатів діяльності. Центральне місце у цій системі займає бюджетне планування, безпосередньо прив'язане до конкретних оперативних планів діяльності. Воно, з одного боку, дозволяє чітко і грамотно розподілити фінансові, трудові та матеріальні ресурси суб'єкта господарювання, з іншого – стимулює досягнення заданих показників, з третього – дозволяє контролювати і, при необхідності, коригувати всі процеси фінансово-господарської діяльності підприємства протягом періоду, на який складено бюджети. Водночас бюджетування дозволяє оцінити внесок кожного структурного підрозділу для досягнення кінцевих цілей всього підприємства загалом.

Бюджетування відображає як існуюче становище підприємства, так і його цілі на майбутній звітний період, які, в свою чергу, є складовою стратегічних планів підприємства. Саме собою бюджетне планування є інструментом оперативного управління. Недаремно бюджетування є частиною управлінського обліку, саме бюджети дають можливість не лише задавати орієнтири діяльності, а й здійснювати поточне управління, формуючи необхідну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Зазвичай, більшість економістів виділяє кілька етапів (стадій) бюджетного планування. На першому з них відбувається визначення цілей та завдань фінансово-господарської діяльності підприємства на найближчу перспективу з урахуванням середньострокових та довгострокових планів розвитку. Далі

здійснюється збір та обробка всієї необхідної для планування інформації. На третьому етапі зібрана інформація аналізується, проводиться деталізація планів діяльності та розрахунок ключових показників, що становлять основу бюджетів усіх рівнів. Наступним етапом є аналіз та оцінка сформованих бюджетів з погляду можливості досягнення поставлених спочатку цілей. За потреби бюджети відправляються на доопрацювання. На четвертому етапі відбувається затвердження бюджетів та закріплення відповідальності за їх реалізацію за конкретними виконавцями.

Незважаючи на те, що показники бюджетів виконують роль контрольних значень при оцінці фактичних результатів діяльності окремих підрозділів та підприємства в цілому, бюджетування завжди повинно містити певний резерв для зміни планів у разі появи нових обставин, не врахованих при розробці бюджетів та розрахунку показників. З іншого боку, закріплення відповідальності за виконання бюджетів змушує менеджерів мислити фінансовими категоріями під час прийняття оперативних управлінських рішень – будь-яке рішення має попередньо оцінюватися з погляду можливого впливу на ключові показники діяльності підрозділів.

Практичний досвід показує, що роль мотивації як фактора досягнення запланованих показників буде найвищою у тому випадку, якщо співробітники підрозділів брали безпосередню участь у розробці операційних бюджетів. Бюджетний процес спочатку виступає стимулюючим фактором, змушуючи менеджерів підприємства заздалегідь передбачати можливі проблеми у майбутньому та знаходити найбільш ефективні шляхи їх вирішення. Крім того, має значення система матеріального стимулювання за досягнення бюджетних показників. З іншого боку, відомо, що найчастіше менеджери центрів відповідальності під час розробки бюджетів намагаються поставити свідомо низькі цільові орієнтири, щоб забезпечити своєму підрозділу успішне виконання планів. Вирішити цю проблему можна шляхом використання ітеративних процесів бюджетування: плани кожного підрозділу повинні циклічно переглядатися та коригуватися вищим керівництвом та менеджерами центрів до

досягнення оптимальних співвідношень у споживанні ресурсів та обсязі господарської діяльності.

Важливо відзначити значення таких чинників, як терміни складання та процедури узгодження бюджетів по горизонталі та по вертикалі. Оскільки планування відбувається у всіх структурних підрозділах підприємства, дуже важливо чітко розподілити обов'язки щодо формування майбутніх показників та питання обговорення і закріплення їх як контрольних.

Насамкінець хочеться відзначити, що правильно організоване бюджетне планування має не лише вирішувати тактичні завдання з управління підприємством, а й сприяти вдосконаленню всіх бізнес-процесів, послідовно підвищуючи ефективність використання всіх наявних ресурсів. Реалізація за допомогою бюджетного планування функції проміжного контролю дозволяє своєчасно, тобто до того, як ситуація набуде незворотного характеру, виявити, наскільки успішною є обрана стратегія розвитку, та, у разі потреби, прийняти оперативні управлінські рішення коригуючого характеру.

Таким чином, бюджетування виступає, з одного боку, засобом узгодження діяльності структурних одиниць підприємства, а з іншого – потужним сучасним інструментом розвитку бізнесу. Успішне бюджетування можливе лише в тому випадку, якщо менеджмент підприємства ясно і безперечно уявляє собі цілі, які мають бути досягнуті в запланованому періоді, бере безпосередню участь у зборі та обробці економічної інформації, виконуючи всі правила та процедури, передбачені бюджетними процесами.

УДК 657

Івасечко У. В.,
к.е.н, доцентка кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ: НОРМАТИНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ПОДАТКОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Значну частку сучасного бізнесу складають міжнародні корпорації, які містять у своїй структурі транснаціональні підрозділи. З метою уникнення подвійного оподаткування операцій та справедливого ціноутворення товарів і послуг між такими структурними підрозділами в міжнародній практиці діють важелі трансфертного ціноутворення. В більшості країн світу вимоги щодо останнього були запроваджені в 30-х роках минулого століття. В Україні впровадження трансфертного ціноутворення на законодавчому рівні відбулося у 2013 році. Динаміку декларування контрольованих операцій в Україні за 2013-2022 роки подано на рис. 1.

Рис. 1 Динаміка декларування контрольованих операцій в Україні за 2013-2022 рр. [1]

Отже, трансфертне ціноутворення (ТЦУ) – система визначення звичайної ціни товарів та/або результатів робіт (послуг) в операціях, визнаних контрольованими (КО) [2]. Контрольованими операціями у розумінні трансфертного ціноутворення є ті, які відповідають принципу «витягнутої руки».

Суть трансфертного ціноутворення полягає у порівнянні контрольованих та неконтрольованих операцій, опираючись на критерій податкових вигід, а також у визначенні та аналізі їх переваг та недоліків через розрахунок рентабельності кожної операції з імпорту та експорту у звітності з ТЦУ та КО.

Відповідно до Податкового кодексу України, операція вважається контрольованою, коли відповідає наступним двом критеріям [2]:

- загальний дохід платника податку на прибуток за річний звітний період більше, ніж 150 млн грн;
- розмір операції платника податку на прибуток з кожним окремим контрагентом за річний звітний період більше, ніж 10 млн грн.

До контрольованих операцій відносять також операції імпорту, а з 23 травня 2020 року і – експорту з наступними контрагентами:

- контрагенти з країн, віднесених до низькоподаткової юрисдикції. Перелік країн затверджений Постановою №1045 [3];
- контрагенти з країн, в яких здійснено реєстрацію за особливою організаційно-правовою формою, яка вказує на те, що вони мають право не сплачувати податок на дохід або корпоративний податок. Перелік таких організаційно-правових форм затверджено у Постанові №480 [4].

Обсяги контрольованих операцій за їх предметом у 2022 році подано на рис. 2. Суб'єкти господарювання, які протягом звітного періоду здійснювали операції, що відповідають критеріям контрольованих, зобов'язані скласти повідомлення про участь у міжнародній групі компаній (для тих платників податків, які є учасниками міжнародної групи компаній), підготувати документацію з трансфертного ціноутворення, а також скласти звіт про контрольовані операції до 01 жовтня року наступного за звітним. Результат звітності з ТЦУ та КО може призвести до коригування зобов'язань з податку на прибуток за відповідний звітний період. За неподання або несвоєчасне подання звіту згідно з чинним законодавством встановлено штрафні санкції. А також, може бути призначена додаткова перевірка з трансфертного ціноутворення.

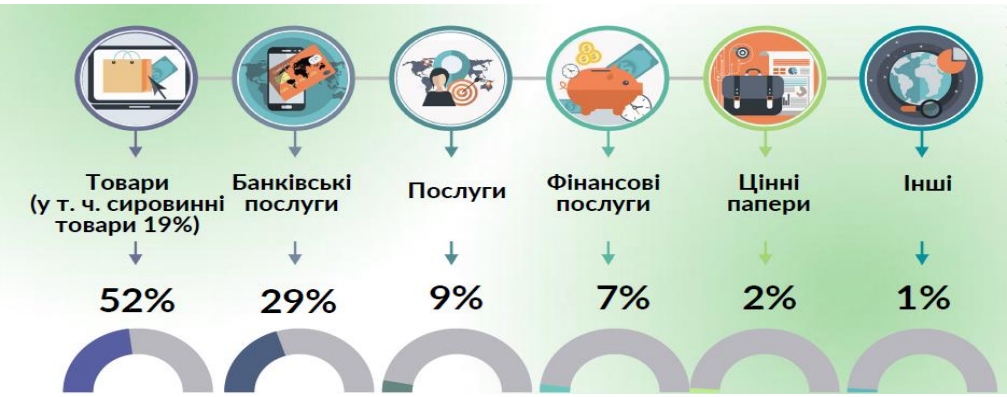

Рис. 2 Обсяги контрольованих операцій за їх предметом у 2022 р. [1]

Система застосування трансфертного ціноутворення контрольованих операцій широко розповсюджена у практиці економічно розвинених країн світу.

Література

1. Результати роботи ДПС щодо податкового контролю за трансфертним ціноутворенням (Серпень 2024 року). URL: https://tax.gov.ua/diyalnist-/transfertne-tsinoutvorennya-ta-mijnarodne-opodatkuvannya/transfertne-tsinoutvorennya/prezentatsiyni-materiali/812185.html3.

2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755 (зі змінами та доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text

3. Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, та визнання таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 977: Постанова КМУ від 27 грудня 2017 р. № 1045 (зі змінами та доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-2017-%D0%BF#Text

4. Про затвердження переліку організаційно-правових форм нерезидентів, які не сплачують податок на прибуток (корпоративний податок), у тому числі податок з доходів, отриманих за межами держави реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні особи: Постанова КМУ від 4 липня 2017 р. №480 (зі змінами та доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/480-2017-%D0%BF#Text

УДК 657

Калюга Є. В.,
д.е.н., професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Затверджена в Україні 27. !2.2023 року Урядом Національна стратегія доходів на 2024–2030 роки , має стати ключовим елементом для зміцнення економіки та фінансової системи. Головна мета - поступово посилення фіскальної спроможності України, адаптацію податкового та митного законодавства до стандартів ЄС, а також створення стимулів для післявоєнного відновлення та економічного зростання.З цією метою передбачено створення надійної, прозорої та клієнтоорієнтованої системи у податковій і митній сферах, які здатні забезпечити довіру громадян та бізнесу до державних інституцій.Одночасно реформа передбачає обмежене втручання контролюючих органів у діяльність бізнесу через консолідацію даних і перехід на роботу із знеособленою інформацією.В той же час сподіваємося, що буде відновлення довіри платників податків до органів, що є критичним для успішності нових податкових ініціатив.

Прийнята Національна стратегія доходів на 147 сторінок передбачає співпрацю з Міжнародним валютним фондом,але після її податків стане більше.

Документ передбачає:

- значне звуження спрощеної системи оподаткування , зокрема заборону юридичним особам використовувати "спрощенку", а також повернення прогресивної шкали оподаткування фізосіб (податкові ставки зростають у міру збільшення доходів платників;

- усі перекази на банківські картки фізичних осіб підлягатимуть оподаткуванню за ставкою ПДФО – 18% (якщо особа отримає від своєї діяльності річний дохід, що не перевищуватиме 153 мінімальні зарплати (тобто більше за мільйон гривень), вона матиме сплатити з нього 6% податків (при

спеціальній регістрації) - якщо суми доходу вище, то до суми перевищення застосовуватиметься ставка 18%) - податкові органи отримають доступ до персональних рахунків українців поза межами банківської таємниці;

- впровадити слідчі функції для митників, збільшити акцизи, ренту;

- сплачувати податок з подарунку 18% (якщо особа є зареєстрованим волонтером і на її рахунок надходять донати, то за законодавством такі надходження звільняються від оподаткування);

- гармонізація адміністрування та ставок ПДВ із законодавством ЄС, подальша цифровізація роботи податкової та митної служб, обмін попередньою митною інформацією з іншими країнами.

- підвищення ставки військового збору з 1,5% до 5% до закінчення війни (до 31 грудня року, в якому буде припинено воєнний стан);

- встановлення військового збору на суму 1% від доходу для платників єдиного податку III групи;

- встановлення військового збору для ФОП – платників єдиного податку I, II та IV груп на рівні 10% мінімальної заробітної плати;

- встановлення ставки податку на прибуток для банків за 2024 рік у розмірі 50% (замість 25%);

- встановлення ставки податку на прибуток підприємств для небанківських фінансових установ (крім страховиків) на рівні 25% – з 2025 року;

- зміна податкового періоду з квартального на місячний для подання звітності про виплачені доходи на користь фізичних осіб (для економічного бронювання);

- удосконалення запропонованої моделі визначення розміру авансових внесків з податку на прибуток підприємств для АЗС;

- доручення Кабміну розробити законопроєкт про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування військового збору до спецфонду Держбюджету з метою їхнього спрямування на потреби фінансового забезпечення сектору безпеки та оборони

Таким чином, вважаємо за доцільним підтримати думку Д. Олексієнко,що

впровадження системи адміністрування та податкових ставок країн ЄС без належної інституціональної реформи може призвести до збільшення масштабу існуючих проблем в Україні, зокрема корупційних.

Документ, який згідно з меморандумом про співпрацю України з МВФ мав створити дорожню карту реформ , викликав в українському експертному середовищі та суспільстві негативну реакцію.

Доцільність гармонізації податкових ставок з директивами ЄС, особливо в короткостроковій перспективі мало позитивне рішення,якби Україна за рівнем економічного розвитку хоча б наближалися до сусідів-членів ЄС. Валовий національний дохід на душу населення в Україні у 2022 році становив 11,5% від середнього в ЄС (за перерахунком на купівельну спроможність – 26,3%),у Польщі відповідно 52% та 77,9%.

В Україні зараз, навпаки, дефіцит робочої сили і до закінчення активних воєнних дій очікувати значних приватних іноземних інвестицій не варто.У зв'язку з викладеним, вважаємо за доцільне переглянути складові реформи податкової системи в Україні.

Література

1.Верховна Рада підтримала у першому читанні законопроєкт про підвищення податків. Режим доступу: https://finance.liga.net/ua/ekonomika/novosti/verkhovna-rada-pidtrymala-u-pershomu-chytanni-zakonoproiekt-pro-pidvyshchennia-podatkiv

2.Дмитро Олексієнко.Національна стратегія доходів України: крок до ЄС чи загроза для бізнесу?Режим доступу: https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/17/708805/

3.Оподаткування карткових переказів та знищення ФОПів: урядові подарунки під ялинку Режим доступу: https://www.unian.ua/economics/finance/opodatkuvannya-kartkovih-perekaziv-ta-znishchennya-fopiv-uryadovi-podarunki-pid-yalinku-12497556.html

УДК 657

Кацюбій І. В.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет,
керівник групи, департамент аудиторських послуг, Deloitte Ukraine
Науковий керівник – д.е.н., проф.,
Задорожний З.-М. В.

ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

У сучасних економічних умовах підприємства використовують не лише власний капітал, але й позиковий. У системі обліку позиковий капітал розглядається як зобов'язання підприємства. Поточні зобов'язання мають велике значення для підприємства, оскільки дозволяють тимчасово користуватися коштами контрагентів. Для ефективного управління діловими відносинами важливо правильно класифікувати та оцінювати поточні зобов'язання, забезпечувати їх достовірний облік та проводити аудит. Аудит поточних зобов'язань є основною складовою аудиторської перевірки, яка направлена на оцінку системи бухгалтерського обліку та виявлення зловживань і помилок. Одна з актуальних проблематик теми обліку і аудиту поточних зобов'язань полягає в необхідності порівняння національних і міжнародних облікових практик. Зміни у національних і міжнародних облікових стандартах можуть впливати на організацію та методику обліку та складання звітності, що вимагає постійного оновлення знань і практик у цій сфері.

Оскільки зобов'язання належать як до облікових, так і до юридичних категорій, їх законодавче та нормативне регулювання здійснюється через значну кількість нормативних документів. Основним документом, що визначає правила обліку, оцінки, визнання та відображення зобов'язань у фінансовій звітності, є НП(С)БО 11 «Зобов'язання». Вимоги щодо розкриття інформації про зобов'язання підприємства у фінансовій звітності викладені у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». У міжнародній практиці порядок

визначення та відображення зобов’язань, включаючи поточні, регламентується відповідно до МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов’язання та непередбачені активи», а також МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності». Аудит поточних зобов’язань регламентується «Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг» та Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Важливо розуміти відмінності між українськими та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, оскільки це може суттєво вплинути на відображення та управління поточними зобов'язаннями. Міжнародні стандарти (IFRS/IAS) і українські стандарти бухгалтерського обліку мають різні підходи до класифікації, оцінки та розкриття інформації про поточні зобов'язання, що може впливати на фінансову звітність та порівнянність між компаніями з різних країн.

Нижче у таблиці наведено основні відмінності нормативного забезпечення обліку і аудиту поточних зобов'язань:

Таблиця 1

Основні відмінності між національними і міжнародними стандартами щодо обліку і аудиту поточних зобов’язань

Термінологія	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(с)БО)	Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності (МСБО, МСФЗ)
Визначення поточних зобов'язань	Поточні зобов'язання - це зобов'язання, які очікується, що будуть погашені протягом одного року після дати балансу або протягом нормального операційного циклу підприємства, якщо він перевищує один рік. Наприклад, короткострокові кредити банків, кредиторська заборгованість за постачання і послуги.	Поточні зобов'язання визначаються як зобов'язання, які мають бути погашені протягом одного року або в межах нормального операційного циклу підприємства, якщо він перевищує один рік. Для зобов'язань, що мають можливість бути переведені в довгострокові, якщо це дозволено за умовами, ці зобов'язання можуть бути класифіковані як довгострокові. Наприклад, поточні зобов'язання включають короткострокові кредити та заборгованість по податках.

Оцінка та визнання	Оцінка за історичною вартістю або номінальною вартістю. Наприклад, кредиторська заборгованість відображається за сумою, яка підлягає оплаті, без коригування на дисконт.	Поточні зобов'язання, можуть оцінюватися за амортизованою собівартістю або справедливою вартістю. Наприклад, для зобов'язань, які включають в себе елементи фінансового ризику, такі як валютні кредити, може знадобитися оцінка за справедливою вартістю з урахуванням зміни процентних ставок або валютних курсів.
Розкриття інформації	Розкриття інформації може бути менш детальним. Наприклад, вказується загальна сума кредиторської заборгованості без детального розподілу за термінами погашення або умовами.	Вимагає детального розкриття про поточні зобов'язання, включаючи терміни погашення, умови договорів, ризики, пов'язані з фінансовими інструментами, та вплив змін в умовах на вартість зобов'язань. Наприклад, компанія повинна розкрити інформацію про ринкові ризики, валютні ризики та кредитний ризик, пов'язаний з фінансовими зобов'язаннями.
Аудит поточних зобов'язань	Може бути менш детальним у перевірці оцінок і припущень, наприклад, при перевірці кредиторської заборгованості, аудитори можуть лише перевіряти відповідність документів і підтвердження від постачальників без глибокого аналізу умов договорів або змін у фінансових ринках.	Вимагає детальної перевірки оцінок і припущень (особливо у випадках, коли зобов'язання підлягають коригуванню за справедливою вартістю), перевірка умов контрактів і впливу ринкових умов на оцінку зобов'язань.
Списання та коригування	Списання зобов'язань часто базується на принципах виникнення і реальної потреби, без особливої уваги до умов зміни вартості або можливих втрат. Наприклад, зобов'язання можуть бути списані, якщо підтверджено, що вони більше не є обов'язковими або є помилковими.	Вимагає більш ретельного підходу до списання і коригування зобов'язань, зокрема в оцінці очікуваних кредитних втрат (ECL). Наприклад, компанія повинна визнати втрати на основі очікуваних кредитних втрат для фінансових зобов'язань і регулярно переглядати оцінки для відображення змін у кредитних ризиках.

На сьогоднішній день для підприємств, які згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» належать до категорії великі підприємства ця проблематика практично відсутня, оскільки згідно з українським законодавством підприємства цієї категорії зобов’язані подавати свою фінансову звітність за міжнародними стандартами. Але ця проблема існує для підприємств, які класифікуються як середні та малі, оскільки підприємства

цієї категорії мають право подавати свою фінансову звітність за українськими національними стандартами.

Наведені у таблиці 1 відмінності можуть суттєво вплинути на спосіб ведення бухгалтерського обліку та проведення аудиту поточних зобов'язань. Їх розуміння є важливим для забезпечення точності та відповідності фінансової звітності як на національному, так і на міжнародному рівнях. Впровадження міжнародних стандартів в Україні допомагає уніфікувати облікову практику та полегшити співпрацю з міжнародними партнерами. Різниці між українськими та міжнародними стандартами можуть впливати на фінансові результати та конкурентоспроможність компаній на глобальному ринку. Застосування міжнародних стандартів обліку (IFRS/ISA) дозволяє підвищити прозорість і порівнюваність фінансової інформації на міжнародному рівні.

Попри численні дослідження, присвячені нормативно-правовому регулюванню обліку та аудиту поточних зобов'язань, сучасні умови господарської діяльності та відносини між підприємством і його партнерами, співробітниками, державою та іншими сторонами вимагатимуть подальшого вдосконалення законодавчої та нормативної бази, а також максимального наближення української нормативної бази щодо бухгалтерського обліку поточних зобов’язань до МСФЗ та МСБО.

Література

1. Стоянова-Коваль С.С., Берднікова В.О. Аудит поточних зобов’язань. Економіка і суспільство. 2016. Випуск 5. С. 441-445. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/78.pdf

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів». URL: https://zakon.rada.gov.ua

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, непередбачені зобов’язання та непередбачені активи». URL: https://zakon.rada.gov.ua

4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua

5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. URL:https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu

6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua

7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20, зі змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua

8. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text

9. Кесарчук Г. С., Мошак І. В. Поточні зобов'язання : економічна суть, класифікація та їх оцінка. Науковий вісник Ужгородського університету. 2016. № 1 (2). С. 401–405. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2016_1%282%29__73

10. Савенко А.В. Порядок відображення інформації про поточні зобов'язання у звітності. Інструменти бухгалтерського обліку для бізнесу в соціальних мережах, 14 листопада 2022 р. Тернопіль: ЗУНУ, 2022.

11. Кубік В. Д., Волчек Р. М. Оцінка зобов'язань підприємств в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. Вісник соціально-економічних досліджень. 2020№ 3-4 (74-75). С. 45-56.

УДК 657

Коритник Л. П.,
д.е.н., професор Інституту післядипломної
освіти, головний бухгалтер,
ДННУ «Академія фінансового управління»

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ: НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

В умовах упровадження бюджетного планування та програмно-цільового методу в бюджетний процес посилюються роль і значення релевантної обліково-аналітичної інформації як джерела даних для забезпечення процесів середньо- та довгострокового планування, оцінки ефективності бюджетних програм за напрямами використання бюджетних коштів та визначення ступеня досягнення цілей державної політики у конкретній сфері діяльності. Така інформація продукується системою управлінського обліку, який наповнює інформаційний простір діяльності суб'єктів господарювання ретроспективними й перспективними даними та є фундаментом і відповідним інструментом управління.

Управлінський облік давно набув поширення в системі управління комерційними підприємствами. Водночас в економічній літературі стосовно системи бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору він висвітлюється фрагментарно. Процеси модернізації системи управління державними фінансами та вдосконалення системи фінансування суб'єктів державного сектору, а також вимоги щодо інформаційного забезпечення раціональної господарської та фінансової діяльності й процесу прийняття економічно обґрунтованих, тактично та стратегічно виважених управлінських рішень потребують нових методологічних підходів до побудови ефективної інформаційної системи формування даних та управління.

На кожному з рівнів менеджменту управлінський облік забезпечує

керівництво суб'єктів державного сектору оперативною інформацією для планування, управління майном, коштами та іншими ресурсами, оцінки і контролю за цільовим та раціональним використанням бюджетних коштів. Утім, для головних розпорядників управлінський облік спрямовується на виконання функцій загальнодержавного значення, а для розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня – на виконання статутної місії та забезпечення конкурентного становища на ринку державних послуг.

На сферу управлінського обліку не поширюється методологічне регулювання на державному рівні. Однак, з урахуванням публічного характеру діяльності та засад транспарентності суб'єктів державного сектору, з метою впорядкування та систематизації процесу формування інформації про використання бюджетних коштів, концептуальні засади організації та ведення управлінського обліку суб'єктів державного сектору мають бути регламентовані нормативно-правовими актами (наприклад, галузевими методичними рекомендаціями в межах головних розпорядників бюджетних коштів). Це сприятиме формуванню єдиних методологічних та методичних засад уніфікації універсальних правил і базових принципів провадження управлінського обліку та застосування його даних у контексті використання бюджетних коштів і оприлюднення результатів вказаного процесу. Крім того, розроблення галузевих методичних рекомендацій з управлінського обліку є необхідною умовою стандартизації інформаційного забезпечення для оцінювання ефективності бюджетних програм за напрямами використання бюджетних коштів та визначення ступеня досягнення цілей державної політики у відповідній сфері діяльності.

Світовий досвід провадження управлінського обліку надає приклади розробок міжнародного рівня, які мають рекомендаційний характер. Основними центрами формування методологічних основ у сфері управлінського обліку в міжнародній практиці є саморегульовані професійні об'єднання: всесвітньо визнані Інститут управлінського обліку в США (Institute of Management Accountants, IMA) та у Великій Британії (Chartered Institute of Management

Accountants, CIMA).

Серед провідних завдань вказаних професійних об’єднань – координація роботи з розвитку методологічної бази управлінського обліку і аналізу в національному та міжнародному просторі, розроблення вимог до рівня кваліфікації фахівців з управлінського обліку, проведення програм навчання в сфері управлінського обліку, здійснення сертифікації фахівців, а також постійне підвищення їх кваліфікації. Так, у 2015 р. CIMA (спільно з Американським інститутом дипломованих громадських бухгалтерів (American Institute of Certi fi ed Public Accountants, AICPA)) опублікували Міжнародні принципи управлінського обліку (Global management accounting principles) [1]. Цим документом управлінський облік визначено системою пошуку, оброблення, аналізу й передачі зацікавленим користувачам фінансової та нефінансової інформації, чиє використання сприяє прийняттю рішень, спрямованих на збереження і подальше збільшення вартості організації [1].

Таким чином, з урахуванням публічного характеру діяльності та засад транспарентності суб'єктів державного сектору, з метою впорядкування та систематизації процесу формування інформації про використання бюджетних коштів, концептуальні засади організації та ведення управлінського обліку суб'єктів державного сектору доцільно регламентувати нормативно-правовими актами рекомендаційного характеру в межах головних розпорядників бюджетних коштів. Це сприятиме формуванню єдиних методологічних та методичних засад уніфікації універсальних правил і базових принципів провадження управлінського обліку та застосування його даних у контексті використання бюджетних коштів і оприлюднення результатів реалізації державної політики у відповідній сфері.

Література

1. Global management accounting principles. Effective management accounting: Improving decisions and building successful organizations. URL: https://www.cgma.org/resources/reports/downloadabledocuments/global-management-accounting-principles.pdf (дата звернення: 01.09.2024).

УДК 657

Корягін М. В.,
д.е.н, професор, професор кафедри фінансів,
економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу
Чік М. Ю.,
к.е.н, доцент, професор кафедри обліку,
контролю, аналізу та оподаткування
Львівський торговельно-економічний університет

БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні планування та прогнозування є важливими функціями управління фінансами підприємства. Від якості здійсненого планування та прогнозування залежить якість управління підприємством, тому що регулярні плани – це «скелет» діяльності підприємства. І саме регулярне складання планів є основою бюджетування. Тому вважаємо бюджетування як новітній напрям планування є цілком актуальним в системі управління фінансами підприємства. Процес бюджетування залежить від відповідного обліково-аналітичного забезпечення.

Перше використання бюджетів у формі кошторисів, які містили ряд норм і нормативів і відповідно організація контролю за їх виконанням відносять до 2500 р. до. н. е. Така форма контролю витрат зародилась у Єгипті. Одним з перших поняття «бюджету», як інструменту фінансового управління, охарактеризував представник італійської школи фінансів Ф. Вілл, який вважав, що бюджет – це попередній кошторис, який перед початком планового періоду дає інформацію про очікувані надходження і видатки, рух капіталу та всі результати ділової активності підприємства [1].

У сучасних умовах господарювання проблема бюджетування висвітлена в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, які розглядають бюджети як важливу складову в системі управління фінансами підприємства.

На нашу думку, бюджетування є плануванням, що описує фінансові та операційні цілі організації на перспективу (стратегічні напрямки діяльності) і тому бюджетування можна розглядати у трьох аспектах:

- як фінансове планування на підприємстві, у межах якого складаються прогнозні фінансові звіти;
- як технологію господарського планування у межах якої на підприємстві з визначеною періодичністю складають сукупність різних видів бюджетів;
- як технологію управління фінансами підприємства.

У сучасних умовах господарювання підприємства повинні використовувати бюджетування як реальний інструмент управління ефективністю бізнесу і досягнення стратегічних цілей і завдань. Проте, у господарській практиці підприємства складають фінансові плани як складові частини бізнес-планів діяльності усього підприємства, окремого його підрозділу. Ці документи не відображають реального стану справ у фінансовій сфері підприємства, оскільки значним недоліком сучасної практики фінансового планування економічної діяльності підприємств є те, що після складання і затвердження планові документи не коригуються з урахуванням реального розвитку діяльності підприємства та фінансово-економічних показників, а в результаті – швидко втрачають свою цінність, оскільки носять формальний характер і не можуть розглядатися в повній мірі в якості складових частин перспективного короткострокового та довгострокового плану розвитку підприємства [2].

Сьогодні керівники вітчизняних підприємств досить часто стикаються з необґрунтованим завищенням рівня витрат, низькою рентабельністю та відсутністю прозорості в системі управління. На нашу думку, усі ці проблеми можна вирішити за допомогою запровадження системи бюджетування, яка зможе забезпечити конкурентоспроможність підприємства та оптимізувати рівень витрат. Процес бюджетування на підприємстві залежить від його внутрішньої організаційної структури, виду діяльності та організаційно-технологічних особливостей і передбачає систематичну розробку плану дій на

майбутнє з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Таким чином, бюджетування є важливим інструментом підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання на основі оптимізації величини витрат, поєднуючи у собі функції контролю, планування та інтерпретації обліково-економічної інформації в системі управління фінансами підприємства.

Література

1. Ganti A. What Is a Budget? Plus 11 Budgeting Myths Holding You Back / A. Ganti : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.investopedia.com/terms/b/budget.asp.

2. Budgeting Best Practices : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.gfoa.org/best-practices/budgeting.

3. Schmidt J. Budgeting. The tactical implementation of a business plan : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://corporatefinanceinstitute.com/resources/fpa/budgeting/.

УДК 657

Костюченко В. М.,
д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування,
Державний торговельно-економічний університет

КОНЦЕПЦІЇ ДОХОДУ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

Понад століття тривають дискусії щодо сутності доходу в обліку та звітності. Різні тлумачення доходу в стандартах бухгалтерського обліку висвітлено у працях Е. Гендріксена і М. Ван Бреди [1], М. Метьюза і М. Перери [2].

Існуючі розбіжності щодо тлумачення доходу частково обумовлені термінологічним різноманіттям в обліковій теорії та практиці. Так, в англомовних джерелах поширеними є терміни «Income», «Revenue», «Sales», «Turnover». «Income» зазвичай означає прибуток (Income Statement, Income Tax), але в Концептуальній основі МСФЗ цей термін використовують для визначення доходу. «Дохід (Income) - це збільшення активів або зменшення зобов'язань, наслідком якого є зростання власного капіталу, крім як унаслідок здійснення внесків держателями вимог до власного капіталу» [3]. У складі доходу розрізняють «дохід (revenue), що виникає в ході звичайної діяльності суб’єкта господарювання» [4]. Дохід від звичайної діяльності може бути у вигляді доходу від продажу (Sales Revenue), доходу від оренди (Rent Revenue), доходу від процентів (Interest Revenue), доходу від роялті (Royalty Revenue) тощо.

У Європі, замість доходу від продажу зазвичай вживають термін «оборот» (turnover), зокрема: «чистий оборот» означає суми, отримані від реалізації продукції та надання послуг, за вирахуванням торговельних знижок, податку на додану вартість та інших податків, безпосередньо пов'язаних з оборотом [5].

Так само існують різні погляди щодо складу доходу.

Аналізуючи існуючі визначення доходу, Манукріті Най [6] розрізняє розширену та вужчу концепції доходу. Розширена концепція доходу (Broader

Concept of Revenue) включає до складу доходу всі зміни в чистих активах, що відбуваються у результаті звичайної діяльності (або діяльності, що приносить дохід), а також інші прибутки або збитки, що виникають у результаті продажу основних засобів та інвестицій. Такого погляду дотримується Американський інститут дипломованих громадських бухгалтерів (AICPA) [7].

Вужча концепція доходу (Narrower Concept of Revenue) розмежовує доходи від здійснення діяльності (revenue) та прибутки (gains) від операцій та інших подій, що впливають на суб'єкт господарювання, за винятком тих, які є результатом надходжень або інвестицій власників. Зокрема, Рада з стандартів фінансового обліку США (FASB) розглядає дохід, як надходження або інше збільшення активів суб'єкта господарювання або погашення його зобов'язань (або поєднання того й іншого) від постачання або виробництва товарів, надання послуг або здійснення інших видів діяльності (отримання відсотків, орендної плати, роялті та комісійних платежів) [8]. Таке розмежування доходів і прибутків забезпечує інформацію про джерела сукупного прибутку суб'єкта господарювання.

Концепція сукупного прибутку була запроваджена в США в 1997 році у стандарті SFAS 130 «Звітування про сукупний прибуток» (Reporting Comprehensive Income). Згодом, у результаті конвергенції, ця концепція була втілена в МСБО 1 « Подання фінансової звітності».

Концептуальна основа МСФЗ первісно визнавала прибутки (gains) від нерегулярних операцій (вибуття основних засобів, курсові різниці тощо) складовою загального доходу. Проте, остання редакція (2018 року) цього документа вже не містить згадку про склад доходу. Вочевидь, це пов’язано з тим, що в різних країнах застосовують різні формати подання інформації про нерегулярні операції та події. Зокрема, в англо – саксонській системі обліку поширений метод «нетто», за яким доходи і витрати щодо таких операцій відображають згорнуто. Відповідно різницю між надходженням (або справедливою вартістю) від операції та балансовою вартістю активу, що вибув визнають як прибуток (gain) або збиток (loss). Натомість, у країнах

континентальної Європи, (зокрема в Україні), доходи і витрати відображають розгорнуто (тобто за методом «брутто»). Тому, наприклад, надходження від продажу основних засобів є складовою доходу, а їх балансову вартість списують на витрати.

Оновлена Концептуальна основа МСФЗ (п.7.15) передбачає, що «доходи і витрати можуть бути відображені у звіті про прибуток або поза звітом про прибуток у складі іншого сукупного прибутку» [8]. Водночас, МСФЗ 18 «Подання і розкриття інформації в фінансовій звітності», що замінить МСБО 1 з 1.01.2027 року, вимагає чіткого розподілу статей доходів і витрат за категоріями (зокрема, видами діяльності).

Література

1. Hendriksen E.S., Van Breda M.F. Accounting Theory. Fifth Ed. Irwin.1992
2. Mathews M.R., Perera M.H.B. Accounting Theory & Development. Third ed. Nelson.1996
3. Conceptual Framework for Financial Reporting. URL: https://www.ifrs.org/
4. IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers. URL: https://www.ifrs.org/
5. Directive 2013/34/EU on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings. http://eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=
6. Manukriti Nai. Revenue: Meaning, Concept and Activities. URL: https://www.accountingnotes.net/financial-statement/revenue/revenue-meaning-concept-and-activities/5331
7. American Institute of Certified Public Accountants. Committee on Terminology, "Proceeds, revenue, income, profit, and earnings; Accounting Terminology Bulletins, no. 2" (1955). American Institute of Accountants. 357.URL: https://egrove.olemiss.edu/dl_aia/357
8. Statement of Financial Accounting Concepts #8. December 2021. Conceptual Framework for Financial Reporting. Chapter 4. Elements of Financial Statements.URL: https://www.fasb.org/page/document?pd

УДК 657.22

Крупка Я. Д.,
д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗМІНИ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ ПІД ВПЛИВОМ ТЕПЕРІШНІХ ВИКЛИКІВ

Початок XXI століття супроводжується суттєвими змінами у суспільному розвитку, економічному житті як на загальносвітовому рівні, так й в Україні. Світова економіка вступила у фазу постіндустріального розвитку, коли одним з основних продуктів виробництва стає інформація, яка набула ознак товару та є предметом купівлі-продажу. Зараз набагато ширшої інформації вимагає суспільство про стратегічні напрями розвитку підприємництва, соціальні та екологічні наслідки господарської діяльності суб'єктів. Ці та інші чинники спричиняють значні парадигмальні зміни у веденні бухгалтерського обліку, формуванні та поданні звітної інформації різним користувачам.

Про парадигмальний розвиток бухгалтерської науки мова ведеться давно. Нова парадигма, як певний напрям, стиль, традиція, концептуальна ідея, в результаті якої зазнають революційних змін основи будь-якої науки у певному науковому співтоваристві та періоді часу, розвивається під впливом суспільно-економічних змін, що відбуваються у світовому розвитку, технічному та технологічному супроводі наукових інновацій.

В Україні парадигмальну теорію розвитку бухгалтерського обліку найбільш ґрунтовно досліджувала Н. М. Малюга. Вона виокремила та описала шість найважливіших парадигм у розвитку обліку в різні періоди людської цивілізації, а саме просту натуральну, камеральну, просту монетарну, подвійну статичну, подвійну динамічну та подвійну інформаційно-динамічну бухгалтерії [1, с.330-340]. Проф. Легенчук С. Ф. розвинув подібне вчення, визначивши основні критеріальні ознаки облікових парадигм, головну увагу зосередивши на методологічних та організаційних основах кожного періоду розвитку обліку. За

цими підходами він розрізняє парадигми за ступенем охоплення нових об'єктів і важливих інновацій у кожному періоді: бухгалтерського та управлінського обліку, гармонізації та наукових досліджень, організації освіти і ризиків у бухгалтерському обліку [2, с.148].

Корягін М. В. та Куцик П. О. також зосереджують увагу на часових характеристиках у розвитку парадигми бухгалтерської звітності, пов'язуючи минуле, теперішнє і майбутнє, також акцентуючи увагу на складі користувачів, предметі звітності та формах подачі у ній інформації. Автори дають порівняльну характеристику індустріальній та останній, тобто інформаційній парадигмі обліку, зосередивши увагу на змінах оціночного базису, функцій звітності, розширенню змістового наповнення показників звітності та ін. [3, с.55-62].

Назарова І. Я. доводить, що новітня парадигма в основному пов'язана з технічними факторами ведення облікової роботи: діджиталізацією та автоматизацією, широким запровадженням електронних комп'ютерно-комунікаційних методів обробки, передачі і зберігання інформації [4, с.104-118].

Аналізуючи останні події у світовому та національному економічному розвитку, слід виділити ряд інших чинників, що суттєвим чином впливають на облікові процеси, характер ведення обліку, способи передачі і зберігання обліково-звітної інформації, що можна розцінювати як зміну облікової парадигми.

Найперше зазначимо, що теперішню облікову парадигму слід вважати постіндустріальною або ж інформаційною, за якої інформація стає товаром, що виробляється за запитами широкого кола споживачів, включаючи суспільство загалом. Новими об'єктами обліку стали нематеріальні активи у формі інтелектуального, людського, організаційного капіталу, а також, як зазначалося раніше, інформаційні ресурси.

Суттєві зміни відбуваються й серед використовуваних способів, елементів методу бухгалтерського обліку. Зокрема, поряд з традиційним використанням документування фактів господарської діяльності активно застосовується бездокументна форма реєстрації операцій з допомогою технічних засобів

зчитування та фіксації інформації. Набуває поширення проведення перманентної інвентаризації з використанням засобів глобального позиціонування. Групування та узагальнення інформації на рахунках бухгалтерського обліку проводиться у файловому чи цифровому форматі. Баланс та інші форми звітності формуються в автоматичному режимі з поєднанням у ній як фінансових, так й нефінансових показників. Поширюється новий її напрям розкриття інформації через інтегровану звітність.

Немало змін відбувається в організаційно-технічному забезпеченні обліку. Слід відзначити варіативність у застосуванні методів оцінювання активів і зобов'язань, інших сферах при прийнятті облікової політики підприємства. Набули поширення, особливо через коронавірусну пандемію, дистанційні методи ведення облікової роботи, віддалене формування та передача інформації. Зараз з допомогою засобів комп'ютерної та організаційної техніки, відповідного програмного забезпеченні та інтернет-технологій є можливість зберігання обліково-звітних даних на віддалених сервісах, у хмарному середовищі, інших форматах цифрового простору.

В Україні великим викликом щодо впливу на організацію обліку є розпочата російським агресором війна, що потребує проведення інвентаризації майна, уведення в систему обліку одержаної волонтерської та міжнародної допомоги на відновлення виробничих та інфраструктурних об'єктів та інше.

Література

1. Малюга Н. М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2005. 548 с.
2. Легенчук С. Ф. Бухгалтерське теоретичне знання: від теорії до метатеорії: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2012. 336 с.
3. Корягін М. В., Куцик П. О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності: монографія. К.: Інтерсервіс, 2016. 276 с.
4. Назарова І. Я. Облікова парадигма в умовах застосування електронних інформаційних технологій. *Вісник економіки.* 2023. Вип. 2. С. 103-118.

УДК 657.1

Кулинич М. Б.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ЗБЛИЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ І НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ ПРИ ВІДОБРАЖЕННІ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ

Забезпечення - це зобов'язання, щодо яких на дату балансу існує невизначеність стосовно їхньої суми або строку погашення.

Формуючи забезпечення, керівництво має на меті резервування певної суми, що може виявитися необхідною для погашення можливих зобов’язань, якщо ні суму, ні дату виконання таких зобов'язань неможливо з точністю передбачити.

Практична побудова системи резервування у підприємницькій діяльності має наукове обґрунтування та нормативно-правове регулювання.

У вітчизняній системі національних стандартів бухгалтерського обліку (НП(С)БО) основним документом, що регулює облік забезпечення, є НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [5], а в системі міжнародних стандартів фінансової звітності - МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [4]. Правила визнання забезпечення також містять деякі спеціалізовані стандарти, наприклад, П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 26 «Виплати працівникам», однойменні МСБО 16 та МСБО 19, а також МСФЗ 15 «Виручка за договорами з клієнтами».

Створення забезпечень відбувається тоді, коли зобов'язання виникає в результаті минулих подій, існує ймовірність того, що його погашення призведе до зменшення ресурсів підприємства, які втілюють у собі економічні вигоди, та його оцінка може бути достовірно визначена (п. 14 НП(С)БО 11). [1, 5]

Крім стандартів, облік забезпечень регулюється Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності («Методичні рекомендації № 433») [3], які пояснюють, що «довгострокові забезпечення»

відображають майбутні витрати і платежі, які мають бути здійснені протягом звітного періоду (наприклад, витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання), сума яких може бути визначена лише за попередньою (очікуваною) оцінкою на дату балансу.

В міжнародній практиці обліку основою для визнання забезпечень є судження керівників підприємства, досвід подібних операцій, висновки незалежних експертів.

У системі міжнародних стандартів обліку і звітності МСБО 37 визначає забезпечення аналогічно до національної дефініції: зобов’язання з невизначеним строком або сумою. Невизначеності, пов'язані із сумою, яку слід визначати як забезпечення, розглядаються різними способами залежно від обставин. [2] Якщо оцінене забезпечення охоплює значну кількість статей, то зобов'язання оцінюється зважуванням усіх можливих результатів за пов'язаними з ними ймовірностями. При цьому користуються статистичним методом оцінки – «очікувана вартість».

Головна відмінність забезпечення від зобов’язання у сфері міжнародних стандартів фінансової звітності теж полягає в певній невизначеності щодо його строку чи суми майбутніх видатків, необхідних для погашення. Визнання відповідного зобов’язання ґрунтується на події, що зобов’язує. Це подія, яка створює юридичне чи конструктивне зобов’язання (тобто зобов’язання, обумовлене практикою), яке призводить до того, що суб’єкт господарювання не має реальної альтернативи виконанню зобов’язання. Щодо визнання забезпечення, то треба мати можливість надійно оцінити розрахункову суму майбутнього відтоку ресурсів на виконання зобов’язання.

Створення забезпечень є необхідністю, визначеною чинними законодавчими і нормативними актами. Проте окремі суб’єкти малого підприємництва можуть не створювати забезпечення майбутніх витрат, а визнавати відповідні витрати у періоді їх фактичного понесення. Щодо суб’єктів господарювання, які складають фінансову звітність

за Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, таких виключень не має [6].

Обов'язок кожного підприємства створювати забезпечення майбутніх витрат і платежів встановлений вимогами чинних національних стандартів бухгалтерського обліку. Рекомендовано удосконалення формулювання критеріїв визнання забезпечень в бухгалтерському обліку, що сприятиме зближенню НП(С)БО 11 та МСБО 37.

Література

1. Крупка Я. Відкриті та приховані резерви в системі обліку і звітності підприємств. *Вісник Економіки*, no. 2, Aug. 2021, pp. 117-28, https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1244

2. Кулинич М., Садовська І., Фатенок-Ткачук А., Скорук О. Визнання забезпечень у вітчизняній і міжнародній практиці обліку і звітності. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки.* 2024, 2(38) с. 36–44. DOI:https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-02-36-44.

3. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності ("Методичні рекомендації № 433"), затверджені Наказом Міністерства фінансів України № 433 від 28 березня 2013 року.

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов’язання та умовні активи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_051.

5. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00/print1360181123302816 (дата звернення: 22.04.2024).

6. Сандуляк В. Резерви та забезпечення. Чи є доцільним їх створення? *Аудит-Інвест* https://audit-invest.com.ua/articles/blog/rezervy-ta-zabezpechennya-chy-ye-dotsilnym-yih-stvorennya

УДК 657

Кундеус О. М.,
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Дерейчук О. П.,
аспірант кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя

ПЕРЕДУМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

З огляду на власний тривалий досвід у бізнесі можемо підтвердити, що управлінський облік може функціонувати ефективно у підприємствах будь-якої галузі лише у випадках, якщо вище керівництво дотримується основних його цілей. При цьому основним фактором досягнення внутрішньої гармонії всередині підприємства є ефективна комунікація між керівниками, співробітниками та підрозділами, роз'яснення та дотримання посадових обов'язків підлеглих, уникнення непорозумінь, встановлення відповідальності кожного працівника за виконувану ним роботу. Управлінський облік допомагає менеджерам визначати рівні виконання завдань на основі результатів, досягнутих співробітниками, і відповідно приймати відповідні рішення щодо організації бізнес-процесів підприємства. Тому щоденно виникає гостра потреба в отриманні стислої, чіткої та достовірної інформації для отримання можливості оперативного реагування на взаємозв'язки між доходами та витратами з метою усвідомлення ефективності прийнятих управлінських рішень, що призвели до отримання таких результатів. Беззаперечно отримання раніше недостовірної інформації, її відсутність, або відсутність злагодженості та ефективного зворотного комунікаційного зв'язку між усіма ланками управління однозначно свідчить про відсутність повноцінного управлінського обліку на підприємстві. Для керівництва система управлінського обліку зменшує труднощі пошуку необхідної інформації та забезпечує швидкий спосіб визначення майбутніх фінансових ризиків, пов'язаних з діяльністю компанії, розрахунком планових

витрат, очікуваного прибутку та розробки більш широкої корпоративної та бізнес-стратегії. При цьому важливо, щоб стиль керівництва впливав на ступінь довіри, яка вибудовується в окремій групі, підрозділі або відділі, що безпосередньо впливає на ефективність кожного бізнес-процесу та в цілому діяльності підприємства. Отже, відсутність узгодженості в роботі всередині компанії, відсутність можливостей для кар'єрного зростання, непорозуміння між начальником і його підлеглими однозначно негативно позначається на загальному результаті діяльності компанії. На нашу думку, ефективна комунікація керівника із підлеглими – це перша умова отримання бажаного результату від цієї співпраці.

Інша складова успіху від ведення управлінського обліку – якість отриманої інформації. При чому якість в значені, яке прийнятне у нашому розумінні включає в себе надзвичайно багато критеріїв, серед яких: достовірність, надійність, конфіденційність, доступність, періодичність, прозорість, чіткість, об’єктивність. Усі ці критерії можна описати одним наступним реченням. Актуальність інформації важлива в конкретний період часу, з використанням надійних способів її передачі з обмеженим колом доступу, чіткість викладу та зрозумілість вищим ланкам управління, регулярність у її формуванні та опрацюванні без приховування важливих елементів, навіть якщо вони спричиненні з вини певних осіб, формування інформації не на основі власних думок чи припущень окремого працівника, а лише із врахуванням істинної ситуації, яка сформувалася на підприємстві. Отже, якщо не будуть дотримані вище зазначені критерії отримати бажаний результат від побудови системи управлінського обліку буде важко. Особливо зважаючи на те, що державної регламентації та вимог до побудови управлінського обліку в Україні немає, то й відповідальність за це лежить виключно від управлінського персоналу, що має правильно сформувати перелік вимог та завдань, які ставляться до цієї системи, зважаючи на приналежність до окремих галузей економіки, видів діяльності, величини підприємства та взагалі стратегічних цілей створення цього підприємства.

Підсумовуючи мусимо зробити наголос на тому, що важливість формування системи управлінського обліку підприємства будь-якої галузі економіки зумовлена необхідністю пошуку шляхів для оптимізації своїх виробничих та бізнес-процесів, для економії необхідних виробничих ресурсів та максимізації свого прибутку. Слід погодитися із думкою вчених [1, 2, 3, 4], які досліджували принципи управлінського обліку, щодо необхідності застосування як загальноприйнятих принципів обліку, так і специфічних для отримання бажаного результату. Адже управлінський облік є основоположною складовою системи стратегічного управління підприємством в цілому, яка виходить далеко за межі бухгалтерського обліку, і призначений для забезпечення управлінців різних ланок інформацією для ефективного бізнес-планування, економічного аналізу та оперативного прийняття управлінських рішень.

Література

1. Королюк Т., Хомин П., Співак С. Особливості організації управлінського обліку в системі контролінгу. *Галицький економічний вісник.* No 4 (83). 2023. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.

2. Гавриленко Н. В., Грищенко О. В., Козіцька Н. О. Застосування методичних аспектів управлінського обліку на підприємствах одиничного та дрібносерійного виробництв. *Економічні науки*: Вісник ДНДІСЕ. Дніпро: НДІСЕ, 2021. № 1 (03). С. 109–115.

3. Задорожний З.-М. В., Аверкин Я. Ф. Управлінський облік: особливості та принципи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. № 1. С. 114–120. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/34474.

4. Пугаченко О. Б., Зарудна Н. Я. Базові, специфічні, глобальні принципи управлінського обліку: склад і кількість. *Економічний простір*. 2021. № 172. С. 73-80. URL: https://doi.org/10.32782/2224-6282/172-13.

УДК 657

Кундря-Висоцька О. П.,
к.е.н., професор кафедри облікових технологій та оподаткування,
Львівський національний університет імені Івана Франка

СИСТЕМА ОБЛІКУ ПІД ВПЛИВОМ ВІЙНИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Військові дії, особливо масштабні конфлікти, такі як війна в Україні, мають суттєвий вплив на глобалізаційні процеси в економіці. У той час, коли глобалізація «передбачає» інтеграцію світових ринків, вільний рух товарів, капіталів, робочої сили та технологій між країнами, - військові конфлікти

Порушення глобальних ланцюгів постачання	Порушення у глобальних ланцюгах постачання, що є основою сучасної глобалізованої економіки, що викликано як безпосередніми військовими діями, так і політичними рішеннями, зокрема санкціями та торговими обмеженнями. Зокрема, вплив на логістику включає: • Руйнування транспортної інфраструктури • Блокування стратегічних маршрутів • Переорієнтація ланцюгів постачання
Енергетич-на криза	• Санкції проти РФ, одного з найбільших експортерів енергоресурсів, змусило багато країн ЄС переглянути свої джерела постачання енергії ; • Підвищення цін на енергоносії та змусила країни прискорити перехід на відновлювані джерела енергії; • Прискорення процесу диверсифікації енергетичних джерел та зменшення залежності від одного постачальника чи регіону.
Зміни у міжнарод-них фінансових потоках	• Відтік інвестицій із зон конфлікту; • Зменшення довіри інвесторів до ринків, що постраждали; • Зміна напрямків прямих іноземних інвестицій.
Глобальна продоволь-ча безпека	Обмеження доступу до зернових ринків вплинуло на країни, що залежать від імпорту продуктів харчування, особливо в Африці та на Близькому Сході. Зростання цін на продукти через зменшення обсягів експорту.

Рис.1. Характеристика впливу військових дій на глобалізаційні процеси в економіці

порушують ці процеси через економічну нестабільність, дестабілізацію регіонів, руйнування інфраструктури і санкції. [1]

Вплив військових дій на глобалізаційні процеси в економіці за напрямами наведено на рисунку 1. Таким чином, відбувається поляризація глобальної економіки, порушуються звичні торгові, фінансові та економічні зв'язки.

Відтак, облікова система під час військових дій зазнає значних змін та викликів. Основні аспекти, що впливають на стан бухгалтерського обліку в цей період, включають (Таблиця 1):

Таблиця 1

Характеристика впливу факторів, породжених військовим станом на облікову систему

Фактори впливу на облікову систему	Характеристика впливу факторів на облікову систему
Законодавчі зміни та спрощення процедур	Прийняття ряду нормативних актів для адаптації бухгалтерського обліку та податкової звітності до нових умов стосовно: Спрощення вимог щодо подання фінансової та податкової звітності для підприємств, які зазнали впливу військових дій; Введення мораторію на податкові перевірки; Запровадження змін у системі оподаткування .
Відстрочки та пільги	Відстрочення подання звітності та сплати податків для підприємств, які не мають можливості своєчасно виконати свої зобов'язання. Зменшення адміністративного тиску через можливі несплати або затримки зі сплатою податків у зв'язку з воєнними діями.
Відновлення діяльності та вплив на бізнес	Збільшення кількості форс-мажорних обставин у фінансових договорах, що ускладнює облік дебіторської та кредиторської заборгованості. Необхідність фіксації втрат активів, що були пошкоджені або втрачені внаслідок військових дій.
Перехід на дистанційну роботу	Необхідність забезпечення надійних каналів передачі бухгалтерської інформації та електронного документообігу. Використання хмарних технологій та систем автоматизації обліку для забезпечення безперервності процесів.
Облік гуманітарної допомоги та військових витрат	У зв'язку з війною, для багатьох підприємств актуальним стало питання обліку благодійної та гуманітарної допомоги. Підприємства та фізичні особи, які надають підтримку Збройним Силам України чи постраждалому населенню, повинні відображати ці операції у звітності. Деякі ключові моменти: • Надання пільг щодо оподаткування благодійних пожертв. • Необхідність чіткого відображення військових витрат у звітності компаній, що працюють у сфері оборони або постачання для ЗСУ.
Оцінка ризиків та планування	Через невизначеність, спричинену війною, українські підприємства змушені оцінювати додаткові ризики та переглядати свої бізнес-плани. Це вимагає від бухгалтерів більш гнучкого підходу до прогнозування фінансових потоків та управління ресурсами.

Отож, військовий стан в Україні кардинально змінив підходи до ведення бухгалтерського обліку, змусивши уряд і бізнес адаптуватися до нових умов. У багатьох аспектах законодавство було пом'якшене, щоб зменшити навантаження на підприємства, однак невизначеність та нові виклики, спричинені війною, залишаються критичними факторами, що впливають на облікові процеси. [2]

Узагальнюючи вищенаведене, зазначимо, що загалом військовий стан має негативні наслідки для глобальної економіки, оскільки він породжує нестабільність, порушення торговельних потоків та зростання цін. Проте, певні сектори можуть отримати вигоди в умовах збройних конфліктів. Зокрема, відбувається зростання в оборонній промисловості. Як не дивно, але актуалізуються інновації, оскільки під час війни уряди часто інвестують у розробку нових технологій. Країни та компанії можуть переорієнтуватися на нові ринки, щоб уникнути ризиків від конфліктів, що сприяє розвитку нових торговельних зв'язків. І нарешті, після завершення військових дій часто спостерігається сплеск економічної активності, коли країни залучають міжнародну допомогу для відбудови інфраструктури, що може стимулювати економічне зростання.

Література

1. Агакерімова, Р. (2023). Вплив війни в Україні на національну та глобальну продовольчу безпеку. *Економіка та суспільство,* (50). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53.

2. Клименко М. Бухгалтерський облік під час війни: що буде зі звітністю та як оптимізувати податки. Юридична Газета Online. 2022. URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatkova-praktika/ .

УДК 657.3:658

Куцик П. О.,
ректор, професор кафедри обліку,
контролю, аналізу і оподаткування,
Львівський торговельно-економічний університет

УПРАВЛІНСЬКА ЗВІТНІСТЬ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПОЛІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

Сучасна система управління суб'єктами бізнесу вимагає нових способів інформаційної підтримки, серед яких є формування сучасної моделі управлінської звітності. Про що, особливо, свідчать інформаційні потреби менеджменту підприємствам нової економіки (наприклад: інтелектуального і людського капіталу, факторів генерування і руйнування вартості, соціального капіталу тощо), який має запит на новий "інформаційний продукт". І зараз дедалі виразнішими стають концепції, на яких будуватиметься управлінська звітність у найближчому майбутньому.

Передусім трансформації зазначає бізнес-модель звітності суб'єктів бізнесу, як одна із чутливих складових сучасної облікової методології, що є важливим інформаційним продуктом для різних "споживачів" облікової інформації. Тому бізнес-модель управлінської звітності будуватиметься з урахуванням потреб менеджменту та можливостей компанії (програмних, технічних тощо). На даний час менеджмент суб'єктів бізнесу вже ініціює впровадження різних управлінських обліково-аналітичних систем, які здатні у необхідних обсягах забезпечувати інформування про стан і результати їх діяльності.

Протягом останніх двадцять років багато вчених і практиків, пропонують, наприклад Дж. Ніколас та А. Соні [1], два альтернативні шляхи вирішення проблеми неадекватності діючої бізнес-моделі звітності: повна її трансформація або заміна іншою системою, що буде належним чином забезпечувати генерування релевантної інформації для системи управління. Враховуючи зазначене та якщо традиційна модель бізнес-звітності буде незмінною, то облікова система у найближчому майбутньому перетвориться на "атавізм" управлінської інформаційної системи суб'єкта бізнесу, яка функціонує при швидких змінах зовнішнього середовища. Тому побудова й ефективна

реалізація уніфікованої бізнес-моделі управлінської звітності у суб'єкта бізнесу дає змогу сформувати єдиний потік взаємопов'язаної і цілісної управлінської інформації, що може використовуватись на різних рівнях управління і основою інформаційної підтримки різних підсистем управління.

Розглядаючи роль управлінської звітності в системі управління суб'єктом бізнесу з позиції системного підходу, можна стверджувати, що вона є одним із важливих елементів зворотного зв'язку в системі внутрішнього управління і загалом продуктом функціонування системи управлінського обліку. Зворотний зв'язок передбачає аналіз реального стану ситуації чи процесу на підставі одержаної інформації та адекватне реагування в контексті тактичних або стратегічних цілей суб'єкта.

За допомогою зворотного зв'язку, що здійснюється при використанні управлінської звітності, передається сигнал у керуючу систему, де він, залежно від інформації, що міститься в звіті, порівнюється із сигналом, в якому були задані параметри роботи, яку необхідно було виконати. При виявленні розбіжностей між параметрами фактичних і планових сигналів вживаються необхідні заходи для усунення таких розбіжностей, зокрема, коригуючі управлінські рішення. Відсутність або послаблення зворотного зв'язку в управлінській системі підприємства може призводити до важких наслідків.

Сучасна практика свідчить, що на великих підприємствах, на яких впроваджені корпоративні інформаційні системи та сучасні інтернет-технології, система управлінської звітності є одним із елементів управлінської інформаційної системи. Окрім традиційної ролі в системі управління підприємством, управлінська звітність має змогу інтегруватися в різноманітні сучасні функціональні підсистеми системи управління. Зокрема, відповідним чином побудована на підприємстві система управлінської звітності є одним із основних елементів системи інформаційної підтримки вартісноорієнтованого управління (Value Based Management).

За умов поступової трансформації управлінської парадигми, що висуває нові вимоги до системи бухгалтерського обліку як основної системи інформаційного супроводу підтримки та прийняття управлінських рішень, значної актуальності набуває проблема визначення сутності та ролі управлінської звітності в діяльності підприємств. Ця тенденція особливо актуалізувалась у зв'язку з значним розвитком сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій (широке застосування хмарних

серверів), що сприяє виникненню нової моделі взаємовідносин між постачальниками (бухгалтерами) та реципієнтами облікової інформації (менеджерами, власниками), необхідної для ухвалення рішень. Відповідно, оперативність управлінської звітності слід розглядати не як завдання, яке треба виконати, а як функцію, що притаманна такому виду бухгалтерської звітності.

Новий етап розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій характеризується широким застосування хмарних обчислень (cloud computing), які дають змогу зберігати інформацію незалежно від її конфігурації, розташування і характеру устаткування, забезпечують менеджерам доступ до внутрішніх управлінських звітів підприємства із віддаленого місця доступу – ноутбука, планшета, смартфона або іншого пристрою, приєднаного до мережі інтернет. За таких умов можна говорити про виникнення нового рівня оперативності управлінської звітності – звітності в режимі он-лайн, яка може бути сформована в будь-який момент за запитом зацікавленої особи за допомогою різноманітних пристроїв, що перебувають у межах або поза межами корпоративної інформаційної мережі.

Вчені Т. Джонсон і Р. Каплан у своїй праці "Втрачена релевантність: злети і падіння управлінського обліку" [2] констатували проблему зниження ролі управлінської звітності в системі менеджменту підприємства через її перевантаженість фінансовими показниками. Враховуючи зазначене вони запропонували модель складання управлінської звітності, яка включала як фінансові, так і нефінансові показники, і послужила передумовою появи таких систем управлінського обліку, як калькулювання на основі діяльності (activity based costing) та система збалансованих показників (balanced scorecard), що є досить дієві й ефективні системи формування управлінської звітності і використовуються в системі стратегічного менеджменту підприємств.

Ще однією тенденцією розвитку системи управлінської звітності є необхідність її адаптації до нових облікових систем, які з'являються з формуванням нових підходів до управління на підприємстві. Наприклад, з появою концепції заощадливого управління (lean management) виникла концепція заощадливого обліку (lean accounting), впровадження якої передбачає формування окремої системи управлінської звітності, що забезпечуватиме надання інформації про нові показники

вимірювання результатів діяльності підприємства в контексті моделі заощадливого виробництва.

Таким чином, система управлінського обліку та управлінської звітності досить динамічно трансформуються, створюючи релевантне інформаційне поле та набуваючи, у залежності від свого призначення, оперативної та стратегічної спрямованості в системі управління.

Література

1. Nicholas J. The Portal to Lean Production: Principles and Practices for Doing More with Less / J. Nicholas, A. Soni. – CRC Press, 2005. – 344 p.

2. Johnson Th. H. The Rise and Fall of Management Accounting / Th. H. Johnson, R. S. Kaplan // Management Accounting. – 1987. – P. 22-30.

3. Куцик, П., Шевчук, В., & Дерун, І. (2022). STEM і становлення новітньої парадигми бухгалтерського обліку. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, *4*(45), p. 22–35. https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3804

4. Куцик П. О. Концепція уніфікованої системи обліку і звітності в корпоративному управлінні : монографія. Львів : Видавництво ЛТЕУ, 2017. 408 с.

5. Пушкар М.Р. Концепція інформаційного поля у розвитку облікової науки. Вісник економіки. 2022. № 1 (103). С. 143-156.

6. Пушкар М.С. Анатомія бізнесу в інформаційному полі підприємства: монографія Тернопіль: Карт–бланш, 2017. 207 с.

УДК 657

Кіндрацька Л. М.,
д.е.н., професор, професор кафедри
податкового менеджменту та фінансового моніторингу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ`ЄКТІВ СЕКТОРА ЗАГАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Розгортання інформаційних потоків в інформаційному просторі установ і організацій державного сектора доречне за двома напрямами:1) стосовно результативності їх діяльності як суб'єктів підвищеного суспільного інтересу з її орієнтацією на забезпечення сталого розвитку у поточному періоді та на перспективу; 2) в частині витрат на послуги, що пропонуються споживачам в процесі здійснення діяльності і доходів, отримуваних від їх реалізації. В контексті зазначеного мають відпрацьовуватися схеми функціонування інформаційної системи з її спрямуванням на виробництво специфічного продукту-адресної інформації, призначеної для задоволення потреб користувачів. Наведеним актуалізується значення інформаційної системи з позиції ключового елемента інформаційної бази даних для управління, розміщеної на інформаційній площині суб`єкта державного сектора в межах його інформаційного простору. Як сукупність складових елементів (бухгалтерського обліку, оподаткування та звітності) інформаційна система підпорядковується системі організації діяльності установи та потребам управління. За рахунок створюваної інформації оновлюється інформаційна площина даних для підтвердження достовірності висновків про результати діяльності - надання соціально -значимих послуг для населення, що суттєво залежить від чіткості відпрацьованих причинно-наслідкових зв`язків між системою управління діяльністю установи і її інформаційною системою.

Діяльність як певна структурована форма її організації досить гнучка, періодично доповнюється новими напрямами та змістом з урахуванням економічних реалій. Протягом останніх років набула поширення практика характеризувати установи сектору загального державного управління з позиції їх

можливостей забезпечення соціально-відповідальної діяльності та досягнення сталого розвитку у поточному періоді та на перспективу. Якщо перший напрям покривається виробництвом специфічного продукту-соціально-значимих послуг для громадян, то досягнення другого вкрай ускладнено обмеженістю фінансових ресурсів, що посилюється воєнними діями рф проти України. Це свідчить про важливість перезавантаження інформаційної системи на оперативність формування достовірної інформації про наявні ресурси за різними джерелами їх походження та напрямами руху грошових потоків установи. Відповідно, актуалізуються окремі блоки інформації бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності, що в комплексі характеризують ефективність діяльності в контексті: відповідності глобалізаційним процесам у вітчизняній економіці; забезпечення сталого розвитку; підвищення рівня соціальної відповідальної за всіма напрямами ведення діяльності. Це дає підстави вести мову про формування інституційного середовища інноваційної діяльності суб`єктів державного сектора, реальність якого має підкріплюватися базою даних інформаційної системи.

Сектором загального державного управління об`єднано велику кількість бюджетних установ, діяльність яких пов’язана із наданням соціально значимих послуг для населення. В Україні ринок послуг сформовано за галузевою ознакою. Функціонує вітчизняний ринок освітніх, медичних послуг, послуг за різними видами страхування, соціального забезпечення. На сьогодні світовий ринок послуг як галузевий товарний ринок не являє собою поки що органічної системи, він тільки розвивається в напрямі цілісності, перебуває у фазі становлення [1, с.112]. Певна річ, розвиток міжнародного обміну видами послуг потребуватиме відповідного інформаційного підтвердження його ефективності, що суттєво позначиться на процесах формування адресної інформаційної бази з можливістю її використання на світових ринках послуг. З огляду на це, в інформаційній системі актуалізується окремий напрям її організації-вивчення попиту користувачів на інформацію з подальшим запуском механізмів формування інформації потрібного рівня деталізації і обсягу. Важливість цього очевидна, оскільки інформація має не тільки споживчу вартість, але й високу вартість, що накладає критерій корисності

на всю інформацію як продукт інформаційної системи в частині інформаційного відтворення виробничого процесу з можливістю управління всіма його складовими. Попри значне обмеження державного фінансування діяльності установ державного сектора на часі вирішення ще однієї вкрай важливої проблеми-відновлення втрачених матеріальних ресурсів через воєнні дії рф в Україні. Відпрацювання у цьому зв`язку позицій формування і змістовного наповнення відповідної інформаційної бази стосується насамперед інформації щодо напрямів спрямування частини потоків капіталу на користь сталих інвестицій як необхідної умови виходу на позиції зростання та ефективності їх використання. Зазначеним актуалізуються наукові дослідження цих питань, що в умовах перманентної боротьби за виживання суб`єктів державного сектора як загалом і всіх вітчизняних бізнес структур повинні підтверджуватись повнотою їх запровадження в практику, здійснюватися з урахуванням наявних джерел фінансування з орієнтацією на досягнення результату, окресленого метою. Іншими словами результативність наукових досліджень проблем інформаційного забезпечення діяльності установ сектора загального державного управління визначається представленим комплексом інформації стосовно реальності: забезпечення безперервності діяльності; досягнення сталого розвитку та можливостей виживання у сучасних умовах. Такий підхід до продукту інформаційної системи-не перспектива, а сьогодення як умова на шляху членства України в ЄС.

Література

1. Ресурси та моделі глобального економічного розвитку: монографія/[Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, А.М. Колот, Я.М. Столярчук, та ін.]; за заг. ред. д.е.н., професорів Д.Г.Лук`яненка та А.М.Поручника.-К.:КНЕУ, 2011. 703с.

УДК 336.225

Лаговська О. А.,
д.е.н., професор, професор кафедри
інформаційних систем в управлінні та обліку,
Державний університет «Житомирська політехніка»
Лоскоріх Г. Л.,
доктор філософії 071»Облік і оподаткування», доцент,
заступник завідувача кафедри обліку і аудиту,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

ПЛАН BEPS ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ: ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ ДЛЯ УКРАЇНИ

План дій щодо протидії розмиванню бази й виведення прибутку з-під оподаткування (англ. Base erosion and Profit Shifting – BEPS, перекл. з англ. «Розмивання оподатковуваної бази й виведення прибутку з-під оподаткування») для України має велике значення в контексті реформування бюджетно-податкової системи та забезпечення справедливого і прозорого оподаткування.

П‘ятнадцять дій, або, як їх ще часто називають – заходів, кроків Плану дій BEPS розроблені для того, щоб держави-учасниці могли боротися зі штучним транскордонним переміщенням прибутку. Кожен з 15 заходів у рамках ініціативи BEPS представляє собою опис окремої податкової проблеми і до кожної запропоновані шляхи вирішення. Ці заходи, надаючи різні інструменти і методи, призначені для імплементації у внутрішнє законодавство країн та для включення у міжнародні податкові договори між країнами, що має на меті запобігти розмиванню податкової бази та переміщенню прибутку.

Заходи пакету плану BEPS складаються із п’ятьох типів результатів з різними статусами (табл. 1) і згруповані за чотирма тематичними принципами (табл. 2).

Таблиця 1

Склад заходів плану BEPS за типами результатів

Мінімальні стандарти (мінімальні вимоги)	Загальні підходи	З посиленням міжнародних стандартів	Передові практики	Аналітичні звіти
Захід/ Дія 5	Захід / Дія 2	Захід / Дія 7	Захід / Дія 3	Захід / Дія 1
Захід/ Дія 6	Захід / Дія 4	Захід / Дія 8	Захід / Дія 12	Захід / Дія 11
Захід/ Дія 13		Захід / Дія 9		Захід / Дія 15
Захід/ Дія 14		Захід / Дія 10		

Джерело: сформовано авторами на основі [3]

Таблиця 2

Заходи плану дій BEPS за тематичними принципами

Узгодженість	Сутність	Прозорість	Аналіз
Захід / Дія 2	Захід / Дія 6	Захід / Дія 11	Захід / Дія 1
Захід / Дія 3	Захід / Дія 7	Захід / Дія 12	Захід / Дія 15
Захід / Дія 4	Захід / Дія 8-10	Захід / Дія 13	
Захід / Дія 5		Захід / Дія 14	

Джерело: сформовано авторами на основі [2; 3]

За станом на сьогодні 147 країн (юрисдикцій) світу є членами Плану BEPS (серед них і Україна) [1]. Україна 22 листопада 2016 р. подала заявку на вступ до BEPS-асоціації з 1 січня 2017 р., чим підтвердила готовність спільно з більшістю країн боротися з агресивним податковим плануванням та захищати свої податкові надходження.

Хоча План дій BEPS є набором рекомендацій від ОЕСР і не є юридично обов'язковим документом, його значення величезне. Країни, що приєдналися до ініціативи BEPS, зобов'язані внести відповідні зміни до свого національного законодавства. Це створює значний політичний тиск на країни, які можуть відмовитися впроваджувати рекомендації BEPS. Оскільки багато країн активно співпрацюють в цьому напрямку, відмова від участі може призвести до втрати можливостей для міжнародного співробітництва і інвестицій.

Приєднання України до BEPS означає, що країна зобов’язується імплементувати мінімальні вимоги Плану, що включає 4 заходи (дії) :

✓ Захід / Дія 5. Підвищення ефективності протидії шкідливим податковим практикам з урахуванням принципу прозорості та сутності.

✓ Захід / Дія 6. Запобігання наданню пільг, передбачених угодами про уникнення подвійного оподаткування, за невідповідних обставин.

✓ Захід / Дія 13. Документація з трансфертного ціноутворення та звітність в розрізі країн (Local file, Master file, Country-by-country report).

✓ Захід / Дія 14. Підвищення ефективності механізмів урегулювання спорів у рамках двосторонніх угод про уникнення подвійного оподаткування.

Податковий кодекс України містить ряд нормативних положень, спрямованих на впровадження заходів BEPS. Вони охоплюють різні аспекти, такі як зміцнення прозорості податкових відомостей, вдосконалення правил оподаткування міжнародних операцій, впровадження нової концепції відповідальності платників податків тощо, з метою інтеграції з міжнародними стандартами, що допомагає забезпечити відповідність української податкової системи міжнародним вимогам та підвищити прозорість та ефективність податкових процедур. Такі заходи спрямовані на забезпечення ефективного впровадження міжнародних стандартів і підвищення довіри до податкової системи, що є важливими чинниками для сталого економічного розвитку країни.

Література

1. OECD. Base erosion and profit shifting (BEPS). URL: https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/base-erosion-and-profit-shifting-beps.html (дата звернення: 01.08.2024).

2. PWC. Flash News: OECD Action Plan for BEPS the package is final, 2015. URL: https://www.pwc.lu/en/base-erosion-profit-shifting/docs/pwc-beps-071015.pdf (дата звернення: 01.08.2024).

3. Міністерство фінансів України. Рекомендації з реалізації Плану дій з BEPS (мінімальні стандарти). 2017. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2017_Roadmap_BEPS_UKRAINE_ua(1).pdf (дата звернення: 25.08.2024).

УДК 657

Легенчук С.Ф.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри інформаційних
систем в управлінні та обліку,
Жиглей І.В.,
д.е.н., професор, професор кафедри інформаційних
систем в управлінні та обліку,
Державний університет «Житомирська політехніка»

ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПОКАЗНИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КОМПАНІЙ

Після впровадження ООН Цілей сталого розвитку (SDG) у 2015 році, змінилися пріоритети стейкхолдерів щодо діяльності компаній. Окрім фінансової ефективності, важливим стало розуміння, як компанії сприяють досягненню SDG та вирішенню соціальних і екологічних проблем. Ці аспекти стали важливими для публічних компаній, оскільки вони сприяють їхній легітимності. Для задоволення інформаційного попиту стейкхолдерів компанії почали активно розкривати звітність про свої досягнення в сфері сталого розвитку, що є відповіддю на тиск з боку стейкхолдерів і дозволяє збалансувати їхні інтереси.

Згідно з теорією стейкхолдерів, ефективність корпоративного управління значною мірою впливає на сталий розвиток компаній, сприяючи залученню інвестицій та зниженню витрат на залучення капіталу. Наукові дослідження аналізують вплив різних аспектів корпоративного управління на розкриття інформації про сталий розвиток у країнах з різним рівнем розвитку [3], різними інституційними практиками [4], залежно від формату представлення звітної інформації) [1, 5]. Особливо актуальними такі дослідження є для Туреччини, де ринок капіталу розвивається, і компаніям необхідно ефективно розкривати інформацію про свої досягнення у сфері сталого розвитку для залучення іноземних інвестицій, що було розглянуто в праці авторів раніше [2].

Авторами було проведене дослідження, метою якого було визначення, чи впливають механізми та атрибути корпоративного управління на ефективність сталого розвитку компаній, включених до індексу BIST 50. Для досягнення мети було досліджено 45 звітів зі сталого розвитку компаній, акції яких перебувають в лістингу на Istanbul Stock Exchange, та визначено, яким чином окремі механізми та характеристики системи корпоративного управління таких компаній впливають на показники сталого розвитку і, зокрема, екологічну, соціальну ефективність та ефективність корпоративного управління.

Для оцінки такого впливу використано чотири залежні змінні SPI (Індекс ефективності сталого розвитку), EPI (Індекс екологічної ефективності), SCPI (Індекс соціальної ефективності), CGPI (Індекс ефективності корпоративного управління), 8 незалежних змінних – регресорів для кожної з аналітичних моделей, що визначають характеристики та механізми корпоративного управління (BS (Розмір Правління), NBM (Кількість засідань Правління), DARBM (Участь директора в засіданнях Правління), NNEBM (Кількість невиконавчих членів Правління), DI (Незалежність Правління), BT (Участь в Правлінні), GD (Гендерна різноманітність Правління), RGD (Коефіцієнт гендерної різноманітності Правління), IAP (Продуктивність внутрішніх аудиторів), DVBEEF (Зовнішня фіктивна змінна для оцінки Правління), DVIAP (Фіктивна змінна присутності внутрішніх аудиторів), DVCCFC (Фіктивна змінна для комбінації функцій генерального директора та голови), DVCBEAP (Фіктивна змінна щодо наявності корпоративних органів, де фактично представлені працівники), а також використано дві контрольні змінні (l_S (розмір компанії), LEV (леверидж)).

Було встановлено наявність значимого позитивного впливу таких показників, як BT, BS, DVBEEF. В той же час, було визначено наявність значимого негативного впливу DARBM. Одержані результати частково підтверджують, та частково суперечать дослідженням вчених в даній сфері, причиною чого є особливості інституційного середовища в Туреччині як країні, що розвивається, яке впливає на

процеси побудови та функціонування систем корпоративного управління та формування методології розкриття інформації про стійкість.

За результатами дослідження були одержані практичні рекомендації, які в цілому сприятимуть покращанню процесів досягнення SDG в турецьких компаніях: розширити кількість членів ради директорів, що має забезпечити покращання екологічної ефективності компаній, а також звернути увагу на посилення їх якісного складу; розробити дієвий порядок здійснення регулярної заміни Генерального директора в радах директорів в компаніях, щоб вони не чинили впливу щодо обмеження практик сталого розвитку; впровадити в систему корпоративного управління компаній інструменти незалежного зовнішнього контролю; розробити механізми підтримки, що забезпечуватимуть більш якісне та ефективне розкриття інформації про стійкість малими та середніми турецькими компаніями.

Література

1. Karn, I.; Mendiratta, E.; Fehre, K.; Oehmichen, J. The effect of corporate governance on corporate environmental sustainability: A multilevel review and research agenda. *Business Strategy and the Environment* 2022, *32* (6), 2926–2961. https://doi.org/10.1002/bse.3279

2. Lehenchuk, S.; Zhyhlei, I.; Ivashko, O.; Gliszczy ´nski, G. The Impact of Sustainability Reporting on Financial Performance: Evidence from Turkish FBT and TCL Sectors. *Sustainability* 2023, 15, 14707. https://doi.org/10.3390/su152014707

3. Masud, Md. A. K.; Nurunnabi, M.; Bae, S. M. The effects of corporate governance on environmental sustainability reporting: empirical evidence from South Asian countries. *Asian Journal of Sustainability and Social Responsibility* 2018, *3* (1). https://doi.org/10.1186/s41180-018-0019-x .

4. Rosati, F.; Faria, L. G. D. Addressing the SDGs in sustainability reports: The relationship with institutional factors. *Journal of Cleaner Production* 2019, *215*, 1312–1326. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.12.107

5. Subramaniam, N.; Akbar, S.; Situ, H.; Ji, S.; Parikh, N. Sustainable development goal reporting: Contrasting effects of institutional and organisational factors. *Journal of Cleaner Production* 2023, *411*, 137339. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.137339

УДК 657: 658.14

Лемішовська О. С.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»

АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ: СУЧАСНІ ДИСКУСІЇ ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ВИРІШУВАННЯ В МИНУЛИХ РОЗРОБКАХ ГАЛИЧИНИ

В умовах сучасної глобалізованої економіки дедалі актуальнішими стають дискусії щодо об'єктивності публічно представленої інформації про результативність функціонування компанії. У цьому тезисному викладі наводяться сучасні дискусії стосовно використання в бухгалтерській системі «альтернативних» методів - підходу на основі «порівняння доходів і витрат» та «балансового методу». Ураховуючи тривалість часового вирішування цієї проблематики у контекст обговорення нами введено інформацію про підходи до обліку доходів і витрат, наведені в бухгалтерських підручниках Східної Галичини в період з другої половини XIX до середини XX століття.

Міжнародними стандартами у сфері обліку та звітності акцент ставиться на «балансовому підході», який за своїм спрямуванням сфокусований на подання у звітності оцінених за справедливою (теперішньою) вартістю активів. Насправді у сучасних дослідженнях дискутується давно відомий парадокс в бухгалтерській системі: переоцінка активів викривлює показник прибутку, а їх відображення за історичними цінами – вартісний вираз наявних в підприємства економічних ресурсів. У дослідженнях, наприклад [1], наводяться переконливі аргументи, що ані балансовий, ані доходно-видатковий підходи не можуть бути повністю відокремлено реалізовані на практиці.

Незважаючи на популяризацію справедливої вартості, у сучасній міжнародній практиці складання звітності все-таки превалює інформація, отримана на основі застосування бухгалтерської методики порівняння операційних доходів і витрат. Причини погіршення корисності публічної

інформації фінансової звітності відомими науковцями [2] вбачаються у «нехтуванні традиційною моделлю звіту про прибутки та збитки (підхід зіставлення доходів з витратами) і встановлення пріоритетів на користь моделі балансу (оцінки активів)». У публікаціях за подібним спрямуванням висувається такий аргумент: «якщо узгодження доходів і витрат є необхідною умовою для отримання високоякісних показників про прибутки, які є в центрі уваги інвесторів, тоді розроблена в минулому модель звітів про фінансові результати (модель на основі відповідності) не є пережитком минулого, а очевидно, повинна стати орієнтиром для побудови та удосконалення сучасних стандартів бухгалтерського обліку».

Наведемо інформацію про підходи до вибору методики бухгалтерського відображення доходів, витрат і результатів діяльності підприємства в задекларовані у цій статті територіально-часові рамки. Домінуючі принципи німецької школи бухгалтерського обліку з їх коригуванням на розробки австрійської економічної школи й регіональних економічних напрацювань перманентно спричинювали превалювання тих чи тих підходів до відображення в бухгалтерській системі результативної діяльності тогочасних підприємств краю. В рахівничій практиці виходили із сформованого економічного постулату, за яким інвестований у підприємство капітал (власний і залучений) повинен бути відновлений за рахунок операційних доходів. Вважалося, що на основі такого критерію можна найбільш достовірно встановити наскільки витрати підприємства мали результативний сенс за звітний період.

Матеріали в нижче наведених посібниках навчально-прикладного спрямування показують, що при розробці теоретичних засад і впровадження методичного інструментарію в практичне рахівництво в краю спиралися на авторитетну працю теоретично-прикладного спрямування (Reisch R., Kreibig J. (1907). Bilanzund Steuer, Wien) та енциклопедію з бухгалтерського обліку (Stern R. (1902). Encyclopedia of Accounting, Viden і Leiptsih). У них достатньо вираженим був персоналістичний зміст результативного рахунка: «рахунок прибутків і втрат є посередником (сполучною ланкою) між окремими

аналітичними результативними рахунками і рахунком капіталу (чистий прибуток переноситься на рахунок капіталу»). Дотримуючись таких базових засад у регіональних посібниках додатково пропонувалися методики відокремлення в системі бухгалтерського обліку кон'юнктурних і випадкових доходів (прибутків), зокрема «веденням у Головній книзі окремих рахунків, щоб облікувати випадкові зиски і втрати» [3].

Бухгалтерські підручники і посібники переважно починалися з характеристики поняття капіталу й розкриття значимості його змін при визначенні бухгалтерією результатів діяльності підприємства. Виклад бухгалтерської методики обчислення результатів діяльності підприємства у більшості випадків ототожнювалося зі зміною величини капіталу. Аргументації стосовно доцільності використання такого типу бухгалтерської методики спиралися на сформований в тогочасний період економічний постулат про те, що прибуток (додаткова вартість капіталу) утворюється в результаті кругообігу всього задіяного підприємством капіталу. У підручнику [3] обґрунтовується, що «викінчення облікової діяльності закінчується основним «балансовим рахунком капіталу» з визначеним на ньому сальдо, яке показує суму приросту майна і називається чистим зиском». Підхід до встановлення результативності діяльності підприємства на основі порівняння суми балансів на кінець і початок року наведений і у підручнику [4].

В будь-якій минулій чи сучасній бухгалтерській методиці відправним моментом постає питання оцінки активів. В тогочасному бухгалтерському середовищі (теорія і практика), як і в сучасних наукових колах, обговорювалася проблематика застосування цін для окремих видів активів. На формування багатьох авторських позицій в минулому впливав постулат німецького обліку про те, що «цінності, які призначені для споживання, доцільно калькулювати за споживчою вартістю, а ті, що включаються в процеси реалізації – за міновою». В багатьох з використаних для цієї статті праць відображено саме такий підхід до оцінки, за яким постановка на облік активів здійснювалася за історичною вартістю з подальшим відображенням на балансі оцінок, прив'язаних до

поточної ринкової вартості. У підручнику [5] автором акцентовано наводилась пряма залежність (вплив) визнаних доходів за звітний період на майновий стан підприємства.

У тогочасний період вирішувалось питання формування доцільних принципів розподілу понесених витрат між звітними періодами, що виступає особливо актуальним предметом у сучасних тематичних дослідженнях (витрати майбутніх періодів). Наприклад, у підручнику [3] для уникнення «сумнівної» активної балансової статті чи викривлення обчисленого фінансового результату за звітний період пропонується створювати «фонд на покриття сподіваних втрат». У процеси вирішування цієї загальної проблематики включалися й авторські пропозиції стосовно доцільної бухгалтерської методики розподілу витрат між звітними періодами. Наприклад, у варіативному і дискусійному плані у підручнику [5] викладений матеріал про можливі до використання практикою методики закриття рахунків обліку, які можуть вплинути на обчислені фінансові результати. Загальний результат діяльності підприємства у практичному рахівництві все ж в основному базувався на порівнянні доходів з витратами.

Література

1. Baker C. R. Commentary on Braun's «the ecological rationality of historical costs and conservatis». *Accounting, Economics and Law.* 2019. No. 5.

2. Baruch L. The deteriorating usefulness of financial reports information and how to reverse. *Accounting and business research*. 2018. Vol. 48, No. 5.

3. Моралевич Я. Основи рахункознавства: підруч. Українська селянська спілка в Ч. - С. - Р. 1924.

4. Безкровний К. Торговельне рахівництво: підручник. Український Технічно-Господарський інститут позаочного навчання в Ч.- С. -Р. 1932.

5. Sciborski A. Podręcznik do nauki rachunkowości ogólnej i państwowej. Lwów: Drukarnja szczęsnego Bednarskieu we Lwowie. 1912. 500 s.

УДК 336.7

Ловінська Л. Г.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри податкового менеджменту
та фінансового моніторингу,
Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана

МЕТОД ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЯК ЗАСОБУ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Процеси, які відбуваються в економіці України та й усього світу, мають суттєвий вплив на розвиток професії бухгалтера, аудитора, фахівця податкової служби, податкового консультанта. Поширення транснаціональної економічної злочинності, високий рівень тінізації національної економіки розширили їх обов'язки. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12 2019 № 361-IX (далі – Закон 361) визначив фахівців, що працюють за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» як спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу [1]. Війна в Україні вимагає посилення ролі цих фахівців у сфері первинного фінансового моніторингу. Водночас їх підготовка з наданням знань з фінансового моніторингу наштовхується на низку перешкод, серед яких відсутність наукових досліджень онтологічного характеру, які визначили б бачення сутності його предмету, методу та інших фундаментальних категорій. [2, 3].

Досліджуючи сутність методу фінансового моніторингу як практичної діяльності, автор застосував операціоналістичний підхід і виходив з позиції закладеної в Законі 361, тобто розглядав фінансовий моніторинг як процес, котрий складається із послідовної реалізації низки заходів, спрямованих на протидію відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (далі – ВК/ФТ). Зазначені заходи являють собою послідовно здійснювані процедури визначені законодавством та узвичаєні практикою фінансового моніторингу.

Відповідно до Закону 361, процедури фінансового моніторингу спрямовані на реалізацію ризик-орієнтованого підходу, який передбачає виявлення, оцінку та управління ризиками ВК/ФТ з метою мінімізації таких ризиків.

Зазначені процедури здійснюються в три етапи.

1. Спостереження за економічною діяльністю дійсних чи потенційних клієнтів, в результаті провадження якої виконуються фінансові операції та правочини, які можуть бути використані для ВК/ФТ, та фіксація його результатів.

На цьому етапі відбувається вивчення клієнтів до встановлення ділових відносин з ними, дослідження власне фінансових операцій та правочинів, активів, щодо яких проводяться операції чи здійснюються правочини. В процесі такої роботи збирається та накопичується інформація про клієнтів, їх представників, бенефіціарних власників.

2. Аналіз і оцінка потенційних і існуючих ризиків відмивання брудних коштів.

На другому етапі вивчається отримана на першому етапі інформація для виявлення протиправної діяльності. Зібрані і підготовлені дані трансформуються в релевантну інформацію з використанням різних аналітичних прийомів і способів, виходячи з певних інформаційних потреб фінансового моніторингу, групується в необхідному розрізі для ухвалення необхідних рішень.

3. Контроль дотримання клієнтом законодавства у сфері фінансово-господарської діяльності.

Результати аналізу є основою для висновку, чи є підозра вважати, що у діяльності клієнта присутні протизаконні фінансові схеми, спрямовані на відмивання брудних грошей, чи є підстави для висновку про призупинення операцій, заморожування (блокування) коштів клієнта. Результати контрольних заходів передаються підрозділу фінансової розвідки (Держфінмоніторингу) для проведення подальшого аналізу та прийняття рішення або про дозвіл на проведення операції СПФМ, або про передачу інформації до правоохоронних органів для оцінки обґрунтованості порушення кримінальної справи та її

порушення за наявності підстав. Таким чином, у методологічному плані фінансовий моніторинг являє собою процес послідовної реалізації сукупності контрольних дій з боку суб'єктів первинного та державного фінансового моніторингу, кожна з яких має відповідні наслідки, що спрямовані на протидію ВК/ФТ.

В процесі проведення фінансового моніторингу на первинному і державному рівні вся інформація, яка досліджується та є результатом дослідження належить до фіксації – документування. Документування є важливою складовою фінансового моніторингу, бо виключно на основі задокументованих даних ухвалюються рішення.

Тож метод фінансового моніторингу включає такі прийоми:

- Спостереження за встановленням ділових відносин, правочинами, які укладаються, клієнтами дійсними і потенційними
- Перевірка (належна перевірка) клієнта і фінансової операції
- Аналіз ризиків ділових відносин, клієнтів, операцій (через застосування ризик-орієнтованого підходу відповідно до Закону 361)
- Документування результатів спостереження, перевірки, аналізу.

Література

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12 2019 № 361-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20

2. Ловінська Л. Г. Розвиток фінансового моніторингу як науки у контексті євроінтеграції України. Фінанси України, 2022; 11. – с. 49-63

3. Ловінська Л. Г. Визначення предмету фінансового моніторингу як різновиду фінансового контролю/ Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах повоєнного відновлення України [Електронний ресурс]: Збірник матеріалів IX Міжнародної науково-практичної конференції; 8 грудня 2023 р. К.: КНЕУ, 2023. 258 с., с. 19 – 22.

УДК 657

Любенко А. М.,
д.е.н, професор, професор кафедри облікових технологій
та оподаткування,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ АУДИТУ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ – ШЛЯХ ДО ДОВІРИ ТА ПАРТНЕРСТВА

Широкомасштабне військове вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року призвело до трагічних наслідків для населення: жертви серед цивільних, значні пошкодження критичної інфраструктури, порушення комунікаційних мереж, обмеження доступу до базових послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальні послуги.

На початок 2022 року у суб'єктів господарювання було зайнято понад 8,9 млн осіб. Через вторгнення РФ 49 відсотків підприємств припинили діяльність або зазнали серйозних збоїв у роботі. Це поряд із прогнозованим падінням ВВП України на 30-35 відс. створило значні проблеми для підприємницької діяльності громадян та призвело до зростання безробіття, зменшення доходів і скорочення податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів.

Незахищені верстви населення, зокрема жінки з дітьми, особи похилого віку та особи з інвалідністю, у зв'язку з широкомасштабним військовим вторгненням були змушені залишити свої домівки, робочі місця та заклади освіти й шукати притулку в безпечніших регіонах чи за кордоном.

У 2022 році кількість внутрішньо переміщених осіб зросла з 1,510 до 4,9 млн осіб, що створило значний попит на базову соціальну підтримку та засоби для існування.

У зв'язку з нестачею внутрішніх фінансових ресурсів насамперед на оплату праці та виплату державних допомог, український Уряд, обмежений військовою переорієнтацією бюджету в перші дні воєнного стану, звернувся за фінансовою допомогою до міжнародних партнерів. Уряд США відіграв вирішальну роль у цьому, надавши 1 млрд доларів США прямої бюджетної

підтримки через Трастовий фонд, заснований Світовим банком. Грантове фінансування у Трастовий фонд інших донорів становило: Велика Британія – 92 млн доларів США, Норвегія – 31 млн доларів США, Данія – 22 млн доларів США, Австрія – 11 млн доларів США, Латвія – 6 млн доларів США, Литва – 6 млн доларів США, Ісландія –1 млн доларів США.

У травні 2022 року кошти гранту № TF0B8350 відіграли важливу роль для вирішення базових потреб різних демографічних груп та забезпечили своєчасну оплату праці освітян і медичних працівників, виплату державних допомог соціально незахищеним верствам населення України та виконання міжнародних зобов'язань. [1]

Не лише фінансову допомогу, а також матеріально-технічну, військову, освітню та іншу продовжує отримувати Україна від партнерів на поворотній і безповоротній основі, і очевидно, потребуватиме її ще деякий час.

На жаль, мали місце безпідставні звинувачення України в питанні ефективності і цільовості використання міжнародної допомоги з метою поставити під сумнів подальшу підтримку. Дані звинувачення не були підтверджені уповноваженими інспекторами та аудиторами США, які спеціально прибули в Україну. [2]

Зміцненню довіри партнерів, прозорості та підзвітності у використанні міжнародної допомоги повинна сприяти повна імплементація міжнародних стандартів аудиту публічних фінансів.

Ратифікована Верховною Радою рівно 10 років тому Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом в галузі зовнішнього аудиту державного сектору, передбачає імплементацію стандартів та методик Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI). [3]

Робота з реалізації основних положень даної Угоди в частині імплементації міжнародних стандартів значно активізувалась цього року. Зокрема, Рахунковою палатою затверджено Положення про Комітет з питань етики, а також розпочато імплементацію основних, фундаментальних стандартів INTOSAI із залученням експертів і науковців.

Література

1.Звіт про результати аудиту ефективності на тему «Пряма бюджетна підтримка Уряду США та інших донорів для забезпечення життєво важливих потреб населення України в умовах війни» [Електронний ресурс] : – Режим доступу: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2023/31-1_2023/Zvit_31-1_2023.pdf.

2.США не виявили ознак нецільового використання американських коштів в Україні [Електронний ресурс] : – Режим доступу: https://www.pravda.com.ua/news/2023/01/31/7387352/

3. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс] : – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu.

УДК 657.375.6

Ляпун О.М.,
аспірант кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біотехнологічний університет
Науковий керівник – д. е. н., проф. Кащена Н.Б.

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ, ПЕРЕВАГИ, РИЗИКИ

В глобалізованому суспільстві інтегрована звітність стає все більш популярним інструментом для суб'єктів господарювання, які прагнуть забезпечити транспарентність і довіру з боку стейкхолдерів [1]. Підприємства, які впроваджують інтегровану звітність, демонструють свою відповідальність та готовність до прозорості, що сприяє їх успіху та сталому розвитку. Тому ідентифікація формування інтегрованої звітності є вельми актуальною.

Формування інтегрованої звітності вимагає комплексного (інтегрованого) підходу до управління та звітування, який передбачає об'єднання фінансової, екологічної, соціальної та управлінської інформації (рис. 1) в одному документі, і базується на принципах прозорості, повноти та зрозумілості. Саме за його реалізації зацікавлені сторони мають можливість отримати комплексне уявлення про діяльність підприємства.

Впровадження інтегрованої звітності допомагає демонструвати:

– прозорість та довіру – через забезпечення стейкхолдерам доступу до повної та зрозумілої інформації, що особливо важливо для інвесторів, клієнтів, партнерів та інших зацікавлених сторін, які хочуть бути впевненими в стабільності та відповідальності підприємства;

– рівень стратегічного управління – через краще розуміння взаємозв'язку між різними аспектами діяльності підприємства, що сприяє більш ефективному управлінню ресурсами та досягненню довгострокових цілей та дозволяє приймати більш обґрунтовані стратегічні рішення;

– реалізацію цілей сталого розвитку – через включення екологічних та

соціальних показників у звітність забезпечується просування принципів сталого розвитку та соціальної відповідальності, що допомагає підприємствам враховувати вплив своєї діяльності на навколишнє середовище та суспільство;

– конкурентні переваги – демонструючи свою відповідальність та прозорість, підприємства, які складають інтегровану звітність, можуть виділитися на фоні конкурентів, привернути увагу інвесторів та партнерів, які шукають надійних та відповідальних партнерів.

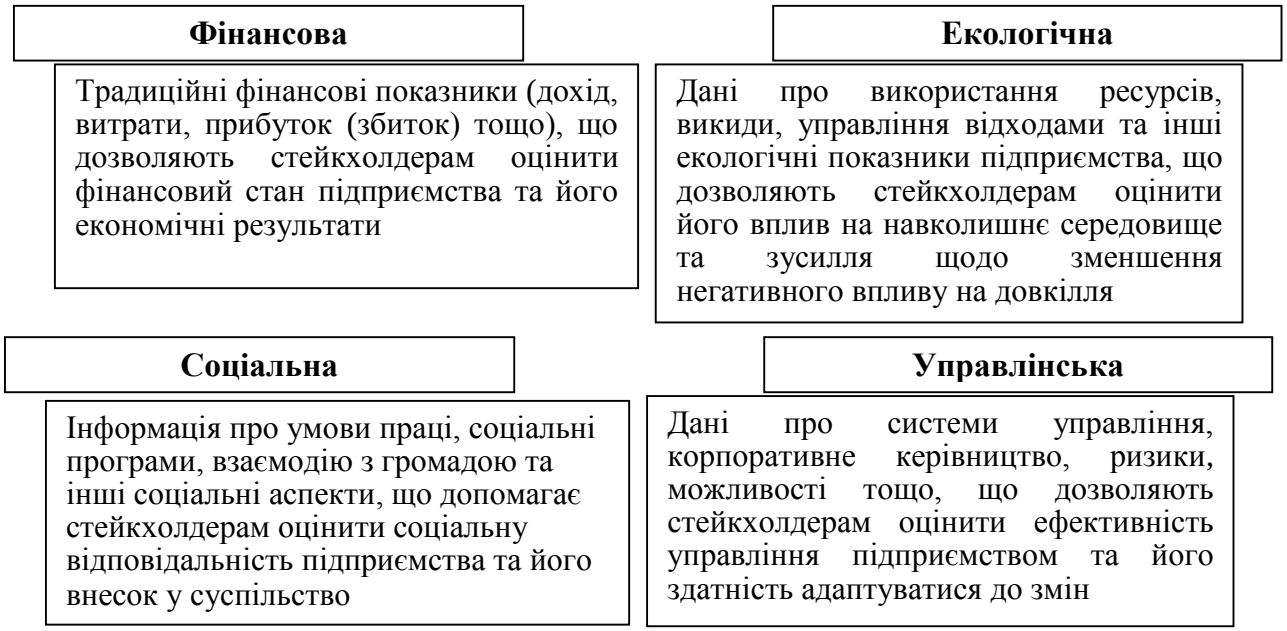

Рис. 1. Формат інформації інтегрованої звітності

Формування інтегрованої звітності включає кілька етапів (рис. 2).

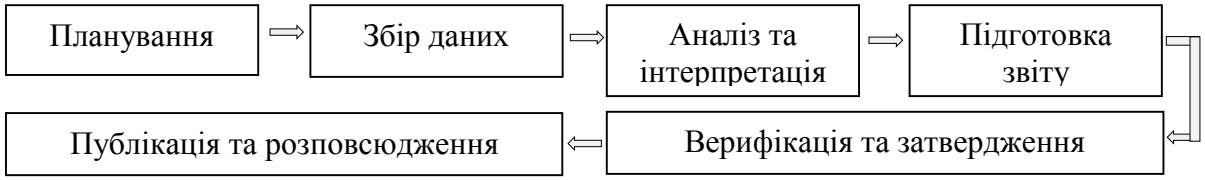

Рис. 2. Етапізація формування інтегрованої звітності

Планування, що є початковим етапом формування інтегрованої звітності, реалізується через визначення її цілей та завдань, вибір ключових показників та індикаторів, ідентифікацію аспектів діяльності підприємства, що будуть включені у звітність та які показники будуть використовуватися для оцінки її прогресу. На етапі збору інформації для забезпечення її повноти та точності здійснюється збирання з різних джерел фінансової, екологічної, соціальної та

управлінської інформації, її обробка та перевірка достовірності даних. На етапі підготовки звіту формується сам звіт, який у подальшому проходить етап вериифікації та затвердження шляхом перевірки точності та повноти звітних даних і затвердження їх керівництвом. Завершальним етапом є публікація звіту та його розповсюдження серед зацікавлених сторін.

Інтегрована звітність має низку ключових переваг, що забезпечують: покращення управління; підвищення довіри з боку стейкхолдерів; сприяння сталому розвитку; набуття конкурентних переваг [2]. Проте, незважаючи на численні переваги, інтегрована звітність також має свої виклики та ризики, зокрема: складність збору та аналізу фінансової, екологічної, соціальної та управлінської інформації; витратність впровадження інтегрованої звітності; неточність даних; регуляторні вимоги тощо. В комплексі вони можуть призвести до додаткових витрат і зусиль для формування інтегрованої звітності, неточності звітних даних та неправильних висновків і рішень.

Отже, інтегрована звітність є потужним інструментом сучасного бізнесу. Її формування вимагає ретельного планування, збору та аналізу даних, а також підготовки та верифікації звіту. Проте ці зусилля окупляться значними перевагами, включаючи покращення управління, підвищення довіри та забезпечення конкурентних переваг.

Література

1. Жиглей І. В. Тенденції розвитку інтегрованого звітування в Україні та світі. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5219/1/%D0%96%D0%B8%D0%B3% D0%BB%D0%B5%D0%B9_I._%D0%92.pdf

2. Кащена Н. Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика: монографія. Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2021. 389 с.

УДК 657.6

Ліщук Т.А.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Науковий керівник – к. е. н., доц., Шматковська Т.О.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМЦІВ В КРАЇНАХ ЄС: ПРОГРЕСИВНІ ПРАКТИКИ

Для оптимізації систем оподаткування в Україні, досить якісним варіантом пошуку нових рішень є отримання досвіду від зарубіжних країн-партнерів, а саме держав де економіка досить стабільна незважаючи на постійні зовнішні екстерналії впливу.

Важливо, що оподаткування підприємців у країнах Європейського Союзу (ЄС) мають певні загальні риси та відмінні риси, які можна згрупувати певним чином. Зокрема, за результатами проведеного нами дослідження було встановлено наступне.

1. Вибір системи оподаткування: у більшості країн ЄС підприємці можуть обирати між загальною та спрощеною системою оподаткування. Спрощена система передбачає зменшений податковий тягар і слабше адміністративне навантаження для малого бізнесу. До прикладу, у Німеччині діє система оподаткування для малого бізнесу (Kleinunternehmerregelung), яка дозволяє уникнути сплати ПДВ.
2. Податок на додану вартість (ПДВ): ПДВ є одним із головних податків для підприємців у країнах ЄС. Ставки можуть варіюватися від країни до країни, але зазвичай коливаються між 17% і 27%. У деяких країнах підприємці з невеликим обігом діяльності звільнені від обов'язкової реєстрації як платника ПДВ.
3. Соціальні внески та страхування: такі внески є важливою складовою оподаткування підприємців у ЄС. Зокрема, кожен підприємець зобов’язаний сплачувати внески на пенсійне страхування, медичне страхування та інші види соціального захисту. Наприклад, у Франції внески залежать від доходу підприємця і можуть складати значну частину витрат бізнесу.

4. Прогресивні податкові ставки: у багатьох країнах ЄС застосовуються прогресивні ставки податку на дохід для підприємців, тобто податкова ставка зростає із збільшенням доходу. Наприклад, у Швеції та Нідерландах податкова ставка на дохід може бути досить високою для підприємців із великим оборотом.

5. Податкові пільги та субсидії: у країнах ЄС існує багато програм, що підтримують малий і середній бізнес. Це можуть бути податкові кредити, субсидії, гранти або податкові пільги на дослідження та розвиток, енергоефективність чи наймання працівників. До прикладу, у Польщі підприємці можуть користуватися податковими пільгами в межах спеціальних економічних зон. Перевагу надають підприємствам, що займаються високотехнологічними галузями, наукоємним виробництвом або інноваціями. Однак, інші види діяльності також можуть претендувати на пільги, особливо якщо вони пов'язані з регіональним розвитком або створенням нових робочих місць. Так, Польща має декілька спеціальних економічних зон, які розташовані в різних регіонах країни, серед них можна виділити Катовіце, Лодзь, Краків та Сувалки. У різних регіонах можуть діяти різні умови пільг та пріоритети для інвесторів.

6. Спрощення адміністрування податків: ЄС працює над уніфікацією та спрощенням адміністрування податків для підприємців, особливо для тих, хто веде бізнес в декількох країнах. Зокрема, запроваджені електронні системи звітування, як-от система OSS (One-Stop Shop) для подачі ПДВ-звітів.

7. Транснаціональне оподаткування: підприємці, що працюють у декількох країнах ЄС, зіштовхуються з питаннями транснаціонального оподаткування. Важливо враховувати угоди про уникнення подвійного оподаткування та правила, що діють у конкретних країнах. Україна, до прикладу, на сьогодні має підписану угоду про уникнення подвійного оподаткування з 70 країнами світу, серед яких Німеччина, Франція, Польща, Італія, Іспанія, Швейцарія, Австрія та інші.

Таким чином, оподаткування підприємців у країнах ЄС характеризується різноманіттям підходів, прогресивними податковими системами та важливістю соціальних внесків, що робить систему гнучкою для різних типів бізнесу.

Література

1. Унікальна інтерактивна платформа податкових знань Taxlink. URL : http://taxlink.ua/ua/news/paying-taxes-2019-orintir-dlja-realnihreform-chi-fasadnih-zmin-z-nulovim-efektom.htm

2. Юрченко В. В. Сучасні тенденції розвитку та гармонізації податкових систем країн Європейського Союзу. Вектори для України. *Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання.* 2013. № 12. С. 87-98.

3. Ткаченко Н. М. Податкові системи країн світу та України. Облік та звітність: [навчально-методичний посібник] / Н. М. Ткаченко, Т. М. Горова, Н. О. Їльєнко. К.: Алерта, 2004. 534 с.

УДК 657

Макарович В. К.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КОМПЛЕМЕНТАРНИХ АКТИВІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Удосконалення чинної методики обліку інноваційної діяльності підприємства може відбуватись як за рахунок створення нових облікових концепцій, що будуть удосконалювати чинні теоретико-методичні засади обліку, так і за рахунок впровадження теорій, теоретичних конструктів та концепцій з інших економічних дисциплін, які стосуються процесу створення інновацій підприємства. В останні роки вітчизняними вченими в якості таких зовнішніх систем економічних знань, на основі яких може бути удосконалена система бухгалтерського обліку, активно використовувалась інституційна (В. М. Жук [1], О. О. Канцуров [2]) та неоінституційна (Н. О. Лоханова [3], І. А. Юхименко-Назарук [4, с. 26]) економічні теорії. В той же час, дані теорії переважно використовувались вченими для розвитку системи бухгалтерського обліку в цілому, а не для розвитку теоретико-методологічних засад обліку окремих об’єктів. Внаслідок цього існує значна кількість обмежень щодо формування інституційних засад обліку, які б дозволили привести систему облікових стандартів відносно різних об’єктів обліку, зокрема, і щодо інноваційного капіталу підприємства, до зростаючих запитів та інформаційних потреб стейкхолдерів.

Однією зовнішньою по відношенню до системи обліку концепцією, що може використовуватись для удосконалення правил і принципів ведення обліку, наведених в системі облікових стандартів, є концепція комплементарності активів. Виходячи з даної концепції успішність реалізації інноваційної діяльності підприємства залежить не лише безпосередньо від ефективності

процесів самої інноваційної діяльності, а також і від наявних на підприємстві комплементарних активів, тобто від сукупності ресурсів, що уможливлюють та забезпечують більшу впорядкованість організації створення, використання та комерціалізації інновацій.

Комплементарні активи забезпечують виникнення синергічного ефекту внаслідок формування таких комбінацій інноваційних ресурсів, які сприяють побудові найбільш ефективного ланцюжка створення вартості та максимізації одержання економічних вигід через підвищення рівня граничної віддачі від окремого використання таких ресурсів.

За результатами проведеного аналізу рівня використання економічної теорії комплементарних активів в бухгалтерському обліку можна визначити два основні шляхи, яким чином може бути забезпечено удосконалення обліку комплементарних активів інноваційної діяльності підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Шляхи удосконалення обліку комплементарних активів інноваційної діяльності.

Стосовно першого з виокремлених шляхів, комплементарні активи повинні бути конкретизовані та адаптовані під специфіку елементів інноваційного капіталу підприємства, повинна бути розроблена їх класифікація та описаний перелік комплементарних активів інноваційної діяльності підприємства, які можуть визнаватись одним об’єктом обліку, а також необхідним є удосконалена система відокремленого звітування про такі активи.

Згідно другого з виділених напрямів, то на сьогодні в міжнародних системах обліку та в національній системі обліку відсутні рекомендації, як забезпечити його реалізацію, внаслідок чого користувачі не мають доступу до облікової інформації, яка б характеризувала наявність та якість комплементарних активів інноваційної діяльності підприємства. Необхідним є формування спеціалізованого звіту, в якому розкриватиметься інформація про базові інноваційні активи (елементи інноваційного капіталу підприємства) та комплементарні до них матеріальні та нематеріальні активи.

Важливим питанням є обсяги облікової інформації про комплементарні активи інноваційної діяльності, що має розкриватись в спеціалізованих звітах. Оскільки різні види комплементарних активів відіграють різну роль в забезпеченні ефективності створення та використання базових інноваційних активів. Тому інформація про різні види комплементарних активів інноваційної діяльності матиме різну релевантність для користувачів. Перспективою подальших досліджень є удосконалення методики обліку та відображення в звітності комплементарних активів інноваційної діяльності.

Література

1. Жук В. М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект: моногр. К.: ННЦ «ІАЕ», 2018. 408 с.

2. Канцуров О. О. Інституціональний аспект бухгалтерського обліку: моногр. К.: ННЦ ІАЕ, 2014. 380 с.

3. Лоханова Н. О. Інтеграційні процеси в обліку в умовах інституціональних перетворень: моногр. Херсон: Грінь Д.С., 2012. 400 с.

4. Юхименко-Назарук І. А. Розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку в контексті неоінституційної теорії: моногр. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2017. 300 с.

5. Williams, S. J. (2003). Assets in accounting: Reality lost. *Accounting Historians Journal.* Vol. 30, Iss. 2. P. 133-174.

УДК 657

Малишкін О. І.,
д.е.н., професор,
Київський електромеханічний фаховий коледж

ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ВУГЛЕЦЕВИХ СЕРТИФІКАТІВ ПРОГРАМ ДЕКАРБОНАЦІЇ

1. Механізм СВАМ. В Україні 1 січня 2024 року набули чинності зміни до Бюджетного кодексу, що передбачають створення Фонду декарбонізації у складі спеціального фонду Державного бюджету України. Джерелами наповнення фонду визначені: екологічний податок за викиди вуглекислого газу від стаціонарних установок; державні запозичення для підтримки енергоефективності та скорочення викидів вуглецю [1].

Створення Фонду корелює з розгортанням у світі та Європітим, що починаючі з 2026 року в ЄС набуває чинності у повному обсязі механізм транскордонного вуглецевого регулювання (СВАМ - Carbon Border Adjustment Mechanism). Він зобов'язує компанії країн ЄС звітувати про обсяг викидів вуглекислого газу ($CO_{2)}$, що утворюються при виробництві імпортованого товару. По суті, це – новий від екологічного оподаткування в ЄС за імпорт окремих товарів з країн, які не входять до союзу. Стосуватиметься цей порядок і українських підприємств-експортерів окремих товарів, які мають високий рівень витоку та викиди вуглецю: алюміній, чавун, сталь,. водень, електроенергія, хімічні добрива, цемент [1].

Для українських компаній-експортерів, це важливо, адже, чимало вітчизняних експортних товарів підпадає під новий екоподаток, що призводить до здороження таких товарів і робить їх непривабливими для ринків ЄС. Зокрема, до повномасштабної війни 45% експорту продукції гірничо-металургійної галузі прямували до ЄС, а у 2023 році – вже 85% експорту [2]. З іншого боку, прагнення України до ЄС робить цей шлях незворотним відповідно до узятих зобов»язань в контексті Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС від 2019 року.

Механізм CBAM передбачає купівлю сертифікатів CBAM і є, по суті, додатковою платою за імпорт до ЄС окремих товарів вироблених не в ЄС. Фактично сертифікати CBAM покривають різницю між ціною вуглецю в країні виробництва та ціною в ЄС**.** Якщо ціна вуглецю вже була сплачена під час виробництва імпортованого товару (наприклад, в Україні), відповідна сума вираховується з остаточного розрахунку [3].

Отже, українські експортери не платитимуть за сертифікат, оскільки це є обов'язком їхніх європейських партнерів – компанії-покупців товарів. Останні братимуть на себе витрати з придбання сертифікатів. При цьому, ціна сертифікату CBAM додається до ціни придбання товарів, що здорожує закупівельну вартість таких товарів.

Щодо облікових аспектів, вочевидь, у чинному форматі механізму сертифікатів CBAM українські компанії не враховуватимуть їх вартість у своїх документах і звітах. Разом з тим, якщо українська компанія купуватиме сертифікат CBAM, така операція призводить до збільшення витрат компанії-експортера. На наш погляд, такі витрати доцільно відносити на витрати зі збуту експортованої продукції, товару (рахунок 93) [4]. .

2. Вуглецеві сертифікати у програмах декарбонізації аграрних виробників. Кінцева мета еко-проектів полягає у зменшенні викидів вуглецю в атмосферу. У галузі рослинництва для участі у програмах ключовою є інформація про: технологію обробітки ґрунту та посіву культур; режими внесення синтетичних та органічних добрив; валовий збір та врожайність культур з 1 га, включаючи покривні культури, залишки продукції за останні 5 років; записи про тестування ґрунту, дані про використання палива та іригацію. Наприклад, якщо зменшений обробіток ґрунту без покривних культур – 1 сертифікат/га. Якщо зменшений обробіток ґрунту з внесенням органічних добрів та вапнування – до 3 сертифікатів /га [5].

У галузі тваринництва важливою є інформація про: тип худоби, щільність поголів'я, кількість та розмір загонів, інформація про пасовища [5].

Фінансовий зиск для виробників агропродукції полягає в отриманні за один веріфікований вуглецевий сертифікат від 20 до 60 Є коштів на 1 га землі. Ціна сертифікату встановлюється на біржі і піддається ринковим коливанням.

Як відобразити такі об'єкти в обліку сільгоспвиробника ? Звернення до відкритих джерел засвідчило відсутність публікацій на цю тему. З позицій бухгалтерського обліку маємо два об'єкти обліку: сертифікат та суму коштів від його викупу, які генерують дохід.

За змістом надходження від Програми сертифікатів CO2 не належать до основних доходів підприємства, які відображають на рахунку 70 «Доходи від реалізації». Не відносяться вони також до групи фінансових доходів, то логічною пропозицією є врахування їх на рахунку 71, субрахунок 719 «Інші доходи від операційної діяльності». Адже підприємство отримає дохід саме від операційної діяльності - рослинництва та/або тваринництва.

Щодо обліку кількості та вартості сертифікатів, варто виходити з того, що - це, з одного боку, зобов'язання Програми перед аграрним підприємством (господарством) надати певну суму коштів у майбутньому в обмін на сертифікат. З другого – це актив підприємства, який генерує дохід. На першому етапі мова йде про майбутні доходи агропідприємства. Тому з початку доходи у сумі очікуваного надходження коштів доцільно врахувати за кредитом рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів» [4].

Для вибору рахунку дебету проведемо аналіз: об'єктом обліку на першому етапі виступає сертифікат, на другому - сума коштів від його конвертації. Спираючись на відоме визначення активу у законі про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні (ст. 1) - ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигід у майбутньому, резонно зарахувати сертифікат до складу активів підприємства.

Для обрання конкретного рахунку за дебетом потрібно ідентифікувати цей актив як: а) довгостроковий (більше 1 року використання – очікування трансформації у кошти) чи б) короткостроковий (менше 1 року). В залежності

від цього у варіанті а) доцільно використати субрахунок 183 «Інша дебіторська заборгованість»; у варіанті б) - субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

На другому етапі на дату надходження коштів від Програми доцільно дебетувати субрахунок 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» і кредитувати субрахунок 377 або 183. Одночасно доходи майбутніх періодів потрібно трансформувати у доходи поточного періоду – дебет рахунку 69 і кредит субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності» (на суму коштів, що надійшли). Можливий варіант неповного надходження коштів з причини неверіфікації сертифікату/сертифікатів, тому на певний час може залишитися кредитове сальдо на рахунку 69 [4].

Ми розглянули варіант обліку сертифікатів як зобов'язання-активу. Можливі і інші підходи до визнання і обліку вуглецевих сертифікатів. Наприклад, варіант цільового фінансування (через рахунок 48) або варіант ідентифікації сертифікату як придбаного нематеріального активу, який дає право на отримання доходу у майбутньому. Багатоваріантність проблеми свідчить про необхідність професійної дискусії спеціалістів і експертів сфери бухгалтерського обліку.

Література

1. URL. https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3807550-v-ukraini-zapracuvav-fond-dekarbonizacii.html
2. URL.https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%).
3. URL.https://search.ukr.net/?q=%
4. Малишкін О. І. Вуглецеві сертифікати: як облікувати ? Матеріали УІІ Всеукраїнської наук-практ. конференція «Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу та контрою в соціально-орієнтованій системі управління підприємством». Полтавський ДАУ, Полтава, 2024, с. 106-108.
5. URL.https://www.rac.org.ua/uploads/content/449/files/webetsinukraine2018 ualayout.pdf.

УДК 330.16:657

Марчишин Н. Я.,
к. е. н., докторант кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Поведінкова економіка досліджує, як психологічні фактори впливають на прийняття фінансових рішень, що має важливе значення для бухгалтерського обліку. Традиційний підхід передбачає раціональність, але в реальності облікові рішення часто піддаються впливу емоцій, когнітивних упереджень та стресу. Інтеграція поведінкових аспектів у бухгалтерський облік дозволяє виявляти і виправляти ці викривлення, підвищуючи точність звітності, зменшуючи ризики помилок і сприяючи обґрунтованими фінансовим рішенням.

Вивченню та дослідженню підходів й перспектив у сфері інтеграції поведінкової економіки в бухгалтерський облік присвячено численні праці та публікації таких вчених-науковців, як: Даніель Канеман – його роботи допомагають зрозуміти, як психологічні фактори впливають на економічні рішення [1]; Амос Тверські – пояснює, як люди приймають економічні рішення під впливом ризику і невизначеності [2]; Річард Талер – досліджував, як поведінкові інсайти можуть бути застосовані до фінансів та економіки, включаючи елементи економічного аналізу і управлінських рішень[3]; Ден Аріелі – аналізував, як ірраціональні фактори впливають на прийняття фінансових і економічних рішень.[4].

Поведінкові аспекти бухгалтерського обліку досліджують, як людські фактори, такі як когнітивні упередження, емоції та психологічні чинники, впливають на прийняття рішень у сфері обліку. Когнітивні упередження можуть призводити до помилок у фінансовій звітності через неправильно оцінені ризики або неправильне тлумачення даних. Емоції, стрес і групове мислення також

впливають на роботу бухгалтерів, знижуючи їхню об'єктивність та збільшуючи ймовірність допущення помилок. Для зниження цих ризиків важливо застосовувати інструменти поведінкової економіки, які допомагають підвищити якість і ефективність бухгалтерського обліку, а також сприяють більш точному та об'єктивному прийняттю рішень.

Стимули та мотивація є ключовими для підвищення продуктивності бухгалтерів. Поведінкові підходи, такі як бонуси та премії, програми професійного розвитку, регулярний зворотний зв'язок, система визнання досягнень мотивують досягати високих результатів. Для зменшення ризику помилок важливо використовувати поведінкові інструменти, що знижують вплив когнітивних упереджень. Оптимізація прийняття рішень через аналіз даних та автоматизацію допомагає зменшити вплив людського фактору, забезпечуючи більш точні та об'єктивні результати.

Впровадження поведінкових інструментів у бухгалтерський облік підвищує точність і ефективність облікових процесів, відкриває нові горизонти для інтеграції з сучасними технологіями і вирішення етичних викликів [4]. Поведінкова економіка пропонує нові способи розуміння і корекції людських упереджень і емоційних впливів, які можуть впливати на точність і ефективність бухгалтерського обліку [5].

1. Інтеграція з новими технологіями: сучасні технології, такі як штучний інтелект і автоматизація, можуть використовувати поведінкові дані для оптимізації бухгалтерських процесів. Наприклад, алгоритми можуть бути налаштовані для виявлення аномалій, що виникають внаслідок людських помилок або упереджень, і автоматичного коригування облікових записів.

2. Покращення управлінських рішень: застосування поведінкових інструментів може допомогти у прийнятті більш обґрунтованих управлінських рішень, завдяки виявленню і корекції упереджень, що впливають на фінансові прогнози та бюджети. Наприклад, розробка систем підтримки рішень, які враховують поведінкові фактори, може підвищити точність прогнозування і планування.

3. Роль поведінкового контролю і аудиту: аудитори можуть використовувати поведінкові аспекти для виявлення потенційних зловживань або маніпуляцій у фінансових звітах. Це включає впровадження методів перевірки, які враховують людський фактор, і коригування аудиторських процедур для зменшення впливу когнітивних упереджень.

4. Етичні та соціальні аспекти: Важливо враховувати етичні аспекти при впровадженні поведінкових інструментів, щоб уникнути можливих зловживань або маніпуляцій. Потрібно розробити чіткі нормативи і правила, що забезпечать прозорість і справедливість у використанні таких інструментів.

Таким чином, розвиток поведінкових інструментів у бухгалтерському обліку має потенціал значно підвищити точність і ефективність облікових процесів, забезпечуючи нові можливості для вдосконалення фінансового управління та контролю.

Література

1. Kahneman D. Thinking, fast and slow. Allen Lane and Penguin Books. New York, 2011.

2. Tversky A., Kahneman D. Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases: Biases in judgments reveal some heuristics of thinking under uncertainty. *Science.* 1974. Vol. 185, Issue 4157. P. 1124-1131.

3. Thaler R., Sunstein C. Nudge: Improving decisions about health, wealth and happiness. New Haven: Yale University Press, 2008. 293 p.

4. Корнілов О. О. Управління поведінкою колективу підприємства (тім-менеджмент). 2024. 72 с.

5. Костяний О. О., Славкова О. П. Програми підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 16 листопада 2023 р.); за ред. проф. Назаренка О. В. Суми: СНАУ, 2023. С. 206-207.

УДК 657

Мельничук І. В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Фрицький В. І.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національнийуніверситет

ЗАВДАННЯ ОБЛІКУ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ведення діяльності в умовах воєнного стану є важким викликом як для вітчизняних суб'єктів господарювання, так і для національної економіки загалом. За таких складних економічних умов виникають нові завдання щодо формування облікової системи, яка дозволить управлінцям приймати вчасні та ефективні рішення на основі достовірної інформації з метою забезпечення належного та безперервного функціонування вітчизняних підприємств. Війна спричинила значні економічні втрати через руйнування інфраструктури, фізичне знищення майна, скасування ланцюгів постачання та перебої в логістиці, зменшення інвестицій, падання виробництва, а з іншої сторони – зниження купівельної спроможності населення та нестабільність попиту на послуги або продукцію. Разом з тим, попри війну, за результатами опитування в рамках проекту Unlimit Ukraine у 2024 році майже 80 % суб'єктів малого і середнього бізнесу планують надалі розвивати свою діяльність і залучати гроші для подальшого розвитку [1]. Компанії адаптуються через диверсифікацію діяльності, пошуку нових бізнес-моделей та відкриття нових ринків збуту. Тому окреслення ключових завдань в контексті підвищення достовірності даних та покращення обліково-аналітичного забезпечення управління в контексті забезпечення економічної безпеки є важливим етапом облікового процесу.

Обліково-аналітична система надає дані, на основі яких приймають поточні й стратегічні рішення щодо управління активами, зобов'язаннями, інвестиціями та іншими джерелами фінансування діяльності з метою максимізації доходів та

оптимізації витрат, оскільки це є особливо важливо в умовах обмеження ресурсів та фінансування діяльності у воєнний час. Після завершення воєнних дій точний облік допоможе оцінити збитки та оптимально розподілити ресурси для відновлення економіки. Це сприятиме більш швидкому поверненню до стабільного економічного розвитку.

Основними завданнями облікової системи в умовах воєнного стану повинні бути:

1) адаптація до специфічних викликів в умовах воєнного стану – облікова система повинна швидко реагувати на зміни в економічному та правовому середовищі, зазначені в Законі України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [2], Законі України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [3], Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів та інших нормативних актах;

2) посилення контролю та звітності – під час воєнного стану важливо забезпечити посилений контроль за збереженням майна підприємства, проведення інвентаризації та відображення реальних показників у фінансовій звітності відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Положення № 879 [4]. До того ж достовірність даних та прозорість фінансової звітності, а також її доступність для відповідних контролюючих органів, інвесторів, міжнародних партнерів є ключовим елементом забезпечення економічної безпеки підприємства;

3) підвищення інформаційної безпеки – через збільшення кількості втручання ззовні в інформаційні системи, облікова система повинна бути захищеною від кібератак та несанкціонованого доступу. Тому необхідно запроваджувати сучасні методи кіберзахисту та шифрування даних;

4) оперативність обліку і контроль використання ресурсів – облікова система повинна надавати своєчасний доступ до точної облікової інформації про управління ресурсами з метою визначення залишків, а також задля запобігання розкрадання наявних ресурсів та ефективного їх використання. Війна

спричинила дефіцит енергетичних ресурсів, виникли перебої в постачанні сировини та матеріалів, тому контроль за ресурсним забезпеченням та їх раціональним використанням є важливим для налагодження безперебійного виробничого процесу.

Відтак, дослідження особливостей та умов ведення обліку в України під час війни має ключове значення для мінімізації виникнення бухгалтерського ризику, стабілізації фінансового стану та уникнення економічних ризиків та загроз. Запропоновані шляхи покращення облікової системи дають змогу забезпечити достовірну і точну оцінку економічних та соціальних наслідків у зв'язку з воєнним станом та їх вплив на фінансові показники субєктів господарювання, а також створити інформаційну основу для обліку в період післявоєнного відновлення, реконструкції та відбудови підприємств та їх потужностей.

Література

1. Індекс настроїв малого бізнесу за 2023 рік : результати дослідження. Європейська Бізнес Асоціація, 2024. URL : https://eba.com.ua/u-2024-rotsi-majzhe-80-msb-planuyut-rozshyryuvaty-biznes-ta-zaluchaty-koshty-u-rozvytok/

2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України № 2102-IX від 24.02.2022 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-IX#Text.

3. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України № 2136-IX від 15.03.2022 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#n19.

4. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text.

УДК 346.9:347.4

Мошковська О. А.,
д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування,
Державний торговельно-економічний університет

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Сучасна ситуація, що пов'язана з активними військовими діями, які нині відбуваються на території України у прикордонних районах країни, створюють простір військово-політичної невизначеності, що впливає на процеси економічного розвитку підприємств молочної промисловості. В цих умовах інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень з урахуванням об'єктивної та якісної інформації є найважливішим чинником забезпечення стійкості розвитку підприємств молокопереробного комплексу.

Нині система управлінського обліку молокопереробних підприємств має орієнтуватися на підвищену ризикованість виробничої діяльності, необхідність інформаційного забезпечення системи ризик-менеджменту воєнного часу. Відповідно збір інформації є найважливішим завданням системи інформаційного забезпечення ризик-менеджменту підприємства молокопереробної промисловості в умовах воєнного часу. При цьому система управлінського обліку повинна розширити сферу інформаційного забезпечення з метою управління. Інформація повинна виконувати не лише констатуючу роль, за фактом підтверджуючи проблеми з організаційно-економічною стійкістю підприємств, що функціонують на територіях, які так чи інакше піддаються впливу воєнних дій, а й створювати інформаційні умови для попередження та діагностики можливих проблем, пов'язаних із ризиками воєнного часу [2].

У зв'язку з вищезазначеним, слід зазначити, що інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень в умовах впливу ризиків військового характеру є функціональним комплексом, що забезпечує процес безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування та підготовки ефективних оперативних

управлінських рішень, спрямованих на підтримку економічної та організаційної спроможності підприємств молокопереробного комплексу України [2].

Від якості, достовірності та повноти інформації, що використовується під час діагностичного аналізу, залежить ефективність функціонування всього механізму антикризового управління воєнного часу. Сам же процес інформаційного забезпечення ризик-менеджменту воєнного часу підприємств молокопереробної промисловості складається з наступних взаємопов'язаних етапів: збір інформації, її систематизація та класифікація, критичний аналіз та формування облікових даних, які є об'єктивними та їх достовірність не підлягає сумніву. При цьому слід наголосити, що в обліково-аналітичному забезпеченні можна виділити два аспекти: інформаційний та стратегічний. Інформаційний аспект полягає в тому, що дана система є інформаційним ресурсом та методами їх організації, необхідними та достатніми для того, щоб здійснювати аналітичні заходи і тим самим забезпечувати фінансову ефективність молокопереробного підприємства [1]. Стратегічний аспект розглядається з погляду управління підприємством, як алгоритм дій підприємства, спрямований на розробку та застосування найбільш ефективних шляхів оптимізації діяльності з урахуванням умов воєнного часу.

Звідси випливає, що обліково-аналітичне забезпечення має виступати своєрідною гарантією можливості прийняття найбільш ефективних рішень у сфері управління молокопереробним підприємством, враховуючи, що ці рішення мають стосуватися таких сфер, як переміщення виробництва, зміна логістики, зміна технологічного процесу молокопереробки, коригування стратегії підприємства, диверсифікації виробництва тощо. У загальному вигляді інформаційна система ризик-менеджменту, за її ефективного функціонування, має шанси трансформувати у розвинену обліково-аналітичну систему забезпечення управління, яка може стати основою для формування системи управлінського обліку у повоєнний час.

Особливого значення дана діяльність набуває у світлі різних управлінсько-організаційних, технологічних трансформацій, що відбуваються на

молокопереробних підприємствах з урахуванням тих факторів, що визначають сучасну ситуацію в галузі. Тому, перед управлінським обліком стоїть завдання розробки інформаційної моделі розвитку молокопереробного підприємства з урахуванням поточних реалій. Сам процес моделювання містить наступні кроки: доцільно розглянути всі ланцюжки в інформаційній системі, починаючи з отримання вихідних відомостей, їхнього поступового перетворення та отримання результуючих даних. При цьому визначається роль кожного підрозділу у комплексі управлінських робіт та уточнюються їх функції; здійснюється визначення первинних даних, необхідних для формування результуючих показників; відслідковується процес одержання додаткових характеристик існуючої інформаційної системи; відбудовується схема інформаційних зв'язків функціональних підрозділів підприємства між собою та із зовнішнім середовищем, що дозволяє ефективно управляти інформаційними потоками [3], що формують умови та зміст управлінських рішень на молокопереробних підприємств в умовах воєнних дій.

Доцільно зробити висновок, що обліково-аналітичне забезпечення сприяє створенню єдиної системи інформаційної підтримки молокопереробного підприємства, мета якої – визначення шляхів оптимізації та підвищення ефективності її діяльності в умовах воєнного стану.

Література

1. Задорожний, З., Муравський, В., Семанюк, В., Гуменна-Дерій М. Глобальні принципи управлінського обліку в системі забезпечення ресурсного потенціалу підприємства. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 2022, 3(44), 63–71.

2. Косташ Т.В., Карп А.Г. Роль управлінського обліку в інформаційному забезпеченні управління підприємством. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2021. № 4. С. 64–67

3. Самойленко В. В. Удосконалення методів антикризового менеджменту в умовах сучасних інформаційних технологій // Ефективна економіка. 2020. № 4. С. 1-8.

УДК 657:37

Озеран А. В.,
д.е.н., професор,
Талліннський технологічний університет, Естонія

МСФЗ 18 : ЗМІНИ У ПРЕДСТАВЛЕННІ ФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ

Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі - IASB) продовжує роботу над покращенням представлення фінансової інформації у напрямку збільшення її прозорості та полегшення порівнянності фінансових результатів аналогічних підприємств й заміни МСБО на МСФЗ. З цією метою у квітні 2024 року IASB опублікувала новий МСФЗ 18 «Подання та розкриття інформації у фінансовій звітності» (далі - МСФЗ 18), який замінює МСБО 1 «Подання фінансової звітності». Застосування МСФЗ 18 буде обов'язковим для фінансових років, що починаються 1 січня 2027 року або після цієї дати, а також для відповідного порівняльного періоду 2026 року.

МСФЗ 18 охоплює зміни у багатьох аспектах представлення фінансових звітів. Зокрема, вони стосуються складання звіту про прибутки і збитки й звіту про рух грошових коштів, розкриття інформації про визначені керівництвом показники ефективності у примітках до фінансових звітів, вказівок щодо агрегування та дезагрегування статей.

Важливим нововведенням МСФЗ 18 є розширені вказівки щодо агрегування та дезагрегування інформації у фінансових звітах. Базуючись на уточнені ролі первинних фінансових звітів, зазначається, що у них наводиться корисна структурована інформація, яка, відповідно, може бути більш узагальненою. Натомість примітки до фінансових звітів забезпечують додаткову, а значить, більш деталізовану інформацію. При цьому процес групування статей безпосередньо у первинних фінансових звітах вимагає судження щодо того, чи мають елементи подібні чи відмінні характеристики. Для того, щоб стаття була відображена у звіті окремим рядком, об'єкти мають бути схожими принаймні за однією з таких характеристик: характером; функціями; бази вимірювання; розміру; географічного положення та нормативного середовища.

Найсуттєвішим нововведенням МСФЗ 18 є структуризація Звіту про прибутки і збитки на основі класифікації всіх доходів і витрат та визначення нових проміжних підсумків. Так, для визначення чистого прибутку всі доходи і витрати класифікують за трьома категоріями: операційною, інвестиційно та фінансовою. При цьому МСФЗ 18 зазначає, що суб'єкти господарювання із специфічною основною діяльністю (банки, фінансові та страхові компанії) можуть відносити інші доходи та витрати до операційної категорії замість інвестування чи фінансування.

Розмежування доходів і витрат за категоріями уможливило розрахунок додаткових проміжних підсумків: операційного прибутку або збитків (Operating profit or loss) та прибутку або збитків до результатів фінансової діяльності й податків на прибуток (Profit or loss before financing and income taxes). Також таке структурування Звіту про прибутки і збитки дозволяє отримати ще декілька проміжних підсумків, які часто використовуються для оцінки ефективності діяльності підприємства: валовий прибуток (Gross profit or loss) та операційний прибуток або збиток до зносу, амортизації та знецінення (Operating profit or loss before depreciation, amortisation, and impairments - OPDAI). Однак, визначена МСФЗ 18 структура Звіту про прибуток все ще не дає можливості розрахувати EBITDA, окрім випадків, коли суб'єкт господарювання не має доходів і витрат від інвестиційної діяльності та не має процентного доходу в від операційної діяльності, тобто всі його доходи зароблені від операційної діяльності.

Класифікація доходів і витрат за трьома категоріями, подібними до того, як класифіковані види діяльності у МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів», наводить на думку про зв'язок між цими трьома компонентами. Проте, IASB заперечує узгодження визначення операційної діяльності згідно з МСБО 7 із операційною категорією відповідно до МСФЗ 18, оскільки доходи і витрати, класифіковані в операційній категорії, можуть стосуватися діяльності, відмінної від тієї, що генерує дохід у сфері застосування МСБО 7. Аналогічно, терміни «інвестиційна категорія» в МСФЗ 18 та «інвестиційна діяльність» у МСБО 7 мають різні визначення. Наприклад, грошові надходження від продажу основних

засобів класифікуються як інвестиційна діяльність у Звіті про рух грошових коштів, однак прибуток або збиток від цієї операції відображається як операційна категорія у Звіті про прибутки та збитки. Це пояснюється тим, що основні засоби використовуються разом з іншими ресурсами суб'єкта господарювання в його основній господарській діяльності та не генерують прибуток окремо.

Стосовно складання Звіту про рух грошових коштів, МСФЗ 18, вносячи зміни в МСБО 7, усунула варіанти класифікації грошових потоків дивідендів та відсотків для більшості суб'єктів господарювання. Відповідно до переглянутого МСБО 7 відсотки та дивіденди одержані тепер потрібно відносити до інвестиційної діяльності, а відсотки і дивіденди сплачені – до фінансової. Крім того, згідно із новим МСБО 7 для визначення проміжного підсумку операційного прибутку чи збитку за непрямим методом як початковий показник, що підлягає коригуванню на негрошові статті, тепер використовуватиметься операційний прибуток, а не чистий прибуток, як було раніше. Зазначені зміни спрямовані на зменшення різноманіття в класифікації та поданні грошових потоків, а також покращення порівнянності між суб'єктами господарювання. При цьому варто наголосити, що нововведення МСФЗ є неновими, а тому зрозумілими для української практики бухгалтерського обліку.

Література

1. PWC. IFRS 18 is here: redefining financial performance reporting. URL: https://viewpoint.pwc.com/dt/gx/en/pwc/in_briefs/in_briefs_INT/in_briefs_INT/ifrs-18-is-here-redefining-financial-performance-reporting.html (дата звернення: 10.09.2024 р.)

2. Deloitte. IASB issues new standard on presentation and disclosures in financial statements. URL: https://www.iasplus.com/en/news/2024/04/ifrs-18#:~:text=The%20International%20Accounting%20Standards%20Board, 'Presentation%20of%20Financial%20Statements' (дата звернення: 10.09.2024 р.)

3. KPMG. Presentation and disclosures. IFRS 18. URL: https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/xx/pdf/ifrg/2024/isg-first-impressions-presentation-and-disclosure-ifrs-18.pdf (дата звернення: 10.09.2024 р.)

УДК 657

Олійник Я. В.,
д.е.н., доцент,
директор Інституту післядипломної освіти,
ДННУ «Академія фінансового управління»

ДОСЛІДНИЦЬКІ ПРІОРИТЕТИ З ПИТАНЬ ТЕОРЕТИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ РЕФОРМ, ЯКІ СПРЯМОВАНІ НА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Процес подальшого теоретичного осмислення реформ, які спрямовані на забезпечення ефективності державних підприємств викликає значну увагу з боку науковців. На першому плані таких досліджень знаходяться питання змін та наслідків, які викликані процесами євроінтеграції в особливих умовах, їх впливом на державний сектор та його реформування; створення та удосконалення законодавчої бази регулювання діяльності державних підприємств; значення, ролі та складу агентів, які формують політику управління діяльністю державних підприємств.

Головними факторами, які формують дослідницькі пріоритети з питань діяльності державних підприємств виступають з одного боку, процеси євроінтеграції та особливих умов військової агресії, що призводить до необхідності осмислення їх впливу на реформування державного сектору, з іншого боку – це зростання кількості та значення міжнародних неурядових та міжурядових організацій, які формують міжнародну політику з питань управління держаними підприємствами.

Зазначені чинники, які визначають тенденції розвитку наукового знання про розвиток державних підприємств, обумовлюють спрямованість наукової роботи щодо різноманітних питань функціонування державних підприємств на вивчення інституцій, які формують інституціональне середовище управління такими підприємствами. При цьому увага акцентується на визначенні аспектів,

які виступають як головна умова змін інститутів та розвитку державного сектору економіки в умовах подолання негативних наслідків, спричинених військовою агресією російської федерації.

В цьому аспекті маємо підкреслити вплив сукупності зовнішніх (наднаціональних) та внутрішніх (національних) факторів. Водночас, якщо говорити про теоретичне осмислення ролі та значення інституцій в умовах особливо складних політичних, економічних та соціальних процесів та системної економічної кризи, викликаної подоланням наслідків широкомасштабної військової агресіії з боку росії, практично не неможливими стають політичні та економічні прогнози, оскільки принципово змінюється зовнішнє та внутрішнє інституціональне середовище. В складних нестабільних політичних умовах напрямок подальшого розвитку державних підприємств в цілому та ризиків, спричинених їх діяльністю, знаходяться під впливом непрогнозованих факторів.

Вихідним положенням вивчення інституції у сфері управління державними підприємствами являється побудова функціонально-аналітичної моделі регулювання діяльністю державних підприємств.

Така модель управління діяльністю державних підприємств розглядається як сукупність інститутів, які регулюють діяльність державних підприємств, що утворюють підстави взаємодії суб’єктів, які формують та реалізують політику управління ними. Із дотриманням такого концептуального підходу, головним об'єктом аналізу виступають взаємодія суб’єктів, що формують політику у сфері управління державними підприємствами.

Перш за все для опису моделі регулювання діяльністю державних підприємств необхідно визначитися із складом інституціональних суб’єктів, які формують політику щодо управління діяльністю державних підприємств в Україні. Як інституціональні суб’єкти слід розглядати на макрорівні - урядові та неурядові організації (міжнародні, регіональні та національні), на мікрорівні - підприємство.

В ході своєї діяльності інституціональні суб'єкти дотримуються встановлених принципів й норм, можуть брати участь у функціонуванні кількох інституцій та розділяти їх цінності, правила та норми. З урахуванням широкого тлумачення сфери реалізації політики щодо управління діяльністю державних підприємств, яка включає міжнародний, загальнодержавний та локальний рівень підприємства, такі інституції можна поділити за відповідними рівнями.

Отже, якщо розглядати управління діяльністю державних підприємств як процес створення та вдосконалення системи регулювання їх функціонування на міжнародному рівні, то такими інституціями виступають ОЕСР, Світовий банк, ООН, Міжнародний валютний фонд. При цьому міжнародні організації розробляють методологічну основу вироблення національної стратегії управління державними підприємствами, які реалізуються на загальнеодержавному та локальному рівні підприємств.

УДК 657

Павелко О. В.,
д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту,
Національний університет водного господарства
та природокористування

СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ ІЗ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕАЛІЯХ

Аграрний сектор традиційно вважається досить потужним платником податків до бюджету України, адже він представлений значною кількістю господарюючих суб'єктів (за даними Державної служби статистики України в секції А «Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство» за КВЕД ДК 009:2010 у 2022 р. функціонувало 53281 од., в т.ч. 32844 підприємств і 20437 фізичних осіб-підприємців [1]), які сплачують податки. Серед означених суб'єктів значну частку складають агрохолдинги, обсяги сплати податків якими вимірюються мільярдами гривень за рік (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяги сплачених податків найбільшими агрохолдингами України за 2022-2023 рр. [2]

№ з/п	Найменування агрохолдингу	Сплачені податки, млрд. грн		Темп росту, %
		2022	2023	
1.	ПрАТ «МХП»	4,6	6,03	131,1
2.	Kernel	2,5	4,35	174,0
3.	Astarta	1,62	2,31	142,6
4.	ТОВ «Контінентал Фармерз Груп»	0,92	1,41	153,3
5.	Agroprosperis	1,33	1,4	105,3
6.	Delta Wilmar	0,98	1,06	108,2
7.	Укрпромінвест-Агро	0,82	0,98	119,5
8.	Епіцентр-Агро	0,59	0,7	118,6
9.	Нібулон	0,65	0,64	98,5
10.	Louis Dreyfus Company	0,22	0,49	222,7

Згідно з даними видання «Forbes» 10 найбільших агрохолдингів України за результатами 2023 р. сплатили до бюджетів різних рівнів майже 19,4 млрд грн податкових платежів, що на 36 % перевищує показники 2022 року [2].

Як видно з даних, відображених у табл. 1, найбільші агрохолдинги у 2023 р. сплатили більше податків, аніж у попередньому 2022 р., за винятком компанії «Нібулон» (0,64 млрд. грн проти 0,65 млрд. грн). Найвищі темпи росту спостерігаються у компанії Louis Dreyfus Company (зростання на 122,7 %), «Кернел» (на 74 % або на 1,85 млрд. грн) і ТОВ «Контінентал Фармерз Груп» (на 53,3 %). Найбільшим платником податків у аграрному секторі все ще залишається ПрАТ «МХП» (6,03 млрд грн. у 2023 р.).

Загальновідомо, що для активного розвитку суб'єктів аграрного сектору, який є стратегічно важливим з огляду на те, що формує продовольчу безпеку країни і навіть значною мірою – світу, а також забезпечує робочими місцями велику частину працездатного населення, вкрай важливою є державна підтримка, особливо в умовах воєнного стану, яка здебільшого представлена діючими механізмами справляння податків. Як влучно констатують І. Приходько, Г. Павлова, М. Бардадим «…оподаткування – це всеохоплююча, незамінима, централізована фіскальна першооснова життєдіяльності держави та існування цивілізації» [3, с. 9]. Саме оптимальний вибір системи оподаткування суб'єктами аграрного сектору здатний спряти їх розвитку.

Згідно з вимогами законодавства вони можуть бути платниками єдиного податку (ЄП) 3-ої або 4-ої групи чи перебувати на загальній системі оподаткування. Сплата ЄП у складі 4-ої групи вважається найбільш оптимальним варіантом, оскільки вона розроблена під потреби виключно сільськогосподарських товаровиробників (юридичних осіб і ФОП) за умови виконання ними низки вимог, визначених п. 291.4 ПКУ [4]. При цьому об'єктом оподаткування є площа сільськогосподарських угідь. Ставки податку визначаються у відсотках до нормативної грошової оцінки 1 га с/г угідь (0,95; 0,57; 0,19 тощо). Сплата податку – щоквартально (I квартал – 10%; II – 10%; III – 50%; IV – 30%). Податковий період – календарний рік. Водночас ПКУ не заборонено суб'єктам аграрного сектору – юридичним особам бути платниками ЄП 3-ої групи, якщо «…обсяг доходу впродовж календарного року не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати» [4]. За таких умов ставки ЄП

визначаються як 3 % від розміру доходу для платників ПДВ чи 5 % – для неплатників ПДВ. Сплата – щоквартально, податковий період – квартал.

Іноді суб'єкти аграрного сектору обирають загальну систему оподаткування. У такому разі об'єкт оподаткування – прибуток, обчислений в системі бухгалтерського обліку. Перевагою окресленої системи є те, що за умови невеликого врожаю і незначного прибутку, розмір податку на прибуток може бути мізерним. Однак, постає необхідність сплати земельного податку (натомість, платники ЄП звільнені від такого обов'язку), розмір якого за наявності великих за обсягом земельних ділянок, може бути доволі значним.

Кожна система оподаткування, що прийнятна для обрання суб'єктами аграрного сектору, має свої переваги і недоліки. Загалом при подальшому удосконаленні податкового законодавства слід зважати на організаційно-технологічні особливості ведення с/г діяльності, зокрема на залежність від кліматичних умов, рівень дохідності, уникати елементів дискримінації, враховувати взаємозалежність між різними суб'єктами аграрного сектору, передбачати пільги в оподаткуванні с/г товаровиробників, обсяги діяльності яких незначні. Примітно, що Національна стратегія доходів до 2030 р. від 27.12.23 р. в частині регулювання механізмів оподаткування суб'єктів аграрного сектору також потребує змін, оскільки передбачає суттєве реформування спрощеної системи оподаткування.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. https://www.ukrstat.gov.ua

2. МХП, Kernel, Astarta – найбільші платники податків в агросекторі. https://usm.media/mhp-kernel-astarta-najbilshi-platniki-podatkiv-v-agrosektori/

3. Приходько І. П. Оподаткування підприємств агробізнесу: навч. посіб. Дніпро: Пороги, 2021. 190 с.

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

УДК 657:657.347

Пилипів Н. І.,
д.е.н, професор,
завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки,
Рудий М. В.,
аспірант
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Управлінський облік бізнес-процесів відіграє важливу роль у сучасному бізнесі, особливо в такому секторі, як будівництво, яке безпосередньо впливає на екологічні, економічні та соціальні аспекти сталого розвитку. Саме такий облік бізнес-процесів є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління цими процесами, допомагаючи підприємствам будівельної галузі інтегрувати принципи сталого розвитку в свою діяльність.

Дослідженню питання ведення управлінського обліку досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема: С. Ф. Голов[1], К. П. Друрі[2], Л. В. Нападовська[3], М.С. Пушкар[4], Павелко О.В. [5], та інші. Незважаючи на значний внесок вчених, сучасні умови господарювання, зокрема, будівельних підприємств та нові інформаційні запити менеджменту вимагають подальших досліджень для ефективної інтеграції управлінського обліку в контексті сталого розвитку. Будівельні підприємства мають значний вплив на навколишнє середовище та суспільство через використання природних ресурсів, споживання енергії, викиди парникових газів та утворення відходів. Це підвищує необхідність ведення управлінського обліку бізнес-процесів для контролю та управління не тільки економічними, але й екологічними та соціальними аспектами їхньої діяльності.

Завдяки управлінському обліку бізнес-процесів будівельні компанії можуть інтегрувати цілі сталого розвитку в свою діяльність шляхом встановлення екологічних, соціальних та економічних показників. Це дозволяє керівникам оцінювати ефективність використання ресурсів, рівень впливу на

екологічну та соціальну сферу. Зокрема, управлінський облік бізнес-процесів дозволяє виявляти найбільш витратні та неекологічні процеси, знаходити способи їхньої оптимізації або заміни, спрямовані на зменшення негативного впливу на довкілля та покращення умов праці робітників.

Одним із ключових питань управлінського обліку бізнес-процесів є оптимізація ресурсів. У будівельних підприємствах ресурсне споживання, зокрема, природних матеріалів, є значною частиною витрат. Тому ефективне використання інструментів управлінського обліку бізнес-процесів, длозволить будівельнми підприємствам здійснювати ефективне планування та контроль за витратами, що пов'язані з закупівлею сировини, будівельних матеріалів та інших ресурсів. Наприклад, шляхом впровадження ефективного управління запасами підприємства зможуть зменшити витрати як на матеріали так і довести обсяги відходів до мінімальних здійснювати утилізацію, а також скоротити терміни виконання будівелних робіт.

Здійснення політики ефективного використання ресурсів, буде сприяти виконанню будівельними підприємствами екологічних зобов'язань, адже зниження обсягів споживання та зменшення відповідних витрат сприяє збереженню природних ресурсів та зменшенню впливу на навколишнє середовище.В сучасних умовах будівельні підприємства як ніколи стикаються зі значними викликами в контексті екологічної відповідальності.Саме ведення управлінського обліку бізнес-процесів дозволяє аналізувати вплив будівельних процесів на навколишнє середовище та розробляти стратегії через зменшення викидів вуглекислого газу, використання великої кількості ресурсів, забруднення довкілля шляхом впровадження нових практик і технологій.

Зокрема, за допомогою системи обліку витрат на енергоефективні технології будівельні підприємства можуть впроваджувати новітні рішення для зниження енерговитрат та переходу на відновлювані джерела енергії. Це не лише знижує витрати на енергоресурси, але й сприяє зменшенню викидів парникових газів, що позитивно впливає на загальну екологічну ситуацію. Слід зазначити, що будівельні підприємства також мають враховувати соціальні аспекти своєї

діяльності, що включає забезпечення безпеки та гідних умов праці для робітників, участь у розвитку місцевих громад, а також дотримання прав людини. Тому ведення управлінського обліку бізнес-процесів дозволяє контролювати соціальні показники, пов’язані з умовами праці, рівнем задоволеності робітників, витратами на навчання та розвиток персоналу.

Зокрема, управлінський облік бізнес-процесі в як системи в цілому, допомагає виявляти можливості для покращення умов праці, що сприяє зниженню рівня травматизму та підвищенню продуктивності праці. Інвестиції в навчання персоналу також можуть бути об’єктом контролю через управлінський облік, що дозволяє будівельним підприємствам розробляти довгострокові стратегії щодо розвитку кваліфікованих кадрів, які є основою успіху у досягненні сталих результатів.

Таким чином, управлінський облік бізнес-процесів відіграє ключову роль у забезпеченні інтеграції цілей сталого розвитку будівельних підприємств, допомагаючи контролювати витрати та вплив на довкілля. Він дозволяє їм оптимізувати використання ресурсів, зменшити негативний екологічний вплив, а також забезпечити соціальну відповідальність. У сучасних умовах це сприятиме досягненню ефективного управління діяльністю будівельних підприємств.

Література

1. Голов С. Ф. Управлінський облік : підруч. К. : Лібра. 2003. 704 с.

2. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет : пер. с англ. / Под ред. С. А. Табалиной. – М. : Аудит, ЮНИТИ. 1997. 560 с.

3. Нападовська Л. В. Методологічні засади управлінського обліку / Л. В. Нападовська. Бухгалтерський облік і аудит. 2004. № 4. С. 26-30.

4. Пушкар М.С. Управлінський облік. Тернопіль. ЛТД. 1995. 164 с.

5. Павелко О.В. Управлінський облік будівельних підприємств: характерні особливості організації та ведення / О. В. Павелко, І. І. Власюк, Д. О. Попчук // Вісник НУВГП. Економічні науки : зб. наук. праць. - Рівне : НУВГП, 2022. Вип. 2(98). С. 200-217.

УДК 657

Правдюк Н. Л.,
д.е.н, професор кафедри обліку і оподаткування,
Вінницький національний аграрний університет

ОБЛІКОВЕ СПРИЙНЯТТЯ СУТНОСТІ КРИПТОВАЛЮТ

Згідно із дослідженням [1], на сьогодні у світі налічується понад 320 млн власників криптовалюти, серед яких понад 6,5 млн наших громадян. За підсумками 2022 року Україна посіла третє місце у рейтингу прийняття криптовалюти населенням, а її використання значно зросло після початку повномасштабної війни росії проти України.

З огляду на вищенаведене та з урахуванням зростаючого обсягу криптовалютних транзакцій об'єктивно виникають питання щодо порядку їх визнання та відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності підприємства.

Дослідження економічної сутності та фінансової ролі криптовалют, практик правового регулювання їх обігу і визначення юридичного статусу, порядку відображення інформації про криптовалюти в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємств представлені у працях багатьох закордонних і вітчизняних вчених-економістів, правознавців та обліковців, серед яких мають місце і публікації автора. Проте, незважаючи на значні напрацювання вчених щодо з'ясування сутності, ролі, правового регулювання та можливості відображення криптовалют в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємства, необхідно відзначити, що високий ступінь новизни досліджуваних питань, підходи до визнання криптовалют у системі об'єктів обліку потребують подальшого вивчення і узагальнення.

Криптовалюти – це цифрові представлення вартості, які можна передавати, захищені блокчейнами та криптографією. Блокчейн – це технологія розподіленої книги, яка записує транзакції криптовалюти в блоки та з'єднує блоки разом за допомогою криптографії. У той час як блокчейн забезпечує цілісність даних

транзакцій як незмінна розподілена книга, криптовалюта служить засобом обміну цінностями в межах блокчейну, щоб стимулювати учасників до використання та обслуговування книги [2]. Наразі двома найпоширенішими криптовалютами є Bitcoin і Ethereum. Місце, де кожен може купити або продати криптовалюту, відоме як криптобіржа [3, с. 18].

В період пікових значень капіталізації крипторинку спостерігалися історичні максимуми вартості основних криптовалют (Bitcoin – 68,5 тис. дол. США , Ethereum – 4,8 тис. дол. США). Після цього розпочалася чергова фаза зниження вартості криптовалют, яка триває і до сьогодні.

Популярність криптовалют серед громадян України стрімко зростає. За даними глобального дослідження криптоіндустрії [1], станом на початок 2023 року близько 15,7% українців були власниками криптовалют, що є найвищим показником в Європі та другим у світі .

З огляду на те, що на сьогодні збільшується кількість криптовалютних транзакцій, а підприємства дедалі частіше купують криптовалюти для інвестування або здійснення платежів, виникає об’єктивна необхідність у вирішенні питання відображення криптовалют у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Вирішення цього питання необхідно розпочати з правильної ідентифікації криптовалют відповідно до облікових стандартів і віднесення до відповідної групи або груп об’єктів бухгалтерського обліку.

Комітет з тлумачень МСФЗ дійшов висновку, що до криптовалют необхідно застосовувати положення МСБО 2 «Запаси» (IAS 2 «Inventories»), якщо вони утримуються для продажу в ході звичайної діяльності. Якщо така умова не виконується, то суб’єкт господарювання для обліку криптовалют має застосовувати положення МСБО 38 «Нематеріальні активи» (IAS 38 «Intangible Assets») [4].

Таким чином, на сьогодні не існує окремих стандартів GAAP або IAS (IFRS) для обліку криптовалют, що дає підприємствам гнучкість у виборі та застосуванні діючих стандартів для відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності інформації про криптовалюти.

На нашу думку, таке вільне застосування існуючих облікових стандартів створює ризики для невідповідностей або викривлень у фінансовій звітності підприємств. У зв'язку з цим вважаємо, що доцільною є розробка спеціальних стандартів для обліку криптовалют регуляторними органами з бухгалтерського обліку замість надання можливості суб'єктам господарювання фактично на власний розсуд обирати стандарти для обліку криптовалют [5].

Можливість вибору підприємствами стандартів для обліку криптовалют (з-поміж існуючих) створює загрози для необ'єктивної оцінки його фінансового стану та потенційних непередбачуваних наслідків для користувачів облікової інформації (власників, інвесторів, стейкголдерів та ін.). Вирішення проблеми визнання криптовалют в обліку можливе через розробку та впровадження у практику спеціалізованих міжнародних стандартів, які визначать єдині методологічні засади бухгалтерського обліку криптовалют і забезпечать достовірність розкриття інформації у фінансовій звітності.

Література

1. Global Crypto Industry Overview and Trends [2022–2023 Annual Report]. URL: https://medium.com/huobi-research/global-crypto-industry-overview-and-trends-2022-2023-annual-report-first-part-e15372f29c (дата звернення: 20.07.2023).

2. Chou J.H., Agrawal P., Birt J. Accounting for crypto-assets: stakeholders' perceptions. *Studies in Economics and Finance*. 2022. Vol. 39. No. 3. P. 471-489. DOI: 10.1108/SEF-10-2021-0469.

3. Khan R., Hakami T. Cryptocurrency: usability perspective versus volatility threat. *Journal of Money and Business*. 2022. Vol. 2 No. 1. P. 16-28. DOI: 10.1108/JMB-11-2021-0051.

4. Holdings of cryptocurrencies. IFRS Developments. URL: https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2019/june/ifric/ap12-holdings-of-cryptocurrencies.pdf (дата звернення: 22.07.2023).

5. Правдюк Н.Л., Правдюк М.В. Криптовалюта як об'єкт бухгалтерського обліку: проблеми визнання. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики.* 2023. № 2 (64). С. 29-44.

УДК 657

Пушкар М. Р.,
доктор філософії, старший науковий співробітник,
Західноукраїнський національний університет

INFORMATION RESOURCES AS A FACTOR OF ECONOMIC DEVELOPMENT

The modern period in human history is characterized by the natural transition of civilization to a new stage of development, which is called, in accordance with Alvin Toffler's periodization of history, the third wave - post-industrial society [3].

Post-industrial is a society whose economy develops as a result of the scientific and technical revolution and the growth of the population's income, when the priority has shifted from the predominant production of goods to the production of services. In such a society, information and knowledge become a production resource. Information is created when an unordered array of data is processed in a certain way according to predetermined criteria. Data means individual facts about events, phenomena or processes with their parameters, and information means information about things, changes in them, relations, dynamics, situations, measure, elimination of uncertainty, etc.

The society that replaces the existing one is most often called post-industrial or information society, since its basis is information, which plays the role of one of the main resources, when forms of economic activity, types and types of enterprises and organizations change under its influence. Expansion of information resources is a task of great weight for any state. The economic development of society also depends on the rational use of information resources.

The economic development of any state means economic growth accompanied by significant structural or organizational changes in economic activity. Economic development is specified by the following indicators:

- Volumes of production of the gross national product and its derivatives per capita;

- The structure of social production — the share of industry, agriculture, and services in the total amount of GDP, the share of volume and rates of development of progressive industries;

- Quantitative and qualitative indicators of the employment level of the population;

- Usage of natural resources — volumes of involvement in economic activity of land, fuel and energy resources, minerals, etc.;

- The level of organization and efficiency of social production, which is manifested in labor productivity, specialization and concentration of production, product quality, etc [1].

Economic development depends on resources, which are: natural, labor, energy resources and capital. A special place belongs to information resources that have such properties as value, inexhaustibility, circulation, reliability, availability, multiple use, etc.

Determinants of economic development are population technologies social institutions, resources (land, minerals, forest resources, water resources, climate, location and terrain). Available resources (at a constant level of technology) determine the upper limit of the economic achievements of society.

The basis of information resources are the results of scientific research and development, which make it possible to create science-intensive products, use technical and scientific ideas recorded in various documents and publications. As a special part, active information resources are distinguished, that is, information available for automated search, storage and processing and for wide use. The efficiency of the use of information resources is determined by the ratio of their active part to the total volume of information resources. In the modern world, information is put on the same level as material and energy resources and is considered as an important factor of qualitative changes in the life of society and entrepreneurship. At the same time, in full accordance with the realities of modern civilization, two options for the exploitation of information resources are distinguished: on the one hand, the use of informatization in industry and the social sphere, and on the other hand, the transition to highly organized industrial methods of implementing the information processes themselves.

The transformation of information into an economic resource led to the interpenetration of two significant socio-economic processes - the industrialization of informatics and the

informatization of society, which created important prerequisites for the formation and implementation of a new model of the development of the economy and society, the formation of a post-industrial civilization.

Information resources are characterized by various forms of information presentation, organizational and technological solutions, the number of which increases simultaneously with the rapid development of information technologies. During these processes, problems arise, the solution of which requires the implementation of the state information policy [2].

The experience of countries that were the first to move to the stage of informatization of society testifies to their anticipatory development. Such countries include the USA, Japan, countries of Western Europe (Germany, France, Italy) and Northern Europe (Finland, Sweden, Norway) and others.

From this follows the natural conclusion that in order to get Ukraine out of the protracted crisis, it is necessary to build up its own information potential and use experience regarding the structure of the economy and the prospects for the development of such industries, which are based on advanced world science and production technologies. It is necessary to abandon the economic sectors that are based on the technologies of the third, fourth or fifth generations (existing for 150-200 years) and master the high technologies of the sixth and seventh generations. Without this, Ukraine may find itself on the sidelines of scientific and technological progress and remain a "third world" state.

References

1. Пушкар М. С. Сучасні проблеми розвитку системи обліку в Україні: моногр. Т.: Економічна думка, 2010. 268 с.

2. Семанюк В. З. Інформаційна теорія обліку в постіндустріальному суспільстві: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 392 с.

3. Toffler A. (1980). The third wave. New York, William Morrow & Company, Inc. 544 p.

УДК 657 (075.8)

Пушкар М. С.,
д.е.н., професор, професор кафедри спеціальних і
фундаментальних дисциплін,
Нововолинський науково-навчальний
інститут економіки та менеджменту

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ

Економічний розвиток України стане головною проблемою післявоєнного періоду і тому потрібно заздалегідь готувати програму наукового супроводу процесу відбудови зруйнованого господарства. З позицій науки процес відбудови почнеться з оцінки потенціалу країни, фінансових можливостей та пошуку найбільш ефективних ринкових ніш в міжнародному поділі праці,

В таких умовах надзвичайну важливу роль відіграватиме якість команди менеджерів, починаючи від розробки проектів, планів, бюджетів та контролю витрачання обмежених ресурсів міністерств, департаментів, корпорацій і закінчуючи окремими підприємствами і їх підрозділами. Без нових інформаційних технологій в обліковій та контрольній сферах неможливо досягти успіху в управлінській діяльності.

Саме в цей драматичний час – час військовий дій на фронтах проти російських окупантів, - потрібно посиленні інтелектуальний рівень розробок з перспективних напрямів розвитку облікової та контрольної систем для отримання актуальної інформації для менеджменту. Перш за все, потребує розробки теорія формування систем обліку та контролю. Це дві різні системи за методологією, у яких різні завдання та функції. Якщо облікова система мусить концентрувати увагу на формуванні фінансового, управлінського та стратегічного типів обліку, то контрольна система не може не орієнтуватися на якість підготовки інформації для управління цими типами обліку.

Вхідний матеріал з оточуючого середовища і процеси в цих системах постійно упорядковуються, структуруються і матеріалізуються внаслідок змін середовища, тому життєздатна система з часом переорганізовується. Постійний рух уперед, а не стабільність стають основною тенденцією розвитку систем.

Управління обліковою системою з часом стає більш інтелектуальним, воно вимагає організації контролю за все більшою кількістю її параметрів, що обумовлено ускладненням середовища та збільшенням кількості сигналів на вході та виході із систем, оскільки такі параметри вимагають нових зв'язків між елементами системи. На жаль, обліковий персонал, за традицією організовує процес збору й обробки фактів господарської діяльності лише на основі стандартів – свого роду вказівок, через що вони не розуміють і не бажають розуміти всю складність інформаційного ресурсу у створенні додаткової вартості, що є метою менеджменту. А нерозуміння представниками облікової науки діалектики змін середовища, формує світобачення і стереотип мислення яке позбавлені будь – якого натяку на науковість. Хоча іноді бухгалтери використовують термін «системний підхід», вони не завжди вкладають у нього той зміст, який мали на увазі видатні вчені світового рівня, які розробляли теорію систем - Н. Вінер, Л. фон Берталанфі, С. Бір, У. Р. Ешбі, О. О. .Богданов, П. К. Анохін, І. Пригожін, Г. П. Щедровицький та багато інших. Підміна наукового поняття системи різного роду симулякрами знецінює саму ідею можливості унаучнити облікове знання.

Панування буденного мислення у таких «науковців» гальмує розвиток науки і простій людині видається, скоріш за все, чаклунством, ніж наукою, оскільки, так звані, адепти «основ бухгалтерського обліку» послуговуються не загальносистемними принципами і законами, а на емпіричних правилах обробки даних, які були відомі ще купцям ХУ століття і замість науки про облік у нас є середньовічні правила записів у книги, які дають «посмертну інформацію».. Облік, позбавлений інформаційної теорії, яку розробила професор ЗУНУ В.З. Семанюк [1], настільки збіднений в інформаційному сенсі, що говорити про його користь для менеджменту практично не приходиться.

Науку про систему обліку логічно віднести до класу метрологічних, оскільки, у своїй основі, вона пов'язана з кількісним вимірюванням фактів господарської діяльності, їх інтерпретації та отриманням інформації для потреб менеджерів. З одного боку – факти, а з іншого – запит на інформацію, ось що повинно бути предметом науки. Єдиний тип обліку, що характерний для

більшості підприємств України - «бухгалтерський облік», - не можна назвати ідентифікувати як систему, оскільки системою можна назвати з набір підсистем з кількох типів обліку, які формують загальну гіперсистему, здатну задовольнити потреби користувачів в інформаційних ресурсах про діяльність підприємства у просторі й часі. Цілісна система обліку включає окремі взаємопов'язані підсистеми спеціального призначення, тому зусилля науковців потрібно спрямувати на дослідження структури, функцій, методів отримання інформації у нових підсистемах. На практиці цілісність і стійкість системи досягається створенням одного центру отримання інформаційних ресурсів (принцип моноцентризму), який обмежує різноманіття функцій і структури та координує процеси підсистем досягаючи злагодженої єдності та ефективної роботи облікового апарату. Система функціонує на принципі організаційної безперервності, під якою розуміють відкритість до змін окремих елементів своєї внутрішньої структури і навіть повної модифікації. Система може бути життєздатною тільки у випадку застосування принципу сумісності її підсистем.

В обліковій системі сумісності досягають через концептуальну, архітектурну та організаційну єдність отриманого продукту – інформаційні ресурси для менеджерів різних рівнів [2]. Якщо у системі підприємства не створена інтелектуальна життєздатна система обліку, то не може бути життєздатною система управління й життєздатним підприємство. З цього випливає, що без надійної облікової системи нового типу не можна чекати успішної діяльності бізнесу. Центральне місце у системі належить утворюючому фактору, під яким розуміють результат (продукт) її функціонування, - достатній обсяг інформаційних ресурсів для менеджменту, який здійснює реальний процес контролю на основі облікової інформації в реальному часі.

Література

1. Семанюк В.З.Інформаційна теорія обліку в постіндустріальному суспільстві: монографія. Тернопіль:ТНЕУ, 2018. 392 с.

2. Пушкар М.С., Чумаченко М.Г. Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація. Тернопіль: Карт-бланш. 2011. 336 с.

УДК 658.27

Римар Г. А.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

В сучасних умовах управління підприємством основна увага приділяється організації матеріально-технічної бази, й в цьому контексті основні засоби є ключовим елементом. Вони визначають техніко-технологічний рівень виробництва, продуктивність праці, якість товарів й послуг, а отже, й прибутковість суб'єкта господарювання. Справжня важливість обліку, аналізу, аудиту та контролю за рухом й використанням основних засобів очевидна. Однак, існуюча система обліку основних засобів часто не відповідає зростаючим інформаційним потребам управління. Основні проблеми зумовлені частими й непослідовними змінами в законодавчих та нормативно-правових актах України, які визначають методологічні підходи до бухгалтерського і податкових розрахунків. Це веде до неоднозначного тлумачення сутності основних засобів, що потребує систематизації й узагальнення.

Визначення поняття «основні засоби» дійсно тісно пов'язане з конкретними умовами, за яких дані засоби були вироблені, придбані, отримані, орендовані чи отримані безоплатно, а також умовами їх експлуатації.

Дослідження обліку основних засобів доцільно проводити в двох основних напрямків, а саме: відповідно до вимог нормативно-правової бази та на основі наукових підходів, який розглядає основні засоби з позиції бухгалтерського обліку. Основні нормативні акти, що регулюють облік основних засобів в вітчизняному законодавстві: НПСБО 7 «Основні засоби», Податковий кодекс України та МСБО 16 «Основні засоби». Можливість віднесення об'єкта до складу основних засобів залежить від правильного трактування поняття «основні засоби». У науковців виникають різні погляди на дану категорію, оскільки на законодавчому рівні не врегульовано дане питання, тому для усунення помилок

під час ведення даної ділянки обліку необхідно привести у відповідність норми основних нормативних документів. Оскільки, термін «основні засоби» є предметом постійної дискусії та має широку базу трактувань й визначень. Це зумовлено його комплексною природою і значенням у бухгалтерському, податковому та управлінському обліку.

На думку Бутинця Ф.Ф. «основні засоби це – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року» [3].

Боднар М. І. розглядає основні засоби, як «сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які багаторазово приймають участь у процесі виробничо-комерційної діяльності та переносять на продукцію свою вартість частинами» [1, с. 12].

Гречко С.М. характеризує «основний засіб, як необоротний актив, що призначений для господарської діяльності, тобто планується використовувати в господарській діяльності». [4, с. 24]

На основі проведеного дослідження підсумувавши погляди науковців вважаємо, що основні засоби – це засоби праці (матеріальні активи), які тривалий час (більше 365 днів або протягом декількох операційних циклів) приймають участь у виробничому процесі/господарській діяльності, зберігають свою натурально-речову форму й по частинах переносять свою вартість на виготовлений продукт (шляхом амортизаційних відрахувань). Оскільки, підприємство набуває основний засіб з метою його тривалої експлуатації під час господарської діяльності.

Різноманітність трактування поняття «основні засоби» відображає складність й важливість даної категорії для бухгалтерського й податкового обліку. Постійна дискусія та розвиток в даному напрямку сприяють вдосконаленню облікових практик щодо забезпечення точності в управлінні й фінансовій звітності.

Отже, основні засоби є критично важливою частиною виробничих ресурсів підприємства, оскільки забезпечують необхідну інфраструктуру для здійснення його операційної діяльності. Вони сприяють досягненню бізнес-цілей через тривале використання, зберігання натуральної форми і систематичний розподіл витрат через амортизацію.

Література

1. Боднар М.І. Облік і аудит основних засобів (на матеріалах аграрних підприємств Київської області) : автореф. дис. … канд. ек. наук : спец. 08.06.04 / М.І. Бондар. Київ, 2011. 23 с.
2. Борисов А.Б. Великий економічний словник: підручник / Книжковий світ. Київ, 2005. 894 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Національна академія статистики, обліку та аудиту. Житомир, 2013. 672 с.
4. Гречко С.М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування *// Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. – 2017. – № 3(21). – Ч. 2. – С. 23–31.
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (дата оновлення 27.05.2022)URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99.

УДК 657.1

Романів Р. В.,
к.е.н, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В КОНТЕКСТІ БІХЕВІОРИСТИЧНОЇ ТЕОРІЇ

Біхевіористична теорія обліку намагається пояснити, як поведінка людей впливає на процес обліку і прийняття рішень в умовах невизначеності. Вона стверджує, що бухгалтери і фінансові аналітики реагують на невизначеність та складність, ґрунтуючись на власних оцінках і інтерпретаціях, що можуть варіюватися в залежності від контексту і особистого досвіду.

Основними аспектами, які розкривають біхевіористичну теорію обліку, є такі:

1. *Невизначеність і інформаційна асиметрія*. В облікових системах часто є ситуації, для яких не існує чітких інструкцій або нормативних актів. Це може бути результатом постійних змін у бізнес-середовищі, нових видів транзакцій або складності облікових процесів.

2. *Роль інтерпретації*. У таких випадках бухгалтери і аналітики повинні інтерпретувати і застосовувати загальні принципи обліку відповідно до конкретних обставин. Це може включати адаптацію стандартів, розробку нових методик обліку або прийняття рішень на основі судження.

3. *Психологічні аспекти*. Біхевіористичний підхід також звертає увагу на психологічні фактори, які можуть впливати на професійне судження, такі як упередження, ризик, досвід та інтуїція. Наприклад, бухгалтер може бути схильний до певного виду рішень через власний досвід або упередження.

4. *Реакція на зміну середовища*. Біхевіористична теорія підкреслює важливість адаптації до змінюваного середовища. Бухгалтери часто стикаються

з новими викликами та нестандартними ситуаціями, які вимагають гнучкості і здатності приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності.

Засновником біхевіоризму прийнято вважати Д.Уотсона, американського психолога початку XX сторіччя. Якщо раніше предметом психології була свідомість, то тепер стала поведінка особистості. «Біхевіористична теорія тісно переплітається з психологічним підходом в бухгалтерському обліку, яка передбачає формування системи стимулів та покарань» [1].

Біхевіористична теорія розглядає поведінку як відповідь на зовнішні стимули. У випадку бухгалтера стимулом можуть бути різні документи, інформаційні запити або ситуації, які потребують облікових дій. Реакція бухгалтера на ці стимули може бути чітко визначена стандартами і процедурами.

Для забезпечення однаковості і точності в облікових процесах розроблені певні стандарти і процедури. Це включає використання єдиних методик обліку, стандартних форм звітності та чітких інструкцій. Стандартизація дозволяє зменшити варіації в облікових практиках і забезпечити більш стабільні результати.

Незважаючи на стандартизацію, бухгалтери часто стикаються з ситуаціями, де існують варіанти для інтерпретації і застосування облікових стандартів. Це може бути результатом нестандартних транзакцій або нових обставин, які не детально охоплені існуючими нормами. Тут вступає в гру професійне судження бухгалтера, який має право вибору, як застосувати стандарти в конкретній ситуації.

Професійне судження бухгалтера часто пов’язують з творчою стороною бухгалтерської професії, так званою креативністю обліку. В зарубіжному науковому середовищі сформувалось, в основному, негативне ставлення до такої категорії як «креативний облік», яку в останній час активно пропагують у вітчизняній літературі.

На підставі аналізу досліджень закордонних вчених Легенчук С.Ф. пропонує «….поділити креативний облік на два види: умовно-креативний облік (коли облікова політика реалізується в межах законодавства та принципів обліку

і здійснюється маніпулювання показниками звітності) та агресивний облік (коли облікова політика здійснюється з порушенням принципів обліку та законодавства, ведення обліку орієнтоване навмисне порушення законодавчих норм та принципів обліку, відбувається вуалювання або фальсифікація звітності)» [2, С. 97-99].

Вважаєм, що сам термін «креативний облік» має право на існування, оскільки в даний час правова регламентація обліку дійсно суттєво знизилась і тренд у вимогах до бухгалтерської функції змістився від сухої констатації фактів та їх фіксування, до аналізу інформації, її ранжування та багатоваріантності представлення. Це в повній мірі притаманне зараз нематеріальним активам та їх складу. Зокрема, наприклад, великі суперечки точаться відносно такого нового економічного явища, як криптовалюта і її зарахування, чи, навпаки, не включення до складу нематеріальних активів.

Однак, не потрібно ототожнювати поняття «професійне судження» і облікову категорію «креативний облік». Останній повинен передбачати цілу концепцію щодо варіативності принципів та методик бухгалтерського обліку, в той час як «професійне судження» стосується окремих фактів господарського життя.

Яскравим прикладом того, як стосовно одного об’єкту можуть існувати різні професійні судження є програмне забезпечення. Так, програмне забезпечення та бази даних, на які підприємство отримало невиключне право користування, можуть обліковуватися як нематеріальний актив, складова основних засобів або роялті. «Якщо програмне забезпечення купується разом з комп’ютером як невід’ємна його частина, за одним договором, то таке програмне забезпечення відноситься до складу основних засобів. Якщо ж матеріальний носій не має самостійного значення, об’єкт доцільно розглядати як нематеріальний актив. Необхідною є оцінка того, який елемент, матеріальний чи нематеріальний, є суттєвішим. Також придбання програмного забезпечення може виступати як роялті. У разі передачі копії програмного забезпечення у

володіння, передається не об’єкт права власності, а лише примірник цього об’єкта» [3].

Висновок: Біхевіористична теорія, яка ще недостатньо адаптована і досліджена у вітчизняній науці, є важливим підгрунтям для розробки нормативних вимог щодо формулювання мети і завдань професійного судження бухгалтера. Роль професійного судження зростає з появою нових економічних об’єктів, зокрема, тих, які раніше не відображались в обліковій системі, щодо їх оцінки та ідентифікації, та інших бухгалтерських процедур.

Література

1. Бондаренко О. В., Слюсаренко Ю. Л. Біхевіоризм від Джона Б. Уотсона до Е. Томлена. *Наукові горизонти*. 2019. №2 (75). С. 80-83

2. Легенчук С.Ф. Креативний облік в національній системі бухгалтерського обліку. Теорія та методологія бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : міжнар. зб. наук. праць. 2009. Вип. 2(14). С. 88–101.

3. Греценко А.Г., Чернилевський Л.М. Проблеми ідентифікації нематеріальних активів на прикладі програмного забезпечення. *Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті : програма і матеріали 80 міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів*. К., 2014. Ч. 3. С. 338–339.

УДК 658.7

Рудницький В. С.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри облікових технологій та оподаткування,
Хомуляк Т. І.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри облікових технологій та оподаткування,
Дубіль О. В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка

СУТНІСТЬ ЛОГІСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ У ПРОЦЕСІ РУХУ ТОВАРУ

На підприємствах торгівлі основу товарного руху становлять технологічні процеси, які пов’язані з логістикою товарів та продовженням виробництва у сфері обігу. До них відносяться – закупівля і транспортування товарів, навантажувально-розвантажувальні роботи, зберігання товарів, комплектування торгового асортименту, сортування, фасування і підготовка товарів до продажу.

У наукових працях у контексті функціонування торгівельних процесів широко використовується поняття “логістика” [1; 3; 5].

Економічна енциклопедія подає логістику, як галузь економічної науки, що вивчає теорію оптимального управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв’язками [4, с. 199].

Подібне визначення поняття “логістики” подається у “Вікіпедії” яке розглядається в двох аспектах: як науку про оптимальне управління матеріальними, інформаційними й фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв'язками та галузь бізнесу або функцію в корпорації, завданням якої є забезпечення переміщення і зберігання продукції та сировини для забезпечення виробництва і продажу [2].

Крім загального визначення логістики в “Економічній енциклопедії” подаються трактування логістики торговельної, як науки і практики організації управління фізичним рухом товарів у сфері обігу та комерційного посередництва

[4, с. 204]. У даному визначенні зосереджується основна увага на процесах фізичного переміщення товарних потоків у просторі та часі.

Енциклопедія інвестицій подає логістику – як комплексне управління розподілом, розміщенням, потоками транспортування товарно-матеріальних цінностей з метою координації і раціоналізації товарообороту, підвищення рівня транспортних послуг, забезпечення збереження товарів, своєчасної доставки до місць реалізації і споживання та збільшення прибутків [3, с. 289].

Н. Бойко розглядає логістику торговельного підприємства "як організаційний процес управління матеріальними та інформаційними потоками від постачальника (через розподільну систему компанії – склади і транспорт) до продажу та доставки покупцю" [1, с. 183].

На думку І. Міщука, під логістикою потрібно розуміти "комплекс технічних засобів, дій (операцій, робіт, процесів, цілісних технологій) та методичних правил, спрямованих на ефективне планування, організацію, реалізацію (фізичне здійснення) та управління матеріальними потоками, їхнє юридичне, інформаційне, фінансове, інженерно-технічне та науково-методичне забезпечення і здійснення відповідно до стратегічних цілей підприємства або певних зовнішніх цілей" [5, с. 462]. Одночасно він говорить про сукупність видів діяльності, за допомогою яких забезпечуються часові, просторові та інформаційні перетворення при переміщуванні матеріальних ресурсів (продукції, товарів тощо) і здійснюється управління та контроль процесів транспортування і складування цих вантажів.

На нашу думку, дане визначення є дуже широким поняттям та охоплює не тільки ланцюг просування матеріальних цінностей від постачальника до споживача, але й механізм управління логістичними процесами. Ми є прихильниками трактування поняття "логістики торговельної", поданої в "Економічній енциклопедії", як науки і практики організації та управління фізичним рухом товарів й комерційного посередництва.

Як зазначено в "Економічній енциклопедії", логістика торгівельна пов'язана з процесами фізичного переміщення торгівельних потоків у просторі

та часі і виконує ряд важливих функцій, як от: планування та організація закупівель товарів; планування та організація доставки закуплених товарів на склади оптових посередників; організація технологічного процесу на складах; управління товарними запасами; планування та організація продажу товарів покупцям; організація передпродажного та після продажного обслуговування споживачів [5, с. 204].

На нашу думку, більшість перелічених вище функцій логістики торгівельної стосуються як оптових, так і роздрібних торговельних підприємств. Окремі функції стосуються лише оптових торговельних підприємств, наприклад, планування та організація доставки закуплених товарів на склади оптових посередників. Для потреб логістичного управління функції логістики варто розглядати за окремими бізнес-процесами: наприклад, процесу закупівлі, процесу транспортування, процесу руху товарних запасів у місцях зберігання, процесу реалізації товарів.

Література

1. Бойко Н.І. Логістичний менеджмент торговельного підприємства (на прикладі мережі супермаркетів “Сільпо”) №594(2007) http://vlp.com.ua/node/1806.

2. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Логістика.

3. Енциклопедія інвестицій за ред. Дяківа Р. С. Міжнародна економічна фундація. – Київ. – 2008 р.

4. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. – 848 с.

5. Міщук І.П. Логістика торговельного підприємства: зміст, напрями, проблеми. Вісник НУ “Львівська політехніка” № 594 “Логістика”, 2007 р. – С. 461-467.

УДК 338.486.41:339.565:006(4)

Савченко Н. Л.,
аспірант кафедри обліку та оподаткування,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Боярова О. А.

ГАРМОНІЗАЦІЯ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ В КОНТЕКСТІ ТОВАРІВ КРИТИЧНОГО ІМПОРТУ: ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДИРЕКТИВ

Процес євроінтеграції України має вагомий вплив на різні аспекти економічної діяльності, включно з бухгалтерським обліком та контролем за стратегічними товарами, зокрема товарами критичного імпорту. Актуальність гармонізації національних стандартів бухгалтерського обліку із міжнародними стандартами, такими як міжнародні стандарти фінансової звітності (International Financial Reporting Standards – IFRS) [2] та Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (Generally Accepted Accounting Principles - GAAP) [3], обумовлена необхідністю забезпечення прозорості та сумісності фінансової звітності суб`єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сфері товарів критичного імпорту. Така гармонізація спрямована на підвищення ефективності управління, контролю та аудиту операцій з критичними імпортними товарами, що мають стратегічне значення для національної економіки.

Європейські директиви відіграють важливу роль у стандартизації бухгалтерського обліку, оскільки їх впровадження дозволяє інтегрувати українську економіку до єдиного європейського економічного простору, підвищуючи рівень довіри як з боку іноземних інвесторів, так і внутрішніх економічних партнерів. Гармонізація облікових стандартів сприяє формуванню прозорої фінансової інформації, що дозволяє підвищити конкурентноспроможність на міжнародних ринках, а також сприяє розвитку зовнішньоекономічних зв`язків і залученню іноземних інвестицій.

Гармонізація національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами, такими як IFRS та GAAP, є одними із ключових

аспектів у процесі євроінтеграції України. IFRS забезпечуючи єдині підходи до фінансової звітності на глобальному рівні, сприяючи стандартизації облікових практик та підвищенню прозорості фінансових операцій. Водночас, GAAP широко застосовується у Сполучених Штатах, але їхня впливовість відчувається і на міжнародному рівні, особливо серед компаній, що ведуть транснаціональний бізнес.

Європейські директиви, зокрема Четверта директива (78/660/EEC) [1] (щодо звітності товариств) № 78/660 «Про річну звітність певних видів компаній» від 25 липня 1978 та Сьома директива (83/349/EEC) (щодо консолідованої звітності товариств) № 83/349 «Про консолідовану звітність» від 13 червня 1983 р., регламентують обов`язкове використання IFRS для компаній, які ведуть діяльність на міжнародних ринках. Для підприємств, що займаються імпортом товарів критичного значення, впровадження IFRS забезпечує адаптацію до європейських вимог та стандартів звітності, що підвищує прозорість фінансової інформації та її відповідність вимогам європейських регуляторів. Це, у свою чергу, сприяє зміцненню фінансової стійкості таких підприємств, полегшує доступ до міжнародного фінансування та сприяє інтеграції до глобальних ланцюгів постачання.

Товари критичного імпорту, до яких належать енергоресурси, важливе обладнання для промисловості, продовольчі товари та інші стратегічно важливі матеріали, мають особливе значення для забезпечення економічної та національної безпеки України. Гармонізація стандартів обліку в цій сфері значно впливає на управління такими товарами, особливо у контексті прозорості та контролю фінансових операцій. Використання європейських стандартів бухгалтерської звітності дозволяє посилити контроль за обігом товарів критичного імпорту, сприяючи забезпеченню належного аудиту та відповідності нормативно-правовим вимогам держави.

Одним із ключових аспектів гармонізації облікових стандартів є підвищення прозорості операцій із критичним імпортом, що особливо важливо в контексті державного контролю та нагляду. Використання стандартизованих

фінансових звітів дозволяє державним органам контролювати обсяг і структуру стратегічних імпортних товарів, що забезпечує ефективніше управління запасами та стратегічними резервами. Таким чином підприємства, які працюють у сфері критичного імпорту, мають адаптувати свої облікові системи до європейських стандартів, що сприятиме підвищенню їхньої відповідності вимогам міжнародної ринків та полегшити аудит їхньої діяльності.

Важливим аспектом впровадження міжнародних стандартів є забезпечення порівнянності фінансових звітів українських підприємств із їхніми європейськими партнерами, що сприяє розвитку зовнішньоекономічної діяльності та інтеграції на європейські ринки. Крім того, такі стандарти дозволяють об`єктивно оцінювати фінансові результати діяльності компанії,, зокрема у сфері критичного імпорту, що полегшує процеси фінансового планування та аналізу.

Особливу увагу слід приділити питанням оцінки стратегічних запасів товарів критичного імпорту. В умовах високої залежності від імпорту енергоресурсів та інших важливих товарів, впровадження міжнародних стандартів обліку дозволяє оптимізувати процеси обліку стратегічних запасів та забезпечити їх ефективне використання.

Таблиця 1

Порівняння основних положень IFRS та П(С)БО в контексті товарів критичного імпорту

Положення	IFRS	Національні стандарти (П(С)БО)
Оцінка запасів	Оцінка за справедливою вартістю або собівартістю	Оцінка за собівартістю
Облік валютних операцій	Облік за поточним курсом на дату операції	Облік за офіційними курсом на дату операції
Дохід від імпорту	Визнання після передачі контролю	Визнання після передачі товару або послуги
Звітність про стратегічні активи	Вимоги до розкриття інформації про активи	Обмежені вимоги до розкриття інформації

Джерело: сформовано автором на основі [2, 4]

Процес гармонізації національних стандартів бухгалтерського обліку з європейськими стандартами, зокрема з міжнародними стандартами фінансової звітності (IFRS), має численні переваги, але водночас супроводжується рядом викликів. Одним із головних викликів є складність адаптації до нових стандартів. Перехід на IFRS вимагає від компанії і бухгалтерів значних зусиль для освоєння нових правил та процедур. Це стосується не тільки змін у технічних аспектах обліку, але й необхідності реформування внутрішніх систем управління фінансової інформацією. Для багатьох підприємств, особливо тих, що працюють у сфері критичного імпорту, перехід на нові стандарти може бути ресурсомісткім і вимагати додаткових інвестицій у навчання персоналу, модернізацію облікових систем та залучення консультантів. Іншим важливим аспектом є потреба в інституційній підтримці з боку держави. Українські компанії, особливо ті, що займаються критичним імпортом, потребують суттєвої допомоги у вигляді навчання та консультацій. Державні органи мають забезпечити створення відповідних освітніх програм для підвищення кваліфікації бухгалтерів та аудиторів, а також надавати консультаційну допомогу щодо впровадження нових стандартів. Крім того, важливо розробити механізми підтримки для малих і середніх підприємств, для яких перехід на міжнародні стандарти може бути особливо складним через обмежені ресурси.

Незважаючи на виклики гармонізація стандартів відкриває значні можливості для українських компаній. Однією з основних переваг є можливість інтеграції в міжнародні ринки. Використання міжнародно визнаних стандартів звітності дозволяє підвищити прозорість фінансової інформації, що сприяє зростанню довіри з боку іноземних інвесторів та партнерів. Це особливо важливо для компаній, що займаються товарами критичного імпорту, оскільки їх діяльність безпосередньо залежить від міжнародних поставок і контрактів.

Таким чином гармонізація національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами є важливим кроком у процесі інтеграції України до європейського економічного простору.

Таблиця 2

Переваги та виклики гармонізації облікових стандартів у контексті євроінтеграції

Аспекти гармонізації	Переваги	Виклики
Прозорість і довіра	Зростання довіри інвесторів	Високі вимоги до прозорості операцій
Порівнянність фінансових звітів	Легкість порівняння з європейськими компаніями	Складність впровадження нових стандартів
Доступ до міжнародних ринків	Розширення можливостей зовнішньої торгівлі	Потреба в модернізації облікових систем

*Джерело: сформовано автором на основі [*2, 5, 6]

Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності забезпечує прозорість та порівнянність фінансової інформації, що дозволяє підвищити рівень довіри до українських компаній на міжнародних ринках. Однак цей процес вимагає значних зусиль з боку бізнесу та держави, щоб забезпечити успішну адаптацію до нових правил та стандартів.

Література

1. Директива 78/660/ЕЕС Європейського Парламенту. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_270#Text .

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) . URL:https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/international-financial-reporting-standards-ifrs.

3. Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (GAAP) . URL:https://ukrayinska.libretexts.org/Бізнес/*бухгалтерський облік*/

4. Національне положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL:https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1.

5. Директива 2013/34/ЄС щодо бухгалтерської звітності. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013L0034.

6. Директива 2006/43/ЄС про аудит. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-ontent/EN/TXT/?uri=CELEX:32006L0043.

УДК 657

Семенишена Н. В.,
д.е.н., професор кафедри обліку,
оподаткування та технологій електронного бізнесу,
ЗВО «Подільський державний університет»

ФОРМУВАННЯ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ

Формування Звіту з управління, як зазначено вище, – важливий крок з посилення довіри зацікавлених користувачів інформації до суб'єкта господарювання. Проте, як бачимо, в Україні на даний час поки що не вироблено єдиного підходу до репрезентації цього Звіту. Дослідження доступних Звітів про управління засвідчує, що вони суттєво різняться як за формою, так і за структурою, наявні і відмінності в показниках, обсягах звітів.

Натомість в розвинених країнах формування інтегрованої звітності нормативно та методично забезпечене набагато повніше. До прикладу, в Республіці Польща, діють спеціально розроблені Методичні вказівки щодо складання звітності ESG.

За змістом і сутнісним спрямуванням ці вказівки корелюють з вимогами міжнародних стандартів і рамковими нормативно-правовими вимогами ЄС. У них враховано рекомендації так званих бухгалтерських директив (рис. 1).

Директивою 2014/96 ЄС внесено уточнення та доповнення до Директиви 2013/34/ЄС, щодо розкриття нефінансової та різноманітної інформації великими підприємствами і групами. Окрім цього, такі ініціативи пов'язані з курсом країн ЄС, що стосується сталого розвитку, в тому числі в секторі фінансових послуг (SFDR).

Тому в складі регулювальних нормативів і регламентів слід навести Положення про таксономію в рамках ЄС і Рекомендації такої інституційної одиниці як робоча група з розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом (TCFD) на глобальному рівні.

В багатьох країнах ЄС активно впроваджують нефінансову звітність інституційних одиниць, розвивають методологію та методику її складання, залучаючи до цього низку органів, навіть Раду ЄС і Європейський парламент.

Рис. 1. Підхід до реалізації інтегрованої звітності в європейській обліковій практиці

Примітки: узагальнено автором; 1 – згідно розробленого 21 квітня 2021 року Комісією ЄС комплексного пакету заходів

Показовим в цьому контексті є й досвід Республіки Польща, де перші нефінансові звіти почали формуватися окремими польськими компаніями понад 10 років тому. Хоча першим офіційним документом, яким керуються польські інституційні одиниці є директива 2013/34, окремі суб'єкти ще до її затвердження формували для внутрішнього користування інформаційні дані про стан підприємства на ринку, екологічну й соціальну ситуацію.

На розвиток звітності ESG у Республіці Польща, безсумнівно, вплинуло затвердження відповідних європейських рекомендацій, що сприяло не лише збільшенню обсягу даних звітів, але і їх публічність.

Це, своєю чергою сприяє підвищенню прозорості компаній на польському ринку капіталу й вимагає подальшого вдосконалення звітності, що породило

відповідні місцеві ініціативи, зокрема розробку стандарту «Нефінансова інформація» (SIN). Активними учасниками цього процесу стали такі інституції як Асоціація емітентів акцій, Варшавська фондова біржа, Фонд стандартів звітності.

Результатом здійснення удосконалюючих процесів став перехід на відповідні нові показники, які відображаються в Звіті, а також чіткі рекомендації щодо то, хто має складати таку звітність (табл. 1).

Таблиця 1

Директива про нефінансову звітність і її рекомендації

	Звітність щодо нефінансової інформації	Політика різнорідності
Хто ?	> 500 працівників	Відповідає двом із наступних критеріїв:
	+	
	Суб'єкт відповідає одному з критеріїв:	> 250 працівників
	Загальний баланс > 85 мільйонів злотих	Загальний баланс > 85 мільйонів злотих
	Чистий дохід > 170 млн. злотих	Чистий дохід > 170 млн. злотих
Що?	Опис бізнес -моделі: - Опис політики та її результатів: щодо екологічних та соціальних питань, працівників, прав людини та протидії корупції та хабарництву; - Опис значних ризиків (та процедур належної перевірки) щодо вищезазначеного питання; - Ключові показники ефективності (KPI)	Опис політики різнорідності, її цілей та результатів по відношенню до органів управління щодо таких аспектів, як, наприклад: вік, стать, освіта та професійний досвід
Де?	Звіт про діяльність або окремий Звіт про нефінансову інформацію	Відомості про корпоративне управління

Примітка: джерело [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**, с. 9].

В останні роки Європейським Союзом ухвалено низку нормативних актів для підтримки зусиль щодо сталого розвитку економіки ЄС та пом'якшення наслідків зміни клімату.

Суттєва увага також приділена таксономії звітності, яка фактично нав'язується учасникам фінансового ринку (зокрема великим фірмам, як інституційним одиницям суспільного інтересу, суб'єктам, які пропонують «зелені» або «стійкі» продукти).

УКД 657.47:665.61

Семчишин А. І.,
аспірант кафедри обліку і аудиту,
Львівський університет імені Івана Франка
Науковий керівник - доцент, к.е.н., Дутчак І. Б.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ У НАФТОДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Нафтова промисловість відіграє важливу роль в економіці України, зокрема, у забезпеченні енергоносіїв. Продукція нафтодобувної галузі характеризується високою капіталомісткістю та енергомісткістю процесів. Система обліку витрат і калькулювання собівартості продукції в нафтодобувних підприємствах має свої специфічні особливості, зумовлені як технічними, так і економічними факторами.

Процес видобування нафти включає дві основні стадії: підземну та наземну. Підземна стадія полягає у бурінні свердловин, видобуванні нафти, а також використанні різних технологій експлуатації свердловин (фонтанний, компресорний, насосний). Наземна стадія включає очищення, транспортування, зберігання нафти і газу. Така складність технологічних процесів зумовлює високий рівень витрат на кожному етапі виробництва [5].

Процес видобування нафти характеризується тривалими циклами, що відображається у системі обліку. Основними об'єктами обліку витрат є процеси буріння, облаштування свердловин, видобуток нафти та супутнього газу, транспортування та підготовка до переробки. Амортизаційні витрати на буріння свердловин і їх обладнання становлять значну частину собівартості видобутої продукції, що вимагає детального обліку капітальних витрат.

Основними об’єктами калькулювання у нафтодобувній промисловості є нафта і попутний газ. Калькуляційна одиниця для нафти — тонна, для газу — тисяча кубічних метрів. Витрати на видобуток нафти і попутного газу зазвичай обліковуються спільно, що зумовлює необхідність розрахунку середньої

знеособленої собівартості. З метою стандартизації вимірів кубічні метри газу переводять в умовні тонни нафти з використанням коефіцієнта перерахунку.

Система обліку витрат і калькулювання собівартості продукції у нафтодобувних підприємствах характеризується використанням однопередільного методу, що зумовлено специфікою технологічного процесу [2]. Оскільки в цій галузі виробляється лише готова продукція, незавершене виробництво відсутнє. Це значно полегшує розрахунки та спрощує процес калькулювання собівартості продукції.

Для обліку витрат та калькулювання собівартості у нафтодобувних підприємствах використовують такі статті:

1. Витрати на енергію для видобування нафти – вартість електроенергії та інших енергоносіїв, використаних для підняття нафти зі свердловин.

2. Витрати на створення штучного тиску на пласт – витрати на підтримку пластового тиску для інтенсифікації видобутку.

3. Основна та додаткова заробітна плата виробничих робітників – заробітна плата працівників, які зайняті підземними роботами.

4. Амортизація свердловин – значна частка витрат, яка формується через використання основних засобів праці.

5. Витрати на збір і транспортування нафти та газу – витрати на переміщення нафти від свердловин до сховищ.

6. Інші виробничі витрати – витрати на геологорозвідувальні роботи, дослідження та підготовку нових свердловин [1].

Облік витрат у нафтодобувній галузі ведуть окремо за такими об’єктами: видобуток нафти, видобуток попутного та природного газу. Для розрахунку собівартості використовують прямі витрати (енергія, амортизація свердловин, заробітна плата) та непрямі витрати, які розподіляються пропорційно обсягу видобутої продукції.

Віддаленість нафтових родовищ від споживача або нафтопереробного заводу значно впливає на зростання витрат з транспортування продукції. Також

важливим фактором є геологічні умови буріння, які впливають на собівартість видобутку нафти та газу.

Видобуток нафти потребує великих обсягів електроенергії, що робить галузь енергомісткою. Окрім того, витрати на створення та підтримання штучного тиску на пласт також відіграють значну роль у загальній структурі витрат, оскільки це сприяє підвищенню ефективності видобутку. Саме врахування цих витрат формує найбільшу частку собівартості нафтової продукції.

Особливості технологічних процесів, складна система обліку витрат, віддаленість родовищ та висока енергомісткість є ключовими факторами, що впливають на калькулювання собівартості продукції в нафтодобувній промисловості. Удосконалення системи обліку та раціональне управління витратами є важливими елементами для підвищення ефективності галузі.

Література

1. Кузів М. С., Михайлишин Н. П., Гудзь Н. В., Берестецька О. М. Облік в галузях промисловості: навчальний посібник. Тернопіль: КРОК, 2013. 316 с.

2. Ткачук О. С. Сутність, підходи та особливості до класифікації витрат в обліку нафтогазовидобувних підприємств *// Економіка АПК*. Дніпро, 2009, №17, С. 44-48.

3. Кафка С. М. Особливості обліку витрат на нафтовидобувних підприємствах *// Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2004. № 4 (30). С. 86–93.

4. Чижевська Л. В., Затока Т. В. Особливості обліку та звітності у видобувних галузях в умовах сталого розвитку *// Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, 2013, №3 (50). С. 42-47.

5. 250 років досвіду: як українці нафту та газ видобували. *Економічна правда* URL: https://www.epravda.com.ua/projects/gazpravda/2021/09/9/677628.

УДК 658:631

Сисоєва І. М.,
д.е.н., професор, професор кафедри економіки,
обліку та оподаткування,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки,
Західноукраїнський національний університет

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Матриця зон відповідальності є ключовим інструментом на підприємствах для чіткого розподілу обов’язків між членами команди або групами співробітників. Вона допомагає ефективно формувати та ставити завдання, забезпечуючи зрозумілий розподіл обов’язків та сприяє більш ефективному управлінню підприємством, забезпечуючи чітке розподілення ролей, підвищуючи прозорість і підтримуючи ефективну комунікацію. Матриця RACI є ключовим інструментом управління проєктами, який допомагає чітко визначити ролі та обов'язки учасників у рамках проєкту. У стандартному шаблоні матриці відповідальності RACI рядки представляють конкретні завдання або результати, які потрібно досягти в рамках проєкту, а стовпці відповідають за членів команди або ролі зацікавлених сторін. Це дозволяє чітко визначити відповідальність кожного члена команди [1]. Кожна клітинка на перетині завдання і ролі заповнюється одним із кодів RACI: R (Responsible) – особа, відповідальна за виконання завдання; A (Accountable) – особа, яка підзвітна за кінцевий результат і несе відповідальність за рішення; C (Consulted) – консультанти, з якими потрібно радитися під час виконання завдання; I (Informed) – особи, яких потрібно тримати в курсі про хід виконання, але які не залучені до активної участі (табл. 1). Таким чином, матриця забезпечує візуальне уявлення про розподіл обов’язків, дозволяючи керівникам проєктів ефективно координувати діяльність команди й уникати плутанини. У стандартній матриці відповідальності рядки, що представляють завдання або ключові результати, і

стовпці, що відображають членів команди або ролі зацікавлених сторін, створюють чітку і зрозумілу структуру [2].

Таблиця 1

Шаблон матриці відповідальності

Учасник / *Завдання*	*Учасник №1*	*Учасник №2*	*Учасник №3*	*Учасник №4*
Завдання А	**R**	**A**	**C**	**I**
Завдання Б	**A**	**R**	**I**	**C**
Завдання С	**C**	**I**	**R**	**A**

Впроваджуючи матрицю відповідальності за цими рекомендаціями, підприємства можуть значно підвищити ефективність комунікації, підзвітності та загальної координації, що зрештою сприятиме успішній реалізації проєктів.

Чітке розподілення ролей у матриці відповідальності надає кілька ключових переваг для управління проєктами:

1. Матриця дозволяє чітко визначити, хто несе відповідальність, хто підзвітний, хто надає консультації та кого потрібно інформувати.

2. Завдяки призначенню конкретних ролей кожному члену команди легко відстежувати прогрес і тримати людей відповідальними за їх внесок у проєкт.

3. Завдяки чітко визначеним ролям матриця допомагає уникнути дублювання зусиль і конфліктів у виконанні завдань, підвищуючи загальну ефективність роботи команди. Виклики при використанні матриці відповідальності RACI**:**

1. Якщо ролі і відповідальності не визначені чітко і зрозуміло, це може призвести до хибних інтерпретацій і непорозумінь, що вплине на загальну ефективність проєкту.

2. Надмірна опора на матрицю може обмежити гнучкість і інноваційний потенціал команди. Залежність від чітко визначених ролей може стримувати швидке адаптування до змін і нових ідей.

Крім матриці RACI, корисним інструментом управління проєктами, слугує матриця RASCI. Основна різниця між матрицями RACI та RASCI полягає в тому, що RASCI додає додаткову категорію – «Допоміжна» роль (Support)**.** Ця роль

враховує тих, хто несе відповідальність за забезпечення підтримки та ресурсів, необхідних для успішного виконання завдань (табл.2).

Таблиця 2

Інструменти ефективного управління проєктами

Матриця RACI (4 блоки)	Матриця RASCI (5 блоків)
I.Відповідальний (Responsible) – ці особи безпосередньо займаються виконанням завдань. Чітке визначення, хто виконує роботу, дозволяє уникнути непорозумінь і гарантує, що всі задачі виконуються вчасно.	
II. Підзвітний (Accountable) – особа, яка контролює хід виконання завдань і несе кінцеву відповідальність за результат. Це забезпечує цілісне бачення проєкту та дозволяє тримати процес під контролем.	
III.Консультуючий (Consulted) – люди, чия експертиза є необхідною для ухвалення обґрунтованих рішень. Їхня участь допомагає уникнути помилок і покращує якість прийнятих рішень.	
IV.Поінформований (Informed) – ці особи тримаються в курсі процесу, що допомагає уникнути інформаційних розривів і покращує координацію між різними частинами команди.	
	V. Допоміжний (Support) – враховує тих, хто несе відповідальність за забезпечення підтримки та ресурсів, необхідних для успішного виконання завдань.

Особливо це важливо для масштабних проєктів, де різні команди або особи можуть сприяти виконанню завдань непрямим чином, допомагаючи тим, хто безпосередньо відповідає за результат. Обидві матриці сприяють покращенню прозорості та організації комунікацій у команді завдяки чіткому визначенню, хто відповідає за виконання завдань, хто підзвітний за результати, кого залучати для консультацій і кого необхідно тримати в курсі процесу [1-2]. Однак вибір між RACI та RASCI залежить від складності проєкту та необхідного рівня деталізації у визначенні ролей. Додаткова «допоміжна» роль у RASCI стає корисною в ситуаціях, коли є кілька рівнів підтримки і координації в проєкті.

Таким чином, для ефективного використання матриці важливо правильно налаштувати її на конкретні потреби проєкту, забезпечити прозорість і уникати надмірної залежності від формальних структур. Збалансований підхід допоможе реалізувати переваги матриці, зменшуючи ризики і забезпечуючи успішне завершення проєкту.

Література

1. Harold Kerzner. Project Management: A Systems Approach to Planning, Scheduling, and Controlling. John Wiley & Sons, 2017. - 848 p.
2. Вікіпедіяhttps://uk.wikipedia.org/wiki Матриця відповідальності

УДК 657

Сисюк С. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ГАРМОНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Динамізм економічного розвитку державного сектору, особливо у світовому масштабі, вимагає приведення у зрозумілий та доступний формат найважливішої складової господарської діяльності – обліку й звітності. Яскравим прикладом їх гармонізації та уніфікації є кроки країн Європейського союзу. В якості вагомої аргументації можна навести вжиття заходів щодо забезпечення порівняльності звітності в країнах-членах ЄС. Генезис і хронологія реалізації заходів з реалізації цього завдання засвідчує досить специфічний підхід, який, безумовно, має вплив на подібні процеси і багатьох інших країнах, зокрема й в Україні.

Найперше, на що слід звернути увагу – це наявність двох напрямів вирішення проблеми гармонізації. По-перше, реалізовувати застосування Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі, по-друге, – формувати власні підходи на їх базі. Країни ЄС обрали другий шлях, прийнявши Директиву Ради 2011/85/ЄС [3]. Дослідники цього процесу зазначають: «Директива Ради 2011/85/ЄС … вимагає від держав-членів мати системи бухгалтерського обліку, які охоплюють усі підсектори загального державного управління та отримують інформацію, необхідну для створення даних нарахування для підготовки національних рахунків… Ця основа є початком процесу гармонізації, який розпочався у 2012 році з громадських консультацій щодо придатності МСБОДС і змусив Єврокомісію оголосити, що політика гармонізації має ґрунтуватися на розробці набору Європейських стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі (EPSAS)» [1, с. 20].

Таким чином, зазначена Директива сприяла відкриттю консультацій в цьому контексті для пошуку власного, європейського рішення. Варто зауважити, що аналіз доступних літературних джерел, присвячених проблематиці гармонізації обліку й звітності в Європейському союзі, вказує на наявність різних точок зору і позицій, а також різні погляди на сам цей процес. Зокрема, гармонізація, а саме її розвиток, оцінювався виходячи з економічних, політичних й організаційних, а також бухгалтерських міркувань.

Перша складова вважається однією з найбільш вагомих, оскільки характеризує рівень вигоди від запровадження європейських стандартів. Зрозуміло ж, що для їх розробки і затвердження потрібні були фінансові вкладення (в т.ч для забезпечення людськими та іншими ресурсами).

Щодо другої складової, то вона виступала одночасно і умовою і проблемою, яка полягала в потребі згладжування національних відмінностей з одночасним збереженням суверенних прав відповідних органів кожної з країн Європейського союзу. Це питання настільки виявилося критичним, що деякі країни ЄС взагалі не мали бажання застосовувати євростандарти обліку в своєму державному секторі. У їх складі можна назвати Німеччину та Фінляндію, які помітно повільніше, ніж інші країни працюють у такому напрямі [4, с.232].

Щодо третьої складової (з точки зору бухгалтерського обліку) також варто констатувати наявність проблем і викликів, оскільки зміни в принципах обліку та підходах до його ведення для кожної окремо взятої країни пов’язані з викликами невідповідності національним традиціям. В кінцевому результаті змінюється не тільки практика визнання й розкриття інформації. Виникають диспропорційні впливи на фінансові ринки, змінюються взаємовідносини між різними державними ієрархічними рівнями управління та їхня підзвітність.

Відповідно до цих моментів сама модель гармонізації набуває ознак хаотизму, оскільки узгодити всі проблемні моменти достатньо складно, що сповільнює дію на вироблення єдиного європейського підходу. Науковці при цьому, досліджуючи нестандартність випадку формування EPSAS, вказують на використання різних інструментів в цьому процесі (залучення до участі в ньому

зацікавлених сторін, проведення громадських консультацій, діяльність робочих груп, звітність про результати тощо), а також використання специфічної моделі, яка рідко приймається вченими бухгалтерами, так звана модель «сміттєвого бака» [1, с. 22-23]. Сутність останньої полягає в тому, що «згідно з цією моделлю вибір схожий на сміттєвий бак, у якому учасники, проблеми та рішення являють собою сировину для організації та сприяють остаточному рішенню» [2, с. 7-21].

Щодо використання цієї моделі в цілях вироблення європейських облікових стандартів, то її прояв виражається у відсутності єдиних узгоджених країнами-учасниками спільних цілей, неясності мети такої стандартизації, наявності конфліктних питань між країнами тощо. Безумовно, такий приклад є достатньо складним до активного використання як позитивний досвід для України, однак, зважаючи на його результат, зокрема затвердження EPSAS і їх послідовне втілення в практику, він досить показовий і корисний. Тобто, незважаючи на розбіжності, результат, сформований на основі незалежних потоків інформації (характерних для аналізованої моделі), проблем і їх рішень, співпраці учасників і можливих альтернатив, виявився комплексним, інтерпретованим, об'єктивним і реальним.

Література

1. Cohen S., Manes Rossi F., Brusca I. Public sector accounting harmonization in the European Union through the lens of the garbage can model. *Financial Acc & Man*. 2023. No39. P.471–492. DOI: 10.1111/faam.12348.

2. Cohen, M. D., March, J. G., & Olsen, J. P. A garbage can model of organizational choice. *Administrative Science Quarterly*. 1972. No17(1). P.1-25.

3. Council Directive 2011/85/EU of 8 November 2011 on requirements for budgetary frameworks of the Member States. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32011L0085.

4. European Public Sector Accounting (2nd edition) / Eedited by Peter Lorson, Susana Jorge and Ellen Haustein. Imprensa da Universidade de Coimbra, 2023. 441 s. DOI:https://doi.org/10.14195/978-989-26-1861-6.

УДК 657

Сороковий П. М.,
доктор філософії, асистент кафедри менеджменту організацій,
Воськало В. І.
к.е.н, доцент кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИБОРУ ЗАБУДОВНИКАМИ СПОСОБІВ ФІНАНСУВАННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА

Відсутність у замовника достатнього обсягу фінансових ресурсів, що є одним з визначальних чинників здійснення житлового будівництва, спонукає його до їхнього залучення на ранніх стадіях будівництва житла, що здебільшого передбачає продаж прав на майбутні об'єкти нерухомості за нижчою від готових збудованих об'єктів ціною. З огляду на те, що замовник будівництва вже несе ці потенційні втрати, йому важливо мінімізувати інші можливі витрати, пов'язані із залученням фінансування для будівництва житла, а також максимізувати потенційні вигоди при цьому, наприклад, щодо оподаткування діяльності з організації будівництва житла та його реалізації.

На вибір механізму фінансування житлового будівництва впливає чимало чинників: хто є суб'єктом цього вибору; рівень додаткових витрат, пов'язаних із залученням фінансування; необхідність і складність отримання відповідних дозволів чи виконання реєстраційних дій для реалізації механізму залучення фінансування; можливість отримати певні податкові преференції при застосуванні механізму залучення фінансування; швидкість залучення фінансування; наявність додаткового контролю за діяльністю замовника (девелопера) та ходом і своєчасністю будівництва об'єкта тощо.

Найпростішим, з погляду організації, механізмом залучення фінансування для будівництва житла є прямий продаж майбутніх об'єктів нерухомого майна його покупцям через укладення договорів купівлі-продажу неподільних об'єктів незавершеного будівництва/майбутніх об'єктів нерухомості (частки

неподільного об’єкта незавершеного будівництва). Якщо організацією будівництва та залученням фінансування для його здійснення займається безпосередньо замовник, то цей механізм не передбачає істотних додаткових витрат, окрім зборів за реєстрацію спеціальних майнових прав на майбутні об’єкти нерухомого майна. Однак ці витрати можна перекласти на покупця, оскільки саме він має бути найбільш зацікавленим у захисті своїх прав, а отже і їх відповідній реєстрації.

Створення ФФБ є складнішим механізмом залучення фінансування для будівництва житла. По перше, він вимагає залучення до процесу фінансування додаткового суб’єкта – управителя ФФБ, що зумовить додаткові витрати на його винагороду. Управитель ФФБ повинен формувати оперативний резерв за рахунок коштів довірителів, який перерахує їх замовнику лише після завершення будівництва та прийняття об’єкта в експлуатацію. Тобто, замовник крім винагороди управителя ФФБ несе ще й безпосередні чи альтернативні витрати величиною ціни залучення коштів в обсязі оперативного резерву. Для залучення коштів через ФФБ замовнику не потрібні спеціальні дозволи чи реєстраційні дії. Ліцензія необхідна фінансовій компанії, яка є управителем ФФБ. Водночас, управитель ФФБ є не лише суб’єктом залучення коштів, але й суб’єктом контролю за ходом і своєчасністю будівництва об’єкта, що зрештою було одним з ключових завдань при запровадженні законом механізмів фінансування житлового будівництва.

Натомість механізм залучення коштів для фінансування будівництва житла через ФОН виявився непопулярним, що можна пояснити відмінностями його цільового спрямування для інвесторів (установників управління майном). У ФФБ участь брали особи, які мали намір набути у власність житлову нерухомість, а у ФОН – особи, які прагнули заробити прибутки на операціях з нерухомістю. Застосування механізму ФОН для фінансування житлового будівництва потребує як додаткових витрат, зокрема на винагороду управителю та емісію сертифікатів ФОН, так і юридичних дій з реєстрації проспекту емісії сертифікатів ФОН.

Створення ЖБК з метою організації будівництва житла та залучення фінансування на його виконання доцільне, якщо проект будівництва не є комерційним чи його метою не є заробіток прибутку. ЖБК має статус неприбуткової організації, що може розглядатися як його перевага у контексті отримання певних податкових преференцій з податку на прибуток. До недоліків цього механізму залучення фінансування на будівництво житла можна віднести те, що особа, яка володіє земельною ділянкою чи правом її оренди і могла б виконувати функції забудовника, фактично може втратити контроль над операційним процесом будівництва – функції управління діяльністю ЖБК можуть бути делеговані його учасниками іншій особі.

Найважливішим чинником обґрунтованості доцільності залучення інститутів спільного інвестування (ІСІ) до фінансування житлового будівництва є податкові преференції цих інститутів. Відповідно ст. 141 Податкового кодексу України [1] звільняються від оподаткування податком на прибуток доходи від здійснення операцій з активами інституту спільного інвестування, до яких (активів) зокрема належить і нерухомість (в тому числі у вигляді неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості та/або подільного об’єкта незавершеного будівництва). Забудовник безпосередньо скористатися цими податковими преференціями не може, оскільки ІСІ, зокрема у формі ПІФ, може заснувати лише КУА, яка юридично незалежна від забудовника. Однак цими преференціями можуть скористатися кінцеві бенефіціари забудовника. Кожен із зазначених механізмів має свої переваги та недоліки, котрі впливають на структуру витрат забудовника, на оптимізацію оподаткування, і, в кінцевому результаті, на побудову системи обліково-аналітичного забезпечення житлового будівництва.

Література

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text. Дата звернення: 23.08.2024.

УДК 657.01

Струк Н. С.,
д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ІНТЕГРАТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

Для успішного функціонування системи обліку на підприємстві важливо правильно розуміти дію і взаємодію її підсистем. Адже для ефективного управління бізнесом і ухвалення вдалих рішень дедалі частіше постає потреба у формуванні єдиного комплексного підходу до інтерпретації та організації роботи у різних підсистемах обліку на підприємстві. Між науковцями тривають дискусії про функціональне наповнення таких підсистем, доречність виокремлення стратегічних пріоритетів, перспективи розвитку. Саме тому актуалізується інтегративна властивість системи обліку підприємства.

Вагомим є напрацювання польського професора, dr hab. Аліції Анни Яруги (1928-2011), яка 25 років очолювала факультет менеджменту Лодзького університету (1973-1998), 17 років (1994-2011) керувала Центром міжнародних досліджень бухгалтерського обліку, а також кафедрою бухгалтерського обліку Соціального університету підприємництва та менеджменту в Лодзі. Саме проф. Яруга А. запропонувала поділяти облік на систематичний і проблемний [1]. Систематичний облік вона тлумачила як такий, що спрямований на апостеріорні факти господарювання, а проблемний облік – на апріорні факти. Її ідею розвивають чимало науковців. З-поміж них такі відомі українські вчені, як професор, д.е.н. Задорожний З.-М. В. (завідувач кафедри обліку і оподаткування Західноукраїнського національного університету), а також професор, д.е.н. Редченко К. І. (професор кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування Львівського торговельно-економічного університету).

Задорожний З.-М. В. слушно акцентує увагу на тому, що “останнім часом у навчальній та науковій літературі управлінський облік поділяють на поточний та

стратегічний. Зміст поточного обліку відповідає систематичному, а стратегічного – проблемному. Залежно від видів обліку розрізняють і види інформації, відповідно, проблемного і систематичного обліку" [2]. Далі вчений детально характеризує види такої інформації, резюмуючи, що "фінансовий облік та фінансова звітність є історично орієнтованими, тобто фіксують та надають користувачам інформацію про події, які вже відбулися… облікова інформація, яка формується в системі управлінського обліку, поділяється на історичну та прогнозну" [2, С. 14-15].

Прогностичну функцію проблемного управлінського обліку цікаво розкриває проф. Редченко К. І., пропонуючи "систему координат" сучасного бухгалтерського обліку [3] та залишаючи знак питання у четвертому секторі (рис. 1). Розвиток такої пропозиції можливий через її певне доопрацювання й виокремлення у четвертому секторі інтегративної функції системи обліку.

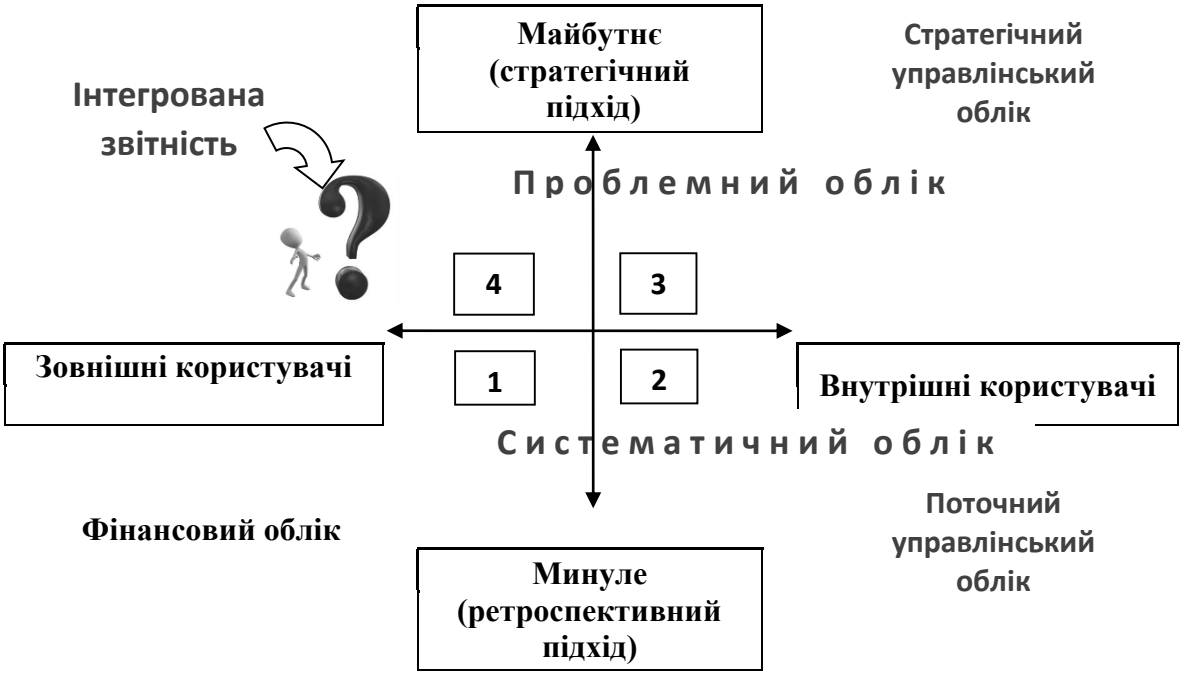

Рис. 1. Систематичний і проблемний облік в обліковій системі координат підприємства

Джерело: розвинуто автором на основі [3].

Для розуміння змісту й спрямованості системи обліку, її представлено у своєрідній системі координат, утвореній двома парами різноспрямованих векторів. Одна пара векторів позначає часове спрямування обліку, інша – орієнтацію на користувачів (зовнішніх, внутрішніх). Дві пари векторів поділяють поле на чотири сектори. У 1-му секторі позиціонується фінансовий облік – вивчення минулих

подій; основними користувачами інформації (представленої переважно у формі фінансової звітності) є акціонери, інвестори, державні статистичні й фіскальні органи, ін. 2-й і 3-й сектори – для управлінського обліку. У науковій економічній літературі домінує точка зору, що лише управлінський облік доцільно поділяти на систематичний і проблемний. Проте, якщо заглибитися у сутність понять, то систематичний і проблемний облік варто розглядати як симбіоз складових фінансового й управлінського обліку.

Систематичний облік значною мірою охоплює облік доходів, витрат, фінансових результатів, зі спрощеним статистично-математичним аналізом даних. В той же час у проблемному обліку поєднують функції прогнозування, планування, калькуляційного обліку, контролю, програмування, системного економічного аналізу, математичних методів, імітаційного моделювання тощо.

Під питанням 4-й сектор. Найдоречніше розмістити у ньому інтегровану звітність – відкритий комплекс інформації, що визначається зовнішнім і внутрішнім середовищем та забезпечує її: самоорганізацію; зв'язок зі зовнішнім середовищем; нелінійність – можливість змінюватися.

Таким чином система обліку підприємства комплексно сприятиме: ефективному розподілу ресурсів, успішному бюджетуванню та прогнозуванню; дотриманню вимог законодавства; підвищенню конкурентоспроможності; цифровізації, покращенню внутрішнього контролю.

Література

1. Jaruga A. A., Kabalski P., Szychta A. Rachunkowość zarządcza. Koncepcje i zastosowania. Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania. Łódź, 2001. 922 s.

2. Задорожний З.-М. В., Муравський В. В., Семанюк В. З., Омецінська І. Я. Управлінський облік: навч. посіб. Тернопіль: ВПЦ "Університетська думка", 2023. 293 с.

3. Редченко К. Проблемний управлінський облік та його прогностична функція. *Менеджмент для управлінців*. URL: https://www.management.com.ua/finance/fin023.html

УДК 657

Тарасевич Г. П.,
аспірантка кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку,
Державний університет «Житомирська політехніка»
Науковий керівник – д.е.н., проф., Жиглей І. В.

РОЛЬ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ У ЗАЛУЧЕННІ ТА ВИКОРИСТАННІ СОЦІАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Фонди соціальних інвестицій в Україні спрямовані на підтримку та розвиток соціальних проєктів, які сприяють поліпшенню життя громадян, зміцненню громадянського суспільства та розвитку місцевих громад. Ці фонди часто фінансують ініціативи, пов'язані з освітою, охороною здоров'я, розвитком інфраструктури, екологією, культурою та іншими сферами, а в теперішній час –це ще й допомога ЗСУ. Важливими аспектами роботи таких фондів є: 1) залучення інвестицій; 2) їх цільове використання. Для того, щоб фонди ефективно залучали інвестиції як від вітчизняних, так й від іноземних донорів, діяльність має бути абсолютно прозорою, що висуває відповідні вимоги до звітування. В свою чергу, достовірність та прозорість звітної інформації забезпечується шляхом відповідної організації бухгалтерського обліку, що потребує залучення кваліфікованих та соціально відповідальних працівників.

В Україні налічується декілька, благодійних фондів, які здійснюють свою діяльність у сфері соціальних інвестицій. Серед найбільших з них можна виділити: Український фонд соціальних інвестицій (УФСІ) [4], Український соціальний венчурний фонд (УСВФ) [3], Міжнародний фонд «Відродження» [2], Фонд «Східна Європа» [5] та Фонд «Повернись живим» [1].

Український фонд соціальних інвестицій (УФСІ) є неприбутковою організацією, діяльність якої спрямована на підтримку соціально незахищених верств населення, розвиток територіальних громад, покращення умов надання соціальних послуг, сприяння розвитку соціальної інфраструктури та соціальної

сфери загалом. Загальна вартість реалізованих проєктів за 20 років діяльності становить 82 млн. доларів США[4].

Український соціальний венчурний фонд (УСВФ) є благодійною організацією, яка спеціалізується на фінансовій та нефінансовій підтримці соціальних підприємств; сприянні розвитку галузі соціального підприємництва для досягнення сталості та суттєвого соціального та екологічного впливу; розвитку практики імпакт-інвестування. Портфель фонду налічує 50 компаній з різних регіонів України, які було проінвестовано більше ніж на 12 млн. грн [3].

Міжнародний фонд «Відродження» є благодійною неурядовою організацією. Основна діяльність фонду спрямована на підтримку проєктів у сфері захисту прав людини та правосуддя, розширення підтримки України у світі, розвиток міжнародного партнерства та промоція України, протидія дезінформації та просування критичного мислення, а також підтримка фізичного та психічного відновлення ветеранів, ВПО, людей, які постраждали від війни. За роки існування фонду було підтримано 20 тис. проєктів, та виділено 365 млн. доларів США [2]. Фонд «Східна Європа» є українською благодійною неприбутковою організацією, діяльність якої переважно спрямована на підтримку цифрової трансформації, розвиток відкритих даних та цифровізацію державних сервісів, а також надання міні-грантів на проєкти енергоефективності. Від 2008 року Фонд інвестував 43 млн. доларів у різні програми розвитку [5]. Фонд «Повернись живим» є українським благодійним фондом. Основна діяльність його спрямована на підтримку армії; а також на програми соціальної інтеграції та реабілітації ветеранів; реалізацію проєктів, з психологічної підтримки ветеранів; підтримку сімей загиблих військовослужбовців. Загалом з 2014 року зібрано більше 12 млрд. грн. [1].

На етапах залучення та розподілу коштів, оцінки ефективності соціальних інвестицій, а також в частині податкових пільг, ключову роль відіграє обліковий аспект. Враховуючи, що стейкхолдери можуть бути як вітчизняні, так і іноземні, аби забезпечити належну прозорість та відповідність їх вимогам, фонди повинні здійснювати облік, дотримуючись національних та міжнародних стандартів

бухгалтерського обліку. Для якісного та вчасного звітування перед інвесторами та донорами фонди зобов'язані вести детальний облік використання коштів. Належний облік підвищує довіру до фондів і стимулює залучення нових інвестицій. Для того, щоб фонди мали можливість ефективно управляти фінансовими ресурсами, планувати бюджети та контролювати витрати, фінансові менеджери повинні бути кваліфікованими фахівцями та соціально відповідальними громадянами. На етапі розподілу коштів бухгалтерський облік допомагає відстежувати, чи використовуються кошти за призначенням та чи досягаються поставлені цілі. Регулярні аудити та внутрішній контроль допомагають запобігти нецільовому використанню коштів та виявляти можливі порушення. На етапі оцінки ефективності бухгалтерський облік допомагає аналізувати результати реалізації соціальних проектів на підставі фінансових звітів, які відображають доходи, витрати та фінансовий стан організації. Це дозволяє оцінити ефективність використання соціальних інвестицій, що є важливим для подальшого планування та коригування стратегії фонду. Бухгалтерський облік також забезпечує належне документування операцій з метою отримання податкових пільг.

Таким чином, бухгалтерський облік відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості, ефективності діяльності та підвищення довіри до фондів, які залучаються та використовуються для здійснення соціальних інвестицій.

Література

1. Благодійний фонд "Повернись живим" - допомога ЗСУ. *savelife.in.ua*. URL: https://savelife.in.ua/.

2. Міжнародний фонд «Відродження». *International Renaissance Foundation.* URL: https://www.irf.ua/.

3. Український соціальний венчурний фонд. *Ukrainian Social Venture Fund. USVF*. URL: https://www.usv.fund/.

4. Український фонд соціальних інвестицій. *Ukrainian Social Investment Fund. USIF*. URL: https://usif.ua/about .

5. Фонд Східна Європа. *East Europe Foundation*. URL: https://eef.org.ua/.

УДК 657.2.016

Хомин П. Я.,
д. е. н., професор, професор кафедри обліку та аудиту,
Тернопільський національний
технічний університет ім. Івана Пулюя

ІМІТАЦІЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Тема конференції вкрай актуальна, позаяк занепад наукових досліджень у сфері обліку призвів уже до того, що бухгалтери стали соромитися своєї професії. Й не тільки обходять будь-які проблеми бухгалтерського обліку, які зумовили відставання в галузі вітчизняної економіки. Але й узагалі уникають цього словосполучення в назвах своїх публікацій. Хоч насправді мали би з пошаною наспівувати пісню «Головний бухгалтер» авторства колишнього головбуха В. А. Дерія – тепер професора ЗУН. Та що ідилії, коли навіть своїх класиків, як ото П. Цьомпа, майже забули, попри те, що маємо дякувати львівським науковцям, передусім І. Й. Яремку, за переклад книги [1], котра увійшла в світову теорію, давши, як завжди, можливість іншим зарубіжним ученим стати Нобелівськими лауреатами. Нашим же, кажучи словами Т. Г. Шевченка, «неначе рот зашито, ніхто й не гавкне» [2, с.199].

Натомість з’явилося плем’я, котре стало вишукувати, щоб ото скопіювати з англомовних перекладів, аби виплигнути на постамент науки. Або зробити «відкриття», мовляв витрати й затрати – зовсім не синоніми, правда, так і не второпавши, чим же вони відрізняються. В той час, як бухгалтерів-практиків низка хитрунів перетворила зі сторожів чужого майна в спільників «прихватизації», коли успішні підприємства стали загарбуватись за безцінь, адже їхні баланси, за висловом П. Цьомпи перетворилися в карикатури. Бо хоч вони й «виглядають дуже імпозантно, проте профани були б дуже розчаровані, коли б їм пояснити, що цей баланс не вартий і геллера» [1, с. 164] (табл. 1).

Таблиця 1

Витяг із Балансу (Звіту про фінансовий стан) ф. № 1 ПрАТ* України, (тис. грн)

Стаття	Код рядка	На початок року	На кінець року
Зареєстрований капітал	1400	27804	27804
Капітал у дооцінках	1405	46756	46756
Додатковий капітал	1410	–	–
Резервний капітал	1415	–	–
Непокритий збиток	1420	–97012	–141878
Усього за розділом I	1495	–22452	–67318

Зокрема, тільки за рік від'ємний капітал підприємства, адресні дані якого з етичних міркувань не наводяться, потроївся, хоча водночас тут фігурує як зареєстрований капітал, так і капітал у дооцінках. Й ці нонсенси аж ніяк не привертають уваги різних контролерів. Тим паче, ніхто з «корифеїв» облікової теорії навіть не заїкнувся з приводу такої нісенітниці. В тому числі й «наукової школи», яка зникла з виднокругу разом зі завучем у невідомому напрямі. Відтак виникли інші казуси: два прибутки й не мало й небагато аж два синтетичні рахунки для відображення раз у квартал надуманої різниці між ними, тобто 17 «Відстрочені податкові активи» та антипод 54 «Відстрочені податкові зобов'язання», для яких придумали плутанину в Плані рахунків, котра непосильна не тільки студентам, чи викладачам, але й тим, хто береться за «методи моделювання стратегій для податкової оптимізації». Особливо, коли вони натраплять на статтю 2300 «Витрати (дохід) з податку на прибуток» Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) ф. № 2.

Адже про ніякі активи тут не йдеться. Позаяк порівняння умовних сум прибутку, наприклад, 2100 тис. грн т. зв. «податкового», наведеного в Податковій декларації, з 2000 тис. грн записаного в статтю 2350 «Чистий фінансовий результат» Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) ф. № 2, аж ніяк не означає, що це адекватне активу.

Правда, тоді навіть номерів рахунків не придумали, тому ці ідіоми й рахунками називати якось не випадало. Теперішні ж фікції ніяк не можуть

прибрати, так само, як і чітко пояснити, для чого ця бюрократія тримається як воша кожуха, адже грошей такі вигадані заморочки не примножують.

Таким чином, попри прийнятий філософський постулат розвитку по спіралі, факти, наведені стосовно бухгалтерського обліку щонайбільше можна сприймати, як кружляння в одній площині. А радше як компілятивні копіювання кожен раз із чужих неперевірених практикою опусів, що підтверджується від т. зв. нормативного обліку й продовжується комічним перенесенням в українську мову дігиталізації, себто цифровізації, яка перетворює назву бухгалтерського обліку в тавтологію. З успіхом відлякуючи абітурієнтів від професії бухгалтера, яка чи не найважливіша з усіх економічних спеціальностей.

Література

1. Цьомпа П. Нариси економетрії і побудована на національній політекономії теорія бухгалтерського обліку. Пер. з нім. Я. Гончарук, І. Конич, Г. Башнянин, І. Яремко. Львів, Каменяр, 2001. 223 с.

2. Шевченко Т. Зібрання творів: У 6 *т*. К., 2003. *Т*. 2: Поезія 1847-1861. С. 199-200.

УДК 331.1

Цибанюк І. О.,
студентка 2 курсу магістеріуму ФФО,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – д. е. н., проф.Король С. Я.

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасному бізнес-середовищі, де конкуренція зростає, а ринки стають все більш динамічними, підприємства стикаються з необхідністю постійного вдосконалення своїх процесів, продуктів і послуг. Інвестиції в людський капітал, які включають навчання, розвиток soft і hard навичок, підтримку творчості та інновацій, стають критично важливими для підприємств, які прагнуть зберегти і зміцнити свої конкурентні переваги. Професійно підготовлені співробітники можуть швидше адаптуватися до змін у ринку, впроваджувати нові ідеї та технології, що, у свою чергу, підвищує ефективність роботи підприємства.

Компанії, які піклуються про своїх співробітників і інвестують у їхній розвиток, отримують помітні конкурентні переваги. Згідно з нещодавнім звітом Глобального інституту McKinsey, підприємства, що ефективно управляють і розвивають таланти своїх працівників, демонструють вищі фінансові результати, більший рівень задоволеності співробітників та більшу стабільність для підтримки своїх позицій на ринку під час кризових ситуацій [1].

Людський капітал варто розглядати як комплексне поняття, яке охоплює характеристики особи, що дозволяють їй активно брати участь у сфері матеріального або нематеріального виробництва.

Людський капітал включає компетенції співробітників, зокрема їх здібності та досвід, а також мотивацію до впровадження інновацій, зокрема:

- відповідність структурі управління організації, її підтримка, підхід до управління ризиками та етичні цінності;
- здатність розуміти, розробляти та реалізовувати стратегію організації;

- лояльність і мотивація до вдосконалення процесів, продуктів і послуг, а також їх вміння керувати, управляти та співпрацювати [3].

Якщо підприємство прагне покращити свої фінансові показники та підвищити ефективність, необхідно інвестувати в розвиток і збільшення людського капіталу компанії. Це дозволить не лише поліпшити результати роботи, але й створити більш стійку і конкурентоспроможну організацію.

Людський капітал, яким володіє Україна, є винятковим і має значні переваги навіть серед інших високоосвічених країн. Українське населення характеризується високим рівнем освіти та професійної підготовки, особливо у сферах інженерії, IT, медицини та природничих наук. Багато українців володіють глибокими знаннями, технічними навичками та інноваційним мисленням, що робить їх конкурентоспроможними на світовому ринку праці. Крім того, українська освітня система традиційно орієнтована на фундаментальну підготовку, що забезпечує широкий спектр знань і можливостей для швидкої адаптації до нових технологій та змін на ринку. Такий підхід робить українських фахівців затребуваними не тільки на внутрішньому ринку, але й за кордоном.

За даними Державної служби статистики України протягом 2017 - 2021 рр. відсоток зайнятого населення був стабільним на рівні 38-39% [5]. У порівнянні з іншими країнами Західної Європи даний відсоток є незначним, так як у них відсоток зайнятого населення сягає 64-75%. Однак ситуація на ринку праці значно змінилася через воєнні дії. Велика частина працездатного населення, особливо чоловіки, зараз перебуває на фронті, тоді як багато жінок та студентів емігрували. Це створило суттєвий кадровий голод, що впливає на всі сектори економіки та викликає гостру потребу в кваліфікованих працівниках.

Наразі підготовлений проєкт Плану відновлення України націлений на стимулювання економічного розвитку. Включені до нього Національні програми передбачають досягнення приросту ВВП більше, ніж на 7%, та входження України за індексом людського капіталу до ТОП-25 країн. Останнє важливо в контексті того, що оцінка індексу людського капіталу є глобальною ініціативою, яка покликана допомогти прискоренню здійснення більш масштабних та

ефективніших інвестицій в людський капітал задля підвищення ефективності підприємств та економіці в цілому [6].

Так як підприємства та постачальники фінансового капіталу усвідомлюють значущість людського капіталу для забезпечення ефективності своєї господарської діяльності, то стає очевидним те, що саме цьому аспекту повинні виділяти значно більше ресурсів та зусиль, що дозволить не лише покращити показники компанії. Розкриття інформації про людський капітал в інтегрованій звітності підприємства дозволить її користувачам ще й упевнитись у надійності та стійкості конктретного підприємва через створену ним вартість саме у частині цієї складової вартості бізнесу.

Література

1. Dile J. Investing in Human Capital: The Key to Driving Business Success. Linked in. 2023. URL: https://www.linkedin.com/pulse/investing-human-capital-key-driving-business-success-justin-dile (дата звернення: 12.09.2024).
2. Чуєнков, А., & Король, С. (2023). Оцінка капіталів в інтегрованій звітності. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, *4*(51), 202–217. https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4115
3. Integrated Reporting Framework. (2021). URL: https://www.integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/
4. Хоменко, І. О. Стратегічні засади інвестування в людський капітал для забезпечення розвитку національної економіки України / І. О. Хоменко, Л. М. Волинець, А. О. Чубикіна // Проблеми і перспективи економіки та управління. 2020. № 1(21). С.38-45.
5. Демографічна та соціальна статистика. Публікації. URL: https://csrv2.ukrstat.gov.ua/menu/publikac.htm
6. Бикова, А., Чабан, Л., & Алексєєв, А. Інвестування в людський капітал у військовий період. *Економіка та суспільство*, 2023, 54. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-74

УДК 657.446

Чебан Ю. Ю.,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Кузьома В. В.,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ У ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кожен суб'єкт господарювання функціонує заради отримання прибутку, тому особливості його формування та розподілу посідають важливе місце в організації діяльності підприємства та в обліковому процесі. Питання формування прибутку є темою наукових досліджень, з боку організації, юридичного та облікового забезпечення, значного кола вчених та практиків. Водночас, розподіл прибутку підприємства є процесом, який супроводжується особливостями документування, оподаткування, відображення в обліку та звітності. У сучасних умовах господарювання отримати прибуток доволі складно, але, навіть отримавши його, виникають складнощі у розподілі прибутку, за умови прийняття рішення про його розподіл, та відображенні такого розподілу в обліку і звітності. Вищезазначене тягне за собою наявність помилок та штрафних санкцій. Саме тому обрана тема потребує дослідження у зазначеному вище напрямі.

Отже, прибуток звітного періоду можна залишити нерозподіленим або ж прийняти рішення та розподілити його частину або повністю. Чинне законодавство надає можливість розподілити прибуток звітного періоду на такий, що є отриманим і нерозподіленим у попередніх періодах, за такими напрямами: виплатити власникам (дивіденди) та (або) спрямувати прибуток до зареєстрованого або резервного капіталу [1-3]. Підтверджується вищезазначене формою та змістом форми фінансової звітності «Звіт про власний капітал».

Окрім законодавства, напрями розподілу прибутку регламентуються

статутами підприємств та рішеннями власників або власника. Водночас, ці документи не мають йти всупереч законодавству. Всі інші напрями розподілу прибутку будуть суперечити чинному законодавству. Неможливо, наприклад, здійснювати витрати за рахунок прибутку, погашати заборгованість, придбати основні засоби тощо. За рахунок прибутку може відбуватися покриття збитків минулих періодів та виправлення помилок з коригуванням прибутку, але це не є розподілом. Так, операція покриття збитків за рахунок прибутку є технологічною операцією бухгалтерського обліку, яка не призводить до жодних змін у фінансовій звітності.

Основними регламентуючими та первинними документами для відображення господарських операцій з розподілу прибутку є статути підприємств, протоколи рішень засновників, бухгалтерські довідки, платіжні доручення. До того ж, виплата дивідендів тягне за собою оподаткування таких виплат ПДФО та військовим збором з відповідним відображенням зазначених сум у податковій та статистичній звітності.

Література

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73; станом на 07.11.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433; станом на 02.02.2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text.

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. № 291; станом на 10.01.2024р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text.

УДК 657

Швець В. Є.,
професор кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ВТРАТ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ УНАСЛІДОК РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Унаслідок російської агресії в Україні культурна спадщина зазнає значних втрат. Ці втрати пов'язані як із фізичним знищенням і ушкодженням об'єктів культурної спадщини, так і з викраденням та вивезенням культурно-історичних цінностей за межі України. За більш як два роки війни сотні релігійних споруд на території України повністю зруйновані або зазнали руйнувань. Загалом, Міністерством культури та інформаційної політики задокументовано близько тисячі фактів воєнних злочинів проти української культурної спадщини. Особливою незахищеністю перед російською агресією в Україні опинились об'єкти культурної спадщини, які у зв'язку з раптовістю нападу не можливо було вивезти. Зокрема, у перші місяці війни, унаслідок ракетних а артилерійських обстрілів, російські окупанти знищили цілу низку музейних комплексів у Маріуполі (Маріупольський краєзнавчий музей, Галерею імені Архипа Івановича Куїнджі та ін.). Російські окупанти викрали навіть експонати виставки дітей з інвалідністю. Перед відходом російської армії з Херсону розграбовано краєзнавчий музей у фондах якого налічувалося понад 173 тис. експонатів і функціонувало шість відділень. Серед експонатів знаходились одні з найкращих в Україні археологічних колекцій, вік окремих з них перевищує 7000 р. У фондах музею також була колекція монет античних міст Північного Причорномор'я, унікальна колекція лапідарних пам'яток із Музею давнини Понту Скіфського. У цьому музеї знаходилась велика колекція холодної та вогнепальної зброї XVI-XX ст., зокрема мисливських рушниць XVIII-XIX ст., колекція порцеляни і антикварних меблів. а з 31 жовтня до 4 листопада ними було розграбовано колекцію Херсонського художнього музею імені Олексія

Шовкуненка. Загалом, Сили спецоперацій повідомили, що окупанти тільки з Херсонщини вивезли 15 тисяч картин.

Підтвердження актуальності проблеми відшкодування збитків Україні визнані в ООН. Генеральна асамблея ООН ухвалила резолюцію щодо створення реєстру збитків, завданих Україні внаслідок російської агресії. Водночас, для реальної оцінки втрат культурно-історичної спадщини в Україні бракує науково-обґрунтованої методики, яка б забезпечила інформацією про втрати і нанесені збитки агресором під час позовних вимог у міжнародних судах.

Метою дослідження є аналіз нормативно-організаційних і теоретико-методологічних засад оцінювання втрат об’єктів культурно-історичної спадщини унаслідок російської агресії в Україні та вироблення практичних рекомендацій організаційно-методичного характеру для оцінювання цих втрат у міжнародних судових позовах нашої держави проти російського агресора. Питання оцінювання об’єктів культурно-історичної спадщини в Україні у мирний час виникало не дуже часто. Тому, що законом України «Про музеї та музейну справу» , було заборонено вивезення за межі України державної частини культурних цінностей, окрім випадків тимчасового їх перебування за кордоном для експонування на виставках, реставрації або проведення наукової експертизи на підставі свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей Це звісно спонукає до проведення оцінки об’єктів культурної спадщини, хоч і не гарантує їх реальну чи справедливу вартість. Урядом розроблено Методику визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв’язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності. Однак ця методика не передбачає оцінки для унікальних творів мистецтва, а бухгалтерська оцінка буде нікчемною.

Стосовно оцінки культурних цінностей (живопису, антикваріату, скульптури, археологічних знахідок, пам’яток архітектури) традиційні методи розрахунку оціночної вартості є малоінформативними й недостатньо

обґрунтованими. Причиною відмінності культурних цінностей від звичайних промислових (продовольчих та непродовольчих) товарів вважаємо те, що вони є упредметненими ідеалами, необхідними людині для задоволення її гуманітарних потреб. Тому більш об'єктивною оцінкою таких об'єктів може бути рейтингова оцінка в комбінації з порівняльно-аукційною ціною. У цьому плані доцільно використати російський рейтинг цінностей, який вони визнають і не зможуть заперечити [1]. Більшість художників з Херсонського музею у цьому рейтингу присутні. З іншої сторони, доцільно використовувати ціни з аукціонів які проводились після початку війни, оскільки вони є більш реальними, ніж до початку війни. Така методика має враховувати не тільки витрати економічного характеру (пов'язані з відновленням, реставрацією, набуттям об'єктів культурної спадщини), але й відшкодування моральних втрат населення України. Це створить основу алгоритму визначення втрат об'єктів культурної спадщини України унаслідок російської агресії.

Література

1. Shvets V. Appraisal of losses of cultural and historical heritage in Ukraine as a result of Russian aggression in the context of Polish-Ukrainian cross-border cooperation. Security in crisis situations in the border regions of Poland and Ukraine : Scientific Papers of the International Scientific Conference, Lublin. 2022. – P. 165-189. URL: https://pbu2020.eu/en/librarynews/97#book/.

УДК 657

Шевчук В. Р.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Лучка О. Р.,
здобувачка вищої освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ВПЛИВ ESG РЕЙТИНГІВ НА КОРПОРАТИВНІ РІШЕННЯ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

На сьогодні ESG рейтинги у сучасному світі стали ключовим інструментом для оцінки сталості та соціальної відповідальності корпорацій. У контексті зростаючого свідомого споживача та посилення вимог до сталого розвитку, ESG рейтинги дозволяють оцінювати екологічну, соціальну та управлінську діяльність підприємств. Водночас на тлі щоденно зростаючих геополітичних ризиків, а головне російсько-української війни, яка вважається найбільшим геополітичним конфліктом у світі з часів другої світової війни, постають питання: «Чи працюють ESG рейтинги на тлі такого лиха, як війна? Якою є роль ESG рейтингів і чи є взаємозв'язок між цими рейтингами та прийняттям соціально відповідальних корпоративних рішень під час російсько-української війни?».

ESG рейтинги у контексті російсько-української війни є предметом дослідження багатьох зарубіжних вчених. Даніял А., Демерс Е., Хендріксе Ю., Джус Ф., Берух Л. [1] досліджували взаємозв'язок між показниками ESG та рішенням компаній покинути російський ринок після початку повномасштабного вторгнення Росії до України. Денг, Лейпольд, Вагнер і Ван [2] досліджували питання, наскільки стійкими до геополітичних катастроф є фірми з високими показниками ESG. Українські науковці, такі, як Болгар Т. і Корчагіна Л. [3], Тивончук О. [4] в основному досліджують сутність та особливості формування ESG рейтингів, тоді як питання їх надійності та впливу на корпоративні рішення

в умовах російсько-української війни залишаються практично поза увагою вчених.

Наше дослідження мало на меті виявити, чи соціально відповідальні міжнародні компанії, що працювали в Росії на момент повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року, тобто фірми з високими ESG рейтингами, вийшли з російського ринку чи залишилися. Ми використовували список з 1385 найбільших компаній, які вийшли або залишилися в Росії (Єльський список), який сформували дослідники Єльського університету. Для початку ми переконалися, що фактор публічності не був визначальним для компаній при прийнятті рішення щодо виходу з ринку країни-агресора, адже публічні компанії хоча меншою мірою залишилися працювати у Росії, але і меншою мірою вийшли з російського ринку безповоротно у порівнянні з приватними. Тоді ми зосередилися на 792 публічній компанії і встановили, що у середньому публічні компанії, які вийшли з Росії, мали вищі показники ESG, ніж компанії, які вирішили залишитися (71 у порівнянні з 62). Але враховуючи те, що найвищий ESG рейтинг (майже 72) мають компанії, які відкладають майбутні заплановані інвестиції/розробку/маркетинг, продовжуючи суттєвий бізнес, ми не можемо однозначно сказати, що російський ринок миттєво покинули найбільш соціально відповідальні фірми.

Лише 66% публічних компаній з Єльського списку мали показники ESG у базі даних Refinitiv і ми не помітили, що саме існування рейтингу ESG якось відобразилося на рішенні компанії покинути Росію. Тобто публічні компанії приймали рішення про вихід з Росії незалежно від наявності чи відсутності рейтингу ESG. Крім того, ми не помітили зв’язку між рейтингом ESG протиріч (ESG Controversies Score) і рішенням компаній покинути Росію.

Таким чином, у процесі подальших досліджень, ми вирішили зосередитися лише на рейтингу ESG (а не на комбінованому рейтингу), а також сфокусуватися на 407 компаніях з США, більшість з них публічні (майже 70%), що дозволяє відстежувати показники в Refinitiv та EDGAR. Але, як і у випадку з усіма компаніями з Єльського списку, ми встановили, що найвищими є середні ESG

рейтинги у публічних американських компаній, які відкладають майбутні заплановані інвестиції/розробку/маркетинг, продовжуючи суттєвий бізнес. Тобто ми знову ж таки не можемо сказати, що американські фірми з найвищими ESG рейтингами миттєво покинули Росію після її повномасштабного вторгнення в Україну.

Водночас, нам вдалося довести, що більш соціально відповідальні фірми були прозорішими щодо розкриття інформації про російсько-українську війну. Компанії з вищими ESG рейтингами оперативніше відреагували на повномасштабне вторгнення Росії до України, уточнили прогнози стосовно майбутньої діяльності, а також належним чином розкрили свою позицію щодо повного або часткового виходу з російського ринку у своїх 8-К звітах. Таким чином, наше дослідження вносить свій внесок у літературу з бухгалтерського обліку, поєднуючи дослідження ESG рейтингів з літературою про корпоративне розкриття інформації.

Література

1. Ahmed, Daniyal and Demers, Elizabeth and Hendrikse, Jurian and Joos, Philip and Lev, Baruch Itamar (2022). Are ESG Ratings Informative About Companies' Socially Responsible Behaviors Abroad? Evidence from the Russian Invasion of Ukraine. *Accountability in a Sustainable World Quarterly, Forthcoming.* URL: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4151996
2. Deng, M., Leippold M., Wagner, A. F., & Wang, Q. (2022). Stock prices and the Russia-Ukraine war: Sanctions. *Energy and ESG*. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4121382
3. Болгар Т. М., Корчагіна Л. Ф. (2023). Сучасні тенденції сталого розвитку в розробці політик та стратегій у бізнес-середовищі. *International Science Journal of Management, Economics & Finance.* Vol. 2, No. 3, pp. 21-34. DOI: 10.46299/j.isjmef.20230203.03.
4. Тивончук О. (2020). ESG-рейтинги компаній – сутність та особливості формування. *Галицький економічний вісник*, № 6 (67). С. 104–113.

УДК 657

Шевчук В. О.,
д.е.н., професор, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту

ВІЙНА ТА ПОВОЄННЕ ВІДРОДЖЕННЯ ЕКОНОМІКИ – ПАРАДИГМАЛЬНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ

Повномасштабна війна Росії проти України спричинила істотні впливи на суспільно-господарське буття країни. Упродовж більше двох із половиною років війна зумовлює необхідність системних змін, у т.ч. фактографічного забезпечення управління економікою. Функції обліку, контролю та аналізу потребують приведення їх у відповідність управлінню, адекватному потребам війни та повоєнного відродження економіки. Це потребує звернення до світоглядних засад, які відповідають принципово новим викликам.

Ідеться зокрема про метафоричну картину загальнолюдського економічного надбання, введену українськими інтелектуалами у світовий науковий обіг у 80-х роках XX ст. [1, с.381-382]. Картина змальована у вигляді уявних дерев, плоди яких (тобто загальнолюдські економічні знання) є поживними чи отруйними. Дихотомія знань зумовлюється правильністю відповіді на основне питання економії як науки [1, с.103]. Дерево, яке плодоносить поживними благами, посадив Ф.Кене. Його плоди (тобто економічні знання), що мають природничу основу, називаємо життєствердними, рятівними знаннями [1, с.382]. Відповідно плоди дерева посадженого А.Смітом, що мають політикоекономічну основу і є отруйними, умовно іменуємо смертоносними знаннями [Там само].

Світоглядна парадигма, котру творить Україна, змінює вказану знаннєву дихотомію, якою мають керуватися суспільства знань. Найпосутнішою серед змін, що впливають на діяльність суб'єктів господарювання, є витіснення смертоносного знання життєствердним. Понад 144 роки ці зміни утверджуються

подвижниками національної школи фізичної економії. Їхній внесок у розв'язання досліджуваної проблематики полягає у формулювання сукупності засад, які іменуємо природничими засадами інституційної теорії економічного розвитку.

Визначальним для розвитку функціонального забезпечення управління економікою в сучасних умовах вважаємо те із вказаних дерев, яке плодоносить поживними благами. Крона саме цього дерева знайшла таке продовження в українській науковій думці, яке доречно вважати парадигмальним внеском у розвиток національної і світової економічної науки, що триває майже півтора століття. Вважаємо, що на цій світоглядній основі мають розвиватися сучасний облік, контроль та аналіз як функції забезпечення управління економікою.

Свого часу нами стисло викладені основні положення доробку національних інтелектуалів, котрі заклали природничі підвалини загальнолюдського економічного надбання, створивши основу життєствердних, рятівних знань. Ідеться про українських мислителів – д-ра С.Подолинського, акад. В.Вернадського, М.Руденка. Усвідомлюючи значущість фактографічного забезпечення управління економікою, кожний із них виклав основоположні засади, визначальні для подальшого розвитку обліку, контролю та аналізу [2, с.64, 66; 3, с. 253; 1, с.296].

Нині потрібен подальший розвиток цих положень стосовно до управлінських функцій контролю та аналізу. Так, фундатор української фізико-економічної науки д-р С.Подолинський поставив на природничу основу основоположний для контролю принцип компаративності. Інтелектуал наголошував: «стало надто очевидним, що загальна сума воєнних витрат є набагато більшою, ніж сума, потрібна на утримання людей, що гинуть у війнах» [2, с.276]. Акцентування уваги українського науковця сьогодні належить сприймати через зіставлення названих видів витрат, а саме: воєнних витрат та витрат на утримання людей, що гинуть у війнах, вказуючи при цьому, що перший різновид витрат істотно перевищує другий.

Оцінюючи найважливіші здобутки д-ра С.Подолинського, акад. В.Вернадський свого часу особливо наголошував на вказаній його попередником енергетичній відмінності живого і неживого. Збагнути парадигмальну значущість цього положення українського інтелектуала можна знаючи, що більшість натуралістів того часу шукали схожість живого і неживого. Сьогодні знання енергетичної відмінності живого і неживого украй важливе для запровадження природничих засад економічного аналізу господарювання, організованого за принципом так званого «вічного двигуна». Бо якщо «вічний двигун» у сфері неживого є утопією, то у сфері живого його належить вважати цілком реальним. Це можна пояснити термодинамічною відкритістю систем живого, з'ясованою д-ром С.Подолинським.

Для забезпечення безперервності діяльності підприємств в умовах війни та повоєнного часу надзвичайно важливим стає економічний аналіз господарювання на засадах колообігу благ, визначальних для функціонування сфери живого. М.Руденко свого часу вказав 5 із цих найважливіших благ. Йдеться про землю, зерно, солому, худобу і гній, гармонізований колообіг яких здатний істотно примножувати абсолютний капітал у сфері живого.

Викладене дозволяє вести мову про новітні передумови суспільно-господарського відродження України у повоєнному періоді завдяки розвитку досліджуваних управлінських функцій в реальному секторі економіки.

Передовсім слід подбати про "розпізнавання" об'єкта обліку, контролю та аналізу. Визначальною передумовою запровадження природничих положень економічного розвитку економіки є адекватна сучасним викликам дефініція абсолютної додаткової вартості. Звернення до її фізико-економічних засад потребує прикладної імплементації принципово нової економічної категорії - енергії прогресу. Останню належить розуміти як біологічну енергію, яку щорічно виробляє хліборобство. Вона також формулюється як фізичний аналог абсолютної додаткової вартості [1, с. 128, 364, 366].

Що більше, з огляду на сукупну здатність вказаних 5 благ примножувати абсолютний капітал у сфері живого, запровадження енергії прогресу як об'єкта

обліку, контролю та аналізу сприяє отриманню емерджентного ефекту, котрий забезпечує кожна із досліджуваних управлінських функцій. Так, включення соломи в сукупний облік зібраного врожаю злаків здатне щорічно збільшувати його валовий збір майже в 1,7 рази.

Резерви примноження енергії прогресу в реальному секторі економіки виявляються завдяки контролю упущених вигід, системні втрати від яких не відшкодовуються упродовж майже століття. У той же час вони можуть бути компенсованими завдяки антиентропійним властивостям живого, доведеним д-ром С.Подолинським. Ідеться насамперед про вигоди, упущені ще в часи витіснення робочої худоби машинами у сільському господарстві, коли запровадження машин спричинило втрату органічних речовин та ерозію грунтів. До збільшення упущених вигід пізніше призводило істотне скорочення поголів'я худоби, стихійне чи свідомо здійснюване спалювання соломи та інші причини, втрати від яких продовжують зростати, а не відшкодовуватися.

Істотні резерви примноження енергії прогресу в реальному секторі економіки можна виявити, запроваджуючи аналіз резервів примноження енергії прогресу. Йдеться спершу про аналіз екстенсивних факторів, передовсім тих, які передбачені чинними положеннями, що врегульовують використання маргінальних та інших малопродуктивних земель, у т.ч. занедбаних унаслідок війни. З огляду на те, що примноженню енергії прогресу сприяють насамперед ареали отримання зернових культур, диких трав, а також аквакультур, комбінації саме цих ареалів мають стати предметною областю аналізу екстенсивних факторів.

Що стосується аналізу інтенсивних факторів, то мається на увазі примноження енергії прогресу коштом резервів, отримуваних завдяки інноваційним чинникам суб'єктами підприємницької діяльності, які здійснюють господарювання на засадах так званого «вічного двигуна». Зростає актуальність аналізу господарювання, організованого за принципом колообігу 5 найважливіших благ, які є визначальними для функціонування сфери живого.

Водночас належить вказати на природничі передумови суспільно-господарського відродження України у повоєнному періоді завдяки розвитку названих управлінських функцій у монетарному секторі економіки. Модернізація цього сектора має бути сприятливою для повоєнного суспільно-господарського відродження національної економіки. Вона має відбуватися на новітніх засадах, започаткованих д-ром С.Подолинським, продовжених акад. В.Вернадським і творчо розвинутих М.Руденком.

Адже монетарний підхід М.Руденка продовжує обгрунтований ним природничий підхід до інтерпретації реального сектора національної економіки, особливо актуальний з погляду її повоєнного суспільно-господарського відродження. Розкриття сутності грошей за М.Руденком пов'язане передовсім зі з'ясуванням їх наповнення, а також із розкриттям природи додаткової вартості, насамперед її джерела (субстанції). Наприкінці 80-х років XX ст. М.Руденко висловив міркування щодо зерна як субстанційного наповнення грошей [1, с.418]. Це тягне за собою ще два завдання, що полягають у наданні природознавчих відповідей на основне питання економічної науки, та формулюванні засад інституційної природи грошей [1, с.103, 481].

Дослідницька позиція М.Руденка, оприлюднена понад 20 років тому, продовжує залишатися актуальною до даного часу, особливо у дискусії щодо сутності грошей. Адже криптовалюти, які з'явилися за час, що минув після висловлених М.Руденком міркувань, не відповідають новітнім вимогам: вони можуть виконувати роль засобу розрахунків, але не еталона вартості благ. Через півтора десятиліття мислитель конкретно довів: якби «еталоном вартості … зробити тонну або центнер пшениці … сотні мільйонів землян були б врятовані від голодної смерті» [1, с. 482]. У такий спосіб він підтвердив, що висловлені ним фізико-економічні положення є рятівними.

Таким чином, результати дослідження проблеми свідчать, що прикладне застосування пропонованих методик обліку, контролю та аналізу, здійснюваних на природничих засадах, відкриває можливості нарощування потужностей у сфері живого у кілька разів порівняно з досягнутими показниками. Облік,

контроль та аналіз, здійснювані за даними фактографічного забезпечення, вибудуваного на природничих засадах, покликані стати інструментами виявлення невикористаних можливостей та упущених вигід, спрямованим на мобілізацію резервів зростання економіки у час війни та повоєнного відродження [4].

Література

1.Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології. - К.: Кліо, 2015. - 680 с.

2. Подолинський С. Вибрані праці. Упорядник Л.Я.Корнійчук. - К.: КНЕУ, 2000. 328 с.

3.Вернадский В.И. Дневники 1917-1921. К.: Наукова думка, 1994. 272 с.

4.Шевчук В. О. Stem-analytics-education: аналітичні підходи до оцінювання продовольчих можливостей України у контексті глобальної безпеки. Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XX Всеукраїнської науково-практичної конференції. К.: Інтерсервіс, 2022. С. 74-80.

УДК 657

Шинкаренко О. М.,
к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу і оподаткування,
Черкаський державний технологічний університет
Германенко Л. М.,
к.е.н., старший науковий співробітник,
Державний науково-дослідний інститут випробування і сертифікації

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

Організація та методика ведення бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору багато в чому залежить від прийнятої облікової політики. В сучасних умовах її наявність та дотримання є обов'язковою вимогою Бюджетного кодексу, Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі.

Для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечення відображення всіх проведених фінансово-господарських операцій, розпорядник бюджетних коштів при формуванні облікової політики повинен керуватись Методичними рекомендаціями щодо облікової політики суб'єкта державного сектору [1]. Основні вимоги до бухгалтерської служби суб'єктів державного сектору викладені в Типовому положенні про бухгалтерську службу бюджетної установи [2]. Облікова політика - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються суб'єктом господарювання для складання та подання фінансової звітності. Облікова політика суб'єкта державного сектору визначає методи оцінки, обліку, види сегментів та їх пріоритетність і процедури, які має застосовувати суб'єкт державного сектору та щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більше ніж один варіант. Суб'єкт державного сектору має послідовно застосовувати облікову політику таким чином, щоб фінансова звітність відповідала всім вимогам

НП(С)БОДС. Тому організація бухгалтерського обліку розпорядником бюджетних коштів полягає в розробці наступних документів:

- наказ про облікову політику;
- наказ про організацію бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Наказ про облікову політику суб'єкта державного сектору визначає методологічні питання бухгалтерського обліку без розкриття питань, що стосуються організації такого обліку. При складанні облікової політики суб'єкт державного сектору повинен визначити принципи і методи обліку, на які в неї залишилося право вибору або ухвалення управлінського рішення з урахуванням вимог НП(С)БОДС і єдиних підходів до облікової політики, встановлених головним розпорядником бюджетних коштів або вищою за рівнем організацією. Основні елементи облікової політики суб'єкта державного сектору, що мають бути відображені у Наказі:

- визначення періоду нарахування амортизації;
- визначення ліквідаційної вартості активів;
- визначення порядку проведення переоцінки;
- визначення одиниці аналітичного обліку запасів;
- облік запасів за місцями зберігання;
- вибір методу оцінки вибуття запасів;
- облік транспортно-заготівельних витрат і їх розподіл;
- критерії для розмежування інвестиційної нерухомості;
- визнання доходу від необмінних операцій;
- визнання доходу від надання послуг.

До наказу про облікову політику можуть додаватися наступні додатки: кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку, відомість типових строків корисного використання основних засобів і нематеріальних активів.

Наказ про організацію бухгалтерського обліку є розпорядчим документом суб'єкта державного сектору , який визначає порядок організації і ведення бухгалтерського обліку, що ґрунтується на вимогах НП(С)БОДС,

інших нормативно-правових актів з питань бухгалтерського обліку в державному секторі, а також особливостями (специфікою) діяльності конкретного суб'єкта державного сектору.

Наказ про організацію бухгалтерського обліку визначає:

- порядок обробки облікових даних з урахуванням галузевих особливостей (системи і форми внутрішньогосподарського обліку; правила документообігу; додаткові системи рахунків і регістрів аналітичного обліку);

- форму організації бухгалтерського обліку (структуру бухгалтерської служби);

- форму ведення бухгалтерського обліку;

- перелік посадових осіб, які мають право розпоряджатися рахунками і підписувати платіжні, розрахункові й інші первинні документи і звітність;

- визначення порядку видачі підзвітних сум;

- окремі моменти ведення бухгалтерського обліку, зокрема, установлення ліміту залишку грошових коштів у касі, списання витрачених медичних препаратів, реактивів, малоцінного інвентарю, ПММ і т. д.);

- порядок і терміни проведення інвентаризації;

- форми робочих документів, відмінних від типових, а також тих, які розроблені установою самостійно;

- термін дії наказу і внесення змін та відповідальність посадових осіб за організацію і ведення бухгалтерського обліку.

Додатки до наказу про організацію бухгалтерського обліку: графіки документообігу, робочий план рахунків.

Література

1. Методичні рекомендації щодо облікової політики суб'єкта державного сектору: Наказ Міністерства фінансів України від 23.01.2015 р. № 11. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#n550

2. Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи: Постанова Кабінету міністрів України від 26.01.2011 р. № 69. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2011-%D0%BF#Text

УДК 657.1

Щирба І.М.,
к.е.н., доцент, науковий співробітник кафедри бухгалтерського обліку,
Бізнес школа Ноттінгемського університету
Щирба М.М.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв’язку з військовою агресією російської федерації проти України, Указом Президента України від 24.02.2022 року №64/2022 в Україні введено воєнний стан з 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб, який подальшими Указами Президента України «Про продовження строку воєнного стану в Україні» строк дії воєнного стану в Україні продовжено до 09 листопада 2024 року [1]. Воєнний стан спричинив принципові зміни умов функціонування економіки нашої країни. Правила ведення господарської діяльності змінилися, і відповідно постали нові вимоги до системи бухгалтерського обліку, яка повинна адаптуватись до змін зовнішнього середовища (воєнного стану) і враховувати потреби управлінського персоналу в достовірній обліковій інформації з метою ухвалення економічно доцільних рішень в управлінні діяльністю господарюючого суб’єкта задля забезпечення економічної безпеки підприємства.

Загальна система економічної безпеки підприємства вимагає ефективної організації бухгалтерського обліку. Це стає ключовим фактором у забезпеченні можливості належного управління обліковою інформацією для прийняття адекватних та своєчасних стратегічних рішень, а також визначає належний рівень захисту майнових і немайнових активів підприємства від негативного впливу різноманітних чинників. Економічну безпеку підприємства складають юридичні, виробничі і організаційні зв’язки, матеріальні й інтелектуальні ресурси, що забезпечують стабільність його функціонування, фінансово-

комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток [2, с.9]. Бухгалтерський облік є невід'ємною складовою економічної безпеки підприємства, особливо в умовах воєнного стану, адже він виступає інструментом збереження активів підприємства, формування релевантної інформації відповідно до сформованої облікової політики та принципу безперервної діяльності.

Від сформованої облікової політики залежить не тільки ефективність управління системою обліку, а й фінансово-господарською діяльністю підприємства та стратегією його розвитку на тривалу перспективу. Формування облікової політики на підприємстві є досить трудомістким і відповідальним процесом, оскільки з цим регламентом доведеться працювати в умовах воєнного стану, що вимагає від управлінського персоналу підприємства компетентного та оперативного підходів до розробки та підтримки на належному рівні облікового процесу з врахуванням впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів.

Необхідність формування облікової політики підприємства в умовах воєнного стану економіки в Україні безпосередньо пов'язана з переорієнтацією обліку на надання своєчасної, достовірної, повної та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності не тільки зовнішнім, а й внутрішнім користувачам для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Основною метою бухгалтерського обліку є забезпечення створення інформаційної системи підприємства з врахуванням вимог законодавчих актів і нормативних документів про фінансово-майновий стан та результати його діяльності, які необхідні як для внутрішніх так і зовнішніх користувачів для прийняття ними обґрунтованих управлінських рішень.

Мети будь-якої діяльності досягають через постановку та вирішення певних завдань. Основними завданнями бухгалтерського обліку є:

- забезпечення дотримання загальноприйнятих принципів обліку та вимог формування раціональної системи інформаційної бази для менеджерів різних рівнів управління;

- підготовка бази даних для адекватного відображення повної, достовірної та неупередженої інформації про результати діяльності підприємства в інтересах зацікавлених осіб;

- дотримання єдності методик ведення бухгалтерського обліку на підприємстві в цілому і його структурних підрозділах;

- створення єдиної методологічної основи бухгалтерського обліку для цілей фінансового і управлінського обліку та податкових розрахунків;

- усунення інформаційного розриву між бухгалтерією підприємства і користувачами облікових і звітних даних;

- узгодження даних обліку та показників фінансової звітності для внутрішніх та зовнішніх користувачів.

В сучасних умовах ведення бізнесу бухгалтер повинен забезпечити контроль не лише за збереженням майна, але і за виконанням зобов'язань – власника свого підприємства. Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві в умовах воєнного стану є важливим і непростим завданням, оскільки впливає на фінансові результати й ефективність діяльності підприємства в умовах невизначеності.

Таким чином, від ефективної організації бухгалтерського обліку на підприємстві в умовах воєнного стану залежить правильність формування витрат, доходів та фінансових результатів, які характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства та відповідно стратегію його розвитку в умовах турбулентного середовища.

Література

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL:https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397 (дата звернення 03.09.2024).

2. Іванюта Т.М., Заїчковський А.О. Економічна безпека підприємства: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури. 2009. 256 с.

УДК 657.37

Яремко І. Й.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та аналізу,
Національний університет “Львівська політехніка

ПУБЛІЧНА ЗВІТНІСТЬ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сфері обліку й управлінської діяльності в різних контекстах обговорюється роль інформації публічної фінансової звітності та інших видів звітності в системі управління компанією та в моделях ринкової аналітики. В більшості випадків аргументується, що інститути бухгалтерського обліку є «логічною необхідністю» ринкового процесу, а функція обліку в цьому контексті має підсилювальний вплив на процес ринкового урівноваження» [1]. Формалізована за сучасною стандартизацією інформація фінансової звітності розкриває результативність й вартісний вираз наявного в суб’єкта ринкової економіки фінансово-економічного потенціалу матеріального і нематеріального типу. Такими даними все-таки забезпечується більш аргументована основа для встановлення ринкової позиції сучасних компаній, підвищуючи при цьому ефективність дії ринкового механізму загалом.

В умовах сучасної глобалізованої економіки з перманентною зміною її архітектоніки та рівнем прогнозованості важливим питанням є досягнення високого рівня якісних характеристик облікової системи та формату публічної звітності. У більшості досліджень за цією тематикою визнається, що традиційні принципи складання фінансової звітності неспроможні забезпечити належної об'єктивності наведеної в ній ланих та параметру інформаційних запитів. Це зумовлює актуальність наукових досліджень, сфокусованих на підвищення якості облікової системи і звітності, передусім суспільно значимих підприємств корпоративного типу [2]. Із зменшенням можливостей прогнозування розвитку сучасної економіки закономірно змінюється й задекларована компаніями стратегія та оцінена її ринкова позиція (курс акцій). На цьому фоні

спостерігається й зростання недовіри інвесторів до «отриманої від компаній інформації, а тому вони не вважають річний звіт важливим інструментом для прийняття інвестиційних рішень [3].

В сучасній міжнародній та національних стандартизаціях обліку і звітності сформульовані певні регламентації, які стосуються викривлень інформації в публічній звітності (П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»). У нормативних документах суттєвими вважаються викривлення, якщо обґрунтовано очікується, що вони можуть вплинути на економічні рішення користувачів. Проте на практичному рівні це більшою мірою стосується критерію якості зовнішньої аудиторської перевірки, а не для цілей упровадження цього критерію в облікову діяльність економічного суб'єкта [4]. Класифікація виривлень і шахрайства з бухгалтерськими даними та їх характеристики мають «аудиторські коріння». Про це свідчить Міжнародний стандарт аудиту 450 «Оцінка викривлень, ідентифікованих під час аудиту» та стандарт, який стосується шахрайства під час аудиту фінансової звітності (МСА 240 «Відповідальність аудитора»).

У сучасній інформаційно-інтелектуальній економіці одним з основних факторів створення нової вартості господарсько-економічним суб’єктом стають різнохарактерні активи нематеріального типу, які вкрай складно піддаються верифікації в системі бухгалтерського обліку. Для розширення інформаційного поля у світовій та вітчизняній практиці впроваджуються додаткові звіти, які містять у собі нефінансові показники. До таких звітів належать «Соціальний звіт» (Social reporting) та «Звіт із корпоративної соціальної відповідальності» (Corporate Social Responsibility Reporting) й «Звіт із прогресу» (Progress Report). Найбільш дискусійними стосовно формату й набору показників є «Звіт зі сталого розвитку» (Sustainable Development Reporting) та сформульований в тій чи іншій конфігурації «Інтегрований звіт» (Integrated reporting). В наукових колах широко обговорюваною є Глобальна ініціатива зі звітності (Global Reporting Initiative), яка має на меті взаємно поєднати фінансові, соціальні та екологічні критерії для синтезованої характеристики функціонування тієї чи іншої компанії.

У більшості досліджень дотримується позиція, що впровадження у практику соціально орієнтованої корпоративної стратегії та зростаючі запити на публічну презентацію компаніями різних видів діяльності вимагає надійної формалізованої інформаційної базиі. Впровадження у практику засадних положень концепцій сталого розвитку та соціально відповідального бізнесу об'єктивно зумовлюють посилення значимості соціальної компоненти в загальній системі бухгалтерського обліку. Перспективним напрямом подальших досліджень розвитку бухгалтерсько-звітної системи вважається інтегроване відображення в ній економічних, екологічних і соціальних аспектів. Наведені та інші пропоновні звіти у своїй основі грунтуються на засадах міжнародної гармонізації.

Тут, як аргумент складності вирішуванння цієї проблематики, можна навести добре відомий у наукових колах погляд М. Метьюса та М. Перери про те, що «гармонізація бухгалтерського обліку доцільна, якщо вона здійснюється у регіональній структурі, тобто в рамках групи країн із подібними соціально-економічними та політичними умовами». З точки зору глобального економічного простору та конкретного суспільно-економічного середовища інформаційний потенціал публічної звітності слід розглядати через призму існуючих можливостей порівнювати показники звітів різних підприємств. Нашарування глобалізаційних процесів і розбіжності у рівні економічного розвитку країн ускладнюють поцеси інтеграції й уніфікації обліково-звітної методології.

Суть окресленої проблематики полягає в тому, що наведені в додаткових видах звітності показники здебільшого виражаються у формі якісних характеристик з вкрай утрудненим їх переведенням у грошовий вимір. В більшості випадків на практиці здійснюється їх умоглядне перетворення у необхідний інформаційний поеазник (індикатор) або переміщення в певний контекст. Оприлюднені додаткові до фінансової звітності форми звітів містять різну за обсягом та змістом інформацію, а тому основна проблема (відсутність засад формалізації) переходить в площину використання такої інформації у

процесах прийняття інвестиційних рішень. В реальній практиці ринковим аналітикам та інвесторам доводиться стикатися з надзвичайно широким масивом різного типу інформаційних даних.

З огляду на задекларовану суспільну та економічну користь додаткових звітів бізнесових структур, питання форм і засобів оприлюднення тих чи інших аспектів своєї діяльності компаніями належать до сфери особливої уваги органів державної влади багатьох країн світу та міжнародних організацій; інтегровані та інші види звітів виступають й компонентною складовою ринкового механізму. Для їх складання і продуктивного (дієвого) використання потрібен пошук нових підходів як з боку фахівців бухгалтерської й аналітичної сфер, так і сфери управління. Для того щоб сумістити нефінансову звітність із фінансовою для створення більш-менш формалізованого масиву даних потрібно провести аналіз функціонування всього ланцюга корпоративної звітності, починаючи від використання їх даних в системі внутрішнього управління (менеджери, ради директорів) і завершуючи зовнішніми ланками (фондові аналітики, аудитори, неурядові організації).

Література

1. Braun, E. Accounting for Market Equilibrium – Comparing the Revenue-Expense to the Balance-Sheet Approach. Accounting, Economics, and Law: A Convivium, 2022. 12 (1).

2. Шафранська Л. Т. Корпоративна звітність в умовах глобалізації: проблеми, перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 12, част. 2.

3. Report on the results of the study ACCA. «Understanding investors: directions for corporate reporting». 2017.[Online], available at : www.accaglobal.com/accountants_business.

УДК 657.01:339.5

Яцишин С. Р.,
к.е.н, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

НЕОБХІДНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У процесі трансформації економіки України на ринкові умови господарювання виникає чимало проблем та перешкод, що мають важливе значення у здійсненні господарської діяльності торговельних підприємств та підвищення їх ефективності. Ухвалення дієвих рішень у сфері управління такими підприємствами можливе лише за умови використання надійної інформації. Найповнішою інформаційною базою будь-якого підприємства, що має кількісну оцінку, є система бухгалтерського обліку. Вона повинна відображати не тільки результати діяльності минулих періодів, а й забезпечувати інформацією користувачів на всіх рівнях управління для здійснення поточної та перспективної діяльності. Власники та менеджмент торговельних підприємств потребують максимально обґрунтованої, об'єктивної та неупередженої інформації щодо реального фінансово-майнового стану суб'єктів господарювання, їх фінансової стабільності, перспектив розвитку тощо. Тому одним із ключових моментів є визначення змісту обліку для потреб управління, тобто формування інформаційної системи з метою прийняття виважених рішень, а також визначення напрямів стратегічного розвитку підприємств торгівлі в майбутньому.

Загальне розуміння системи обліку дає змогу швидко розв'язати проблему формування управлінського обліку. Перехід до нових ефективних методів управління господарською діяльністю торговельних підприємств вимагає гармонізації економічних показників – починаючи від моменту їх формування в системі управлінського обліку таких підприємств і завершуючи інтегруванням у систему управління ними. Невирішеність цієї проблеми призводить до неадекватного сприйняття методологічних основ побудови управлінського

обліку, сутності предмета, методу й об’єктів облікового спостереження та відображення, неможливості визначення ступеня досягнення соціальних цілей з використанням облікових даних, наслідком чого є розмитість і невизначеність меж управлінського обліку у торговельних підприємствах.

Ритейл (Retail), як процес роздрібного продажу товарів або послуг кінцевому споживачу, є важливим для економіки, оскільки він забезпечує прямий потік товарів від виробників до споживачів. Він допомагає стимулювати економічний розвиток, створюючи робочі місця, забезпечуючи податкові надходження та збільшуючи внутрішній валовий продукт країни. Аналіз діючої практики свідчить про значущість адаптації управлінського обліку до швидкої зміни мікро- та макросередовищ, що обумовлює необхідність вивчення управлінського обліку як складної системи, яка розвивається, забезпечує органічний взаємозв’язок облікового процесу, бюджетування, контролю, аналізу і управління з урахуванням життєвого циклу і стратегії розвитку підприємства.

Для високоефективної роботи сучасного підприємства торгівлі, необхідна добре налагоджена система управлінського обліку і звітності для менеджерів різних рівнів. Водночас інноваційні підходи до управління, виникнення нових форм господарських взаємовідносин, постійно зростаючі інформаційні потреби менеджерів таких підприємств, підвищення рівня соціалізації та інтелектуалізації суспільства обумовили виникнення нових об’єктів обліку. Проте практика використання інноваційних процедур, інструментів і методів управлінського обліку випереджає їх теоретичне обґрунтування. Вважаємо, що існує невідповідність щодо теоретико-методологічних основ управлінського обліку стану економіки в умовах цифрової трансформації та сучасного бізнес-середовища, виходячи із ідентифікованих викликів та тенденції на ринку ритейлу.

Актуальність дослідження ринку ритейлу України набуває безпрецедентного рівня в контексті глобальних криз та протидії військовим подіям, які створюють одночасно унікальні виклики та нові можливості для українського бізнесу. Узагальнюючи результати досліджень проведених вітчизняними науковцями та практиками, можна виділити загальні тенденції та

основні виклики, з якими стикається роздрібний ринок в Україні. Серед них відмітимо найбільш значущі (рис.1).

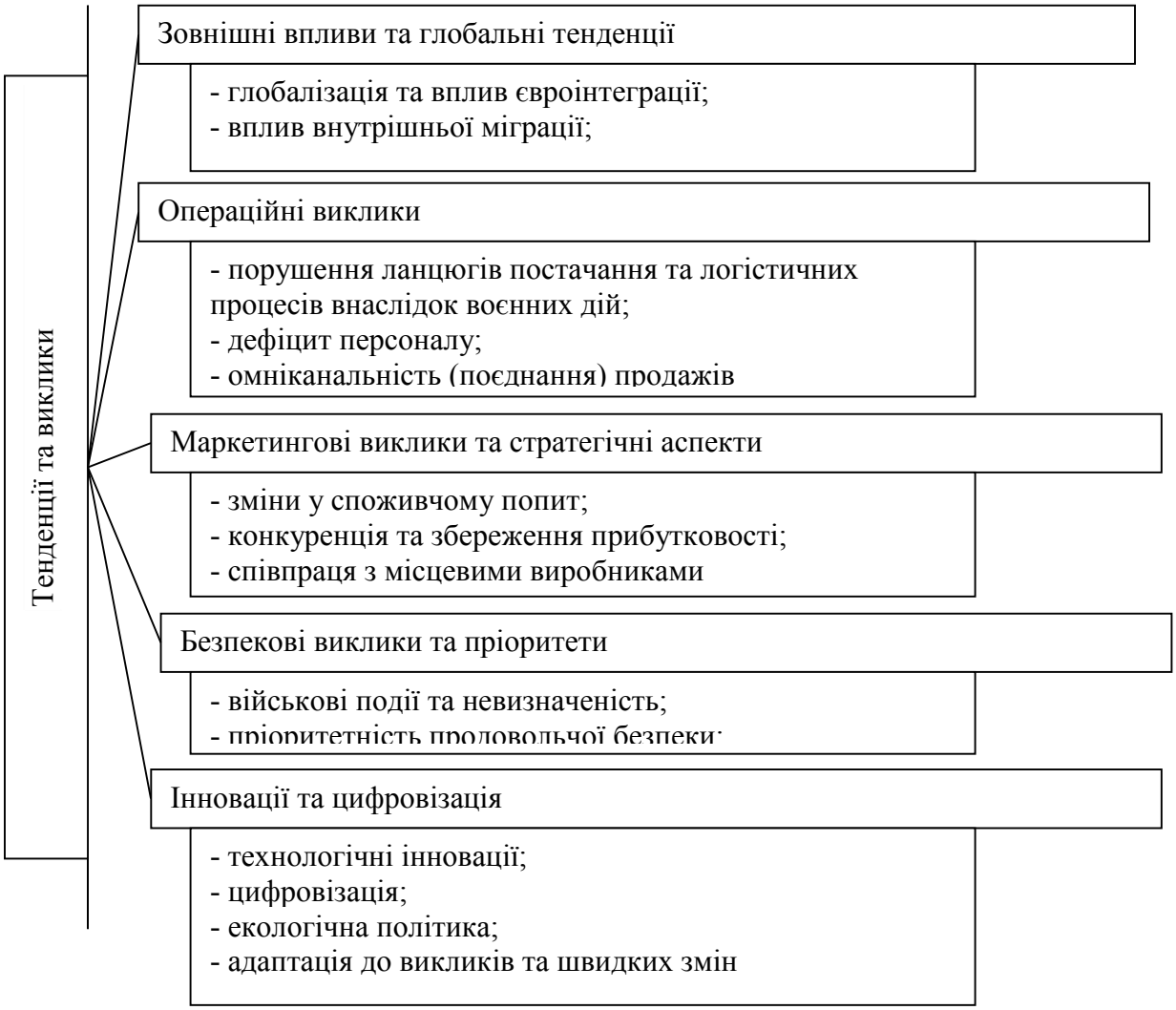

Рис.1. Тенденції та виклики роздрібного ринку України

Зазначені тенденції та виклики на світовому та вітчизняному ринках безсумнівно спонукають до значних змін у підходах до управлінського обліку на підприємствах роздрібної торгівлі.

Література

1. Крупельницька І.Г. Постановка управлінського обліку в торгівельній компанії. DOI: https://doi.org/10.58521/2521-1390-2023-28-12

2. Скрипник С. В., Костенко Ю. О., Курей О. А. Управлінський облік на підприємствах України в умовах кризових явищ. *Економіка і суспільство.* 2023. Вип. 49. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-32

3. Фоміна О. В. Управлінський облік у торгівлі : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 468 с.

СЕКЦІЯ 2.
РОБОТИЗАЦІЯ І ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ МУЛЬТИКВАЛІФІКОВАНИХ БУХГАЛТЕРІВ

Galeshchuk S. M.,
researcher, Université Paris Dauphine,
Paris, France
Apollo M.,
research fellow, the University of Liverpool,
Liverpool, the United Kingdom

INTELLIGENT DOCUMENT PROCESSING IN ACCOUNTING

In the field of accounting, documents such as invoices, bills, and client data—whether in physical form or scanned—remain a critical source of information. However, the manual processing of these documents is often tedious and time-consuming, leading to an inefficient use of human resources. This has prompted increasing interest in the development of intelligent document processing (IDP) systems that leverage advancements in information technology and artificial intelligence (AI). Researchers and industry stakeholders are now focusing on automating repetitive and mundane tasks through sophisticated technologies, aiming to enhance productivity. Supported by substantial private investment, these AI-driven solutions have the potential to revolutionize traditional document management, reducing human error and freeing accountants to focus on higher-level analytical tasks. This short paper explores the emerging benefits of intelligent document processing in accounting and the technological innovations pushing its development.

Benefits. Several papers elaborate on case studies on how automatic reading of data from digitize invoices, receipts, and financial statements facilitates data entry and analysis. For example, *Azman et al, 2021* provides details on a case study that involves a family-owned business distributing beer and non-alcoholic beverages, processing an average of 2000 invoices per month manually. The company faced issues with delays

in invoice processing due to a multi-tiered approval system that lacked centralization and visibility. To improve efficiency, they implemented automatic software for invoice management. This allowed for remote management, faster communication between branches, and cloud-based access for managers to approve and amend invoices.

New technologies. The given examples for small and medium enterprises are more significant when it comes to big corporations. The scale of costs reduction with document processing automatization creates offering of wide range of technological solutions for enterprises and spurs development of new AI-powered methods in research community. We share main breakthroughs within the last five years that enhance the performance of such solutions:

- **Do**cume**n**t **u**nderstanding **t**ransformer (DONUT): an innovative model of visual document understanding that utilizes an OCR-free end-to-end neural network model (see *Kim et al., 2022*);
- **LayoutLM** leverages the capabilities of optical character recognition (OCR) and visual layout analysis to understand the structure and content of different types of documents (see *Xu et al., 2020*).
- **L**arge **L**anguage **a**nd **V**ision **A**ssistant **(LLaVA):** a multimodal model connecting a vision encoder and LLM for visual and language understanding (see *Liu et al., 2024*).
- **Multimodal large language models (i.e., GPT 4o):** recently OpenAI set a benchmark in large language models that can understand and generate not only written texts but also speech, images and videos. While these models might be used for intelligent document processing, they have not been trained for this task. Their applications have some limits because of possible hallucination problems (inventing facts out of given context).

Conclusion. The benefits coupled with a rapid AI and hardware development lead to automatization of document text recognition and analysis that finds its direct applications in accounting and audit.

References

1. AZMAN, Nurul Akmar, MOHAMED, Azlinah, et JAMIL, Amsyar Mohmad. Artificial intelligence in automated bookkeeping: a value-added function for small and medium enterprises. *JOIV: International Journal on Informatics Visualization*, 2021, vol. 5, no 3, p. 224-230.

2. KIM, Geewook, HONG, Teakgyu, YIM, Moonbin, *et al.* Ocr-free document understanding transformer. In : *European Conference on Computer Vision*. Cham : Springer Nature Switzerland, 2022. p. 498-517.

3. LIU, Haotian, LI, Chunyuan, WU, Qingyang, *et al.* Visual instruction tuning. *Advances in neural information processing systems*, 2024, vol. 36.

4. XU, Yiheng, LI, Minghao, CUI, Lei, *et al.* Layoutlm: Pre-training of text and layout for document image understanding. In : *Proceedings of the 26th ACM SIGKDD international conference on knowledge discovery & data mining*. 2020. p. 1192-1200.

UDC 658.3

Kafka Sofiia,
Professor of the department of management
and business administration,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Finbarr Carter,
Student Enterprise Officer,
University of East Anglia, United Kingdom
Assistant of the department of management in
information technologies,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE FINANCIAL PROFESSION AND LABOR MARKET

The emergence and application of artificial intelligence (AI) has accelerated management approaches and paradigm shifts across industries, with the financial sector a significant beneficiary. Artificial intelligence is revolutionizing the financial sector, transforming traditional practices and creating new opportunities for professionals [1, 2]. The integration of artificial intelligence into finance not only increases efficiency and accuracy, but also changes the labor market, introducing new roles and competencies of finance professionals. Recent research from Microsoft and LinkedIn has highlighted strategic moves to use AI to achieve professional goals in finance and outlined the impact of artificial intelligence on the finance profession and the job market [3]. We have identified the following main areas of AI use and its effects in the financial sphere (Fig. 1).

In finance at the present time, AI is widely automating repetitive and time-consuming tasks, including data entry, reconciliation and reporting. Such automated procedures reduce human error and allow finance professionals to focus on more strategic and analytical tasks. AI-powered tools quickly and accurately analyze large volumes of data, providing insights that help financial professionals make informed decisions, forecast trends, and identify risks and opportunities.

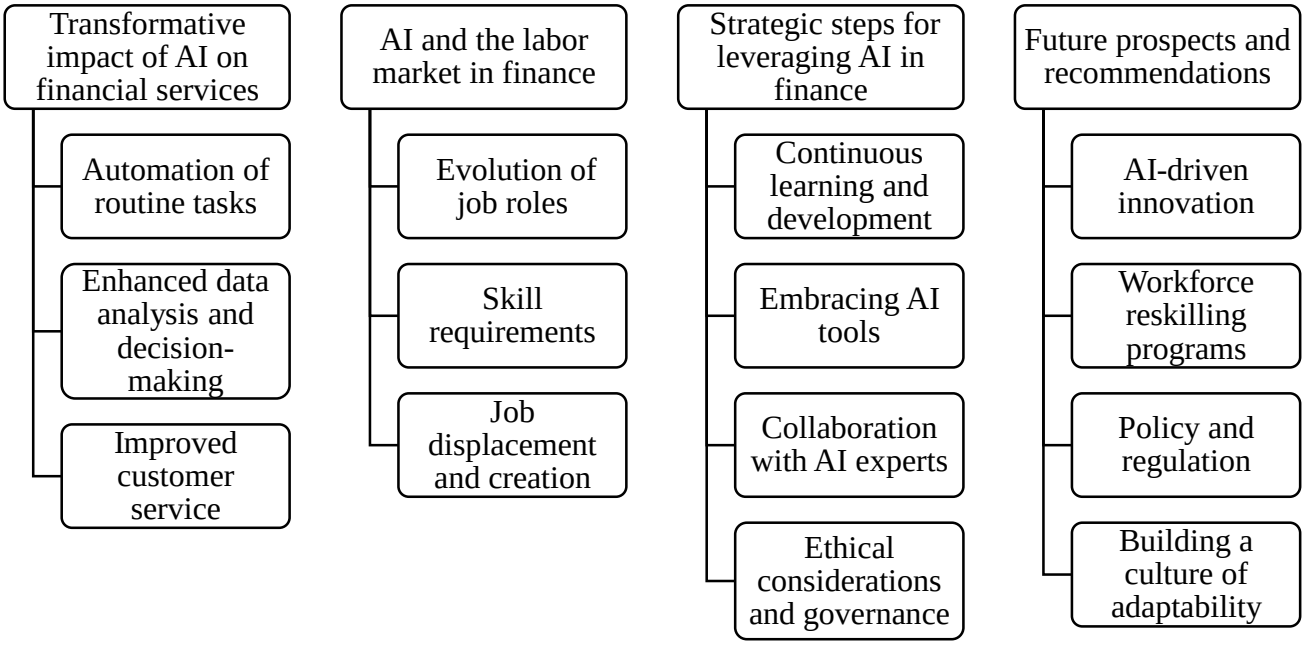

Fig. 1. The main directions of using AI and its effects in finance

Today everyone uses chatbots with artificial intelligence and other virtual assistants that improve customer service, including in the financial area, by providing round-the-clock support and personalized advice. They can handle routine, recurring queries, allowing human advisors to focus on complex issues.

AI is changing the nature of jobs in finance with new roles such as data scientists, artificial intelligence specialists and machine learning engineers increasingly emerging. Financial specialists need to adapt acquiring new competencies in accordance with these requirements. Demand for data analytics, programming and AI skills is growing too. Financial professionals must upgrade their skills in these areas to remain competitive. Soft skills such as problem solving, critical thinking and adaptability are also critical as they complement hard and technical skills. AI is also creating opportunities for financial professionals to perform higher value tasks. The impact on employment will depend on how well professionals adapt to the changing environment.

Financial professionals must constantly educate themselves to stay abreast of the latest advances in AI. The adoption of AI tools and technologies is essential, so

professionals should familiarize themselves with AI applications in finance, such as robo-advisors, predictive analytics, and fraud detection systems. Collaboration with AI experts and data scientists will bridge the knowledge gap, and finance professionals can work alongside AI experts to understand how to effectively integrate AI into their work processes. Implementation of artificial intelligence in finance requires compliance with ethical standards and regulatory requirements. Professionals must ensure transparency and accountability in AI applications to build stakeholder trust.

Of course, we asked AI how it predicts changes in the financial sector, and here's what Chat GPT had to say: «AI is dramatically changing the financial industry, increasing efficiency through process automation, improved data analysis, personalization of services and fraud detection. It helps optimize risk management, but at the same time leads to the reduction of traditional roles and the creation of new professions related to data analytics, cyber security and the integration of AI into business. This creates a need for new skills and reskilling, creating challenges for the labor market, but also opens up opportunities for development and increased competitiveness». AI Copilot from Microsoft said: «AI will significantly transform the financial sphere, increasing the efficiency, accuracy and security of financial transactions. It automates routine tasks such as data processing and analyzing market trends, allowing financial analysts to focus on more strategic tasks. However, this is also leading to job cuts in traditional roles, while at the same time creating new opportunities for AI and data analytics professionals». Therefore, AI confirms that he does not pretend to replace a person in the finance, but financial specialists need quickly change according to new challenges and master new informational skills to develop in this area.

So, encouraging innovation through AI is leading to the development of new financial products and services, and today's financial institutions are investing in AI research and development to stay ahead [4, 5]. Organizations are implementing reskilling programs to help employees transition into new roles created by AI. This includes training in AI, data science and other relevant fields.

AI is revolutionizing the financial sector by increasing efficiency and accuracy, thus changing the labor market. AI is changing the financial profession and the job market, creating both challenges and opportunities. By leveraging artificial intelligence and upskilling in relevant fields, finance professionals can improve their career prospects and contribute to the development of the industry. The future of finance is and will undoubtedly be about artificial intelligence, and proactive adaptation is key to thriving in this dynamic field. Strategic steps such as continuous learning, ethical implementation of AI, and fostering innovation are essential to using AI to achieve professional goals in finance.

References

1. Yesina O., Mykhaylov V. The impact of artificial intelligence on the labor market. *Collection of scientific works of ONEU*. № 3-4 (316-317), 2024. P. 100-109. URL: http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2024/316-317/pdf/100-109.pdf
2. Stark S. Microsoft and LinkedIn Explore AI in the Workplace: web-site. URL : https://inweb.ua/blog/ua/doslidzhennya-microsoft-i-linkedin-pro-shtuchnij-intelekt/
3. Work Trend Index Annual Reportfrom Microsoft and LinkedIn AI at Work Is Here. Now Comes the Hard Part: web-site. May 8, 2024. URL : https://www.microsoft.com/en-us/worklab/work-trend-index/ai-at-work-is-here-now-comes-the-hard-part
4. AI in finance and its impact on employee retention : web-site. URL : https://www.unite.ai/uk/ai-in-finance-and-its-impact-on-employee-retention/
5. AI trends: how artificial intelligence will affect the financial sphere : web-site. URL : https://speka.media/trendi-si-yak-stucnii-intelekt-vpline-na-finansovu-sferu-vmjkzv

UDC: 336, 33, 336.2

Agnieszka Kister,
Associate professor
Faculty of Economics, Department of Marketing
Maria Curie-Skłodowska University, Lublin, Poland,
Agnieszka Parkitna,
PhD, assistant professor,
Faculty of Management, Department of Organization and Management
Wroclaw University of Science and Technology, Wroclaw, Poland,

CHALLENGES AND ROLE OF THE ACCOUNTANT OF THE FUTURE

The role of the accountant, once primarily perceived as an administrative function focused on recording and analyzing financial data, is now undergoing a revolution driven by dynamic technological, economic, and social changes. Traditional tasks, such as bookkeeping, preparing financial statements, and fulfilling tax obligations, are increasingly giving way to more complex and strategic functions. In the era of digital transformation, growing expectations for financial transparency, and evolving regulations, accountants must adapt their skills and approaches to meet the challenges of the future.

Technologies such as Artificial Intelligence (AI), Robotic Process Automation (RPA), and advanced analytics tools are revolutionizing the accounting profession [1,2]. Processes that once required manual work and analysis are now increasingly automated, which not only boosts efficiency but also demands that accountants acquire new technical skills. AI can analyze vast amounts of data in a short time, identify patterns and anomalies, and provide recommendations, transforming traditional accounting into a more analytical and advisory field. Accountants are no longer mere custodians of financial data but are becoming strategic partners in decision-making processes.

Alongside technological advancements, changing legal regulations, the globalization of economies, and increasing pressure for sustainable development and

financial transparency present new challenges for accountants. Financial reporting standards are becoming more complex, and international regulations require proficiency in diverse legal and tax systems. Accountants must not only navigate dynamic legislative changes but also adapt to the demands of ESG (Environmental, Social, Governance) reporting and the growing need for transparency in financial management or auditing [3].

Faced with these transformations, the question arises: What challenges will accountants encounter in the future, and what roles will they play in modern organizations? This article aims to analyze the key challenges that the accounting profession will face in the coming years and define the evolving role accountants will have in shaping business strategies and supporting decision-making processes. The article seeks to understand how technology and new regulatory requirements will impact the profession and what skills will be necessary to meet the challenges of the future.

The role of the future accountant should be seen as evolving, increasingly interdisciplinary, and strategic. Accounting must place greater emphasis on technological education and the ability to manage digital tools. In a world of growing regulatory complexity, the future accountant must be a leader in compliance and ethics.

According to the authors, the accountant's role will focus more on communication and advisory functions. Accountants will need to translate complex financial data into information that is understandable for management and stakeholders. Therefore, the future accountant should develop soft skills such as communication, negotiation, and leadership.

In short, the accountant of the future should be prepared for a role that goes beyond traditional accounting boundaries, incorporating new technologies, sustainability, ethics, and strategic data management.

UDC 657

Liu Chengyu,
Lecturer,
Nanchang Institute of Science and Technology,
Nanchang City, Jiangxi Province, China

CRYPTOCURRENCIES IN INTERNATIONAL ACCOUNTING

In the 21st century, the world has entered the third act of monetary history an era dominated by the virtual economy. In this era, the nature and function of money have changed fundamentally. The highest form of money, namely electronic money, is gradually giving up its physical sensory form and turning to virtual presentation through technical means. The rapid development of blockchain technology gave birth to the rapid development of cryptocurrency. Today, in many activities, the use of advanced information technology has become a crucial theme, especially in the field of accounting, which constitutes the core of any facility management system. The development of the digital economy gives birth to the modernization of information and telecommunication technology, which brings unprecedented new opportunities to the accounting industry. The application of information technology not only reduces the cost and human error, but also greatly improves work efficiency and strengthens the competitiveness of the organization.

The price of cryptocurrency is determined by the relationship between supply and demand, showing the characteristics of a free market interest rate. Different from traditional currency, the accounting treatment of cryptocurrency is based on the identity of payment instruments and the participants of the agreement. This method is applicable to short-term transactions with similar parties. When dealing with cryptocurrency in the form of a series of byte information, the electronic payment system will play an intermediary role, and its core task is to ensure that duplicate byte groups are not accepted.

The current accounting and reporting framework has not considered cryptocurrency. The accounting treatment of encrypted assets and its impact on the

company's financial report are rarely involved in research. Therefore, the purpose of this study is to analyze and synthesize the existing literature on this subject, and provide an analytical perspective to simplify the existing understanding of accounting treatment and its impact on financial reports, in order to making practical contributions to the encryption of asset literature. The research goal of this paper is to establish and verify the definition of cryptocurrency in financial accounting, evaluate the applicability of the opinions expressed by standard makers under the framework of IFRS, and put forward corresponding accounting treatment methods. This should be analyzed for the specific company business analysis.

Globally, governments and major accounting organizations have not formulated a clear, unified and detailed accounting policy or guiding principle to deal with accounting problems related to cryptocurrencies. With the rise of the cryptocurrency investment boom, its market value fluctuations are becoming more and more obvious. Therefore, the establishment of a reasonable and perfect cryptocurrency accounting system is very important to the financial market. This paper suggests that when constructing the future cryptocurrency accounting system, we should mainly pay attention to three core points: First, distinguish cryptocurrencies with different characteristics according to their holding purposes, and recognize their differences in liquidity and risk. Secondly, we should follow the relevant guiding principles of financial instruments, comprehensively consider how enterprises manage their cryptocurrencies and the characteristics of cash flow that these assets may generate, carefully classify cryptocurrencies, and explain the reasons and basis for classification in detail. Finally, when formulating or updating relevant guidelines, we must fully consider the high fluctuation of the market price of cryptocurrency and the uncertainty of the intrinsic value of cryptocurrency.

УДК 657

Petryk Olena,
Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Audit,
Basin Artem,
Postgraduate Student (PhD) of the Department of Audit,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ORGANIZATION OF THE DIGITALIZATION PROCESS OF THE ACCOUNTING SYSTEM

The digitalization of all spheres of the global economy has become one of the contemporary trends in the development of most countries and a determining factor in business success. The primary elements of the digital economy are information, knowledge, and the ability to use them effectively.

The rapid development of specialized accounting, auditing, and management software is a prominent trend. New information technologies (IT) are continually entering the market, significantly transforming the entire information landscape. While these processes present both opportunities and challenges, the potential for digitizing accounting and control processes is expanding. However, the implementation, utilization, and updating of these technologies within specific enterprises can pose difficulties. Practical implementation is observed in business process management systems like ERP, real-time analytics for transactional accounting (RTA), electronic data interchange (EDI) for data exchange from source to destination, extensible business reporting language (XBRL) for financial and tax reporting across diverse business domains, cloud computing, blockchain, big data, and soft digital infrastructures [1, p. 148], facilitating both partial and complete digitalization of enterprise accounting and control frameworks.

The ACCA's Digital Horizons report (2023) [2] indicates that business leaders, accounting, and auditing professionals (on average, over 75% of respondents) agree that the implementation of IT technologies contributes to achieving organizational goals, namely: flexibility, product and service quality, regulatory compliance, and the

achievement of sustainable development goals. This necessitates the formation of a company's "digital horizon" in the technological aspect and a primary focus on developing modern professional skills among specialists for future work in a new IT environment.

The implementation of the accounting digitalization process requires an exploration of its practical aspects and organizational stages. Table 1 outlines the essence of the organizational stages of transforming the accounting system into a digital format.

Table 1

Organizational Stages of Accounting System Digital Transformation

Stages of transformation	**Elements of digital accounting system transformation**
Planning	Development of a Digital Transformation Strategy for the Accounting System. This stage involves assessing the level of digitalization of core business processes, evaluating the efficiency of the existing accounting system, and conducting a cost-benefit analysis of comprehensive digital accounting implementation. Development of the terms of reference (TOR). Specification of software requirements and assessment of existing software suitability for new operational conditions. This involves defining security requirements, ensuring compliance with relevant regulations, identifying user groups, and establishing access hierarchies. Additionally, the potential for integration with other internal information systems and compatibility with external users (such as government agencies and independent auditors) will be considered. Modeling the implementation process. Determination of the main executor (the work is carried out by your own IT department or the supplier/dealer of a particular software product). Development of a network schedule. *Note*. For small and medium-sized enterprises (SMEs), a cost-benefit analysis is conducted to assess the feasibility of implementing an in-house digital accounting system compared to outsourcing accounting services..
Development and testing	Aligning the organizational structure, employee qualifications, and primary and reporting document forms with the TOR. Adjusting implementation protocols and modifying the TOR if needed. Developing and configuring technical, software, informational, methodological, and organizational support tailored to the enterprise's specific requirements. Conducting a pilot implementation to evaluate the system's performance.

Practical implementation and updating	Modernization and algorithmic optimization of accounting processes based on the latest digital technologies; adjustment of primary document templates, accounting registers, and reporting documents; refinement of access rights and verification procedures; ensuring uninterrupted operation and data backup, monitoring compliance with operational technology protocols, optimization, and updating of IT environment components.

The primary objective of the planning phase for digitalizing an accounting system is to define the goals of its transformation into a digital format, assess the adequacy of financial resources and other assets (such as human resources), and determine its economic feasibility. During the practical implementation and updating of digital technologies, all the advantages of a modernized (fully digitalized) accounting system are realized, including: increased quality and completeness of accounting and reporting information; timely processing and transmission of data; cost reduction; the ability to identify distortions and fraud, and more. Ensuring information security and taking appropriate measures to counter cybercrime is crucial.

We concur with the researchers who argue that the ultimate goal should not be merely to "transfer control and accounting processes into electronic format" but to create a SMART accounting system, a "smart" accounting of business transactions with effective tools for controlling and managing the business entity, automating all aspects and spheres of the enterprise's activities" [1, p. 149].

The implementation of accounting and control digitalization within enterprises should be organized in a way that ensures compliance with the fundamental characteristics of information, such as timeliness, accessibility, transparency, accuracy, objectivity, reliability, completeness, confidentiality, and security. This approach enables the timely adoption of informed management decisions, the timely identification and prevention of risks (operational, financial, legal), and ensures high efficiency and competitiveness of the enterprise.

The effectiveness of digitalizing an enterprise's accounting system necessitates a comprehensive approach to the formation of the enterprise's IT environment,

encompassing IT applications, supporting IT infrastructure, IT processes, and the corresponding human resources.

References

1. Шишкова Н. Л. Перспективи ІТ-модернізації бухгалтерського обліку: актуалізація теорії і практики. *Економічний вісник.* 2019. № 3. С. 146–159. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2019/3/EV20193_146-159.pdf

2. Digital horizons: technology, innovation, and the future of accounting. URL: https://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_Global/professional-insights/digital-horizons2023/PI-DIGITAL-HORIZONS%20v5.pdf

UDK 657.1.011.56:004.8

Petryshyn Ludmyla,
Doctor in Economy, Associate Professor,
Ivan Franko National University of Lviv,
Matskiv H. V.,
PhD in Economics, Associate Professor,
Lviv National Environmental University

FEATURES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ACCOUNTING

Artificial intelligence is a significant element of the digitalization of the economy, while digitalization trends pose many challenges to the state and business entities, which are aimed at finding ways to apply innovations in which algorithms, rather than people, can become more effective in solving basic business tasks.

Artificial intelligence can be defined as a branch of computer science that deals with the automation of intelligent behavior. Artificial intelligence technologies designed to ensure the optimality of the decisions made and the minimization of risks, which should ultimately contribute to increasing the efficiency of business entities [2].

The implementation of artificial intelligence (AI) in the accounting system expands the possibilities for automation of constant repetitive operations, where AI will be more accurate and efficient than a human. Accounting and auditing is greatly simplified with the use of artificial intelligence, as it is able to process a large amount of information and quickly respond to needs and threats, as well as predict potential risks and anomalies, which in the future excludes the use of similar fraudulent schemes [4].

Thus, the use of artificial intelligence in accounting can greatly facilitate and improve many business processes. Here are some of the most significant uses of AI in accounting:

- automation of routine tasks – AI can be used to process incoming and outgoing payments and prepare financial statements;

- forecasting and data analysis – AI can analyze large amounts of financial data and make predictions about future trends and results, identify patterns and trends that can be useful for making strategic decisions;

- detection of fraud and errors - AI can be used to detect potential cases of fraud or errors in financial reporting, as well as to prevent their occurrence in the future;

- optimization of tax accounting – AI can help in optimizing tax accounting by analyzing various tax strategies and choosing the most profitable options for the enterprise;

- communication with customers and customer service - AI can be used to automate communication with customers, answer their questions and solve problems, which allows to improve customer service;

- support in decision-making - AI can provide analytical support in the decision-making process, providing valuable data and recommendations for management [1].

Using AI in accounting allows businesses to improve efficiency, reduce costs and make more informed decisions. However, it is important to ensure that the use of AI is ethical and complies with all legal and regulatory requirements.

There are a number of software products used for accounting that include artificial intelligence functions. Here are some popular AI software for accounting:

- Xero – software that is stored on cloud services, which allows accounting of expenses by categories, reconciliation of bank accounts, processing of other primary documents;

-Sage – a program based on cloud technologies designed to automate accounting processes, simplifies and speeds up reconciliation processes, and also analyzes possible data manipulation and fraudulent actions;

- QuickBooks – financial operations become more reliable, accurate and faster with the help of this software, in particular, expense management and payment processing are simplified, and reporting takes place in real time;

-BlackLine – this artificial intelligence-based product simplifies accounting at the enterprise, as it automates accounting operations and reconciliation of accounts;

- Workday – software that is stored on cloud servers and operates on an AI platform, is used to automate and simplify financial operations, reporting, invoice processing, is used in personnel management accounting;

- Chat GPT – a chat based on artificial intelligence, which automatically classifies accounting entries and analyzes financial transactions, is used to automate repetitive tasks and improve the accuracy of financial reporting.

These programs, as well as many others on the market, provide businesses with effective tools to automate and optimize accounting with the help of artificial intelligence [3].

Artificial intelligence (AI) can greatly simplify and automate many routine tasks in accounting, but it will not completely replace accountants. Let's analyze the advantages of the human mind over artificial intelligence according to the following parameters:

- solving complex tasks - AI is effective in performing routine tasks, such as processing incoming and outgoing transactions, but may be less effective in solving complex problems that require analysis and understanding of context;

- interaction with clients and other specialists – accountants often interact with clients and other specialists to gather information and clarify financial

indicators, although AI can help in this process, but it is not able to replace human interaction and empathy;

- strategic decision-making – accountants are often involved in making strategic financial decisions that require data analysis, risk assessment and strategy development, although AI can provide analytical support, the final decision rests with a human expert;

- context and creativity - accountants use their experience and creativity to solve complex problems and find new approaches to accounting, although AI can provide analytical support, it cannot replace human intuition and creativity.

Although artificial intelligence can effectively automate and facilitate many processes in accounting, accountants still remain important for performing complex

tasks, interacting with clients and other professionals, making strategic decisions and generating creative approaches to solving key accounting problems [5].

References

1. Bilous O., Kundeus O. Transformation of accounting in the conditions of the digital economy. Galician Economic Herald. 2023. No. 4 (83). DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.056

2. Hnedina K.V., Nagornyi P.V. Prospects for the use of artificial intelligence in accounting, taxation, auditing and enterprise management. Modern crisis phenomena in the economy and problems of accounting, control and analytical support of enterprise management: materials of the XV international scientific and practical conference (Lutsk, June 23, 2023). Lutsk, 2023. P. 29-32. URL: http://surl.li/qrhub

3. Zlatova M. G., Hnatieva T. M. Prospects for the implementation of artificial intelligence in accounting and auditing. Strategic priorities for the development of accounting, auditing and taxation in the conditions of globalization: materials of the II international scientific and practical conference (Sumy, November 16, 2023). Sumy, 2023. P. 40-43.

УДК 657.1.011.56

Благодир О. Я.,
аспірант кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»
Науковий керівник – к. е. н., доц., Лемішовська О.С.

ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ ОБЛІКУ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Діджиталізація процесів бухгалтерського обліку створює як нові можливості, так і нові виклики для інформаційних систем. Ключові проблеми, з якими стикаються суб'єкти господарювання, включають забезпечення кібербезпеки, інтеграцію нових технологій з існуючими системами, а також управління величезними масивами даних та їх аналітикою. Водночас, масштабне впровадження сучасних IT-рішень в області фінансового обліку та контролю відкриває шлях до підвищення ефективності, прозорості та прийняття обґрунтованих управлінських рішень на основі достовірної та своєчасної інформації.

Зростання ролі інформаційних технологій в бухгалтерському обліку, зокрема, та фінансовому менеджменті, загалом, робить дослідження у цій сфері надзвичайно актуальним в умовах швидкого технологічного прогресу та зростаючих вимог до ефективності, прозорості та надійності облікових систем. Вивчення викликів і обмежень, які доводиться долати підприємствам при переході на цифрові облікові технології, має важливе практичне значення для забезпечення успішної діджиталізації фінансово-облікових процесів.

Основні обмеження з якими стикаються суб'єкти господарювання, впроваджуючи інформаційні системи в облікову роботу, можна згрупувати в такий перелік:

1) перехід на цифрові облікові системи підвищує ризики кібератак, витоку конфіденційної фінансової інформації та інших кіберзагроз;

2) ефективна діджиталізація обліку потребує інтеграції нових ІТ-рішень (хмарні сховища, Big Data, штучний інтелект тощо) з існуючими корпоративними системами, що є досить трудомістким та складним процесом;

3) цифровізація обліку призводить до накопичення величезних обсягів фінансових та облікових даних, організація ефективного зберігання, обробки та аналізу яких є серйозним викликом для багатьох суб'єктів підприємництва;

4) впровадження нових цифрових технологій в облік вимагає змін в бізнес-процесах та підходах до роботи бухгалтерів, що потребує подолання опору змінам та забезпечення належної перепідготовки персоналу;

5) швидкий розвиток технологій ускладнює формування єдиних стандартів та регуляторних норм застосування цифрових облікових систем, що створює додаткові бар'єри для їх впровадження;

6) перехід на сучасні цифрові облікові системи, як правило, вимагає значних капітальних і поточних витрат на придбання, впровадження та технічну підтримку нових ІТ-рішень, а також на забезпечення надійного захисту даних [1];

7) міграція даних з застарілих облікових систем на нові цифрові платформи може бути ускладнена через несумісність форматів і структур даних, що вимагає додаткових зусиль і витрат.

Також, крім перелічених загальних зовнішніх обмежень та викликів, впровадження інформаційних систем та технологій обліку в контексті діджиталізації може зустрічатися і з внутрішніми організаційними обмеженнями:

- недостатня підтримка керівництва; загроза конфіденційності та недовіра до нових технологій, адже керівництво багатьох підприємств висловлює побоювання щодо захисту даних при використанні хмарних рішень, штучного інтелекту та інших інноваційних рішень в обліку;

- неготовність корпоративної культури; консервативні корпоративні традиції;

- низька цифрова компетентність персоналу та брак кваліфікованих ІТ-фахівців [2];
- складності координації та обміну даних між ІТ, фінансовим і бухгалтерським підрозділами;
- проблеми, що пов’язані з тим, що підприємство не має достатніх фінансових ресурсів для розвитку відповідної технічної інфраструктури.

Таким чином, врахування як зовнішніх, так і внутрішніх організаційних обмежень має важливе значення для успішного впровадження цифрових облікових систем. Ідентифікація, усвідомлення та здатність вирішувати проблеми, пов'язані з впровадженням нових інформаційних технологій в облікові процеси, стає критично важливим для забезпечення конкурентоспроможності та адаптивності бізнесу в умовах цифрової трансформації.

Література

1. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н. Особливості цифрової трансформації обліку. *Галицький економічний вісник.* 2021. № 1 (68). С. 70–76. URL: https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/68/936.pdf.

2. Мирончук З., Ціцька Н., Андрушко Р., Малецька О. Вплив діджиталізації на трансформації в організації бізнес-процесів та бухгалтерського обліку. *Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія Економіка АПК*. 2023. № 30. С. 50–58. URL: https://doi.org/10.31734/economics2023.30.050.

УДК 657

Василішин С. І.,
д.е.н., професор, директор ТДВ «Інститут обліку і фінансів» НААН;
провідний науковий співробітник відділу обліку та оподаткування,
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ОБЛК, АНАЛІЗ ТА ЗВІТНІСТЬ: ВИКЛИКИ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Штучний інтелект (далі – ШІ) став невід'ємною складовою сучасного життя через його впровадження в різні сфери діяльності. ШІ допомагає оптимізувати процеси, знижувати витрати та підвищувати ефективність, він впроваджений так глибоко, що люди часто не помічають його присутності, але його вплив на життя стає все більш помітним і суттєвим. ШІ значно змінює підхід до ведення обліку, аналізу та складання фінансової звітності, роблячи ці процеси швидшими, точнішими та менш залежними від людського фактора. Важливою перевагою є те, що ШІ дозволяє в режимі реального часу відстежувати фінансові операції та автоматично виявляти аномалії або можливі ризики, пов'язані з шахрайством. Завдяки машинному навчанню, алгоритми можуть аналізувати величезні обсяги даних та виявляти закономірності, які важко або неможливо помітити людині. Це сприяє покращенню процесів аудиту та внутрішнього контролю, що в свою чергу зменшує витрати та підвищує надійність звітності.

Більше того, використання ШІ в бухгалтерії дає можливість організаціям економити на ручній праці та скорочувати час, який витрачається на складання звітів. Це особливо корисно для великих компаній з великим обсягом даних, які потребують швидкої та точної обробки. Таким чином, ШІ стає невід’ємним інструментом для організації бухгалтерського обліку та складання звітності, забезпечуючи точність, швидкість та прозорість фінансових процесів (рис. 1).

Попри численні переваги, застосування ШІ у бухгалтерському обліку, аналізі та звітності має і свої проблеми та недоліки. Однією з ключових проблем є залежність від якості вихідних даних. Якщо дані, які вводяться в систему, є неповними або некоректними, навіть найдосконаліші алгоритми ШІ можуть

видавати помилкові результати.

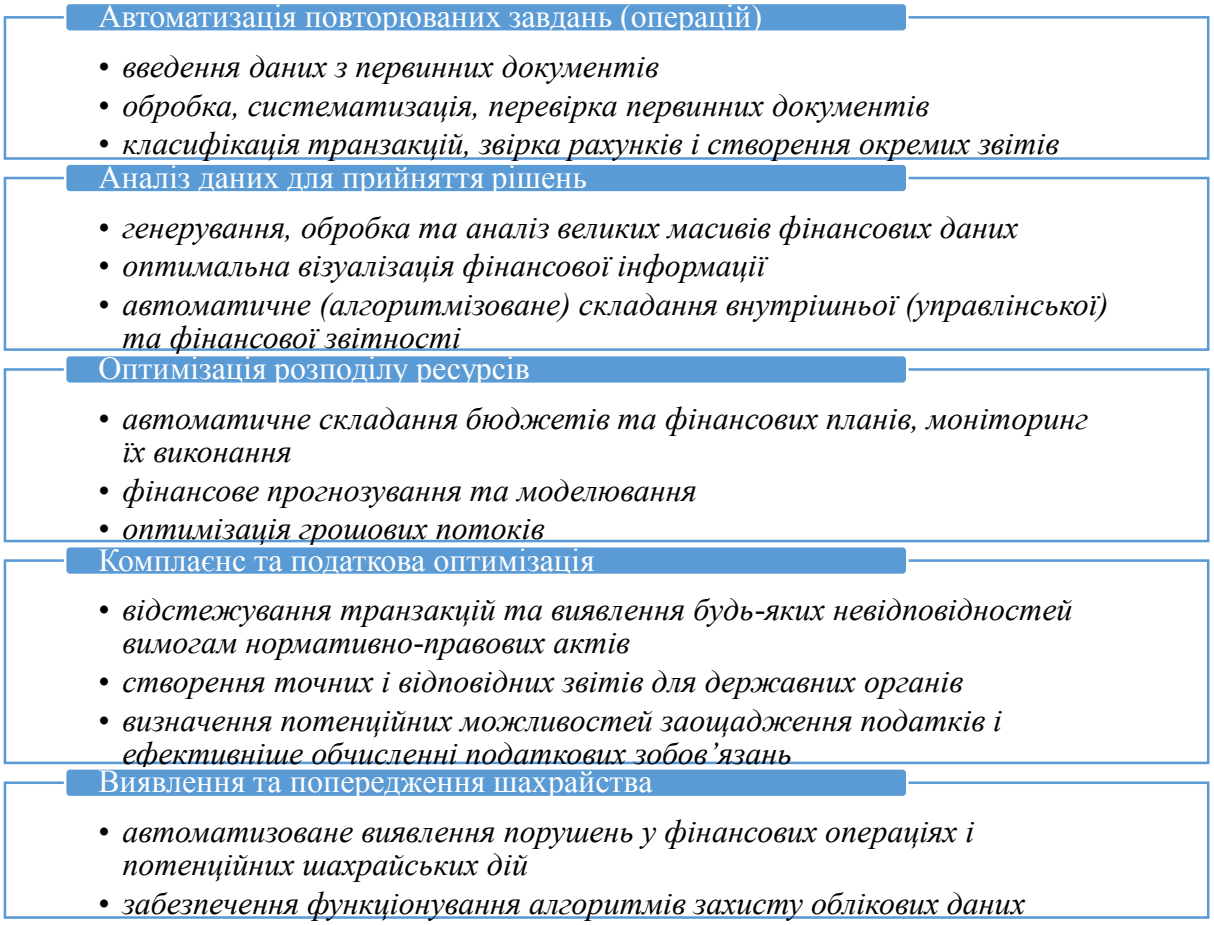

Рис. 1. Основні сфери застосування ШІ під час ведення бухгалтерського обліку, здійснення аналізу та складання звітності

Джерело: систематизовано автором з використанням [1, 2].

Це може призвести до помилок у фінансовій звітності, що загрожує штрафами або правовими наслідками для підприємств. Другим недоліком є ризик кіберзагроз та втрати конфіденційних даних. Оскільки ШІ працює з великими обсягами фінансової інформації, він стає потенційною мішенню для хакерських атак. Вразливості в системах, що використовують ШІ, можуть призвести до витоку фінансових даних, що може завдати серйозної шкоди репутації бізнес-суб`єктам та спричинить фінансові втрати. Захист таких систем вимагає серйозних інвестицій у кібербезпеку, що може бути складним і дорогим процесом для багатьох підприємств.

Також важливим недоліком є можливість скорочення робочих місць для бухгалтерів та аудиторів. Автоматизація рутинних завдань може призвести до

зниження потреби в людському ресурсі, що викликає занепокоєння щодо майбутнього професії. Водночас, використання ШІ потребує висококваліфікованих спеціалістів, які здатні управляти цими системами, що підвищує вимоги до професійних навичок. На наше глибоке переконання, потенціал ШІ слід розглядати як «союзника» професійних бухгалтерів, оскільки він може прискорити рутинні процеси, вивільнити додатковий час, проте не дозволяє повною мірою замінити професійне бухгалтерське судження, яке є вирішальним під час оцінки активів та джерел їх утворення, аналізу, обліку нетипових операцій, вибору альтернатив, підготовки нефінансової звітності тощо. Більше того, ШІ не здатен замінити людський фактор у питаннях, що потребують критичного мислення, емоційного інтелекту та глибокого розуміння контексту, що робить його «доповненням» до професії, а не повноцінним «аналогом».

Таким чином, ШІ є й буде невід`ємною частиною сучасного світу та економічного життя бізнес-суб`єктів. Бухгалтерський облік як інформаційна система управління бізнесом та інститут професійних бухгалтерів будуть й надалі зазнавати суттєвого впливу ШІ. При цьому, успіх матимуть ті професіонали та підприємства, які розглядають ШІ як «союзника», а не «ворога», використовуючи його потенціал для виконання рутинних і трудомістких завдань, перевірки розрахунків та складання окремих регламентованих звітів, автоматизації контролю за помилками тощо. За цих умов зростає необхідність у підготовці фахівців нової генерації, які володіють техніками використання ШІ в обліку, аналізі, аудиті, а також у підвищенні кваліфікації працівників, інвестуванні в їх професійне та особисте зростання, що має стати невід`ємною частиною управління персоналом сучасного бізнесу.

Література

1. Brewer K. AI optimism is high among finance professionals. URL: https://www.aicpa-cima.com/news/article/ai-optimism-is-high-among-finance-professionals (дата звернення: 08.09.2024).

2. Arnold K. The Impact of AI in Accounting: Embracing the Future of Finance**.** URL: http://surl.li/cmhhug (дата звернення: 08.09.2024).

УДК 658

Воробець Є. О.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Державний торговельно-економічного університет
Науковий керівник - д. е. н., проф.,
Мошковська О. А.

ПЕРСПЕКТИВИ РОБОТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Враховуючи той факт, що ніхто не знає, як цифровий світ буде виглядати в майбутньому, бізнесу необхідно підготуватися до можливості гнучкого реагування на необхідність використання нових інформаційних технологій, усвідомити переваги цифровізації, автоматизації та роботизації навіть в бухгалтерському обліку.

Починаючи з світової пандемії COVID-19, військового вторгнення країни агресора до України та відтоку кадрів до інших країн, процеси автоматизації та роботизації набули більш активних форм дослідження.

Роботизований облік є формою роботизованої автоматизації процесів (RPA) у сфері бухгалтерського обліку. Нова технологія використовує роботизоване подання, щоб зменшити потребу в людській праці в ручних процесах обліку з одного боку, та зменшити зусилля, необхідні для централізації даних з різними обліковими системами з іншого боку.[5]

Вищезгаданий роботизований облік використовується на сучасних e-commerce платформах. Прикладом може стати підприємство «**eMAG**» - це румунська компанія, що займається онлайн-продажем IT-обладнання та компонентів, електроніки, побутової техніки, предметів особистої гігієни, товарів для автомобілів, товарів для спорту, книг, музики, фільмів, меблів і товарів для дому та саду, зоомагазинів тощо.[3]

Згідно розділів наказу про облікову політику підприємства, а саме оформлення первинних документів, доцільно розмежовувати нумерацію за напрямками продажу, ввівши у дію декілька паралельних нумерації продажів. Це дозволить відокремити інтернет продажі від звичайних. Онлайн продаж через

«eMAG» дозволяє покупцю самостійно ознайомитися з товарними позиціями окремого суб'єкта господарювання, використовуючи свої облікові дані на ресурсі, сформувати первинні документи та скласти логістичний маршрут отримання товарів. В подальшому за допомогою IT технологій API завантажити сформовані первинні документи з окремою нумерацією до облікової системи, а відділу доставки, при отриманні сплати за товар, сформувати завдання на надання послуг логістики й оформити документ CMR (Товаро-транспортний документ). Такі здавалося дрібні процеси, як формування рахунків та накладних, можуть стати доступними 24 години на добу, 7 днів на тиждень й не чекати зворотного зв'язку відповідних фахівців.

На первинному етапі формування товарних позицій можна задати ціну, закупки, ціну продаж, умови надання знижок. Платформа існує за рахунок комісії з продажів та формує рахунки по періодах. Додатково пропонує послуги маркетингу та реклами, маючи дані по собівартості товарних позицій, обсяги продажу та суми комісійних винагород – платформа пропонує онлайн побудову звітів з продажів у різноманітних варіаціях.

Проте, в світі існують компанії, у яких основним видом діяльності є дослідження й інтеграція технологій в бухгалтерській сфері. Так, малайська компанія «3E Accountig» на чолі з засновником й головним технічним директором в одній особі Лоуренс Чай запустили в дію революцію індустрії професійних послуг завдяки роботизованій бухгалтерії [1]. Починаючи з 2012 р. компанія надає повний спектр IT-рішень і цифрового маркетингу. Запровадження в 2016 р. інноваційної технології Doble Robotics поклали початок розвитку автоматизованої робототехніки для фінансової звітності, податкових і бухгалтерських послуг. Пандемія COVID-19 підтвердила зусилля 3E Accounting щодо цифрової трансформації, що дозволило подолати географічні бар'єри під час експансії за кордоном та стало основою для планування безперервності роботи бізнесу під час пандемій.

Завдяки підтримці автоматизованих роботів співробітники 3E Accounting можуть переорієнтувати свій час і зусилля з основної рутинної роботи на на

створенні більшої цінності для клієнтів. Крім того, з оцифруванням «3E Accounting» може стати на 100% цифровим і безпаперовим завдяки розгортанню хмарних рішень і рішень автоматизації, що призведе до збільшення продуктивності компанії на 50%.

«3E Accounting» розробила робота для формування фінансових звітів, який потребує мінімальних людських втручань на етапі створення фінансових звітів, що відповідають місцевим стандартам фінансової звітності, протягом 30 секунд. Це потужне технологічне рішення підвищить продуктивність фірми на 90% у довгостроковій перспективі завдяки значному скороченню середнього часу, витраченого на кожну фінансову звітність.

Робот для фінансових звітів вирішує типові проблеми в бухгалтерському секторі, включаючи об'ємну та виснажливу роботу по введенню даних. Технологія була розроблена групою Digital R&D за допомогою технологій штучного інтелекту, запрограмованого машинного навчання та інтеграції обробки природної мови в програмі забезпечення для створення фінансових звітів для збирання даних у різних форматах.

Будучи провідною бухгалтерською фірмою та робототехнічним бухгалтером в Індустрії 4.0, компанія «3E Accounting» продовжує створювати роботів і прагне завершити впровадження штучного інтелекту в усі бізнес-процеси до 2025р. та впровадити гуманоїдних роботів до 2028 р.

Бухгалтерський робот від компанії застосовує автоматизацію для використання технологій оптичного розпізнавання символів (OCR) і технології машинного навчання для перетворення відсканованих документів купівлі-продажу, які надходять в різних форматах, у фінансові рахунки та дані, доступні для редагування й пошуку, і автоматично транскрибує їх у записи фінансового журналу.

Вдосконалення технологій і оцифрування даних сприяють вдосконаленню та модифікації бухгалтерського обліку, що свого часу призведе до суттєвих змін обов'язків на навичок майбутніх бухгалтерів. Бухгалтерський облік поступово інтегрується з цифровими технологіями. Трансформація передбачає

використання новітнього програмного забезпечення, автоматизації, аналітики даних, штучного інтелекту й хмарних обчислень для оптимізації облікових процедур.

Література

1.3E Accounting Revolutionizes Professional Services Industry with Robotics Accounting URL://www.3ecpa.com.my/about-us/robotics-accounting-firm/

2.Awang, Y., Nasir, N. E. M., Taib, A., Shuhidan, S. M., & Ifada, L. M. (2024). Digitalization of Accounting Profession: A Decade of Bibliometric analysis. *Advances in Social Sciences Research Journal*, *11*(5), 103–120. URL: https://doi.org/10.14738/assrj.115.16814

3. eMAG Group URL://about.emag.ro/?ref=footer_4_1

4. Pargmann, J., Riebenbauer, E., Flick-Holtsch, D. et al. Digitalisation in ccounting: a systematic literature review of activities and implications for competences. Empirical Res Voc Ed Train 15, 1 (2023). URL: https://doi.org/10.1186/s40461-023-00141-1

5.What is Robotic Accounting? URL://tipalti.com/accounting-hub/robotic-accounting/

УДК 378:004

Гаращук О. В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту ім. І.А. Маркіної,
Полтавський державний аграрний університет
Куценко В. І.,
д.е.н., професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
головний науковий співробітник
відділу природно-техногенної та екологічної безпеки,
Інститут демографії та проблем якості життя
Національної академії наук України

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ ОСВІТНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Технологія – просто інструмент.
Щоб зацікавити учнів, учитель – це головне.
Білл Гейтс

Сучасний етап науково-технічного прогресу, пов’язаний з повсюдним впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, обумовив перехід людства до інформаційного суспільства та цифрової економіки. Відмічені процеси мають першорядне значення для освіти, місія якої полягає у навчанні та вихованні нових поколінь для їх успішної діяльності в світі, що постійно змінюються. Тому використання інформаційних та комунікаційних технологій стало однією з характерних ознак сучасного розвитку освітньої галузі.

Інформаційно-комунікаційні технології навчання – це сукупність електронних засобів і способів їх функціонування та використання для успішної реалізації навчальної діяльності. Їх широке застосування допомагає відкривати нові перспективи ще недосліджених технологій у навчанні, пов’язаних з унікальними можливостями сучасних комп’ютерних систем і цифрових технологій.

Навчання на основі інформаційно-комп’ютерних технологій є процесом підготовки і передачі інформації з використанням персонального комп’ютера,

створення масивів необхідної інформації [1]. Інтеграція сучасних інформаційних і комунікаційних технологій дозволяє значно вдосконалити і навіть змінити методологічну систему навчального процесу, а також підвищити якість, доступність і відкритість освітньої сфери.

Все це не могло оминути систему освіти бухгалтерів, у якій одній з перших в освітній галузі було запроваджено широке використання комп'ютерної техніки. Зазначене є цілком закономірним оскільки бухгалтерський облік як вид інтелектуальної діяльності безпосередньо пов'язаний з упорядкованою системою збору, реєстрації та узагальнення значного обсягу інформації у грошовому вираженні про стан майна, зобов'язання і капітал організації та щодо їх змін шляхом суцільного, безперервного та документального відображення всіх господарських операцій.

Водночас проблеми впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес є загалом типовими для всієї системи освіти. Наразі, як свідчить практика, гострою проблемою є підвищення якості освіти та її кадрового потенціалу. Вказане потребує значної перебудови системи освіти з її подальшим вдосконаленням та впровадженням нових можливостей щодо оволодіння учнями, студентами новими знаннями і професійними навиками, а також формування в останніх умінь стосовно відбору необхідної інформації та її використання для успішного розв'язання навчальних і професійних завдань.

Зрозуміло, що це потребуватиме сучасного обладнання навчального процесу. Адже нинішнє існуюче становище, як свідчать результати нашого аналізу, не завжди дозволяє організовувати його на високому рівні з ефективним використанням електронних засобів.

Досвід розвинених країн світу засвідчує, що успішність використання інформаційно-комунікаційних технологій забезпечується лише тоді, коли вони вбудовуються в нову систему освіти, а також при дотриманні наступних принципів: поступового ускладнення інформаційних і комунікаційних технологій; адекватності технологій попередньо визначеним завданням; поєднання зазначених технологій з активними методами та формами навчання.

Найперспективнішими видами освітньої діяльності з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є електронні тезауруси, бази даних, інтегровані бази знань, а також інтелектуальні експертно-навчальні системи, мульти- і гіпермедіа, віртуальні реальності, електронні бібліотеки, семантичні мережі, цифрові засоби комунікації [1; 2].

Не менш важливим для зростанні освітнього та професійного потенціалу є пошук необхідної інформації в друкованих джерелах і в мережі Інтернет, використання якої також сприяє розвитку інформаційної культури, що становить один з його складових елементів. Загалом освітній потенціал характеризується не лише якістю та масштабністю накопичених наукових, технічних, управлінських знань, але і наявністю використовуваних систем збору, зберігання, обробки, передачі та використання інформації [1].

Отже, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у сфері освіти в цілому має бути спрямований на підвищення освітнього потенціалу нації та цифрової компетентності майбутніх фахівців. Безпосередньо в процесі освітньої діяльності важливим є успішне використання сучасних навчальних технологій, методів і засобів інформатики, що надає тим, хто навчається, розширений обсяг знань, забезпечуючи вироблення у них необхідних професійних навиків і сприяючи таким чином підготовці фахівців зі знаннями, адекватними до потреб суспільства.

Література

1. Гаращук О.В., Куценко В.І. Освіта України та США: парадигма змін у 21 ст. Чернігів: Видавництво ПАТ «ПВК «Десна», 2024. 224 с.

2. Вакуленко В.М. Види інновацій в освіті та їх класифікація. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2010. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Vnadps_2010_4_4.pdf

УДК 657

Грицишин А. В.,
к.е.н.,
Грицишин А. А.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет
Науковий керівник – к.е.н., доцент Починок Н.В.

ІННОВАЦІЇ У ФІНАНСОВОМУ ОБЛІКУ СМАРТ МІСТА: ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ

Облікові операції в умовах смарт міста відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного управління міськими ресурсами, інфраструктурою, послугами та розвитком для надання послуг громадянам. Смарт-міста орієнтовані на ефективне використання ресурсів і мінімізацію витрат за допомогою цифрових інструментів та аналізу даних. Розглянемо основні аспекти:

1. Облік міського бюджету: використання автоматизованих систем для прогнозування доходів і витрат міста на основі реальних даних. Це допомагає запобігти перевищенню витрат і вчасно коригувати бюджетні статті; автоматизація фінансових процесів дозволяє громадськості отримувати доступ до даних про бюджет міста, що сприяє прозорості управління і запобігає корупції.

2. Податки і збори: автоматизований облік податків дозволяють міській владі швидко обробляти податкові платежі від громадян і підприємств, аналізувати надходження та виявляти боржників; завдяки електронним платежам, смарт технологіям громадяни можуть оплачувати податки та збори через онлайн-платформи, що спрощує процес і підвищує ефективність обліку; автоматичне нарахування пільг в смарт системах відстежують право громадян на пільги та знижки, автоматизуючи нарахування і виплати.

3. Облік комунальних платежів: смарт-лічильники використовуються для обліку споживання води, електроенергії, газу та тепла в реальному часі. Дані з лічильників автоматично передаються в централізовану систему, що дозволяє точно розраховувати платежі і контролювати заборгованість, а громадянам отримувати їх через електронні системи на основі фактичного споживання ресурсів, що зменшує ймовірність помилок і прискорює процес оплати.

4. Фінансування інфраструктурних проєктів: автоматизовані системи дозволяють ефективно керувати інвестиціями в міську інфраструктуру, контролювати фінансування проєктів та оцінювати їхній економічний вплив; через громадські облікові платформи мешканці можуть брати участь у прийнятті рішень щодо пріоритетних напрямків інвестування міських коштів, що підвищує прозорість і демократичність процесу.

5. Управління боргами і запозиченнями: смарт системи дозволяють вести детальний облік міських запозичень, контролювати умови погашення кредитів і стежити за процентними ставками, що допомагає місту уникати фінансових ризиків; збір податків, доходів від інфраструктури та інші джерела фінансування контролюються для забезпечення можливості вчасного погашення боргових зобов’язань.

6. Державні закупівлі та тендери: смарт міста використовують цифрові платформи для проведення прозорих тендерів на закупівлю товарів та послуг. Це дозволяє оптимізувати процеси закупівель, запобігати корупції та забезпечити справедливу конкуренцію серед постачальників, а також контролювати виконання контрактів з підрядниками та постачальниками, вести облік виплат та стану виконання зобов’язань.

7. Інтелектуальні системи прогнозування доходів надають змогу для прогнозування подальших податкових надходжень та моніторингу ринкових умов (використання великих даних та штучного інтелекту для аналізу економічної активності, тенденцій на ринку та інших факторів, що впливають на доходи міста).

8. Монетизація даних: міста можуть надавати доступ до анонімізованих даних про транспортні потоки, споживання енергії, стан екології тощо приватним компаніям для аналітики або комерційних проєктів, що створює додаткові джерела доходів; розробка платних сервісів на основі міських даних (сервіси з доданою вартістю)

9. Електронні платформи для оплати послуг: єдині платіжні системи; криптовалюти та блокчейн.

10. Краудфандинг і публічно-приватне партнерство: смарт міста можуть використовувати платформи для краудфандингу та публічно-приватного партнерстваю

Фінансові облікові операції в смарт місті зосереджені на автоматизації, прозорості та оптимізації використання коштів. Завдяки інтеграції технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн і великі дані, міста можуть ефективніше керувати фінансами, залучати інвестиції та забезпечувати сталий розвиток інфраструктури й послуг. Облікові процеси є важливою складовою функціонування смарт міста, оскільки вони дозволяють інтегрувати різні дані для прийняття кращих рішень та підвищення якості життя мешканців.

Література

1. Махначова Н.М.. Інноваційний розвиток території на основі смарт-критеріїв. Публічне управління та адміністрування в Україні. 2021. №11. С. 148-152.

2. https://razumkov.org.ua/uploads/other/2021-SMART-%D0%A1YTI-SITE.pdf

УДК 65:004.005.3

Грінько А. П.,
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту, бізнесу та професійних комунікацій,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Єршова Н. Ю.,
д.е.н., професор, професорка кафедри обліку і фінансів,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Формування інноваційного середовища цифрової економіки неможливе без повноцінного інформаційно-аналітичного забезпечення, що передбачає збір, обробку та надання інформації про об’єкт дослідження. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій нового покоління в останні десятиліття надає компаніям безпрецедентні можливості для переходу на якісно новий рівень ефективності здійснення господарської діяльності. Формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення цифрової економіки необхідно вибудовувати таким чином, щоб була можливість враховувати особливості функціонування досліджуваного підприємства на рівні регіону, держави або міжнародного ринку. Збір та обробка інформації про його діяльність набиратимуть обороти з розширенням географії реалізації продукції та послуг. Причому обсяг використовуваних даних буде залежати від того, де здійснюються виробництво та продаж інноваційної продукції:

- у разі, коли підприємство здійснює діяльність тільки на території одного регіону, інформаційно-аналітична система включає дані про його функціонування в цьому географічному сегменті, а саме про процеси виготовлення інноваційної продукції, наявність різних видів ресурсів, фінансовий стан, стан та рух наявного обладнання тощо. Крім того, вивчається інформація про діяльність інших

підприємств, що становлять конкуренцію досліджуваному об’єкту. У результаті, на підставі таких відомостей можна виявити, який вплив вони роблять один на одного, які процеси є схожими або загальними, що, у свою чергу, допомагає менеджменту підприємства прийняти правильні управлінські рішення щодо внесення коригувань до його інноваційної діяльності;

- якщо підприємство веде свою діяльність на території регіону, маючи свої підрозділи, то збирається та обробляється інформація в межах цього сегменту. У разі йде охоплення всіх підприємств, що здійснюють аналогічну діяльність у цьому регіоні, простежується їх взаємозв’язок і взаємозалежність;

- у разі, якщо підприємство володіє виробничими підрозділами на території країни, то використовується інформація про його функціонування, а також його конкурентів у розрізі географічних сегментів усередині країни. Таким чином, здійснюється аналіз економіки всієї держави, виявляються роль та значення досліджуваного підприємства на рівні конкретної держави;

- якщо підприємство здійснює продаж інноваційної продукції на міжнародному ринку, тут повинна враховуватися інформація про економічний стан, діяльність підприємств різних країн та загальна ситуація у світовому співтоваристві.

Комп’ютеризація інформаційно-аналітичного забезпечення в рамках цифрової економіки базується на використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, таких як великі дані, штучний інтелект, блокчейн, Інтернет речей, криптографія, квантові технології тощо. Це сприяє виникненню нових ринків, продуктів та бізнес-моделей, що робить процес управління та аналізу більш ефективним. Функціонування цифрових технологій засновано на використанні більшої кількості даних, що дозволяє виявляти найкращі способи виконання складних завдань. Без цього сьогодні не обійтися, оскільки виявлення ефективності функціонування інноваційного середовища, що складається з діяльності підприємств різних галузей, потрібен великий збір інформації, яку необхідно обробляти, використовувати, аналізувати та зберігати.

Отже, з одного боку, спостерігається збільшення потреби в деталізації та нових методах збору і обробки обліково-аналітичної інформації в цифровому форматі. З іншого боку, зростає важливість деталізованого аналізу та розширення форм звітності. Проте, за результатами досліджень, менеджери на операційному рівні часто не використовують складні цифрові інструменти через недостатнє знання правил їх застосування. Як і раніше, більшість даних обробляється за допомогою MS Excel. Збільшення документообігу на цифрових платформах вимагає від менеджерів додаткових функцій і можливостей програмних рішень.

Механізми впливу цифрових технологій на формування інноваційних продуктів, процесів та бізнес-моделей відображають такі взаємозв'язки: з розвитком технологій великих даних, хмарних обчислень і суперкомп'ютерних технологій стає можливим абсолютно новий рівень аналізу даних і формуються нові знання для країни, бізнесу та споживачів. Використання цифрових технологій у бізнесі дозволяє впроваджувати процесні інновації, які можуть оптимізувати бізнес-процеси як всередині організації, так і при взаємодії зі споживачами. Крім того, завдяки поєднанню великих даних, Інтернету речей і штучного інтелекту споживачі можуть отримувати конкретні послуги на основі обробки та передачі даних, а не існуючі послуги зв'язку. З точки зору споживача, поширення великих даних має перевагу в тому, що можна споживати персоналізовані продукти на основі аналізу вподобань конкретних людей. Технології роботи з великими даними охоплюють різні програмні інструменти, призначені для обробки значних обсягів структурованих і неструктурованих даних. Аналітика таких даних допомагає краще зрозуміти процеси та приймати більш обґрунтовані політичні та стратегічні бізнес-рішення. Використання великих даних у підприємствах суттєво підвищує ефективність корпоративних процесів, що дозволяє пропонувати споживачам індивідуалізовані продукти та послуги. За результатами досліджень, застосування технологій великих даних для моніторингу технічного стану обладнання та післяпродажного обслуговування (включно з ремонтом) може збільшити продуктивність підприємств на 5 – 10% [1]. Однак, зі зростанням обсягів створюваних і генерованих даних, а також розширенням каналів їх використання,

все частіше виникають питання щодо забезпечення належного зберігання, обробки та передачі даних. Це сприяє розвитку технологій хмарних обчислень, включаючи хмарне зберігання інформації. Технології хмарних обчислень можуть підтримувати як горизонтальну, так і вертикальну інтеграцію всередині підприємства, дозволяючи ефективно розподіляти дані між підрозділами незалежно від їхнього місцезнаходження. Завдяки прогресу в галузі аналізу даних, штучний інтелект (ШІ) і когнітивні обчислення протягом наступних 10 – 20 років вплинуть на всі матеріальні об'єкти, які використовуються в повсякденному житті (автомобілі, житлові будинки, прилади та інше майно). Прикладами застосування технологій штучного інтелекту є безпілотні транспортні засоби, програми автоматичного перекладу та віртуальних помічників тощо. Згідно з опитуванням Narrative Science, 38% компаній вже активно використовують технології штучного інтелекту, а до 2025 року ця кількість зросте до 62% [2]. Нові розробки в кіберфізичних системах дозволять створювати адаптовані, масштабовані, стійкі до збоїв, безпечні та зручні системи, які значно перевершують сучасні прості вбудовані системи. Технологія кіберфізичних систем змінить спосіб взаємодії людей з інженерними системами. Нові кіберфізичні системи відкриють можливості для інновацій і посилять конкуренцію в таких секторах, як сільське господарство, енергетика, транспорт, проектування та автоматизація будівель, охорона здоров'я та промислове виробництво.

Таким чином, здатність підприємств мобілізувати інформаційно-аналітичні ресурси для розвитку цифрових технологій стає ключовим фактором у підвищенні їх конкурентоспроможності та успіху на міжнародних ринках.

Література

1. OECD Digital Economy Outlook 2015 / Paris: OECD Publishing, 2015URL:http://www.oecdilibrary.org/docserver/download/9315041e.pdf?expires=1498737138&id=id&accname=oid008831&checksum=48B

2. Press G. Artificial Intelligence Rapidly Adopted by Enterprises / Survey Says, 2016. URL: https://www.forbes.com/sites/gilpress/2016/07/20/artificial-intelligence-rapidly-adopted-by-enterprisessurvey-says/#37bc173b12da

УДК 657.1:631

Дубініна М. В.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет

ПІДГОТОВКА ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ БУХГАЛТЕРІВ ДЛЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА РОЛЬ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

Аграрна економіка країни потребує висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно управляти фінансовими ресурсами та забезпечувати правильність оподаткування в умовах динамічних змін законодавства та ринкових умов. Перспективи розвитку освітніх програм у цій сфері є ключовими для підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору та економічної стабільності держави.

За інформацією сайту Osvita.ua під час вступної компанії 2024 року близько 200 закладів вищої освіти здійснювали набір студентів за відповідними освітніми програмами спеціальності 071 «Облік і оподаткування», з них 16 – ЗВО аграрного спрямування. Сучасні освітні програми з підготовки фахівців з обліку і оподаткування аграрного спрямування повинні відповідати новітнім вимогам ринку праці, що передбачає інтеграцію сучасних інформаційних технологій, автоматизованих систем обліку та фінансового аналізу [1]. Зокрема, важливо забезпечити здобувачам вищої освіти знання у галузі програмного забезпечення для обліку та фінансового управління, яке активно використовується у аграрному бізнесі. Це дозволить майбутнім фахівцям ефективно працювати з великими обсягами даних, здійснювати автоматизований фінансовий аналіз та швидко адаптуватися до змін у законодавстві.

Разом з тим, результати опитування проведеного у межах нашого дослідження, серед випускників спеціальності 071 Облік і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету, свідчать, що 14 % з опитаних, або поєднують функції бухгалтера та уповноваженої особи, або виконують обов’язки уповноваженої особи у поєднанні з іншими професійними

обов’язками. Це, значною мірою, обумовлено особливостями освітніх програм з підготовки фахівців з обліку і оподаткування, які реалізуються у Миколаївському національному аграрному університеті. Підготовка студентів для роботи у сфері публічних закупівель враховує не лише теоретичні аспекти законодавства та процедур, але й практичне застосування аналітичних інструментів. Важливо навчити студентів працювати з сучасними програмними засобами, які допомагають в обробці даних, аналізі ринкових тенденцій та оцінці ефективності тендерних пропозицій. Навчання включає розуміння алгоритмів, які використовуються для прогнозування цін, аналізу ризиків та виявлення потенційних зловживань [2].

Крім того, студентів навчають методиками оцінки ефективності закупівель, такими як аналіз витрат життєвого циклу, вартісний аналіз та аналіз конкурентоспроможності. Вміння застосовувати ці методики допомагає їм не лише правильно планувати закупівлі, але й обґрунтовувати свої рішення перед контролюючими органами та іншими зацікавленими сторонами.

Так, протягом 2016-2018 років, у тісній співпраці зі стейкхолдерами, науково-педагогічними працівниками обліково-фінансового факультету було вивчено потреби регіонального ринку праці та законодавчо-нормативні вимоги до підготовки фахівців з публічних закупівель. У результаті особливістю освітніх програм з підготовки бакалаврів та магістрів з обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету одночасно з аграрною специфікою стало вивчення низки дисциплін з публічних закупівель, що й дає змогу випускникам університету працювати уповноваженими особами на підприємствах замовниках або фахівцями з публічних закупівель на підприємствах постачальниках. Адже, згідно з інформацією з найпопулярніших сайтів для пошуку роботи, в Україні спостерігається високий попит на спеціалістів з публічних закупівель, менеджерів по закупках і закупників [3].

Таким чином, для підвищення конкурентоспроможності фахівців з обліку і оподаткування у аграрному секторі необхідно вдосконалювати освітні програми, орієнтуючи їх на інтеграцію новітніх технологій і відповідність актуальним

вимогам ринку праці. Успішна підготовка фахівців з обліку і оподаткування не тільки підвищить ефективність управління фінансовими ресурсами, але й сприятиме економічній стабільності та розвитку аграрного сектору в цілому. Тільки завдяки продуманому підходу до навчання та врахуванню специфічних потреб галузі можна забезпечити високий рівень професійної підготовки, здатної відповісти на виклики сучасного ринку.

Література

1. Дубініна М.В., І.В. Ксьонжик Формування підходів до організації безперевної освіти фахівців з обліку у МНАУ. *Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України:* Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (30-31 травня 2019 року). — Одеса: Одеський національний політехнічний університет, 2019. — С. 150-153.

2. Дубініна М.В., Чебан Ю.Ю., Жуковська І.Ю. Можливості та доцільність використання аналітичних інструментів в публічних закупівлях. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти* : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 15-16 листопада 2023 року, м. Миколаїв. С.41-45.

3. Чебан Ю.Ю., Бєлякова К.Ю. Роль закладів вищої освіти у професіоналізації сфери публічних закупівель. *Міжнародний форум. II міжнародна науково-практична конференція «Продовольча безпека України в умовах післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри».* Миколаїв. 30-31 травня 2024 р..

УДК 657.1:004

Дутчак І. Б.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

Облікова інформація є одним з найцінніших активів будь-якої організації. Вона містить деталі про фінансові операції, клієнтів, співробітників та інші конфіденційні дані. Зростання кіберзагроз робить захист облікової інформації критично важливим завданням, про що стверджують вітчизняні науковці [1;2;3].

Облікова інформація – це сукупність даних, які відображають господарську діяльність підприємства та використовуються для прийняття управлінських рішень. Вона є основою для складання фінансової звітності та аналізу діяльності компанії.

Облікова інформація використовується як внутрішніми так і зовнішніми користувачами. До внутрішніх користувачів належать: керівники, менеджери, бухгалтери, які використовують її для прийняття управлінських рішень, контролю за діяльністю підприємства, складання бюджетів тощо. До зовнішніх користувачів належать: інвестори, кредитори, податкові органи, аналітики, які використовують облікову інформацію для оцінки фінансового стану підприємства, прийняття рішень про інвестування або кредитування тощо.

Носіями облікової інформації можуть бути первинні документи (накладні, рахунки, чеки тощо), регістри обліку (журнали, книги, відомості), звіти, наприклад, фінансова звітність (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів), аналітичні звіти, статистична та управлінська звітність.

Важливо розуміти, що облікова інформація є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення прозорості діяльності підприємства.

Забезпечення захисту облікової інформації є важливим, оскільки запобігає виникненню: 1) фінансових витрат пов'язаних із несанкціонованим доступом до облікових даних, що можуть призвести до шахрайських операцій, викрадення коштів та інших фінансових збитків; 2) репутаційних ризиків, що пов'язані із витоком конфіденційної інформації, що може завдати серйозної шкоди репутації компанії, призвести до втрати довіри клієнтів та партнерів; 3) юридичної відповідальності, яка виникає за порушення законодавства про захист персональних даних та інші правопорушення, пов'язані з витоком інформації.

Перелік інструментів захисту облікової інформації постійно зростає. До основних методів, що використовуються у технологіях захисту облікової інформації належать:

1. Шифрування. Суть методу полягає у перетворенні даних в незрозумілу форму, яку можна дешифрувати лише за допомогою спеціального ключа. Його застосовують для захисту даних під час передачі по мережі, зберігання на дисках, резервного копіювання.

2. Стіни вогнезахисту. Суть методу полягає у фільтруванні мережевого трафіку, блокування шкідливих програм та несанкціонованого доступу. Його застосовують для захисту периметру мережі, контролю доступу до внутрішніх ресурсів.

3. Система виявлення вторгнень. Суть методу у моніторингу мережі на предмет підозрілої активності, виявлення атак та спроб проникнення. Його застосовують для своєчасного виявлення та реагування на загрози.

4. Система управління доступом. Суть методу полягає у контролі доступу до інформаційних систем на основі принципів автентифікації та авторизації. Його застосовують для забезпечення доступу лише авторизованим користувачам до необхідних ресурсів.

5. Резервне копіювання. Суть методу полягає у створенні копій даних для відновлення у разі втрати або пошкодження. Його застосовують для захисту від випадкових або навмисних втрат даних.

6. Обладнання безпеки. Суть методу полягає у створенні фізичного захисту серверів, мережевого обладнання та інших компонентів IT-інфраструктури. Його застосовують для запобігання несанкціонованому фізичному доступу.

7. Програмне забезпечення безпеки. Суть методу полягає у використанні антивірусних програм, фаєрволів, систем виявлення вторгнень та іншого програмного забезпечення для захисту від шкідливого програмного забезпечення.

8. Свідомість користувачів. Суть методу у навчанні співробітників правилам інформаційної безпеки, розпізнавання фішингових атак та інших загроз.

Також ефективними є такі заходи як: регулярне оновлення програмного забезпечення, що дозволяє усунути вразливі місця, які можуть бути використані зловмисниками; проведення аудиту безпеки з метою оцінки ефективності системи захисту та виявлення потенційних слабких місць; розроблення плану відновлення після інцидентів, що дозволяє розробити план дій на випадок імовірної кібератаки.

Отже, захист облікової інформації треба розглядати як комплексний процес, який вимагає постійної уваги та інвестицій. Комбінація різних технологій, регулярне навчання персоналу та постійний моніторинг дозволять забезпечити надійний захист облікових даних.

Література

1. Вітер С.А., Світлишин І.І. Захист облікової інформації та кібербезпека підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. №11/2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/80.pdf/.

2. Деньга С.М., Верига Ю.О. Захист інформації в комп`ютерних інформаційних системах бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2004. № 5. С. 59-65.

3. Бурячок В.Л., Толубко В.Б., Хорошко В.О., Толюпа С.В. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект. Львів. «Магнолія 2006», 2018. 320 с.

УДК 336

Ізмайлов Я. О.,
д.е.н., професор кафедри адміністрування податків,
Державний податковий університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

На сьогоднішній день в умовах правового режиму воєного стану необхідно показати внутрішнім і зовнішнім стейкхолдерам (суспільству, інвесторам, закордонним партнерам тощо) не тільки на папері, а й реальну імплементацію Європейських стандартів і практик в розвитку адміністрування податків, яка включає в себе створення ефективних механізмів адміністрування податків, боротьбу з корупцією, підвищення добровільності сплати податків, розвиток партнерських відносин, а також формування справедливих умов оподаткування для всіх платників податків.

Ефективне адміністрування податків за допомогою цифрових технологій має важливе значення не тільки для державного бюджету, але й для загального економічного зростання та добробуту громадян. Покращення системи податкового адміністрування на засадах цифровізації сервісів сприятиме створенню сприятливішого бізнес-середовища, залученню інвестицій, та підвищенню довіри до державних інституцій і держави в цілому.

Впровадження діджиталізованих сервісів адміністрування податків в Україні є важливим кроком у поліпшенні ефективності національної податкової системи, що включає в себе впровадження технологій, які можуть автоматизувати збір і обробку податкових даних, спрощуючи процеси для платників податків та підвищуючи точність і прозорість у зборі податків.

Електронне подання декларацій є ключовим компонентом автоматизації податкових систем. Цей процес дозволяє платникам податків подавати свої податкові декларації онлайн, значно зменшуючи необхідність у паперовій роботі

та часі, який раніше витрачався на ручне введення даних. Це не тільки спрощує процедуру подання для платників податків, але й зменшує ймовірність помилок, що часто виникають при ручному введенні даних.

Автоматизоване визначення податків забезпечує більш точний та об'єктивний розрахунок податкових зобов'язань. Завдяки використанню спеціалізованого програмного забезпечення, податкові органи можуть точніше визначати податкові ставки, пільги та зобов'язання для різних категорій платників податків. Це не тільки зменшує ризик людських помилок, але й забезпечує більшу прозорість та справедливість у податковому процесі.

Подальша інтеграція автоматизованих податкових систем з іншими урядовими системами сприяє більш ефективному управлінню та контролю, дозволяє обмінюватися даними та інформацією між податковими органами та іншими урядовими відомствами. Це підвищує точність даних та допомагає виявляти потенційні шахрайства.

Серед основних перешкод та винуватцем сучасного стану проблем податкової системи є: війна, непрогнозовані зміни урядової політики та інші ризики довгострокових проектів впровадження цифрових технологій; корупція; опір змінам з боку представників влади, співробітників ДПС та платників податків; відсутність інформаційної роботи про переваги цифровізації і глобалізації з платниками податків і населенням, а також спеціалізованого навчання серед співробітників ДПС обізнаність; дефіцит кваліфікованих податківців, а також спеціалістів у галузі цифрових технологій; сконцентрованість оподаткування не на виявленні резервів для податкового стимулювання, а на стягненні податків; технологічні ризики неправильного функціонування або збоїв у нових системах, особливо на ранніх етапах їх впровадження; ризик кіберзлочинності; бюрократичні процедури та недосконаліть законодавства, щодо цифрових технологій, особистих даних громадян та імплементації міжнародного законодавства.

Основними шляхами забезпечення розвитку цифровізації та глобалізації адміністрування податків є: 1. Удосконалення національного законодавства та

імплементація міжнародного законодавства з цифровізації та глобалізації податкових відносин. 2. Інтеграція міжнародних стандартів цифрових технологій та забезпечення збереження та незаконного нерозповсюдження особистих даних громадян. 3. Боротьба з корупцією на всіх ланках влади з одночасним перезапуском судової системи для захисту прав та підвищення довіри платників податків. 4. Формування зрозумілої, гармонійної з системними міжнародними тенденціями стратегії та тактики розвитку цифровізації та глобалізації адміністрування податків. 5. Поступове зниження податкового навантаження та створення системи комп'ютеризованого незалежного чіткого податкового контролю. 6. Формування громадської довіри та підтримки, а також співробітництво з міжнародними організаціями та бізнесом. 7. Сприяння розвитку податкової та цифрової культури серед громадян, особливо дітей. 8. Чітка і зважена реформа ДПС та інших контролюючих органів для покращення податкової системи України та забезпечення стабільності фінансів країни. 9. Формування та впровадження в дію комплексу податкових стимулів для розширення активності бізнесу. 10. Антикорупційні заходи та відкритість роботи ДПС. 11. Постійне неперервне навчання та розвиток персоналу ДПС. 12. Забезпечення умов для цифровізації та діджиталізації відносин держави і громадян.

Отже, процес адміністрування податків в Україні пов'язаний з численними проблемами, які потребують вирішення. Доведено, що вектор стратегії вирішення існуючих проблем в адмініструванні податків повинен йти через цифровізацію, діджиталізацію та комп'ютеризацію відносин держави та громадян, з обов'язковим врахуванням сучасного глобального досвіду розвинутих країн світу у цій сфері.

УДК 004:657.6

Король С. Я.,
д. е. н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування,
Державний торговельно-економічний університет

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ: ВИБІР МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ

Сьогодні переважна більшість зацікавлених осіб в різних країнах світу визнає необхідність цифрової трансформації бізнесу і обліку, зокрема. В різних сферах професійної діяльності спостерігаємо активні спроби використовувати технологій блокчейн, великих даних, інтернету речей, штучного інтелекту тощо. Впровадження новітніх технологій розширює можливості і змінює завдання, які в найближчому майбутньому покладатимуться на фахівців з обліку і аудиту. Реалістичною видається загроза і активно обговорюється питання щодо заміни бухгалтера-людини на такий собі генеративний штучний інтелект. Шановані вчені [1] проводять дослідження для оцінки похибки, яку може допустити машина при складанні бухгалтерських проводок і результат надихає: вона дорівнює аж 0,3% (але людина також схильна помилятись!). Не зважаючи на визнання широких можливостей щодо використання новітніх технологій у сфері діяльності бухгалтера, побоювання щодо його майбутнього виявились передчасними, а перспектива трансформації професійних навичок і постановки нових завдань надихає до постійного розвитку, реального навчання протягом всього життя.

У підсумку, стрімкий розвиток інформаційних технологій зумовлює постійне вдосконалення програмних продуктів для обліку. При цьому зростає рівень конкуренції не лише між підприємствами-користувачами програмних продуктів, але й серед підприємств, які займаються їх розробкою і просуванням.

Критерії вибору програмних продуктів для обліку неодноразово визначали, переглядали і уточнювали. Зрештою, ключовими з них є такі як

бюджет і час на впровадження, відповідність національному законодавству, клас і функціонал, рівень інтеграції програмного продукту (окреме рішення або модуль у складі комплексного продукту), умови післяпродажного обслуговування, традиційне чи хмарне рішення, використання новітніх технологій, а також вибір провайдера / постачальника [2].

На ринку бухгалтерських програмних продуктів представлені як локальні, так і міжнародні розробки. Наприклад в Польщі, за словами О. Клевець, значна частина компаній використовує програми таких світових гігантів, як SAP, Oracle або Microsoft Dynamics. Водночас зростає популярність локальних бухгалтерських програм, які надають більш адаптовані рішення для специфіки національного законодавства та бізнес-процесів. Все це відбувається на фоні прагнення замінити програмні продукти від «1С» на інші рішення [3].

В Україні склалася схожа ситуація. Однак, вибір між локальним і зарубіжним рішенням в останні роки набув особливого контексту. Він пов'язаний рішенням використовувати добре відомий, доступний за вартістю та забезпечений обізнаними фахівцями російський контент або альтернативний, новий (для фахівців) програмний продукт в такій консервативній сфері діяльності як бухгалтерський облік. Відомо, протягом попередніх тридцяти років серед бухгалтерських програмних продуктів на ринку України чільне місце виборола і міцно тримає програма-фенікс, створена на платформі російської компанії «1С», що після накладання санкцій у 2017 році відновилась під брендом «BAS», згодом – «BAF» і досі успішно продовжує боротьбу за виживання [2].

Серед низки факторів, які сприяли просуванню програмних продуктів на платформі «1С», одним з найбільш вагомих є внесок навчальних закладів України, в яких проводилась підготовка бухгалтерів (від коледжів до університетів). Навіть, навчання на бухгалтерських курсах досі подекуди проводиться на платформі «1С». Багато наукових досліджень викладачів і студентів були присвячені питанням покращенню методики викладання дисципліни «Інформаційні системи і технології обліку», а також вдосконаленню первинного обліку, обліку об'єктів і процесів, аудиту і аналізу окремих об'єктів

і звітності на підприємствах різних галузей і розміру, пошуку нових можливостей для оптимізації роботи бухгалтера, створення автоматизованих робочих місць та інше – на основі програмних продуктів на платформі «1С» [2].

Точну кількість компаній – активних користувачів продуктів від «1С» в Україні важко оцінити. Як виявилось, відмова від російського софту для більшості українських підприємств була і залишається проблемою. Однак сучасні українські програмні продукти не лише не поступаються російським аналогам, а часто перевершують їх, оскільки в більшій мірі відповідають новим запитам користувачів і використовують новітні технології. Існує значна кількість альтернативних програмних продуктів, які можуть замінити російські аналоги, зокрема ERP-системи компаній SAP, "Вправно", "MASTER: Бухгалтерія". Ці продукти забезпечують не лише базовий функціонал, а й інші широкі можливості і відповідають сучасним вимогам бізнесу. Водночас вони швидко розвиваються і легше адаптуються до нових вимог.

На зміну ландшафту цифровізації обліку, оподаткування, звітності, їх контролю, аудиту і аналізу в Україні можуть суттєво вплинути заклади вищої освіти, які формують у майбутніх фахівців розуміння критеріїв вибору, вимог, переваг і недоліків програмних продуктів, навички їх використання.

Задля виправлення ситуації потрібна синергія всіх зацікавлених сторін: навчальних закладів, професійних організацій, органів влади і бізнесу.

Література

1. Король С.Я, Ромашко О.М. Штучний інтелект у бухгалтерській діяльності. Scientia Fructuosa. 2024. № 2. С. 145-157. https://doi.org/10.31617/1.2024(154)08.

2. Король С.Я. Цифрова трансформація бізнесу: вибір бухгалтерського програмного продукту. Інвестиції: практика та досвід, 2024, 17. С. 5-12. https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.17.5.

3. Клевець О. Погляд на бухгалтерські програми у Польщі: інновації та перспективи. Фінансова Академія Актив. Дата публікації: 22.05.2024. URL: https://finacademy.net/materials/article/buhgalterskie-programmy-v-polshe.

УДК 336.717.6

Кузуб М. В.,
старший викладач кафедри обліку та оподаткування,
Державний торговельно-економічний університет

БЕЗПЕКА ДАНИХ У ХМАРНИХ СЕРЕДОВИЩАХ

Сьогодні ми живемо в епоху, коли компанії щосекунди створюють, збирають і оброблюють величезні обсяги даних, починаючи від дуже конфіденційних ділових чи особистих даних клієнтів і закінчуючи менш конфіденційними даними, такими як аналітика.

Крім зростаючих обсягів даних, до яких компанії повинні мати доступ, керування та аналіз, організації впроваджують хмарні сервіси, щоб допомогти їм досягти більшої гнучкості та прискорити вихід на ринок, а також підтримувати дедалі віддаленішу або гібридну робочу силу [1].

Термін «хмарні середовища» відноситься до широкого спектру послуг, що надаються компаніям і клієнтам через Інтернет. Ці служби розроблено для забезпечення легкого та швидкого доступу до програм і ресурсів без потреби у внутрішній інфраструктурі чи апаратному забезпеченні [2].

Впровадження сучасних цифрових технологій в сферу бухгалтерського обліку впливає як на методологічні аспекти організації бухгалтерського обліку і обробки облікової інформації, так і на технологічні й інформаційні.

Враховуючи можливості хмарних технологій, бухгалтер може працювати з будь-якого місця за допомогою будь-якого пристрою, який має доступ до Інтернету. Він може використовувати спеціалізовану програму, яка забезпечує зворотній зв'язок під час обробки інформації та отримання вхідних документів. Усі дані вводяться одноразово і миттєво оброблюються.

Хмарні обчислення та аналітика дозволяють організаціям приймати рішення на основі даних. Згідно з даними глобального опитування IDC:

- 83% генеральних директорів хочуть організацію, що керується даними;

- 74% керівників вищої ланки потребують даних для прийняття рішень [4].

Отже, організаціям необхідно захищати конфіденційну інформацію, щоб забезпечити цілісність даних, які використовують їхні аналітичні моделі. Для цього їм потрібно зменшити ризики, пов’язані з неавторизованим доступом, зокрема внутрішніх користувачів, які можуть вносити зміни в дані [5].

Основні принципи інформаційної безпеки та управління даними – **конфіденційність , цілісність** і **доступність** даних – також застосовуються до хмари:

Конфіденційність: захист даних від несанкціонованого доступу та розголошення.

Цілісність: захист даних від несанкціонованих зміни, щоб їм можна було довіряти.

Доступність: забезпечення повної доступності даних, коли це необхідно.

Організації повинні враховувати безпеку даних на всіх етапах хмарних обчислень і життєвого циклу даних, від розробки, розгортання або міграції програм і систем до управління хмарним середовищем.

Хмарні технології відіграють значну роль, пропонуючи комплексні рішення для збереження та захисту інформації. Переваги безпеки хмарних даних стають очевидними в контексті їхнього широкого використання та просування в сучасному бізнесі.

Зниження ризику витоку даних. Контроль безпеки даних знижує рівень успішності кібератак. Наприклад, впровадження контролю доступу до даних ускладнює доступ зловмисників до інформації. Інші елементи керування даними, як-от шифрування, роблять дані непридатними для використання та читання, якщо зловмисники досягнуть успіху [3].

Отже, незважаючи на те, що використання хмарних технологій дозволяє компаніям забезпечити більшу гнучкість, ефективність та доступність до даних, воно також вносить певні ризики в безпеку даних. Захист даних, які зберігаються в хмарних середовищах, є складним завданням через потенційні загрози, такі як кібератаки, несанкціонований доступ та технічні помилки. Крім того, втрата

даних може призвести до серйозних наслідків для компанії, включаючи втрату довіри споживачів, штрафи за порушення нормативних вимог та фінансові втрати. Однак необхідно визнати, що використання хмарних технологій стає необхідністю для підтримки конкурентоспроможності компаній у сучасному світі. Хмарні рішення дозволяють компаніям зосередитися на своїх основних функціях, знижуючи витрати на IT-інфраструктуру та підвищуючи швидкість впровадження нових послуг та продуктів.

Література

1. What is cloud data security? Benefits and solutions URL: https://cloud.google.com/learn/what-is-cloud-data-security.

2. What is a Cloud Service? URL: https://www.citrix.com/glossary/what-is-a-cloud-service.html.

3. Cloud Data Security & Protection: Everything You Need to Know URL: http://surl.li/shzdw.

4. Кузуб М.В. Інструменти стандартизації фінансових даних. URL: https://knute.edu.ua/file/MTc=/c902b121ed3493620cf96cfa0c166fca.pdf.

5. How Data Culture Fuels Business Value in Data-Driven Organizations URL: https://www.tableau.com/learn/whitepapers/how-data-culture-fuels-business-value-in-data-driven-organizations.

6. Кузуб М.В. Інструменти стандартизації фінансових даних. Обліково аналітичне забезпечення антикризового управління підприємством / *Збірник матеріалів науково-практичної конференції*. К.: КНТЕУ, №04. 2016, с. 13 – 17.

УДК 658

Кулик В. А.,
д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту і логістики,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ВИКОРИСТАННЯ ГІГ-КОНТРАКТІВ ПІДПРИЄМСТВАМИ ІТ-СФЕРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ[1]

Розвиток цифрової економіки є пріоритетним напрямом для України, оскільки передбачає створення високотехнологічних товарів та послуг більшість із яких орієнтована на закордонного споживача та реалізація яких забезпечує поповнення державного бюджету за рахунок податків, сплачених ІТ-компаніями. До останнього часу ІТ-компанії використовували два способи співпраці зі своїми працівниками – робота у наймі та робота за договорами цивільно-правового характеру із ІТ-спеціалістами, зареєстрованими як ФОП. Кожен із зазначених способів співпраці мав переваги і недоліки. Більшість компаній та ІТ-спеціалістів надавали переваги другому способу, оскільки він дозволяв оптимізувати оподаткування для обох сторін. Така взаємодія була помічена державними органами і на законодавчому рівні було впроваджено альтернативний спосіб для оформлення співпраці між компаніями ІТ-сфери та спеціалістами – гіг-контракти [1].

Згідно з Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», гіг-контракт – це цивільно-правовий договір, за яким гіг-спеціаліст зобов'язується виконувати роботи та/або надавати послуги відповідно до завдань резидента Дія Сіті як замовника, а резидент Дія Сіті зобов'язується оплачувати виконані роботи та/або надані послуги і забезпечувати гіг-спеціалісту належні умови для виконання робіт та/або надання послуг, а також соціальні гарантії, передбачені цим законом. Гіг-спеціаліст – фізична особа, яка за гіг-контрактом є

[1] Materials prepared as part of the project «Formation of the personality development strategy in the digital educational space: Ukraine-EU. ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH». Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

підрядником та/або виконавцем.

До переваг гіг-контракту для компаній можна віднести наступні. 1. Використання гіг-контрактів дозволяє компаніям показувати реальні виплати гіг-спеціалістам, оптимізуючи розмір податкового навантаження. 2. Гіг-контракти зменшують витрати компанії на ведення кадрового та військового обліку за гіг-спеціалістом. 3. Процес взаємодії компанії з гіг-спеціалістом переведено в електронне середовище, що спрощує документообіг. Гіг-контракт надає такі переваги працівнику. 1. За працівником зберігаються соціальні гарантії (відпустки, лікарняні). 2. У гіг-контракті можуть прописуватися умови надання необхідного обладнання чи компенсацій за використання власного. 3. У цьому випадку податковим агентом є компанія, тому гіг-спеціалісту не потрібно займатися складанням та поданням звітності і сплатою податків, як у випадку з ФОП. 4. Гіг-контрактор є застрахованою особою, його стаж нараховується на загальних умовах [2].

Таким чином, гіг-контракти є дієвим інструментом оптимізації податкового навантаження ІТ-компаній, який було створено у результаті ефективної взаємодії у трикутнику «держава-компанія-працівник».

Література

1. Kulyk V.A. Development of the Simplified Taxation System in Ukraine. *Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти:* Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. 1 грудня 2023 р., Ужгород, 2023. С. 56-58.

2. Kulyk V.A. Taxation of economic activities of e-business enterprises in Ukraine: the need for a balanced approach in times of war. *Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: сучасні виклики:* збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції. 10-11 травня 2023 р., Полтава: ПУЕТ, 2023. С. 18-20.

УДК 657

Левицька С. О.,
д. е. н., професор
Осадча О. О.,
д. е. н., професор
Національний університет водного господарства та природокористування

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Розвиток суспільства пов'язаний зі стрімкими темпами цифровізації та інформатизації – невід'ємними атрибутами як повсякденного життя, так і розвитком національної економіки. Об'єктивність таких змін обумовлена глобальними трендами еволюції інформаційно-комунікаційних технологій, які активно зайшли в сферу бізнесу.

Залучення технологічних інновацій у підприємницьку діяльність має сьогодні очевидні результати, оскільки дозволяє оптимізувати собівартість виробництва, збільшити маржинальний дохід, ефективно планувати виробничі ресурси та інше. Варто зазначити, що завдяки оперативному реагуванню на запити споживачів з використанням автоматизованих програм клієнто-орієнтованого підходу вирішується низка соціально-економічних проблем (що особливо важливо для України в період масштабних воєнних дій).

Важливо зазначати, що в Україні зараз один з найбільш діджиталізованих e-commerce: у нас розповсюджена схема роботи Direct-to-Consumer, коли постачальники безпосередньо продають свою продукцію напряму споживачам без посередників. Також активно використовується соціальна комерція в соцмережах, є можливість зручно робити покупки через мобільні додатки, оплачуючи їх за допомогою ApplePay, GooglePay, мобільного банкінгу тощо.

Сьогодні в Україні популярні інтернет-магазини використовують різні бізнес-моделі, які відрізняються за характеристиками. Наприклад, дошки оголошень (OLX та Allbiz) дозволяють приватним особам та підприємствам

розміщувати свої оголошення щодо продукції. Маркетплейси (такі, як Prom.ua, Bigl.ua та Shafa.ua) забезпечують зв'язок між продавцями та покупцями, дозволяють їм проводити транзакції відповідно до встановлених правил. Супермаркети та спеціалізовані супермаркети (Rozetka, Lamoda, Kasta, Eldorado, Foxtrot та інші) продають товари від імені продавців, переважно з використанням власних товарних запасів.

Зростанню електронної комерції в Україні сприяло кілька факторів, серед яких основними є: зростаюче проникнення інтернету, в результаті чого збільшилась кількість потенційних онлайн-покупців; зміна споживчої поведінки, оскільки споживачі тепер відчувають себе більш впевнено при здійсненні покупок он-лайн, використовуючи Інтернет для дослідження продуктів перед безпосередньою їх закупівлею [1].

На відміну від офлайн-торгівлі, ринок електронної торгівлі виявився надзвичайно високо адаптивним, що забезпечило зростання кількості постійних клієнтів за рахунок їх відтоку з ринку оф-лайн-торгівлі. Управління електронною комерцією набуло досвіду функціонування під час пандемії та війни, що сприяло стабільності такого бізнесу в умовах нових криз: у 2023 році обсяг он-лайн-торгівлі зріс до 151 мільярда гривень, що на 17% вище відповідного показника 2022 року [2].

Дискусійним питанням здійснення електронної комерції є також збирання, захист та збереження персональних даних покупців. Відповідно до положень Закону України «Про електронну комерцію», учасники відносин у сфері електронної комерції зобов'язані забезпечити захист персональних даних, що стали їм відомі з електронних повідомлень під час вчинення електронних правочинів, у порядку, передбаченому Законом України "Про захист персональних даних". На жаль, Закон не передбачає чітких заходів фінансового впливу за порушення конфіденційності щодо інформації покупців /споживачів.

Для розуміння потенційних загроз та можливостей ми провели в он-лайн режимі соціальне опитування фізичних осіб – підприємців: нам надали інформацію 52 наших співвітчизники, які активно займаються торгівлею онлайн,

при цьому, 7 із них – директори комерційних он-лайн магазинів. Аналіз результатів опитування дозволив сформувати стратегію дій, засновану на сильних і слабких сторонах електронної торгівлі, а також запропонувати пріоритетні можливості, усуваючи потенційні загрози (SWOT-аналіз).

S (strengths) — сильні сторони	**W (weaknesses) — слабкі сторони**
1.збільшення обсягів продажів навіть за несприятливих умов	1.зниження рівня доходів населення
2.розширення ринків збуту	2.зниження споживчої довіри
3.мінімізація витрат на складські та логістичні операції	3.нестача ІТ-фахівців (зокрема, через міграцію та мобілізацію спеціалістів)
4.підвищення зручності на етапах здійснення покупки	4.значна вартість маркетингових інструментів для просування товару в онлайн-середовищі
5.оперативна ідентифікація потреби покупця та її вирішення	5.проблеми із захистом прав споживачів (в першу чергу, на етапах повернення товару)
6.розширення діяльності на зовнішніх	6.обмеження спілкування з покупцями
7.скорочення циклу придбання – продаж	
O (opportunities) — можливості	**T (threats) — загрози**
1.освоєння віддалених ринків	1.відсутність належних професійних навиків (зокрема, в ІТ – сфері) у продавців
2.зниження експортних бар'єрів нормативного поля	2.відсутність при підготовці асортименту необхідної інформації про ментальну культуру, традиції та вподобання покупців
3.зниження собівартості продажу	3.ціна продажу не покриває витрат на реалізацію
4.розширення видів та форм продажу товарів/послуг	4.втрата довіри покупців/споживачів через обмеженість інформації, пов'язаної з післяпродажним обслуговуванням
5.підвищення соціальної захищеності покупців	

Література

1. McLaren, K. W. Forbes marketplace: The future of e-commerce: Trends to watch in 2023. Forbes. URL: https://www.forbes.com/sites/forbesmarketplace/2023/03/21/the-future-of- e-commerce-trends-to-watch-in-2023/?sh=686182c3631e (дата звернення: 25.08.2024).

2. Statista. eCommerce–Ukraine. URL: https://www.statista.com/outlook/emo/ecommerce/ukraine (дата звернення: 25.08.2024).

3. Закон України «Про захист персональних даних». Документ 2297-VI, редакція від 27.04.2024, підстава - 3585-IX. URL: .https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text (дата звернення: 25.08.2024).

УДК 657

Лопатовський В. Г.,
к.е.н., доцент,
Богатчик Л. А.,
к.е.н., доцент,
Хмельницький національний університет

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАСВІДЧЕННЯ КОПІЙ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ОБЛІКУ

Впровадження системи електронного документування на вітчизняних підприємствах суттєво розширює сферу застосування електронних документів. Водночас, в діяльності суб'єктів господарювання трапляються випадки, коли використання оригіналу електронного документу є незручним, або обов'язковим є подання саме його копії. Обумовлене актуалізує важливість чіткого розмежування понять «оригінал електронного документу» та «копія електронного документу». Відповідно до ст. 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» (далі – Закон № 851-IV), електронним документом є «документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа» [1]. Наведене визначення дозволяє встановити умови застосування електронних документів як джерела облікової інформації, а саме: в них повинні бути розміщені всі обов'язкові реквізити, без яких електронні документи не можуть мати юридичної сили.

Відмінністю структури електронного документу від його паперового аналогу є те, що до складу обов'язкових реквізитів відноситься електронний підпис, адже лише він дозволяє ідентифікувати автора документа. Ще однією особливістю електронного документу є можливість його перетворення у візуальну форму. Так, п. 5 Закону № 851-IV встановлено, що «візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для приймання його змісту людиною» [1].

Про можливість на вимогу користувачів інформації створення паперових копій електронних документів зазначено і в Положенні про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [2]. Так, відповідно до п. 2.2 нормативного документу, якщо на підприємстві складання та зберігання первинних документів та регістрів обліку здійснюється з використанням електронних засобів обробки інформації, то суб'єкт господарювання зобов'язаний за свій рахунок провести виготовлення їх паперових копій на вимогу контрагентів, правоохоронних чи інших органів.

Чинним законодавством проведене чітке розмежування понять «оригінал електронного документу» та «копія електронного документу». Зокрема, відповідно до п. 7 Закону № 851-IV, для електронного документу його копією на папері є «візуальне подання електронного документа на папері, яке засвідчене в порядку, встановленому законодавством [1].

На думку Попової І. М. [3], вітчизняним законодавством не визначено складу обов'язкових реквізитів для копії електронного документу, а також відсутнє тлумачення того, ким та яким чином необхідно проводити засвідчення цих копій для надання їм юридичної значущості. Оскільки копія електронного документу за своєю структурою відрізняється від паперової копії, науковець [47] наголошує на необхідності законодавчого встановлення додаткових реквізитів, які дозволять встановити ідентичність електронного документу та його паперової копії. Зокрема, Попова І. М. [47] пропонує до складу додаткових реквізитів паперової копії електронного документу відносити: по-перше, відмітку, що це є копія електронного документу; по-друге, у випадку відсутності на паперовій копії обов'язково зазначити посаду та ПІБ особи, що підписала електронний документ; по-третє, при необхідності вказати особливі реквізити електронного документу, які не знайшли візуалізації в паперовій копії; по-четверте, зазначати ПІБ особи, що завірила паперову копію електронного документа.

Протилежною є думка Ковтанюка Ю., який у роботі [4] пропонує дозволити керівникам підприємств самостійно вирішувати питання щодо набору

додаткових реквізитів для надання юридичної сили паперовим копіям електронних документів, та їх перелік зазначати в такому внутрішньому нормативному документів, як Інструкція із діловодства. Науковець вважає, що за умови, якщо керівництво суб'єктів господарювання приймає рішення про побудову системи електронного документування, воно має усвідомлювати про можливу необхідність створення паперових копій електронних документів і, відповідно, прийняти на себе всі ризики, які при цьому виникають.

В цілому, проведені дослідження дозволяють констатувати, що на сьогоднішньому рівні розвитку облікових технологій перехід виключно на електронне документування є неможливим. Тому весь спектр порушених проблем, в основі яких лежить комбінування двох форм документообігу на вітчизняних підприємства (електронного та паперового) та визначення умов легітимності копій електронних та паперових документів продовжуватиме залишатись у колі дискусій науковців з цієї проблематики.

Література

1. Про електронні документи та електронний документообіг» : закон (№ 851-IV) : [прийнято Верховною Радою України 22.05.2003] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua

2. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : положення (№ 88) : [затверджено наказом Міністерства фінансів України 24.05.1995] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua

3. Попова І. М. Правове регулювання засвідчення копій електронних документів // Правова інформатика. – 2011. – № 31. – С. 43-49.

4. Ковтанюк Ю. До питання створення електронних копій електронних документів, засвідчених паперових копій електронних документів і цифрових копій паперових документів // Історико-культурна спадщина : збереження, доступ, використання : монографія / відп. ред. І. І. Тюрменко. – К. : НАУ, 2021. – С. 88-101.

УДК 657.1

Лугова О. І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Сирцева С. В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ: ОСНОВНІ ТРЕНДИ В ПРОФЕСІЙ БУХГАЛТЕРА

Сучасні керівники підприємств та бухгалтери відчувають вплив автоматизації та високотехнологічних систем на бізнес. Фактично близько 90% бухгалтерів вважають, що бухгалтерська справа переживає культурні зміни, спрямовані на впровадження новітніх технологій. Серед основних трендів цифровізації, які впливають на ведення обліку, можна виділити такі:

- роль штучного інтелекту (AI) – дозволяє дуже швидко аналізувати великі обсяги даних, підвищує продуктивність та забезпечує точність при зниженні витрат, оптимізує адміністративні завдання та бухгалтерські процеси;
- хмарна бухгалтерія – ця система дозволяє отримувати доступ до облікових даних у будь-який час і в будь-якому місці;
- автоматизований процес бухгалтерського обліку – автоматизація процесу усуває плутанину та зменшує кількість помилок, через що компанії все більше інвестують в автоматизовані бухгалтерські рішення;
- аутсорсинг бухгалтерських функцій – дозволяє підприємствам зосередитися на основній діяльності та краще використовувати свої ресурси. Це актуально не лише для малих та середніх підприємств, навіть великі компанії передають свої бухгалтерські функції зовнішнім надавачам послуг;
- аналітика даних та інструменти прогнозування – у міру того, як технології полегшують виконання певних бухгалтерських завдань, обліковці змінюють свій фокус на аналітику даних;
- консультаційні послуги – експерти прогнозують гібридний підхід, який

поєднує бухгалтерські технології та фінансові консультації;

- еволюція ролі бухгалтера – у майбутньому все більше транзакційної роботи буде автоматизовано, і бухгалтери будуть розглядатися як радники з аналізу даних та фінансових експертиз, доповнюючи свої технічні знання м'якими навичками та лідерськими якостями;
- великі дані в бухгалтерському обліку – великі дані підтримують компанії через розширені методи оцінки, надаючи бухгалтерам змогу перетворювати зібрані дані в цінні аналітичні висновки;
- інтеграція соціальних мереж – для бухгалтерів це потужний інструмент для брендингу та продажів, який підвищує популярність, демонструє їхній досвід і надає багато можливостей дізнатися більше про галузь;
- блокчейн у бухгалтерському обліку – бухгалтери отримують чіткіше уявлення про зобов’язання та доступні ресурси свого підприємства;
- онлайн-співпраця та віддалена робота – хмарне програмне забезпечення дозволяє командам, які знаходяться в різних місцях, співпрацювати та виконувати фінансові процеси з будь-якої точки світу;
- цифрова трансформація – підприємства швидше, ніж будь-коли раніше, змінюють спосіб ведення бізнесу за допомогою цифрових технологій;
- безпека даних – порушення безпеки даних є більшим ризиком, ніж будь-коли, і фінансові департаменти є однією з основних цілей кіберзлочинців;
- екологічне, соціальне та корпоративне управління (ESG) – у центрі уваги компаній, як очікується, з'являться нові регуляції, пов'язані з фінансовими звітами про кліматичні ризики та викиди парникових газів.

Професія бухгалтера має передбачати зміни у потребах бізнесу, доповнювати свій технічний досвід широким розумінням застосування існуючих та нових технологій і навичок, які вони вимагають. Бухгалтери повинні бути відкритими до змін, створених великими обсягами даних, хмарними технологіями, соціальними платформами, а також бути готовими реагувати на кіберзлочинність, цифрові послуги та штучний інтелект.

УДК 657

Ляхович Г. І.,
д.е.н., професор кафедри управління та адміністрування,
директор Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту,
Західноукраїнський національний університет

ОСОСБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ІТ-ПРОЄКТІВ

На сьогоднішній день, дедалі більше компаній переходять на проєктно-орієнтоване управління. Незалежно від сфери діяльності (торгові підприємства, медичні установи чи будівельні компанії), всі підприємства так чи інакше пов'язані з проєктною діяльністю. Розвиток професійного управління проєктами перетворило його на потужний інструмент як управління створенням нових продуктів та послуг, так і здійсненням цілеспрямованих змін у рамках окремих компаній. Останнім часом особливе поширення набули гнучкі методології управління проєктами як спосіб ефективної організації проєктної діяльності в умовах невизначеності.

Життєвий цикл – це набір фаз, які проходить проєкт, починаючи з ініціації і до завершення. Фази визначаються потребами в управлінні та контролі організаціями, які залучені до проєкту, особливостями самого проєкту та його сферою діяльності. В основному життєві цикли визначають вид робіт у кожній фазі (що має бути зроблено) та сторонні фактори (що має бути залучено). Опис їх може бути розгорнутим та загальним. Розгорнутий опис етапів необхідний для більш повного розуміння діяльності та результатів, які мають бути досягнуті на цьому етапі. Часто детальний підхід називають методологією управління проєктами. Залежно від сфери діяльності та складності проєкту використовується різний підхід до розбиття на етапи проєкту. Це можуть бути проєкти, що складаються з двох етапів (планування та реалізація) або більше, наприклад, п'яти етапів (ініціалізація, планування, виконання, контроль та моніторинг, завершення).

На законодавчому рівні не існують обмеження для вибору форми організації бухгалтерського обліку для ІТ-підприємств. Загальний аналіз факторів, що

впливають на це рішення (вимоги інвесторів, масштаб ІТ-підприємства, тривалість його функціонування на ринку, загальна стратегія діяльності), робить очевидним необхідність урахування кількох факторів одночасно при виборі оптимальної форми організації бухгалтерського обліку для конкретного випадку.

Організація бухгалтерського обліку на ІТ-підприємстві ставить перед бухгалтером завдання глибокого розуміння особливостей цієї галузі, щоб уникнути подвійного трактування операцій та некоректного їх відображення в обліку. У зв'язку з труднощами з пошуком таких кваліфікованих фахівців, відділення облікових функцій на ІТ-підприємстві часто здійснюється через аутсорсинг. При виборі аутсорсера рекомендується звертати увагу на критерії, такі як кваліфікація працівників аутсорсера та його здатність ефективно реагувати на зміни в діяльності ІТ-підприємства.

При розробці облікової політики ІТ-підприємства особливу увагу слід звертати на такі об'єкти, як: нематеріальні активи, які є одним із ключових об'єктів обліку для ІТ-підприємств; витрати майбутніх періодів та незавершене виробництво; забезпечення; доходи та витрати. Бухгалтерський облік виступає як інформаційний ресурс на кожному етапі управління ризиками ІТ-проєкту. На етапі вибору методів управління ризиком ІТ-проєкту розглядаються такі варіанти реагування на ризик: 1. Уникнення або запобігання виникненню загроз - розробка планів та збір даних про ризик. 2. Пом'якшення або зменшення – заходи для мінімізації загроз, включаючи створення резервів ресурсів, зменшення негативних наслідків ризику та балансування видів ризиків для загального зниження рівня ризику. 3. Поділ або передача ризику чи його частини іншій одиниці, такій як команда іншого ІТ-проєкту чи інший структурний підрозділ ІТ-підприємства. 4. Прийняття ризику ІТ-підприємства на певному рівні та можливо страхування від ризику.

Сфера реалізації ІТ-проєктів стрімко розвивається і потребує дослідження трансформація інформаційно-аналітичного забезпечення управління ІТ-проєктами, що зумовлює необхідність та актуальність дослідження вказаних проблем.

УДК 657

Малюга Н. М.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри
бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Русак О. П.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Обліково-аналітичне середовище розвивається швидкими темпами і в сучасних умовах представляє собою інформаційну систему, яка включає низку інструментів для цифровізації: комп'ютерні апаратні програми (BAS та аналогічні), технології обробки великих даних (Big Data), штучний інтелект, хмарні технології, аналітична система («YouControl») тощо (див. рис. 1). Їх освоєння та використання сприяє процедурі обліку й аналізу кожного етапу ведення бізнесу за завданими алгоритмами. Не применшуючи значення ступеню їх розуміння розробниками та супроводжувачами таких систем (програм) теорії та методології, слід зважати на сучасні особливості цифровізації основних об'єктів обліково-аналітичного спостереження. З-поміж основних об'єктів обліково-аналітичного спостереження є бізнес як важливий складник вітчизняної та міжнародної економіки з усіма дотичними до нього процесами.

Головною перевагою цифровізації бізнесу в обліково-аналітичному середовищі є отримання можливості для управлінців оптимізувати господарські процеси та максимізувати фінансові показники з урахуванням соціальних наслідків у режимі реального часу. Такий сучасний тренд сприяє інноваційності, зміцненню ринкової ніші через онлайн-платформи (канали), зростанню продуктивності, допомагає збільшенню прозорості бізнесу. Ключова роль у зазначеному контексті відведена обліково-аналітичному механізму, який

акумулює та генерує велику кількість даних про дії та події, які вчиняються і відбуваються у суб'єктів господарювання, що, з одного боку стає підґрунтям цифровізаційних процесів, з іншого – сприяє ефективності прийняття управлінських рішень.

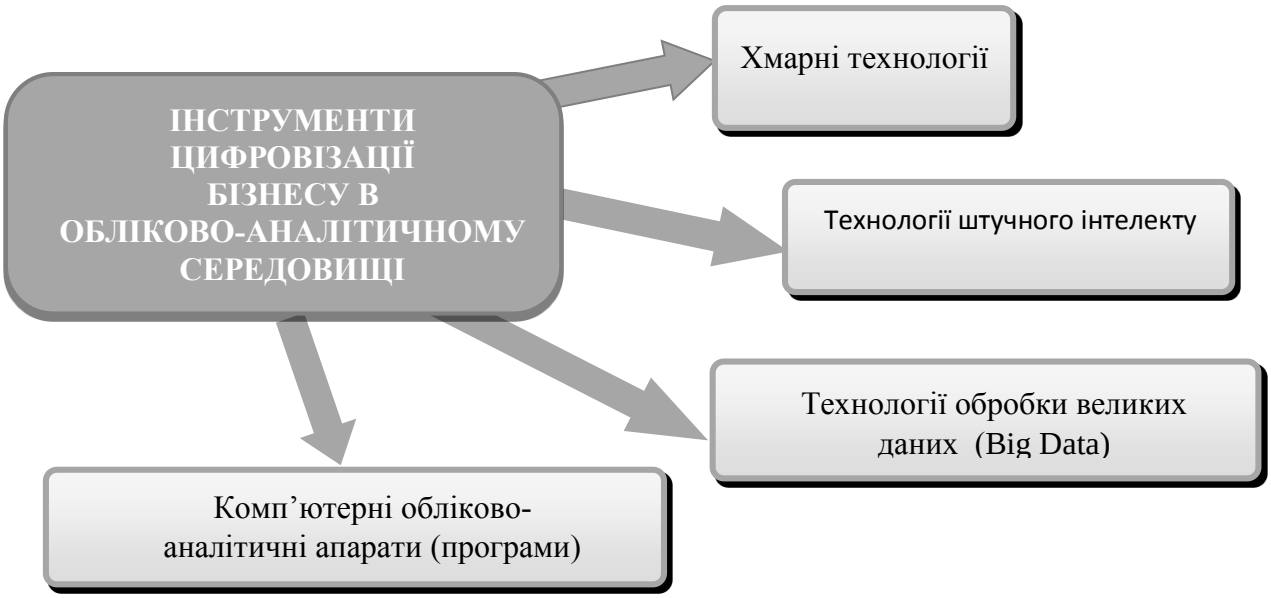

Рис. 1. Сучасні інструменти цифровізації бізнесу в обліково-аналітичному середовищі

Джерело: власна розробка авторів

Не зважаючи на позитивні сторони від впровадження цифрових інструментів в бізнесі, динаміка розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання вказує на негативні прирости їх узагальнених показників у період початку повномасштабної війни в країні (див. табл. 1).

За відомих причин у 2022 р. економічна активність вітчизняного бізнесу сповільнилася, кількість діючих суб'єктів господарювання зменшилася на 6% , загальна чисельність підприємств – на 26%, найменший спад (1 %) спостерігався лише у діяльності фізичних осіб-підприємців (ФОП). Натомість позитивними змінами за останні п'ять років характеризувався 2021 р., в якому показник загальної кількості діючих ФОП у порівнянні з 2018 р. збільшився у 8 разів (це також представлено у табл. 1). Стає зрозумілим, що найбільш адаптивними та витривалим до ризиків економічного та політичного характерів в умовах війни став малий та середній бізнес. Організатори такого бізнесу зуміли пристосуватися до нових

викликів більш швидкими темпами. Підтвердженням цьому слугують дані рис. 2, де відображена позитивна динаміка реєстрації нових (ФОП).

Таблиця 1.

Динаміка розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання

	Роки					2021 р. до 2018 р., %	2022 р. до 2018 р., %
	2018	2019	2020	2021	2022		
Кількість діючих суб'єктів господарювання, усього од.	1839672	1941701	1973652	1956320	1732576	106,3	94,2
Підприємства, усього, од	355956	380673	373897	370834	261924	104,2	73,6
% до загальної кількості суб'єктів	19,3	19,6	18,9	19,0	15,0	–	–
фізичні особи-підприємці, усього, од	1483716	1561028	1599755	11585414	1470584	у 8 р.б.	99,1
% до загальної кількості суб'єктів	80,7	80,4	81,1	81,0	84,9	–	–

Джерело: розраховано за даними державної служби статистики [1].

Варто відмітити, що у трійці ТОП-секторів нових зареєстрованих підприємців перше місце належить комп'ютерному програмуванню (19%ФОП) [3].

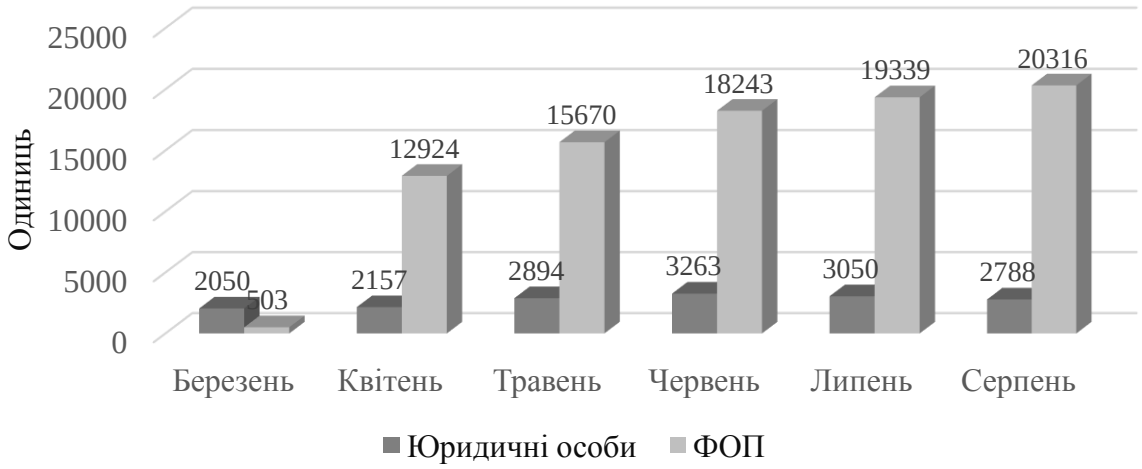

Рис. 2. Динаміка реєстрації нових суб'єктів господарювання з початку повномасштабної війни

Джерело: побудовано за даними https://business.diia.gov.ua/

Із зазначеного логічно слідує той факт, що процес цифровізації в період війни актуалізувався ще більшою мірою, виступає прискорювачем розвитку бізнесу. Зважаючи на необхідність використання основних цифрових інструментів, глобалізацію, постійні ризики та виклики в економіці, виникає необхідність у підготовці сучасних фахівців з обліку, оподаткування, аналізу та аудиту на основі мультикваліфікаційного принципу, що б забезпечило реалізацію цілей в часі. Перераховані аргументи дозволяють дійти висновку, що обліково-аналітичне середовище потребує належної підготовки фахівців науковими школами. Вбачаємо за необхідне здійснювати подальше регулювання цієї предметної області професійною спільнотою у взаємодії зі стейкхолдерами та професійними організаціями.

Подальший розвиток обліково-аналітичного середовища для управління бізнесом має бути спрямований на ще більше використання штучного інтелекту, здобутків розробників цифрових технологій та впровадження таких інструментів в методологію бухгалтерського обліку.

Література

1. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua

2. Тітарчук А. Що таке хмарні технології і як вони можуть допомогти вашому підприємству?. Портал «Дія Бізнес». 2021. URL: https://business.diia.gov.ua/cases/tehnologii/so-take-hmarni-tehnologii-i-ak-voni-mozut-dopomogti-vasomu-pidpriemstvu

3. Український бізнес в умовах війни: аналітика стану за три місяці. URL: https://business.diia.gov.ua/cases/novini/ukrainskij-biznes-v-umovah-vijni-analitika-stanu-za-3-misaci

4. Юрчук Н. П., Кіпоренко С.С.. Розвиток технологій big data в умовах цифрових трансформацій. *Агросвіт.* 2021. № 9-10. С 60-68. URL: http://www.agrosvit.info/index.php?op=1&z=3437&i=8

УДК 657

Мужевич Н.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Глобальні зміни в економічному та інформаційному просторі впливають на всі аспекти підприємницької діяльності, що вимагає новітніх підходів до обробки вхідних інформаційних потоків даних, які відбуваються в ході господарської діяльності. Усі господарські операції, які відбуваються на підприємстві, відображаються у даних бухгалтерського обліку і є основною інформаційною базою для проведення подальшої управлінської та економічної аналітичної роботи.

Трансформація управлінських процесів на основі предикативної аналітики підвищує роль бухгалтерського та управлінського обліку, як джерела прийняття управлінських рішень. Постійне зростання обсягів інформаційних даних щодо проведених господарських операцій призводить і до підвищення навантаження на працівників бухгалтерської сфери із їх фіксування та прогнозування подальшого розвитку суб'єкта господарювання [1]. Діджиталізація облікових процесів та впровадження у практичну діяльність інноваційних цифрових технологій дає можливість оперативно забезпечити потреби управління в актуальній та достовірній інформації для подальшого прийняття рішення щодо функціонування підприємства, його економічного становища у даний час та прогнозування діяльності у майбутньому.

Застосування сучасних цифрових технологій та спеціалізованих програмних продуктів є ключовим чинником ефективного функціонування суб'єктів господарювання незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності.

Погоджуємось із Грицай О., Папіш В., які зазначають «З врахуванням швидкого розвитку цифрових технологій та їх використання у світових економічних бізнес процесах питання організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві з використанням діджитал технологій є закономірною тенденцією розвитку бізнес суб'єкта» [2].

Вважаємо, що перспективними напрямками цифровізації облікових процесів виступають:

– хмарні технології;
– штучний інтелект.

Використання та впровадження у господарську діяльність, зокрема у його бухгалтерську складову, можливостей штучного інтелекту є надзвичайно актуальним питанням, оскільки це забезпечить раціональний розподіл фінансових та інших ресурсів на основі розроблених прогнозів і аналізі витрат діяльності суб'єкта.

Стів Хаскер, президент і генеральний директор Thomson Reuters аналізуючи перспективи застосування штучного інтелекту зазначає «…коли ми дивимося в майбутнє, зрозуміло одне: професіонали, які володіють штучним інтелектом, і їхні компанії випереджатимуть тих, хто протистоїть цій трансформаційній епосі» [3].

Діджиталізація у сфері бухгалтерського обліку на базі впровадження штучного інтелекту покликана замінити традиційні підходи до обробки інформації, а також забезпечити її оперативність, ефективність та достовірність. Можливості штучного інтелекту дозволяють забезпечити обробку великого масиву інформації щодо діяльності суб'єкта за відповідний період часу та здійснити прогнозоване моделювання його економічної та виробничої поведінки у часовому періоді. Така аналітична складова надає можливість менеджерам підприємства та бухгалтерській службі досліджувати економічні ризики та їх вплив на діяльність підприємства, а також приймати рішення щодо оптимізації витратної складової діяльності, як суб'єкта в цілому, так і окремих його ланок чи виробництв або видів продукції.

Процес ефективного управління вимагає від менеджменту та бухгалтерської служби систематичного збору та фіксування обліково-фінансових даних про господарські операції, залишки матеріальних та фінансових ресурсів, наявність дебіторської та кредиторської заборгованості, їх вплив на формування фінансового результату.

Таким чином, однією з основних переваг при використанні штучного інтелекту в практиці бухгалтерського, фінансового чи податкового обліку стане повна автоматизація складання фінансової та податкової звітності, що підвищить їх точність та забезпечить уникнення помилок, а також використання автоматизованих алгоритмів для формування типової документації.

На нашу думку, можливість повного забезпечення автоматизації облікових процесів за допомогою штучного інтелекту є дещо обмеженою, зокрема, це пов’язано з постійними змінами у податковому законодавстві, і тому на початкових етапах використання його у бухгалтерській практиці потребує контролю та перевірки з боку фахівців. Разом з тим, в умовах постійної зміни законодавства щодо сплати податкових платежів використання штучного інтелекту стане незамінним помічником бухгалтера, юриста та менеджера при виникненні спірних питань із контролюючими органами.

Основними перевагами впровадження та використання штучного інтелекту у системі бухгалтерського обліку є:

1) автоматизація великих обсягів даних, автоматична перевірка документів та підготовка звітів;

2) зменшення кількості помилок, що підвищить точність та надійність бухгалтерських операцій;

3) підвищення якості фінансової аналітики та управління;

4) зниження витрат на персонал бухгалтерської служби, оскільки для виконання щоденних завдань буде необхідна менша кількість працівників;

5) виявлення неправомірних дій та шахрайства (завдяки можливостям аналізу великих масивів даних, штучний інтелект може бути ефективним інструментом для виявлення фінансових шахрайств та інших неправомірних дій).

Отже, розвиток сучасних діджитал технологій та їх використання у бухгалтерському обліку знаходиться у постійному розвитку (відповідно до сучасних запитів) та пошуку підходів до оптимізації облікових процесів, а також удосконалення методів обробки бухгалтерської інформації для подальшого її використання при прийнятті власниками та управлінським персоналом ефективних рішень щодо діяльності підприємства.

Література

1. Бардаш С.В., Грабчук І.Л. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9301.
2. Грицай О., Папіш В. Розвиток інформаційних технологій в Україні та їх інтегрування у сфері бухгалтерського обліку. *Економіка та суспільство.* 2024. (61). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-88.
3. Future of Professionals Report shows rising power of GenAI to impact work. Thomson Reuters. 9 Jul 2024. URL: https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/technology/future-of-professionals-2024/.

УДК 657:004

Муравський В. В.,
д. е. н, професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ В ІНДУСТРІЇ 5.0

Новітнім етапом розвитку суспільних формацій є становлення Індустрії 5.0. Вагомою компонентою сучасного індустріально-технологічного укладу є постінформаційне суспільство, у якому важливий не тільки зміст інформації, але й методики її обробки, інтерпретації, передачі та використання для прийняття управлінських рішень варіативними внутрішніми і зовнішніми стейкхолдерами. Обґрунтовано затребуваність бухгалтерського обліку як інформаційної компоненти Індустрії 5.0, який готує та оптимізує економічну інформації відповідно до інформаційних пріоритетів користувачів.

Подальше економічне зростання пов’язане з врахуванням інформаційних пріоритетів варіативних груп стейкхолдерів, що потребує використання інноваційних методик збору усіх первинних даних, їх попередньої обробки у місцях генерування та, що найважливіше, повної інтерпретації та вироблення проєктів управлінських рішень для ефективного управління підприємствами.

Новітній етап соціально-економічного розвитку ґрунтуються на принципах Індустрії 4.0 з акцентом на взаємодію людини з новітніми технологіями. Інноваційними технологіями, розвиток яких пов'язаний зі становленням Індустрії 4.0, є: штучний інтелект, блокчейн, віртуальна і доповнена реальність, Інтернет речей, цифрові двійники, аеровізуальний моніторинг тощо. Ці ж технології з новими способами їх використання задля забезпечення інформаційних пріоритетів стейкхолдерів є базою новітньої генерації технологічного розвитку людства. Людиноцентризм є основним лейтмотивом більшості напрямів розвитку бухгалтерського обліку в Індустрії 5.0. Найбільш кардинальна відмінність Індустрії 5.0 від попередніх поколінь

соціально-економічного розвитку полягає у масштабованості обробки, передачі та інтерпретації облікової інформації. В постінформаційному суспільстві інформаційні трансформації, що відбуваються на рівні підприємства, екстраполюються на об'єднання суб'єктів господарювання, окремі галузі економіки, міста, регіони та, навіть, країни. В такому випадку бухгалтерський облік стає інформаційним посередником між мікро- та макро-рівнями.

В Індустрії 5.0 зростає важливість бухгалтерського обліку як найбільш важливого джерела інформації про діяльність підприємств та первинного елементу контролю за фінансово-господарськими процесами у сучасному постінформаційному суспільстві. На бухгалтерський облік здійснюють вплив десять принципових положень Індустрії 5.0, які полягають у: інтелектуальному урядуванні та самоуправлінні, децентралізації, безпеці підприємств, людиноцентризму та цінності людського капіталу, сталому розвитку малих та середніх підприємств, тотальності інновацій та Deep Tech, стійкості екосистем, циркулярній економіці, соціальній орієнтації, ESG звітності. Основними перевагами становлення концепції Індустрії 5.0 у частині розвитку бухгалтерського обліку є: інтенсифікація економіки; особистісне зростання; децентралізація управління та саморегулювання; забезпечення урбаністичного комфорту; якісне отримання адміністративних послуг; екологічний, соціальний захист та кібернетично-військова безпека громадян.

У діяльності підприємств в постінформаційному суспільстві відбуваються інформаційні трансформації, які можуть значно масштабуватися до рівня окремих галузей чи територіальних об'єднань. В такому випадку бухгалтерський облік з використанням інноваційних комп'ютерно-комунікаційних технологій стає інформаційним посередником між мікро- та макро-рівнями суспільного розвитку. Як наслідок, подальшого дослідження потребують перспективні напрямки трансформації бухгалтерського обліку різних галузей економіки в умовах становлення Індустрії 5.0, а також з'ясування впливу особливостей застосування інноваційних комп'ютерно-комунікаційних технологій на облікову теорію та практику.

УДК 657

Назарова І. Я.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Новий інформаційний етап економічних відносин характеризується широкими можливостями передачі чи приймання інформації, розширенням поля діяльності бізнесових одиниць, збільшенням швидкодії та спрощенням інформаційного обміну. Особливо актуальною стала зміна формату оформлення взаємовідносин, зокрема документування, через використання електронної форми документів. Це зумовило трансформацію документування як елемента методу бухгалтерського обліку. Документ як основна складова ведення обліку залишається й надалі. Проте здійснюється перехід від документа з матеріальною основою до нематеріального – цифрового (електронного) документа.

Сутність електронного документа визначена ще у 2003 році в Законі України «Про електронні документи та електронний документообіг» як документа, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа [1]. Проте у даний час, таке визначення не враховує значного технічного прориву, потреби і особливостей юридичного визнання електронних документів, нових реалій розвитку та інформаційного забезпечення бізнесу. Тому, на нашу думку, для глибшого розуміння сутності електронного документування слід використовувати такі оновлені поняття: «електронний документ», «цифровий документ» та «електронно-цифровий підтверджуючий документ» [2].

Найперше необхідно виділити визначальні ознаки таких документів. Основними характеристиками електронних документів є: електронна (цифрова) форма; матеріальна форма зберігання на цифровому носії; наявність

обов’язкових реквізитів у електронному оригіналі; наявність оригіналу документа у формі єдиного об’єднаного файлу, що зберігається у суб’єкта господарювання; підтвердження легітимності кваліфікованим електронним підписом; можливість відтворення копії на паперовому носії у сприйнятливій для людини формі за допомогою спеціального програмного забезпечення.

У свою чергу, визначальними атрибутами цифрового документа є: електронна (цифрова) форма; відсутність матеріальної форми зберігання (інформація доступна лише при зверненні до віддалених серверів чи хмарного середовища); розподілені обов’язкові реквізити оригіналу; оригінал зберігається у децентралізованих реєстрах у формі розподілених даних; підтвердження легітимності за допомогою коду-ідентифікатора з доступом до оригіналу у електронному реєстрі; можливість відтворення копії на паперовому носії з обов’язковими реквізитами у сприйнятливій для людини формі за допомогою звернення до електронного реєстру.

Виходячи із вище перелічених істотних характеристик можна трактувати електронний документ як документ, дані якого фіксуються за допомогою електронних засобів на матеріальних носіях у формі єдиного файлу, що можуть бути відтворені у доступній для сприйняття формі і підтверджуються кваліфікованим електронним підписом. Водночас, цифровим є документ, дані якого зберігаються за допомогою електронних засобів в одному або кількох відокремлених місцях, об’єднуючись та візуалізуючись при зверненні до документа й підтверджуються кодом-ідентифікатором з доступом до оригіналу в електронному реєстрі.

Електронні та цифрові документи на етапі їх юридичного визнання трансформуються у електронно-цифрові підтверджуючі документи. Електронно-цифровими підтверджуючими документами є електроні чи цифрові документи, що можуть бути візуалізовані на паперовому чи інших носіях, а також відображені в електронному вигляді на технічних пристроях без значної втрати інформаційного наповнення з можливістю їх ідентифікації та підтвердження справжності й цілісності.

Ідентифікацію й підтвердження справжності таких документів, на нашу думку, слід здійснювати за допомогою коду-ідентифікатора з доступом до оригіналу в електронному реєстрі чи накладених кваліфікованих електронних підписів, в тому числі у формі печатки. Причому печатка має бути відновлена як обов'язковий реквізит, оскільки вона є своєрідним ідентифікатором підприємства і дозволяє відокремити документи, підписані заради особистих інтересів, від документів, оформлених від імені суб'єкта господарювання-юридичної особи. Разом з тим, вважаємо, що зі зміною системи документування самі документи та їх реквізити, зокрема печатка, мають відрізнятися від того формату, у якому вони існували раніше. Оскільки зараз документування переходить у електронний формат, печатка теж має бути лише електронною. За таких умов печатку необхідно згенерувати з можливістю цифрового доступу до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Візуалізація такої електронної печатки може здійснюватися у вигляді QR-коду, сканування якого дозволить здійснити прямий перехід до публічних реєстраційних даних підприємства у ЄДРПОУ, що значно полегшить перевірку даних документів. Така електронна печатка має проставлятися в усіх підтверджуючих документах за допомогою електронного цифрового реквізиту «електронна печатка» і бути захищеною від несанкціонованого використання й копіювання (наприклад електронними мітками даних).

Література

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text.

2. Nazarova, Iryna. Electronic Document In The Context Of International Economic And Legal Framework. *Journal of European Economy*, [S.l.], v. 22, n. 1, p. 32-47, apr. 2023. ISSN 2519-4089. DOI: https://doi.org/10.35774/jee2023.01.031.

УДК 37.014.542:004.9

Осмятченко В.О.,
д. е. н., професор, професор кафедри статистики та економічного аналізу,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Модератор освітніх проектів SAP у TG.Consulting

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ: ІНТЕГРАЦІЯ, РОЗВИТОК ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

З початком військової агресії проти України у 2014 році, яка переросла у повномасштабний конфлікт 24 лютого 2022 року, стало актуальним питання заміни російського програмного забезпечення в державних установах, бізнесі та закладах освіти. Навчальні заклади повинні адаптувати освітній процес підготовки фахівців до сучасних вимог, відмовляючись від застарілих чи підсанкційних програмних продуктів, які більше не використовуються або не будуть використовуватися на українських підприємствах.

Впровадження інформаційних систем у заклади освіти має не менш складний і об'ємний процес, ніж автоматизація бізнес-процесів в організаціях.

Одним із рішень для автоматизації обліку є німецький програмний продукт SAP Business One і низка конфігурацій від Української компанії «TG.Consulting» (офіційний партнер SAP в Україні). Спираючись на досвід впровадження цієї інформаційної системи в освітній процес, можна виділити основні етапи цього процесу.

Дослідження. На цьому етапі проводиться аналіз поточного стану інформаційних технологій у закладі освіти, зокрема: оцінка матеріально-технічної бази; огляд наявного програмного забезпечення та визначення його відповідності сучасним вимогам, включаючи адаптацію до українських нормативно-правових актів; перевірка можливості масштабування, доступність методичної підтримки, використання хмарних технологій та мобільних рішень; оцінка навчально-методичного забезпечення та кваліфікації ІТ-фахівців та викладачів; анкетування студентів для визначення поточного стану навчання

інформаційним технологіям.

Підготовчий етап. До цього етапу належать: зустрічі зі студентами та викладачами для ознайомлення з функціоналом програмного продукту; укладання угод про співпрацю з розробниками програмного забезпечення; проведення ознайомчих семінарів та тренінгів для викладачів з метою підвищення кваліфікації; тестування викладачів та сертифікація їх за програмним продуктом.

Впровадження програмного продукту. Цей етап включає безпосереднє встановлення програмного забезпечення в навчальному закладі або використання хмарної інфраструктури. У хмарному середовищі програмний комплекс підтримується розробниками, що дозволяє організувати процес навчання незалежно від фізичного розташування учасників.

Заключний етап. Це перевірка результатів впровадження через анкетування викладачів і студентів, аналіз задоволеності отриманими компетенціями, оцінка якості автоматизації освітніх процесів і можливостей для подальшого розвитку навчальних програм.

Цей підхід дає можливість закладам освіти швидко й ефективно впровадити новітні інформаційні технології, адаптовані до сучасних умов, і забезпечити студентам доступ до передових інструментів для професійного розвитку.

Впровадження інформаційних технологій у навчальний процес має значні переваги для підвищення ефективності освіти та підготовки студентів до реальних викликів у професійній діяльності. Поєднання різних форм навчання, постійна підтримка від бізнес-партнерів та гнучкість програмного середовища SAP Business One від компанії «TG.Consulting» дозволяють не тільки глибше засвоювати матеріал, але й створюють умови для підвищення рівня компетенцій студентів, що сприятиме їх подальшій успішній кар’єрі.

Література

1. Биков В.Ю. (2009). Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. – Київ: Атіка. – 684 с.

2. Жалдак М.І., Морзе Н.В., Триус Ю.В. (2017). Інформаційно-комунікаційні технології в освіті: Навчальний посібник. – Київ: Вид-во "Освіта". – 256 с.

3. Морзе Н.В., Вембер В.І. (2020). Інформаційні технології в навчальному процесі: сучасні підходи. – Київ: КНУ ім. Т. Шевченка. – 320 с.

4. Осмятченко В.О. (2010). Бухгалтерський облік в умовах застосування інформаційних технологій: монографія. – Київ: КНЕУ. – 552 с.

5. Коломієць А.М., Овчарук О.В. (2019). Використання інформаційних технологій у сучасній педагогічній діяльності. – Харків: ХНУ. – 180 с.

6. Швачич Г.Г., Толстой В.В., Петречук Л.М., Іващенко Ю.С. (2017). Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. – Дніпро: НМетАУ. – 230 с.

УДК 657

Панасюк В. М.,
д.е.н, професор, професор кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ДРАЙВЕР ЗМІН У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Цифровізація стрімко змінює вектори руху бухгалтерського обліку, стаючи потужним двигуном інновацій та ефективності. Вона докорінно трансформує традиційні підходи до ведення обліку, автоматизуючи рутинні завдання, зменшуючи людські помилки та прискорюючи процеси обробки інформації.

Завдяки цифровим технологіям бухгалтери отримують доступ до більш точних і своєчасних даних, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення та підвищувати прозорість фінансової діяльності. У цьому новому середовищі зростає попит на спеціалістів, які вміють поєднувати глибокі знання бухгалтерського обліку з високими технічними навичками, щоб максимально використати можливості цифровізації.

Цифровізація бухгалтерського обліку – це процес інтеграції сучасних цифрових технологій в обліковий процес та використання удосконалених методів і аналітичних інструментів для покращення якості збору, узагальнення, систематизації, аналізу великих обсягів даних, їх обробки і контролю, а також створення єдиної інформаційної системи для потреб управління компанією [1, с. 177].

Цифровізація бухгалтерського обліку передбачає перехід від аналогових процесів до цифрових, включаючи впровадження електронного обліку, зберігання даних у хмарних сервісах, застосування електронних документів та інших цифрових рішень. Загалом використання цифрових технологій може

містити як електронні, так і інші системи для автоматизації інформації, що обробляється [2, с. 97].

Цифрові технології в бухгалтерському обліку охоплюють такі напрями: електронний документообіг, електронний підпис, великі дані та аналітика, оптичне розпізнавання, блокчейн, цифрові двійники, смарт-простір та автоматизація бізнес-процесів. Цифровізація змінила підхід до обробки інформації, оскільки паперові носії швидко втрачають свою актуальність, а електронний формат стає основним способом представлення даних [1, с. 177].

Метою цифровізації є підвищення ефективності, точність та швидкість процесів через інтеграцію сучасних технологій, автоматизацію завдань і оптимізацію ресурсів.

Цифровий бухгалтерський облік підтримується програмними продуктами, такими як «BAS Бухгалтерія» та іншими подібними програмами. Інтеграція «BAS Бухгалтерія» з CRM (управління відносинами з клієнтами) відкриває нові можливості в управлінні та бухгалтерії. Практичне використання цих інструментів спрощує процеси ведення бухгалтерського та податкового обліку завдяки автоматизації деяких завдань, таких як формування документообігу, бухгалтерських проводок, звітних форм і реєстрів.

Найчастіше в бухгалтерському обліку використовуються такі цифрові технології:

- облікова система (ERP): застосовується для ведення бухгалтерських записів та формування облікових регістрів, збираючи та структуруючи інформацію про господарську діяльність компанії, ERP-системи, такі як SAP, Oracle, 1С, QuickBooks;
- електронні довідково-інформаційні системи: інструменти для доступу до необхідної інформації;
- система Host-to-Host: єдине середовище для поєднання банківських систем та систем клієнта для надання банківських сервісів;

- системи управління базами даних: комплекси програмних і мовних засобів для створення, ведення та спільного використання баз даних багатьма користувачами;
- система подання звітності електронними каналами зв'язку: використовується для подання документів у контролюючі органи;
- послуги електронного обміну документами: інструменти для обміну документами між учасниками бізнесу;
- OLAP-система: система аналітичної обробки даних для підготовки звітів, побудови прогностичних сценаріїв та виконання статистичних розрахунків на базі великих і складних інформаційних масивів;
- аналітичні інструменти: бізнес-аналітика і звітність, включаючи BI-системи, такі як Tableau і Power BI [1, с. 178].

Основні переваги цифрової трансформації бухгалтерського обліку та аудиту включають:

- ефективність – автоматизація рутинних процесів зменшує час на обробку даних і підготовку звітності, підвищуючи продуктивність;
- точність – цифрові системи мінімізують помилки, забезпечуючи більш надійний облік і звітність;
- доступність – онлайн-доступ до систем дозволяє працювати з будь-якого місця та полегшує обмін даними;
- аналітика – розширені можливості аналізу даних і генерації звітів сприяють ухваленню обґрунтованих рішень;
- зниження витрат – автоматизація зменшує витрати на бухгалтерські послуги та аудит, звільняючи ресурси для важливіших завдань [3].

Вважається, що серед багатьох цифрових інновацій штучний інтелект має значний вплив на бухгалтерський облік. Дослідники зазначають, що здатність штучного інтелекту виявляти закономірності у великих масивах бухгалтерських даних може сприяти прийняттю рішень компаніями, водночас надаючи цінну інформацію зацікавленим сторонам, які здійснюють фінансовий аналіз [4].

Отже, у сучасному бухгалтерському обліку цифрові технології відіграють ключову роль, забезпечуючи автоматизацію, точність та ефективність управлінських процесів. Використання облікових систем, електронного документообігу, аналітичних інструментів і систем управління базами даних значно підвищує якість збору, обробки та аналізу інформації, що сприяє кращому прийняттю рішень і конкурентоспроможності компанії на ринку. Інтеграція різних цифрових рішень дозволяє оптимізувати роботу, скоротити витрати та мінімізувати ризики, що робить цифровізацію невід'ємною частиною сучасного бухгалтерського обліку.

Література

1. Довбуш А. В., Белова І. М. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. *Інноваційна економіка*. 2023. Вип. 2 (94). – С. 176–181.
2. Жиглей І. В., Лайчук С. М., Поліщук, І. Р. Використання інформаційних технологій у бухгалтерському обліку. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. Вип. 1 (107). – С. 95–102.
3. Онешко С. В., Дроздова О. Г., Іванова Н. А. Щодо зростання інформаційного потенціалу цифрового економічного простору: модернізація бухгалтерського обліку та аудиту в Україні. *Академічні візії.* 2023. Вип. 21. URL: http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8143112
4. Павлова Г. Є., Приходько І. П., Юрченко С. В. Оцифровізація бухгалтерського обліку для потреб сучасного бізнесу. *Ефективна економіка.* 2024. № 5. URL: http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.5.7

УДК 657

Пелех У. В.,
к.е.н, доцент кафедри обліку і аудиту,
Тенюх З. І.,
к.е.н, доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка

КОМПЕТЕНЦІЇ МУЛЬТИКВАЛІФІКОВАНОГО БУХГАЛТЕРА В СУСПІЛЬСТВІ ІНДУСТРІЇ 5.0

У контексті стрімкого розвитку цифрових технологій та переходу до Індустрії 5.0 бухгалтерський облік зазнає суттєвих трансформацій. Незважаючи на прогнози щодо витіснення ролі сучасних фахівців з обліку в умовах формування Індустрії 4.0, професія бухгалтера не зникла, а еволюціонувала. Автоматизація рутинних процедур та впровадження інноваційних комп'ютерних технологій змістили фокус діяльності з обліку на інтерпретацію даних, стратегічне планування та оптимізацію фінансово-господарських процесів. Актуальність дослідження компетенцій мультикваліфікованого бухгалтера в суспільстві Індустрії 5.0 зумовлена необхідністю визначення ключових навиків та знань, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків у цифровому середовищі.

На відміну від суспільства Індустрії 4.0, яке зосереджене на автоматизації людської праці, штучному інтелекті та максимізації економічної вигоди, суспільство Індустрії 5.0 орієнтоване на інтеграцію людських, технологічних, соціальних і екологічних аспектів у виробничі процеси. Європейська комісія бачить Індустрію 5.0 як шлях до підвищення стійкості та адаптивності промисловості, акцентуючи увагу на соціальній відповідальності [1].

Індустрія 5.0 базується на людиноцентричному підході, створюючи середовище, де технології допомагають, а не замінюють людину [2]. Як результат змінюється роль бухгалтера: від виконавця рутинних операцій до аналітика та стратега; спеціаліста, що інтерпретує облікові дані та надає

рекомендації для прийняття управлінських рішень; фахівця, зі знаннями інформаційних технологій та їх застосування в обліку. Таким чином з'являється новий мультикваліфікований бухгалтер – фахівець, який володіє не лише традиційними навиками у сфері обліку, але й широким спектром компетенцій у інших (суміжних) галузях, таких як: інформаційні технології, аналітика даних, фінансове планування, управління ризиками, комунікація та бізнес-консалтинг.

Для оцінки здібностей у тій чи іншій сфері діяльності використовують «жорсткі» (hard skills), так звані професійні навики, та «м'які» навики (soft skills), ситуативні вміння, знання, риси характеру, які формуються під впливом виховання, життєвого досвіду і т.д. Співвідношення тих чи інших навиків залежить від професії та посади. За оцінками вчених та фахівців-практиків [3; 4; 5] бухгалтерам, як фахівцям своєї справи, необхідно володіти рівною мірою обидвома групами цих навиків.

Виокремимо основні (ключові) компетенції мультикваліфікованого бухгалтера в суспільстві Індустрії 5.0 за групами:

1. Професійні навики (hard skills):

✓ цифрова грамотність (робота з сучасними бухгалтерськими програмними продуктами та EPR-системами; використання хмарних технологій для зберігання та обробки інформації; застосування штучного інтелекту; розуміння алгоритмів машинного навчання; використання блокчейн-технологій; захист облікової інформації від кіберзагроз);

✓ аналітичне та критичне мислення (вміння працювати з великими обсягами даних; застосування інструментів бізнес-аналітики та візуалізації даних, здатність виявляти відхилення та ризики на основі аналізу облікової інформації);

✓ міждисциплінарні знання (знання основ управління, фінансів IT, права; навики бізнес-консультування; розуміння галузевої специфіки бізнесу).

2. Особистісні навики (soft skills):

✓ адаптивність та гнучкість (готовність освоювати нові знання; уміння працювати в умовах невизначеності та високої мінливості; здатність

адаптуватися до організаційних та технологічних змін; проактивний підхід до професійного розвитку);

- ✓ ефективна комунікація та навики роботи в команді (вміння ефективно комунікувати зі суміжними спеціалістами; навики презентації облікової інформації різним користувачам; навики роботи в міжфункціональних командах);
- ✓ інноваційність та креативне мислення (здатність оптимізувати процеси шляхом застосування в обліковій практиці цифрових технологій; застосування креативного підходу до вирішення складних облікових завдань);
- ✓ етичне лідерство та соціальна відповідальність (розуміння етичних аспектів використання цифрових технологій; здатність приймати етично-обґрунтовані рішення в складних ситуаціях; знання принципів корпоративної соціальної відповідальності).

Володіння цими компетенціями та їх розвиток дозволить мультикваліфікованому бухгалтеру ефективно виконувати свої обов'язки, забезпечуючи високу особисту цінність для компанії в суспільстві Індустрії 5.0. Варто зауважити, що така багатозадачність бухгалтера в сучасному світі має як переваги, так і створює додаткові виклики для його професійного та особистісного зростання, тому, на нашу думку, важливо оцінювати цей вплив.

Трансформація професії бухгалтера в умовах Індустрії 5.0 вимагає розвитку мультикваліфікованого фахівця, який поєднує професійні та особистісні навички. Ключовими компетенціями стають цифрова грамотність, аналітичне мислення, адаптивність та етичне лідерство. Успіх у професії залежить від здатності інтегрувати міждисциплінарні знання, ефективно використовувати новітні технології та забезпечувати стратегічну підтримку бізнесу в умовах зростаючої уваги до соціальної відповідальності.

Література

1. Industrial research and innovation. Industry 5.0. European Commission. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/industrial-research-and-innovation/industry-50_en (дата звернення 07.09.2024)

2. Яшук Ірина. Індустрія 5.0: зміна парадигми в промисловому секторі – людина в центрі уваги. *Дзеркало тижня*. 07 липня 2023. URL: https://zn.ua/ukr/TECHNOLOGIES/industrija-50-zmina-paradihmi-v-promislovomu-sektori-ljudina-v-tsentri-uvahi.html (дата звернення 07.09.2024)

3. Лісовська Олена. Soft and hard skills: що важливіше. Розповідь одного рекрутера. URL: https://www.globallogic.com/ua/insights/blogs/soft-hard-skills-what-important/ (дата звернення 07.09.2024)

4. Самолюк Н.М. Soft та hard skills на ринку праці: сутність та складові. *Вісник НУГВП.* Серія «Економічні науки». Вип. 4 (96). 2021. С. 275-294. URL: http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/23634 (дата звернення 07.09.2024)

5. Hard skills: що це таке, приклади навичок для різних професій та різниця із soft skills. URL: https://firtka.if.ua/blog/view/hard-skills-shcho-tse-take-prikladi-navichok-dlia-riznikh-profesii-ta-riznitsia-iz-soft-skills (дата звернення 07.09.2024)

УДК 657:004.738.5:658

Пилипенко А. А.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і бізнес-консалтингу,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

РОЗВИТОК ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасні умови ведення бізнесу характеризуються динамічністю та багатогранністю, що формує ряд особливостей господарювання, які повинні враховуватись системою обліку, проте часто виходять за межі його загальноприйнятих стандартів. Серед таких особливостей в умовах четвертої промислової революції виділяють цифровізацію та автоматизацію (без впровадження цифрових інструментів, як-от штучний інтелект, машинне навчання, блокчейн, стає важкою оптимізація бізнес-процесів), глобалізацію (розвиток інформаційних технологій сприяв поширенню логістичних можливостей і підвищенню прозорості облікових даних), посилення конкуренції (нові технології збільшують кількість стейкхолдерів і рівень інноваційності продукції), акцент на соціальну відповідальність та сталий розвиток (важливість екологічних, соціальних і управлінських аспектів у звітності ESG), а також увагу до кібербезпеки (посилення вимог до захисту даних, зокрема згідно з GDPR).

Зазначені особливості суттєво впливають на організацію обліково-інформаційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання в цифровій економіці. Організацію такого забезпечення можна обмежити залученням нових елементів до методу обліку, що враховують особливості нового бізнесу. Наприклад, автоматизація вимагає інтеграції цифрових технологій в облікові процеси, таких як ERP-системи, блокчейн для обліку трансакцій, гібридні облікові системи. Важливим етапом буде визначення ролей виконавців, оскільки бухгалтерська служба не зможе самостійно реалізувати всі нові функції. Розвиток цифрових інструментів вимагатиме співпраці між фінансовими і IT-

фахівцями. Роль облікових даних також змінюється, вони перетворюються з інформаційного ресурсу на актив, що створює додану вартість. Водночас не вистачає методичних підходів для відображення таких активів у звітності. Отже підсилення вимог до якості облікової інформації, до розширення її аналітичності та до охоплення нею нових типів економічних об'єктів змінює параметри організації бухгалтерського обліку, який в умовах цифрової економіки потребує більшої інтегрованості з менеджментом, що досягається розглядом обліку як елементу корпоративної архітектури, описаної згідно якогось стандарту.

Наукова думка накопичила багато методів і стандартів створення бізнес-архітектури підприємства. Першою та найбільш обширною була модель Дж. Захмана, яка акцентувала увагу на моделюванні даних і їх розподілі між концептуальним та технологічним рівнями. Більшість досліджень з організації обліку не враховували цю модель, хоча її використання могло б допомогти забезпечити задоволення інформаційних потреб користувачів. Її розвитком стали методології TOGAF та BIZBOK, що містять концепт «інформації» як ключовий елемент. Їх перевагою є підтримка процесів створення цінності на підприємстві, що відображається у моделі інтегрованої звітності. Модель корпоративної архітектури також охоплює всі елементи, необхідні для формування, наприклад, звіту про управління. Прийняття підходу щодо застосування моделей корпоративної архітектури за для покращення параметрів організації обліково-інформаційного забезпечення менеджменту пов'язано з постійним вирішенням останнім питання реалізації стратегічного вибору та підтримки цього процесу за допомогою обліку. Сучасні дослідники визнають існування стратегічного обліку, хоча його зміст інтерпретується по-різному. Облік починає забезпечувати не лише консолідацію інформації про господарські операції, але й формування прогнозів і перспективної інформації. Завдяки технічним засобам підтримки прийняття рішень, аналітичні можливості облікових даних значно зростають. Поширюється використання розширеної аналітики, яка включає машинне навчання та штучний інтелект для отримання нових інсайтів. Це потребує структуризації даних, яку часто не передбачає традиційний облік.

Включення обліку до архітектурної моделі підприємства допомагає пов'язати робочий план рахунків з ключовими аспектами стратегічного вибору та прийнятими оперативними рішеннями. Також стає популярною парадигма «self-serve analytics», де користувачі самостійно створюють аналітичну звітність. Архітектурне моделювання допомагає інтегрувати таку аналітику з основними бізнес-процесами та спроможностями підприємства.

Цифрова трансформація та результати четвертої промислової революції самі по собі оказують вплив на організацію обліку, спричиняючи потребу застосування специфічних для суб'єктів цифрової економіки інструментів обліку і аналізу. Так, зміна поведінки споживача потребує більш деталізованого обліку та аналітики доходів і витрат, що реалізується більш тісною інтеграцією з CRM-системами через розгортання відповідної корпоративної архітектури. Орієнтація бізнесу на ESG стандарти потребує удосконалення класифікацій екологічних та соціальних витрат, разом з розвитком моделей відображення відповідних соціально-відповідальних ініціатив. Посилення вимог до кібербезпеки актуалізує питання залучення до компьютерних облікових систем підсистем шифрування даних та інструментів управління доступом. Застосування таких інструментів не є питанням організації збирання консолідованої обліково-аналітичної інформації, проте безпосередньо впливає на швидкість та оперативність процесів консолідації. Тут слід звернути увагу, що вирішення проблеми конфіденційності та безпеки облікових даних може вирішуватися розробкою політик кібербезпеки, які мають інтегруватися з управлінською обліковою політикою. При цьому відразу виникає проблема недостатньої підготовки кадрів, яка на організаційному рівні вирішується розробкою програм навчання та підвищення кваліфікації. Більш того, на відміну від загальноприйнятих підходів такі програми мають враховувати розподіл ролей облікової системи між організаційними підрозділами.

Реалізація подібних змін щодо розширення функціональності обліку або щодо впровадження нових варіантів інформаційно-аналітичного забезпечення менеджменту вимагає відповідного розширення функцій бухгалтерської служби.

Проте тут постає питання щодо того, хто на підприємстві буде реалізовувати ці додаткові функції, адже це не традиційне завдання бухгалтерії. Це викликає дискусії про роль бухгалтерів, їх зарплатню та відносини з керівництвом. Частково ці питання вирішуються через належну корпоративну культуру, але також доцільно розробити організаційно-рольову модель підприємства. Облік може бути частиною бізнес-процесів, які виконують різні структурні підрозділи. Це також допомагає уникнути дублювання інформації через побудову карт бізнес-здібностей, які можна реалізувати за допомогою no-code платформ.

Зроблений акцент на розвиток інструментальної складову організаційного процесу потребує використання нових та оновлення існуючих принципів реалізації обліково-інформаційного процесу. До складу таких принципів слід віднести принципу цифрової інтегрованості (реалізує вимогу повної інтеграцій облікових процесів з цифровими платформами), комплаєнсу (в рамках вимоги автоматизованого моніторингу змін вимог та адаптації системи обліку), прозорості (забезпечує транспарентність облікових даних через розвиток технологічного підґрунтя, зокрема блокчейн-технологій), клієнтоорієнтованість (поширення розуміння обліку як сервісної функції, що реалізує запити бізнес-системи більш високого рівня), інтегрованості (облікова система має реалізовувати в рамках архітектури бізнес-процесів, а точніше виступати складовою корпоративній архітектурі підприємства). При використанні цих принципів слід розрізняти організацію обліково-інформаційного забезпечення управління функціонуванням та управління розвитком підприємств. Відмінності полягатимуть перш за все в меті та фокусі організаційного процесу. Якщо забезпечення функціонування орієнтується на збирання інформації щодо поточних господарських операцій та оперативне управління бізнес-процесами, то облікова підтримка процесів розвитку вимагає розширення обсягів прогнозної інформації, залучення в обліковий процес інструментів предиктивної аналітики, відстеження інноваційних витрат тощо. Відмінності в часових горизонтах також відбиваються на параметрах організації облікового процесу, перш за все через більший часовий горизонт та глибшу інтеграцію з стратегічним процесом.

УДК 657.37

Пилипенко Л. М.,
д.е.н., професор, директор Інституту адміністрування,
державного управління та професійного розвитку,
Національний університет «Львівська політехніка»
Тивончук О. І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сьогодні корпоративна фінансова звітність зазнає суттєвих, можливо навіть революційних, динамічних змін. Процеси глобалізації, зростаючі вимоги до компаній розкривати не лише фінансову, але й нефінансову інформацію зумовили необхідність стандартизації на глобальному рівні звітності зі сталого розвитку як складової частини загального комплекту фінансової звітності суб'єктів господарювання, результатом чого стало прийняття Фондом IFRS у 2023 р. перших міжнародних стандартів IFRS S1 та IFRS S2. Розвиток інформаційних технологій, зі свого боку, призвів до появи нового формату звітування – цифрової фінансової звітності, тобто звітності на основі таксономії, де дані представлені у доступному для зчитування комп'ютером структурованому форматі (XBRL, iXBRL та інших).

Таксономії XBRL з'явились ще на початку 2000-х років для полегшення обміну бізнес-інформацією через різні платформи й додатки. Перша Таксономія фінансової бухгалтерської звітності відповідно до МСФЗ вийшла у 2008 р. і з того часу щорічно оновлюється з урахуванням відповідних змін у стандартах [1]. В Україні Таксономія UA XBRL МСФЗ була розроблена і оприлюднена у 2018 р., а чинні її версії опубліковані на офіційних веб-сайтах Міністерства фінансів України, НБУ та інших регуляторних органів.

Цифрова фінансова звітність стала обов'язковою у більшості економічно розвинутих країнах світу, а її відсутність спричинює ризик зменшення іноземних інвестицій та підвищення вартості капіталу для бізнесу. Таку звітність

зобов'язані представляти понад 90% компаній, акції яких котуються на фондових [2].

Менше ніж за рік після введення в дію стандартів IFRS S1 та IFRS S2 – у квітні 2024 р. Рада з міжнародних стандартів звітності зі сталого розвитку (ISSB) оприлюднила Таксономію розкриття інформації зі сталого розвитку IFRS (Таксономія ISSB) [3]. Фонд IFRS також здійснює підтримку Таксономії SASB, яку можна використовувати для структурування інформації зі сталого розвитку, що її подають відповідно до галузевих стандартів SASB, згідно зі стандартами IFRS S1 та IFRS S2.

Таксономія ISSB дає змогу позначати (тегувати) інформацію, пов’язану зі сталим розвитком, та представляти її у структурованому цифровому форматі. Теги необхідні для того, щоб зробити кількісну та якісну інформацію зручною для комп'ютерного зчитування. Вони містять посилання на відповідні вимоги стандартів IFRS S1 та IFRS S2, а також охоплюють назву показника звітності, його значення, інформацію про звітний період, одиниці виміру тощо.

Для розкриття інформації, пов’язаної зі сталим розвитком, компанії можуть використовувати різні описи, назви показників та мови. Без додаткового контексту може бути незрозуміло, чи представляє кожний суб’єкт господарювання одне й те саме поняття чи показник. Якщо ж інформація позначена тегом з Таксономії ISSB, наприклад, «AbsoluteGrossScope1GHGEmissions» («Абсолютні валові викиди парникових газів за категорією 1»), комп'ютер може ідентифікувати та класифікувати відповідний елемент.

Слід зауважити, що після затвердження 22 грудня 2023 р. Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку (ESRS), вже 30 серпня 2024 р. опублікована Таксономія XBRL ESRS Set 1. Екосистема цифрової звітності зі сталого розвитку представлена на рис. 1.

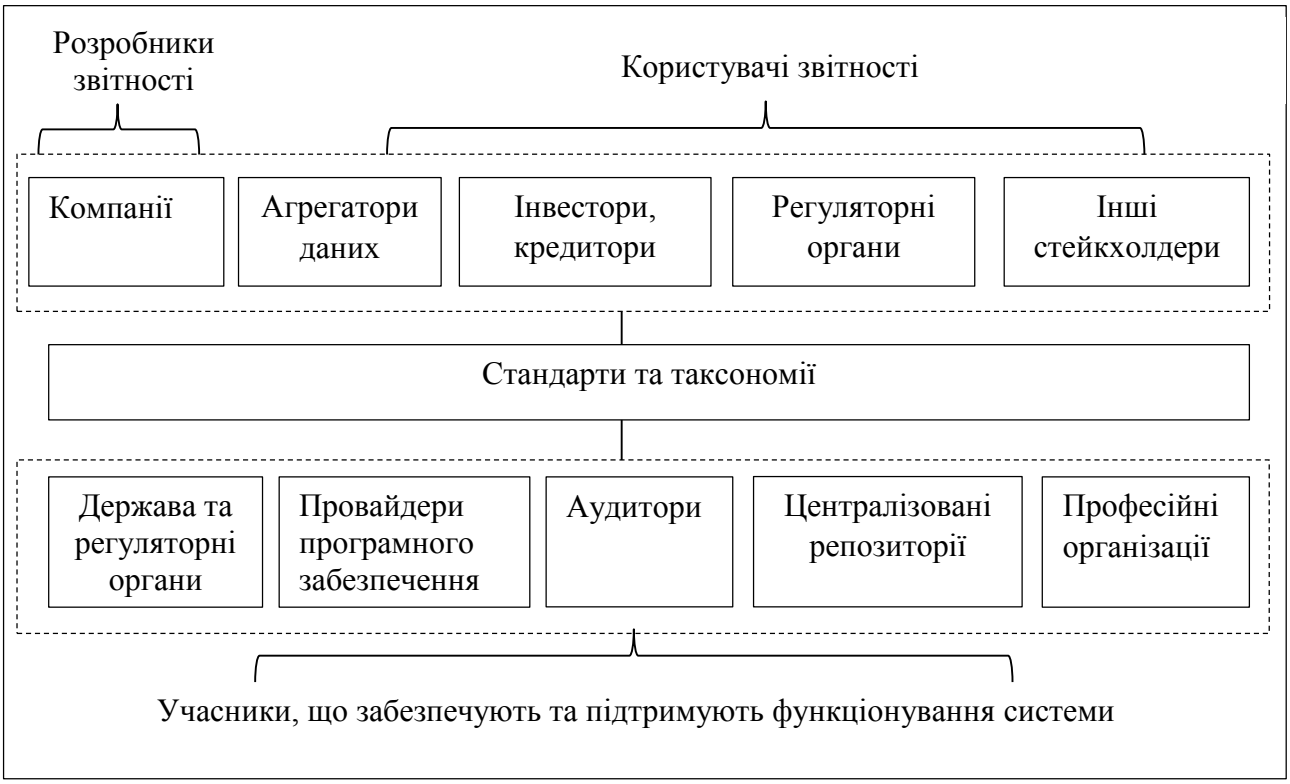

Рис. 1. Екосистема цифрової звітності зі сталого розвитку

Джерело: укладено авторами на основі [3]

Отже, цифровий формат звітності зі сталого розвитку забезпечує її більшу точність, аналітичність, порівнянність та охоплення. Автоматизований збір даних дає змогу користувачам отримувати необхідну інформацію швидко та з мінімальними витратами на пошук та опрацювання.

Література

1. Valentinetti D., Rea M.A. IFRS Taxonomy and financial reporting practices: The case of Italian listed companies. *International Journal of Accounting Information Systems*. 2012. Volume 13. Issue 2. P. 163-180.

2. IFRS Foundation. Digital Financial Reporting. April 2024 URL.: https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/standards/taxonomy/digital-financial-reporting/digitalreportingarticle-april2024.pdf.

3. IFRS Foundation. IFRS Sustainability Disclosure Taxonomy. 2024. URL.: https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/amendments/english/2024/issb-tu-2024-1-ifrs-sustainability-disclosure-taxonomy.pdf?bypass=on.

УДК 657:004

Раделицький Ю. О.,
д. е. н, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет ім. Івана Франка

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ В ОБЛІКУ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У процесі діяльності агропідприємств виникають витрати, що є ключовим показником ефективності їх роботи та основою для оцінки фінансових результатів. Важливою умовою успішного функціонування аграрного бізнесу є ефективне управління витратами. Необхідність оптимізації фінансових результатів аграрної діяльності вимагає впровадження ефективних підходів до обліку та управління агропідприємствами. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій не лише покращує процес збору й обробки облікової інформації для менеджменту, але й сприяє зниженню витрат у агробізнесі. Для досягнення оптимальних фінансових результатів у процесах обліку та управління важливо працювати з даними про різні види витрат. Класифікація витрат за різними критеріями в бухгалтерському обліку є ефективним інструментом для їхнього управління.

Для цього необхідно систематизувати та класифікувати витрати з метою забезпечення якісного обліку та контролю. При класифікації витрат слід враховувати організаційно-технологічні особливості агросектору, що вимагає розподілу класифікаційних ознак на загальні, галузеві та спеціальні. Велика частка таких специфічних ознак пояснюється відмінностями агробізнесу від інших галузей економіки. Для повного й точного обліку витрат доцільно застосовувати класифікацію за такими критеріями, як спосіб включення у собівартість, характер участі у виробництві, зміна обсягів виробництва, економічні елементи, статті витрат, тип виробництва, етапи агродіяльності, єдність складу, калькуляційні одиниці, визнання витрат, терміни виникнення,

календарні та звітні періоди, інноваційність, капіталізація, доцільність, контрольованість, релевантність, очікуваність, надзвичайність та органічність.

Використовуючи цю класифікацію, можна аналізувати вплив новітніх інформаційно-комунікаційних технологій на результати роботи агропідприємств. Ідентифікувати вплив геоінформаційних технологій на облік і контроль у сфері аграрної діяльності можна через аналіз класифікації витрат. Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в аграрний сектор сприяє: точній ідентифікації змінних витрат до найдрібніших одиниць для їх повного врахування в обліку; одночасному збору та передачі даних про витрати агропідприємств для подальшої обробки; автоматизації рутинних процесів обліку витрат та калькулювання собівартості; скороченню звітних періодів для оперативного управління; автоматичному розподілу непрямих витрат між калькуляційними одиницями; повному калькулюванню собівартості продукції, враховуючи всі витрати; контролю за витратами з метою їх скорочення; мінімізації непродуктивних витрат; прогнозуванню наслідків управлінських рішень на витрати й фінансові результати; зменшенню наслідків неочікуваних та надзвичайних витрат, характерних для агробізнесу.

Отже, впровадження геоінформаційних технологій (ГІС) у процес обліку витрат дозволяє автоматизувати багато рутинних процесів, зокрема: ідентифікацію змінних витрат, збір та передачу облікової інформації в режимі реального часу, скорочення звітних періодів, розподіл витрат, оптимізацію та мінімізацію витрат, а також прогнозування впливу управлінських рішень на фінансові результати. Однак удосконалення методик обліку витрат та калькулювання собівартості агропродукції за умов використання ГІС-технологій потребує подальших досліджень.

Для впровадження згаданих переваг цифровізації обліково-управлінських процесів із застосуванням геоінформаційних технологій необхідно вдосконалити методику обліку та контролю аграрної діяльності, що стане темою подальших наукових досліджень.

УДК: 004:8

Реслер М. В.,
д.е.н., професор кафедри обліку податкування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПЛИВУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Штучний інтелект займає левову частину в сучасних наукових дослідженнях та діяльності людини. Ми прагнемо максимізувати продуктивність праці в рамках обмеженості часу, мінімізувати помилки та недоліки, оптимізувати та покращити результати для більш ефективних управлінських рішень.

В Україні дослідженню теми інновацій та технологій в царині бухгалтерського обліку присвяти свої праці Н.Л. Правдюк [1], І.Ю. Гришова [2], М. Петченко [3]. Дані розробки мають ґрунтовні теоретичні напрацювання та прикладні рішення. В. Панасюк [4] та ін. визначили сучасний зміст професії «бухгалтер», обґрунтували переваги хмарному бухгалтерському програмному забезпеченню та визначили методи ведення облікових процедур з використанням цифрових технологій.

Штучний інтелект значно змінює сучасні бухгалтерські процеси, впливаючи на багато аспектів цієї сфери. Автоматизація бухгалтерських операцій дозволяє автоматизувати такі рутинні завдання, як створення звітів, обробка транзакцій та управління податковими зобов'язаннями. Це скорочує витрати часу та знижує ризик помилок, пов'язаних із людським фактором. Також, системи на базі ШІ здатні обробляти великі обсяги даних за лічені секунди, що значно прискорює роботу бухгалтерів. Це особливо корисно для фінансової звітності та аудиту, де потрібна висока точність та швидкість обробки інформації. Використовуючи сучасні технології в бухгалтерському обліку є з’являється можливість точно прогнозувати майбутні фінансові показники компанії. Алгоритми машинного навчання аналізують великі обсяги історичних даних та допомагають виявляти приховані тенденції та ризики.

Не менш важливим фактором є зниження витрат та підвищення ефективності. Завдяки автоматизації процесів компанії можуть скоротити витрати на бухгалтерське обслуговування та підвищити ефективність роботи. Це дозволяє компаніям більше уваги приділяти стратегічним питанням замість того, щоб фокусуватися на рутинних операціях. Також, сьогодення вимагає швидкі реакції на виклики часу, тому, інтеграція з іншими системами дозволить легше інтегрувати бухгалтерські процеси з іншими бізнес-системами, такими як управління запасами, клієнтськими відносинами та поставками, що робить фінансову інформацію більш доступною та актуальною для прийняття рішень.

Разом з цим, використання штучного інтелекту в веденні бухгалтерського обліку, зумовлює до нових викликів:

1. Кібербезпека. Зі збільшенням використання ШІ зростає важливість захисту даних від кіберзагроз та витоків інформації.

2. Етичні питання. Використання ШІ у бухгалтерії порушує питання, пов'язані з конфіденційністю та відповідальністю за прийняття рішень.

3. Перехід на нові технології. Адаптація до ШІ вимагає навчання персоналу та може зустріти опір з боку працівників, не готових до змін.

Таким чином, штучний інтелект у бухгалтерії є потужним інструментом для підвищення ефективності, проте його використання також потребує уваги до питань безпеки та змін в управлінні.

Наведемо переваги при використанні ШІ під час ведення бухгалтерського обліку.

Автоматизація облікових завдань допомагає автоматизувати такі процеси, як обробка рахунків, ведення звітності та аналіз даних, що знижує трудовитрати та підвищує продуктивність, це також вплине на зниження помилок. Штучний інтелект може мінімізувати ймовірність помилок, пов'язаних із людським фактором, за рахунок точного аналізу даних та автоматизованих розрахунків. І не менш важливим фактором виступає аналіз великих даних. Здатний обробляти величезні обсяги даних, виявляти закономірності та прогнозувати фінансові результати, що допомагає приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.

Також, автоматизація процесів дозволяє скоротити витрати на ручну роботу та підвищити ефективність ведення бухгалтерії і підвищення швидкості роботи. Завдання, які раніше вимагали значних тимчасових витрат, тепер можуть виконуватися миттєво завдяки штучному інтелекту.

Недоліками впливу штучного інтелекту на ведення бухгалтерського обліку, можемо зазначити: залежність від технологій; скорочення робочих місць; автоматизація рутинних завдань; високі початкові витрати; етичні та правові питання; проблеми з адаптацією.

Таким чином, штучний інтелект значно впливає на ведення бухгалтерського обліку, пропонуючи нові можливості для автоматизації та оптимізації процесів, але також створюючи виклики, пов'язані з впровадженням технологій та змінами на ринку праці.

Література

1. Правдюк Н. Л., Обнявко М. В., Василина А. В. Імплементація інноваційних технологій в систему бухгалтерського обліку: світовий досвід та перспективи України. Ефективна економіка. 2022. No 11. http://repository.vsau.org/getfile.php/32314.pdf.

2. Gryshova, I., Balian, A., Antonik, I., Miniailo, V., Nehodenko, V., Nyzhnychenko, Y. (2024). Artificial intelligence in climate smart in agricultural: toward a sustainable farming future. Access to science, business, innovation in the digital economy, ACCESS Press, 5(1), 125-140, DOI: https://doi.org/10.46656/access.2024.5.1(8).

3. Аналіз тенденцій упровадження цифровізації та диджіталізації в бухгалтерський облік (український кейс) / М. Петченко та ін. Financial and credit activity problems of theory and practice. 2023. Т. 1.No 48. С. 105–113. DOI: ttps://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3951

4. Panasyuk, V., Burdenyuk, T., & Muzhevych, N. (2021). Peculiarities of digital accounting transformation. Galician Economic Journal, 1(68), 70-76.

УДК 658.012

Савчук В. К.,
д.е.н., професор, професор кафедри статистики та економічного аналізу,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ПІДВИЩЕНІ ЕФЕКТИВНОСТІ АНАЛІТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ

Рушієм розвитку суспільства є науково-технічний прогрес, який створює можливості для удосконалення матеріальної бази національної економіки, проте, зумовлює соціальне напруження в суспільстві через зменшення робочих місць. Останнім часом, розвиток науково-технічного прогресу пов’язують з інноваційним чинником - штучним інтелектом (ШІ). Особливо його вплив спостерігаємо у військовій сфері, медицині, сільському господарстві тощо. ШІ, за вікіпедією, є розділом комп’ютерної лігвіністики та інформатики, який швидко розвивається, і зосереджений на розробці інтелектуальних машин, здатних виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту. Системи ШІ створені для навчання на досвіді, розпізнавання об’єктів і ухвалення рішень на основі вхідних даних. Проте, точного визначення цієї науки немає, оскільки філософи не одностайні в оцінці сутності та статусу людського інтелекту. Крім того, немає і точного критерію досягнення комп'ютером «*розумності*», хоча існує багато підходів як до розуміння задач ШІ, так і до створення інтелектуальних систем [1].

Технологія ШІ передбачає розробку методів моделювання і охоплює різноманітні напрями, зокрема розробку інтелектуальних роботів, машинне навчання, обробку природної мови, формування експертних систем тощо. Метою ШІ є не тільки обслуговування різних технологій найчастіше виробничих, (а сьогодні – військових), створення комфортних умов для життя людини, але й допомога у вирішенні складних ситуацій/проблем, тобто забезпечує/оптимізує прийняття/підтримку управлінських рішень. Для цього ШІ має можливості оцінювати ситуації/проблеми, використовуючи алгоритми різних методів, які можуть допомогти ухвалювати рішення з врахуванням

конкретних умов. Такий підхід реалізується в методології експертних систем та алгоритмах підтримки ухвалених рішень. Проте, ми поділяємо відповідь Chat GPT на запитання «Чи замінить ШІ бухгалтера?», зміст якої акцентує увагу, що ШІ може значно полегшити роботу бухгалтера, але його роль залишається важливою в контексті аналізу, стратегічного планування та прийняття рішень, що потребують особливо глибокого розуміння фінансових проблем [2].

Співставлення функцій, притаманних ШІ та стадій аналітичної функції управління (діагностика, синтез і прогноз) [3], є підставою для твердження про співпадіння траєкторій їх реалізації, а саме, ШІ забезпечує комп'ютеризацію процесу, що оптимізує можливості й оперативність формування аналітичної інформації - передумову своєчасності розробки і підтримки управлінських рішень, а сутнісна основа аналітичної функції – теоретичні засади підвищення їх якості та ефективності.

З вищесказаного можна зробити висновок, хоча в більшості випадків алгоритм розв'язання ситуації/проблеми невідомий наперед, оскільки вони досить різні і стандартних правил, практично, не існує, проте ШІ допомагає розпізнати ситуацію/проблему з виявленням причин їх виникнення (стадія діагностики аналітичної функції управління) і забезпечити синтез можливих варіантів їх вирішення (стадія синтезу), а з врахуванням певних обмежень і умов запропонувати альтернативне управлінське рішення (стадія прогнозу). Проте, ШІ поки що залишається інструментом, який допомагає людині у вирішені різних задач. З часом, коли його навчання стане успішнішим, критерієм якого є оцінка досягнення ШІ визначеної мети, необхідно передбачити запобіжники для його розумного/гуманного використання у всіх сферах людського життя.

Література

1.uk.wikipedia.org › wiki › Штучний_інтелект (дата звернення 27.08.2024р.).

2.Chat GPT (дата звернення 29.08.2024р.).

3.Савчук В. К., Садовська І. Б., Богданюк О. В. Аналітичний контроль витрат виробництва і собівартості сільськогосподарської продукції. Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки), 2.2022.

УДК 657.1

Соколенко Л. Ф.,
д.е.н., доцент, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОБОТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Розвиток цифрових технологій та автоматизація бізнес-процесів стали невід'ємною частиною сучасного глобалізованого світу. Одна з ключових тенденцій - роботизація бухгалтерського обліку, яка має на меті не лише підвищити ефективність управління фінансовими даними, але й зменшити помилки, спричинені людським фактором.

Одним із головних рушіїв роботизації є технології роботизованої автоматизації процесів (Robotic Process Automation, RPA), які використовуються для автоматизації монотонних завдань, що раніше виконувалися вручну. Також дедалі більше поширюється штучний інтелект (AI), який здатен самонавчатися та автоматизувати більш складні процеси. Аналіз світового досвіду роботизації бухгалтерського обліку за ключовими параметрами наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз світового досвіду роботизації бухгалтерського обліку

Країна	Використані технології	Основні виклики	Переваги роботизації	Приклади компаній
США	RPA, AI, ERP системи	Високі витрати на впровадження, кібербезпека	Зменшення витрат, підвищення точності, прискорення процесів	Intuit, Deloitte, PwC
Велика Британія	RPA, автоматизовані фінансові звіти	Адаптація до локальних регуляторних вимог	Підвищення ефективності аудиту, зменшення людських помилок	Deloitte, PwC, EY
Японія	RPA, обробка великих даних, AI	Високі інвестиції в технології, опір змінам	Оптимізація обробки великих обсягів транзакцій	Fujitsu, Hitachi
Німеччина	Штучний інтелект, аналітика даних	Потреба в адаптації до регуляцій ЄС	Прозорість даних, зниження ризиків помилок	SAP, Siemens

У Сполучених Штатах використання роботизованих систем бухгалтерського обліку значно поширилося серед великих корпорацій. Одним із лідерів у цій галузі є компанія Intuit, що розробляє програмне забезпечення для автоматизації фінансового обліку, включаючи підготовку податкових декларацій. Роботизовані системи дозволяють інтегрувати бухгалтерські рішення з іншими системами управління, зокрема ERP (Enterprise Resource Planning), що робить процеси управління фінансами більш зручними та ефективними.

Британський бізнес активно використовує RPA для автоматизації бухгалтерських операцій. Такі компанії, як Deloitte та PwC, впроваджують роботизовані рішення для автоматизації підготовки фінансових звітів та аудитів. Ці рішення допомагають значно зменшити обсяг ручної роботи, прискорюючи процеси перевірки та обробки даних.

Японія є однією з провідних країн у сфері роботизації завдяки своїй високій технологічній базі. В країні активно використовуються роботизовані системи обліку в різних секторах, включаючи банківську сферу та фінансові послуги. Компанії, такі як Fujitsu, розробляють спеціалізовані програми для автоматизації бухгалтерських завдань, зокрема для обробки великих обсягів транзакцій і даних.

Німецькі компанії активно впроваджують системи штучного інтелекту для бухгалтерського обліку. Окрім RPA, використовуються передові інструменти аналізу даних, що дозволяють автоматично аналізувати великі масиви фінансових звітів і виявляти помилки або відхилення. Компанії, такі як SAP, активно розвивають програмні рішення для інтеграції AI у бухгалтерські процеси.

Україна за останні роки зробила певні кроки до впровадження роботизації в бухгалтерському обліку. Одним із найважливіших досягнень є впровадження електронного документообігу в державному та приватному секторах. Українські компанії все більше переходять на використання електронних інструментів для оформлення первинних документів, податкової звітності та облікових записів.

Це дозволяє зменшити витрати на паперову документацію, прискорити облік та знизити ризики помилок. Значний крок зроблено також у державному секторі завдяки платформі "Дія", яка спрощує взаємодію між бізнесом і державними установами, дозволяючи автоматизовано подавати звітність і отримувати адміністративні послуги онлайн.

Отже, роботизація бухгалтерського обліку є неминучим процесом у розвитку цифрової економіки. Світовий досвід свідчить про значні переваги автоматизації фінансових процесів, зокрема у зменшенні витрат та підвищенні прозорості бізнес-операцій. Для України цей напрямок є перспективним, проте вимагає активної підтримки з боку держави, інвестицій у технології та навчання спеціалістів. Впровадження роботизованих систем в українських компаніях дозволить не лише прискорити трансформацію бухгалтерського обліку в країні та наблизити її до світових стандартів, а й сприяти розвитку національної економіки в цілому.

Література

1. Moffitt, K. C., & Vasarhelyi, M. A. AIS in an Age of Big Data. *Journal of Information Systems*. 2013.vol.27(2), pp.1-19.

2. Vasarhelyi, M. A., Kogan, A., & Tuttle, B. Big Data in Accounting: An Overview. *Accounting Horizons.* 2015. vol. 29(2), pp. 381-396.

3. Sokolenko L., Egorushkina T., Kosytsia O., Atamas O., Kyiasko O. Use of cloud-based accounting technologies in the information security system. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 2020.vol. 24. Issue 2.

4. Соколенко Л.Ф. Бухгалтерський облік керуючих компаній сфери житлово – комунального господарства в умовах цифровізації. Суми : ВТД «Університетська книга», 2020. 444 с.

УДК 657

Фаріон В. Я.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет
Фаріон Ю. В.,
студентка групи ТТ-31,
Західноукраїнський національний університет

КРИПТОВАЛЮТА ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ

Дедалі більше підприємств інтегрують криптовалюту у свою діяльність: деякі займаються її майнінгом, інші використовують як засіб розрахунків, а треті отримують прибуток від трейдингу біткоїнами та альткоїнами. Це викликає ряд питань для бухгалтерії щодо правильного відображення таких операцій. Зумовлено це тим, що неправильне відображення криптовалютних операцій може призвести до втрати очікуваних вигод і можливих санкцій.

Слід відмітити, що криптовалюту досліджують вчені усього світу лише на протязі останніх десяти років.

Так, Желюк Т. та Бречко О. криптовалюту пропонують трактувати «як стабільний універсальний інструмент глобальних фінансових платежів і одночасно як фінансовий інструмент з високою капіталізацією, який є конкурентною формою міжнародного переливу капіталу» [1, с. 50].

Молчанова Е. та Солодковський Ю. зазначають, що «криптовалюта – це валюта, валютний курс якої встановлюється на підставі режиму вільного плавання, з повною відсутністю контролю з боку Центробанків» [3, с. 68]

Лубенець І. криптовалюту трактує як «вид цифрової валюти, заснований на складних обчисленнях деякої функції, яку легко перевірити зворотними математичними діями, основною схемою емісії якої є принцип доказу виконання роботи «Proof-of-work» [2].

Таким чином можна зробити висновок, що на даний час серед вчених відсутня чітка позиція щодо трактування поняття «криптовалюта».

Зважаючи на це, на нашу думку, криптовалюту слід трактувати як

універсальний світовий засіб обігу, платежу та інвестування, що функціонує у формі програмного коду з високим рівнем захисту і характеризується вільним ринковим курсом.

Криптовалюта – альтернатива фіатним грошам. Вона забезпечується тими ж показниками, що й паперові гроші. Основна відмінність є те, що її вартість не залежить від політики конкретної держави. Також криптовалюта є одночасно й платіжною системою. Для здійснення переказу не потрібний посередник. Це економічно вигідно для міжнародних переказів, які на даний момент є дуже монополізовані системою swift. Електронна система цифрових грошей – спосіб надсилати гроші через інтернет при цьому ніхто не контролює цю технологію.

Переваги та недоліки криптовалюти відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки криптовалюти

Переваги		**Недоліки**	
Суть	**Обґрунтування**	**Суть**	**Обґрунтування**
1	**2**	**3**	**4**
Комісія за транзакцію дешевша	Проведення транзакцій в крипто-світі, не потребує залучення посередників, що в свою чергу дозволить її проводити без додаткових комісій.	Незаконна діяльність	Урядам важко відстежити конкретного користувача за адресою гаманця. Кіберзлочинці часто використовували криптовалюту як спосіб обміну грошей і різних незаконних угод.
Безпечність трансакції	Blockchain Ledger заснований на різних складних математичних головоломках. Хакери не можуть легко розшифрувати ці математичні задачі	Волатильність	Вартість криптовалюти може сильно змінитися за короткий період. Крім того, різні проблеми, такі як хакерські інциденти, можуть призвести до збитків
Децентралізація	Вся система децентралізована і чинить опір контролю з боку центральної влади	Податкові ризики	Податкова служба відмічає, що операції з криптовалютою слід оподатковувати.
Захист від інфляції	На даний час, коли попит на криптовалюту зростає, вартість також зростає в довгостроковій перспективі. Це запобіжить інфляцію.	Втрата даних призводить до фінансових збитків	Якщо відбудеться втрата приватного ключа до гаманця, то вже не буде можливості його повернути.

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
			Без приватного ключа гаманець залишиться заблокованим
Вища прибутковість	Так, інвестування у 2013 році 1000 доларів у біткоїн, дало б можливість в 2024 році одержати прибутку більше 250 тисяч доларів.	Відсутня політика скасування	Якщо було відправлено монети на неправильну адресу гаманця, то можливості їх повернути вже не буде.

Щодо відображення криптовалюти в системі обліку відмітимо, що на даний час найбільше проблем виникає при визначенні, до якого типу активів слід віднести криптовалюту. Дане питання потребує чіткого правового та бухгалтерського регулювання, оскільки різні підходи до класифікації можуть суттєво впливати на фінансову звітність та управлінські рішення. Відсутність єдиного стандарту для обліку криптовалют може призвести до неоднозначностей у відображенні їх вартості та впливу на фінансові результати підприємства.

Отже, підводячи підсумки відмітимо, що криптовалюта активно використовується в сучасній економічній системі і має численні переваги. Головною з них є те, що користувачі криптовалют мають можливість уникати втручання з боку держави. Однак існує і суттєвий недолік: в глобальному масштабі немає єдиного, узгодженого підходу до регулювання криптовалютного ринку з боку урядів. Це створює проблеми для забезпечення стабільності та безпеки у цьому секторі.

Література

1. Желюк Т., Бречко О. Використання криптовалюти на ринку платежів: нові можливості для національних економік. *Вісник Тернопільського національного економічного університету.* 2016. Вип. 3. С. 50-60.

2. Лубенець І. Огляд цифрових криптовалют. Блог експертів про фінанси. 2014. URL: http://www. prostoblog.com.ua/lichnye/byudzhet/obzor_t sifrovyh_k riptovalyut

3. Молчанова Е., Солодковський Ю. Глобальна сервісна природа сучасних криптовалют. Міжнародна економічна політика. 2014. № 1. С. 60-79.

УДК 657

Фатенок-Ткачук А. О.,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ДАНИХ ЯК ОСНОВА ОПТИМІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

Одне з ключових завдань обліку – це систематизування обліково-аналітичної інформації з метою інформування зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів щодо стану та ефективності роботи підприємства. Для максимізації впливу та користі візуалізації даних у процесі прийняття рішень варто налаштувати візуалізацію даних під потреби відповідних стейкхолдерів та забезпечити її доступність для всіх. Підтримуючи інтерактивність, точність та доступність, візуалізація даних стає ключовим елементом сучасного управління, допомагаючи організаціям вирішувати складні завдання та досягати своїх цілей. Завдання обліково-аналітичного персоналу – володіти навичками використання інструментів візуалізації з метою підвищення конкурентоздатності на ринку праці.

Візуалізація даних – це метод, що полягає в конвертації сухих фактів та цифрових даних у зрозумілі, візуально привабливі зображення. Вона використовує різні графічні форми, такі як діаграми, графіки, та інформаційні панелі, для ілюстрації та аналізу даних, що допомагає сприймати та розуміти інформацію швидше і ефективніше. Вона передає чітку інформацію, використовуючи доступні дані. Зображуючи дані у зрозумілому форматі, їх візуалізація допомагає виявити закономірності та тенденції, які не завжди очевидні при перегляді необроблених даних [1].

Варто зазначити, що візуалізація даних створює можливість для залучення усіх учасників управлінського процесу до аналізу даних та прийняття рішень. Сформовані графіки та діаграми можуть бути ефективним інструментом для комунікації між різними відділами підприємства або між керівництвом та

співробітниками. Вони допомагають забезпечити спільне розуміння поточного стану справ та розробити стратегії для подальшого розвитку.

Ми виокремили переваги візуалізації даних, а саме: можливість виявляти закономірності та тенденції; спрощення орієнтування в складних даних; підвищення рівня співпраці та можливість обміну досвідом; зменшення зусиль і часу, необхідних для компетентної інтерпретації даних [2]. З іншого боку, залежить від вибору відповідної візуалізації, що впливатиме на забезпечення точності та узгодженості даних для досягнення балансу [3].

Найпоширенішими інструментами для візуалізації даних є Excel та Google Таблиці. Це два надзвичайно зручні та широко відомі інструменти, які користуються популярністю серед широкого кола користувачів. За допомогою них можна ефективно працювати з електронними таблицями, проводити швидкий аналіз та обчислення даних, а також створювати різноманітні візуальні зображення, такі як діаграми та графіки. Excel і Google Таблиці надають широкий спектр можливостей для роботи з даними, включаючи функції сортування, фільтрації, розрахунків, кастомізація графіків та діаграм, тощо. Однією з важливих переваг цих інструментів є їхня доступність та зручність в роботі, оскільки багато користувачів вже знайомі з їхнім інтерфейсом та функціоналом. Крім того, обидва інструменти мають можливість зручного збереження та обміну даними, що робить їх ідеальними для колективної роботи та співпраці над проектами. Варто ще виокремити комплексні програмні забезпечення, що призначені для бізнес-аналітики: Tableau і Power BI.

Tableau було засновано в 2003 році в результаті проекту з інформатики в Стенфорді, який мав на меті покращити потік аналізу та зробити дані більш доступними для людей за допомогою візуалізації. Співзасновники Кріс Столт, Пет Ханрахан і Крістіан Чабот розробили та запатентували основоположну технологію Tableau, VizQL, яка візуально передає дані шляхом перетворення дій перетягуванням в запити даних через інтуїтивно зрозумілий інтерфейс. Сьогодні організації в усьому світі – від некомерційних до глобальних підприємств, у всіх галузях і відділах – дають змогу своїм співробітникам за допомогою Tableau

здійснювати зміни за допомогою даних [4]. Power BI – це набір програмних служб, програм і конекторів, які разом перетворюють непов’язані джерела даних на узгоджену, візуально захоплюючу та інтерактивну статистику. Ваші дані можуть бути електронною таблицею Excel або колекцією хмарних і локальних гібридних сховищ даних [5]. Tableau і Power BI – потужні інструменти бізнес-аналітики, розроблені для створення інтерактивних та візуально привабливих візуалізацій даних, підходять для більш складних наборів даних і надають більше можливостей для налаштувань, ніж інструменти для роботи з електронними таблицями.

Для детального розуміння та візуалізації всіх фінансових процесів та операційної діяльності підприємства необхідні бухгалтерські програми (Master:бухгалтерія, Medoc, Dilovod, iFin) та інші. Щоправда, для їхнього використання потрібні відповідні кваліфікаційні навички бухгалтера чи фінансового директора. Ще варто зазначити, що, часто, ці програми можуть бути незручними для легкої в розумінні, естетичної та ефективної візуалізації. З іншого боку, вони містять всю необхідну інформацію про фінансовий стан підприємства і для корисного використання можна витягнути дані із них, та відобразити їх більш коректно у вище зазначених інструментах.

Актуальним завданням наступних досліджень та розробок є формування окремих функціоналів у бухгалтерські програми або задіяння штучного інтелекту з метою автоматизації процесу систематизування та візуалізації даних для потреб управління.

Література

1. Фатенок-Ткачук А., Януш Р., Гузьо М. Візуалізація облікових даних для прийняття ефективних управлінських рішень. *Економіка та суспільство*, №62. 2024. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-174/.

2. How to Use Data Visualization for Effective Decision Making. *True Chart.* URL: https://www.truechart.com/data-visualization-for-decisions/.

3. Data Visualization for Decision Making: The Complete Guide. *Alma Better Bytes.* URL: http://surl.li/bvwtrx.

4. What is Tableau? *Tableau.* URL: http://surl.li/hwljsl.

5. What is Power BI? *Power BI.* URL: http://surl.li/reciyb.

УДК 657

Хоча Н. В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ЕВОЛЮЦІЯ ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ЦИФРОВІЗАЦІЯ, РОБОТИЗАЦІЯ, ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Облік відіграє ключову роль в економічній діяльності з давніх часів. Він дозволяє підприємствам, організаціям та урядам контролювати грошові потоки, управляти ресурсами та забезпечувати стабільність господарських процесів. Зі стрімким розвитком комп'ютерних технологій у другій половині XX століття процеси обліку значно спростилися і стали ефективнішими. Комп'ютерні програми дозволяли автоматично обробляти великі обсяги інформації, зберігати її та робити складні розрахунки за короткий час. Це стало основою цифровізації бухгалтерського обліку та зміни самого облікового процесу – від ведення ручного обліку до використання технологій штучного інтелекту.

Шмигель О.Є. зазначає, що цифровізація бухгалтерського обліку передбачає такі аспекти як: модернізація, автоматизація, модифікація бухгалтерського обліку; використання нових показників, способів збору та обробки інформації; впровадження цифрових технологій; створення єдиної інформаційної системи підприємства; підвищення якості збору, узагальнення, систематизації та аналізу інформації в будь-яких обсягах; удосконалення робочого середовища [1, с.95]. Цього передусім вдається досягти впровадженням хмарних технологій, що забезпечують доступ до даних в реальному часі та підвищують безпеку інформації, ERP систем (планування ресурсів підприємства), які інтегрують облік, управління та аналіз, смарт-контрактів - самовиконуваних угод, умови яких прописані у вигляді коду в блокчейн-системі, що дає змогу автоматизувати бухгалтерські процеси, такі як нарахування

податків або перерахування коштів після виконання певних умов та багато інших цифрових технологій.

Проте прогрес не стоїть на місці, і в 21 столітті для бухгалтерського обліку стало характерним застосування роботизації та технологій штучного інтелекту (ШІ), які є близькими, але не тотожними поняттями. Роботизація обліку передбачає автоматизацію рутинних і повторюваних облікових операцій за допомогою програмних роботів. Основна технологія, що при цьому застосовується, це – RPA (роботизована автоматизація процесів). RPA дозволяє роботам імітувати дії людини при виконанні задач у бухгалтерських програмах, таких як введення даних, обробка рахунків, формування оперативних звітів. Роботи діють за чітко прописаними правилами й не використовують елементів самонавчання або адаптації до нових умов. Використання ШІ в бухгалтерському обліку охоплює більш складні технології, такі як машинне навчання, аналіз великих даних та нейронні мережі, які можуть самостійно навчатися та вдосконалювати свої рішення. ШІ може аналізувати великі обсяги даних, прогнозувати фінансові тенденції, виявляти неточності в облікових записах, оптимізувати процеси, та навіть створювати рекомендації для прийняття управлінських рішень. Основна відмінність від роботизації в тому, що ШІ не лише виконує запрограмовані дії, а й здатен адаптуватися до нових умов, аналізувати складніші ситуації і навчатися на основі минулого досвіду.

Отже, трансформація обліку під впливом цифровізації та автоматизації відкриває нові можливості для підвищення його ефективності та точності. Впровадження хмарних технологій, ERP-систем, смарт-контрактів, а також роботизації та технологій штучного інтелекту значно спрощує рутинні завдання, прискорює процеси обробки інформації та мінімізує помилки. Ці технології вже сьогодні змінюють облік, роблячи його більш інноваційним, швидким і гнучким, дозволяючи бухгалтерам зосередитися на стратегічних завданнях.

Література

1. Шмигель О.Є. Модернізація бухгалтерського обліку в контексті сучасного розвитку цифрової економіки. *Інноваційна економіка.* 2023. №1. С.94-98.

УДК 657

Чиж В. І.,
д.е.н., професор кафедри обліку, аналізу і оподаткування,
Черкаський державний технологічний університет

ЗМІНИ ОБЛІКУ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Глобальний соціально-економічний розвиток формує виклики сьогодення, які по’вязані з використанням комп'ютерних технологій для перетворенням інформації та послуг у цифровий формат з метою збільшення ефективності, доступності та обміну даними. Ці виклики не оминули і облікову систему, яка є основним джерелом інформації про діяльність суб’єктів господарювання для прийняття управлінських рішень та є найбільш сталим і консервативним ланцюгом управлінського процесу. Глобальний процес діджиталізації посприяв значній кількості суттєвих змін в бухгалтерському обліку. Загалом можна виділити чотири основні напрями, що характеризують результати такого впливу:

1. Зміна традицій ведення обліку, способів та методів отримання та надання інформації.

2. Зниження рівня цифрової асиметрії між зацікавленими сторонами, що знаходить відображення у впровадженні електронного документообігу.

3. Зміни об’єктів бухгалтерського обліку: поява нових (електронні гроші, криптовалюти) та трансформація наявних, що зумовлені змінами в методології оцінки об’єктів обліку через набуття ними нових якісних та кількісних показників.

4. Покращення якісних характеристик інформації в обліковій системі (своєчасності, достовірності, релевантності, документальної обґрунтованості) [1, с. 70-71].

Серед основних інновацій в сфері бухгалтерського обліку на сьогоднішній день науковці визначають такі як роботизація, хмарні технології (Cloud technology), інтернет речей (Internet of Things), штучний інтелект (Artificial intelligence).

Вплив цифровізації економіки впливає на всі три складові облікового процесу: методологічну, організаційну і технічну (табл. 1).

Таблиця 1

Вплив цифровізації на бухгалтерський облік

№п/п	Обліковий процес	Вплив
1	Методологія	Безконтактна ідентифікація інформації (QR-кодування); використання криптовалюти в оцінюванні активів; потрійний запис при реєстрації і зберіганні даних про господарські факти у розподіленому реєстрі при використанні блокчейну
2	Організація	Створення і розвиток електронного документообігу, електронний формат фінансової звітності, адміністрування податків
3	Техніка	Використання потужної обчислювальної техніки та інноваційних технологій збору та обробки інформації, спеціалізованих облікових програм з метою формування глобального інформаційного середовища та забезпечення інформаційної безпеки

Методологія обліку, як сукупність прийомів і засобів відображення в грошовій оцінці та узагальнення об’єктів обліку з метою контролю господарської діяльності підприємства, в умовах цифрової економіки потребує змін. Це стосується практично всіх елементів методу бухгалтерського обліку. Документація на сьогодні зорієнтована на паперові носії інформації та їх комп’ютерну обробку. Цифрова економіка оперує електронною документацією, що потребує відповідного законодавчого регулювання та програмного забезпечення використання електронних документів в обліку. Вагоме надбання цифрової економіки у вигляді технології безконтактної ідентифікації інформації у вииляді QR-кодів, дає змогу зберігати великі обсяги інформації, при малому друкарському розмірі [2]. Нанесення QR-кодів на необоротних активах та матеріальних ресурсах значно зменшує час на проведення інвентаризації, спрощує збір даних та процес їхнього узагальнення, що одержані з різних

джерел. В оцінюванні зміни спрямовані на використання нових одиниць оцінки у вигляді криптовалюти, що потребує обліку операцій з емісії, розміщення, придбання, відчуження та здійснення з ними різних угод. Використання в обліку блокчейн-технології для миттєвого відображення транзакцій з любими активами, шляхом їх фіксації у блоках безперервного ланцюжка, зі збереженням інформації про всі транзакції в усіх учасників мережі змінює підходи до подвійного запису. Вона пропонує новий спосіб збереження і розподілу інформації, що змінює методологію подвійного запису на потрійний. Тобто відображення операції за дебетом і кредитом рахунків доповнюється обов'язковим їх записом в об'єднаному реєстрі, що змінює подвійний запис в обліку на потрійний [3]. Розвиток методології обліку відбувається і в запровадженні цифрової фінансової звітності, яка є ІТ-орієнтованою структурованою версією фінансової звітності.

Зміни в організації обліку в умовах цифрової економіки спрямовані на створення й функціонування системи електронного документообігу.

Технічна складова потребує використання відповідного програмного забезпечення, засобів розпізнавання інформації, розвинутих комп'ютерних мереж, хмарних технологій.

Література

1. Безручук С.Л., Грабчук І.Л. (2021) Основні концепції впливу цифровізації на якість бухгалтерського обліку. Економіка, управління та адміністрування. 2021. Випуск 4(98), 69–74. DOI: https://doi.org/10.26642/ema-2021-4(98)-69-74

2. Спільник І., Палюх М. (2019) Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль і аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 83-96. DOI: http://doi.org/10.35774/ibo2019/01/083

3. Чиж В.І., Гавриленко В.О. (2022) Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством в умовах цифрової економіки. Науковий вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2022. Випуск 1. С. 88-93. DOI: 10.31891/2307-5740-2022-302-1-15.

УДК 657

Шалімова Н.С.,
д.е.н., професор, декан економічного факультету,
Центральноукраїнський національний технічний університет

ПРОФЕСІЇ СФЕРИ ОБЛІКУ, АУДИТУ, ОПОДАТКУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЬОВАНОСТІ ТА ЯКОСТІ

Безсумнівно професії сфери обліку, аудиту, оподаткування є важливими, адже це запорука ефективного функціонування держави. Законом України «Про вищу освіту» [5] визначено термін «професій, для яких запроваджено додаткове регулювання» та можливість визначення «спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання». Професія, для якої запроваджене додаткове регулювання, - вид професійної діяльності, доступ до якого, крім наявності освіти відповідного рівня та спеціальності, визначається законом або міжнародним договором. Враховуючи суспільну значимість професій в сфері обліку, аудиту , оподаткування, їх віднесення до цієї групи, з одного боку, не викликає заперечень, але з іншого – не має підкріплення в нормах законодавчого і нормативного регламентування.

В Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4] визначено, що головним бухгалтером підприємства, що становить суспільний інтерес, може бути призначена особа, яка має повну вищу економічну освіту, стаж роботи у сфері фінансів, бухгалтерського обліку та оподаткування не менше трьох років (стаття 7, розділ ІІІ). Термін «вища економічна освіта» не корелюється з діючим переліком спеціальностей та галузей знань [7; 8] і не передбачає чіткої ув’язки зі спеціальністю «Облік і оподаткування».

Вимоги до посади «головний бухгалтер», «бухгалтер» хоча і визначені в ДКХП, але вони не визначають спеціальність «Облік і оподаткування» як виключну, яка дозволяє отримати доступ до цієї професії. Крім того, в трактуваннях вони оперують поняттями, які не відповідають вимогам сучасного Закону України «Про вищу освіту» [5], назвам спеціальностей та галузей знань [7; 8].

Вимоги до посади бухгалтера визначені в Довідниках кваліфікаційних характеристиках, випуск 1 [6] та випуск 76 [1]. У Випуску 1 для головного бухгалтера визначені такі вимоги: повна вища освіта відповідного напряму підготовки (магістр, спеціаліст), стаж бухгалтерської роботи за професіями керівників нижчого рівня: для магістра - не менше 2 років, спеціаліста - не менше 3 років. У Випуску 76 пропонуються дещо інші характеристики - вища освіта відповідного професійного спрямування за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, спеціаліста; стаж роботи за фахом у державній службі на керівних посадах не менше 3 років або на керівних посадах в інших сферах не менше 5 років; післядипломна освіта у сфері управління: магістр державного управління за відповідною спеціалізацією.

Отже, вимоги діючих нормативних документів містять певні обмеження щодо посад в сфері обліку, але вони стосуються практичного досвіду, а вимоги щодо освіти не відповідають сучасній термінології, не дозволяють однозначно (беззаперечно) асоціювати зі спеціальністю «Облік і оподаткування». В такій ситуації якщо і розглядати професію «головний бухгалтер», як таку, що потребує додаткове регулювання, то при діючих нормах їй відповідають і інші спеціальності галузі знань 07, спеціальність 051 тощо. Відповідно зміни, в першу чергу, мають бути внесені в зазначені вище документи, аби кваліфікаційні вимоги відповідали сучасній термінології і не допускали двозначності трактувань.

Що стосується аудиторської діяльності, то законодавством України (Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [3]), враховуючи вимоги ЄС (Директива 2006/43/ЄС про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності [2]) не встановлені особливі вимоги щодо освіти для претендентів для атестації аудиторів. Розділом IV «Атестація аудиторів» встановлено, що аудитором може бути визнана фізична особа, яка: 1) має вищу освіту; 2) підтвердила високий рівень теоретичних знань та професійну компетентність шляхом успішного складення відповідних іспитів; 3) пройшла практичну підготовку із провадження аудиторської діяльності. Відповідні

вимоги визначені враховуючи норми Директиви 2006/43/ЄС (статті 6-13), якою не встановлені чіткі вимоги щодо освіти, але акцентовано на необхідності іспиту на професійну компетентність та практичний досвід.

Отже, професію аудитора можна віднести до професій, для яких встановлено додаткове регулювання, оскільки відповідні компетентні органи - Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю (ОСНАД) - проводять теоретичні іспиту та перевірку практичної підготовки. Але враховуючи вимоги до освіти, спеціальність «Облік і оподаткування» не є єдиною та виключною, наявність якої дозволяє отримати доступ до даної професії.

Також варто нагадати, що професійні стандарти для сфери обліку, оподаткування, аудиту, контролю не розроблені. Наприклад, Радою нагляду за аудиторською діяльністю ОСНАД створено Галузеву раду з розроблення професійних стандартів у сфері бухгалтерського обліку та аудиту [9], прийняті рішення про утворення робочих груп з розроблення проектів професійного стандарту «Бухгалтер», «Ключовий партнер (партнер із завдання)», «Головний бухгалтер підприємства, що становить суспільний інтерес», «Аудитор», «Асистент (помічник) аудитора», «Інспектор з контролю якості аудиторських послуг». Відповідно після їх затвердження і встановлення чітких кваліфікаційних вимог можна вести мову про наявність професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, і про перелік спеціальностей, що передбачають доступ до таких професій. Але навряд чи, враховуючи норми європейських директив, вимоги щодо освіти для посади «аудитор» будуть обмежені наявністю виключно освіти сфери обліку та оподаткування.

Враховуючи існуючі норми до посад головного бухгалтера, аудитора, спеціальність 071 не може розглядатися, як єдина спеціальність, яка передбачає доступ до професій сфери обліку (головний бухгалтер), аудиту (аудитора). Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» до спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, передбачені особливі вимоги, які охоплюють норми стандартів і ліцензування. Підтримуючи необхідність постійного підвищення якості вищої

освіти і освітніх послуг, оскільки саме це є пріоритетом, необхідно визначитися з вимогами до відповідних професій і можливістю (доцільністю) обмеження доступу до них фахівців інших спеціальностей.

Література

1. Випуск 76 «Довідник типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців». URL: https://jobs.ua/dkhp/sgroup-136
2. Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності, що вносить зміни до Директив Ради 78/660/ЄЕС та 83/349/ЄЕС і припиняє дію Директиви Ради 84/253/ЄЕС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_844#Text
3. Закон України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. №2258-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text
4. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 року №996-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text
5. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року №1556-VII (зі змінами та доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text
6. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 19.12.2004 р. №336 «Про затвердження Випуску 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників» (зі змінами та доповненнями) Довідник кваліфікаційних характеристиках, випуск 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0336203-04#Text
7. Постанова Кабінету Міністрів України №1021 від 30 серпня 2024 року «Про внесення змін переліку галузей знань і спеціальностей, аз якими

здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової перед вищої освіти». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2024-%D0%BF#Text

8. Постанова Кабінету Міністрів України №266 від 29.04.2015 р. «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, зf якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (зі змінами та доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text

9. Рішення Ради нагляду за аудиторською діяльністю «Про утворення Галузевої ради з розроблення професійних стандартів у сфері бухгалтерського обліку та аудиту» №7/4/58 від 31.03.2023 р. URL: https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/Рішення-про-утворення-Галузевої-Ради.pdf

УДК 657:004

Шевчук О.А.,
к. е. н, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

АВТОМАТИЗОВАНІ ФОРМАТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННИХ ТРАНСАКЦІЙ

Важливим аспектом організації обліку електронних транзакцій на підприємстві є вибір оптимального організаційного формату. Із розвитком платіжних засобів змінювалися тенденції до централізації та децентралізації обліку та управління. Ці процеси охоплюють функціональний, програмно-технічний, інформаційний, територіальний, структурний та споживацький рівні. У кожному випадку організації обліку електронних трансакцій можуть бути залучені різні рівні, що призводить до комбінаційного підходу в обробці облікової інформації.

Вибір організаційного формату визначає порядок збору, переміщення та інтерпретації облікової інформації. Історичний розвиток організації обліку відзначався боротьбою між тенденціями централізації та децентралізації в обробці даних. Розвиток платіжних засобів постійно спонукає облікових та управлінських фахівців до змін в теоретичних і практичних аспектах обліку та менеджменту. Поступове формування системи електронних транзакцій призводить до чергування централізованих і децентралізованих форм організації обліку. Інноваційні зміни в часі викликають появу нових аспектів функціонування системи електронних трансакцій у теорії та практиці обліку. Як результат, централізація обліку поступово замінюється децентралізованою обробкою інформації, і цей процес повторюється зі зміною тенденцій у використанні платіжних засобів. Популяризація електронних грошей і криптовалют призводить до комбінування аспектів централізації та децентралізації в обліку та управлінні.

У функціонуванні системи електронних трансакцій можливі такі формати організації обліку та управління: централізований, децентралізований, комбіновано-централізований, комбіновано-децентралізований та кластерний.

Класичні централізований та децентралізований формати мають значну кількість обмежень та недоліків в організації обліку електронних трансакцій. Натомість комбіновано-централізовані та комбіновано-децентралізовані формати більш адаптовані до вимог цифрової економіки та розвитку інноваційних комп'ютерно-комунікаційних технологій. Актуальним методом організації обліку електронних трансакцій є комбіновано-децентралізований формат, який передбачає автономний збір первинних даних та їх обробку, а потім розміщення в децентралізованих базах даних на основі технології блокчейн. У цьому комбінованому форматі з децентралізованим ухилом узагальнені дані можуть надаватися хмарним сервісам, аутсорсерам або дистанційно розміщеним працівникам з метою формування звітності, її інтерпретації та використання для управлінських рішень.

Найбільш оптимальним організаційним форматом, що відповідає рівню науково-технічного прогресу, є кластерний формат, який поєднує делегування та дистанційне виконання штатним персоналом функцій обліку, контролю та управління електронними трансакціями. У кластерному форматі передбачено розподіл функціональних обов'язків у вертикальній (види обліку, контролю, управління) та горизонтальній (види фінансово-господарських процесів або облікових об'єктів) площині щодо аутсорсингу операційного управлінського обліку, фінансового обліку, внутрішнього та зовнішнього контролю між різними аутсорсерами. На основі дистанційності та децентралізованості доцільно розподілити функції управлінського обліку та управління електронними трансакціями між варіативними штатними працівниками підприємства.

Кластерний формат запобігає фінансовим махінаціям, випадковим помилкам, викривленням, викраденню або знищенню облікової інформації. Це, в свою чергу, зменшує ризики для фінансової та кібернетичної безпеки підприємства.

УДК 657

Ясишена В. В.,
д. е. н, професор, професор кафедри економіки, обліку та оподаткування,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

В останні двадцять років відбувається стрімкий розвиток технологій, що набуває важливого значення для бухгалтерського, управлінського обліку, аудиту через розкриття широкого спектру нових можливостей. Нині триває постійний розвиток і удосконалення облікових систем і аудиту за допомогою роботизованої автоматизації процесів (robotic process automation - RPA) та штучного інтелекту (artificial intelligence - AI), які пов'язані між собою і мають значний вплив на практику бухгалтерського, управлінського обліку та аудиту.

Використання RPA та AI в бухгалтерському обліку, управлінському обліку і аудиті, відповідно, направлено на виконання окремих завдань, які одночасно тісно пов'язані між собою. Застосовування RPA та AI для управлінського обліку має значні переваги та сприяє покращенню ефективності процесів управління в організації.

Е. А. Аткинсон, Р. С. Каплан, Е. М. Мацумура, М. С. Янг зазначають, що «управлінський облік - це процес передачі керівникам і працівникам підприємства відповідної інформації, як фінансового, так і нефінансового характеру для ухвалення рішень, розподіл ресурсів, а також моніторинг, оцінку та винагороду за виконання завдань. Нефінансова інформація управлінського обліку включає показники, пов'язані із задоволенням та лояльністю клієнтів, процесом якості і своєчасності, інноваційності, мотивації співробітників» [1, с. 2].

Взявши за основу вищенаведене визначення зазначимо, що AI може бути застосований в управлінському обліку для обробки інформації нефінансового

характеру, ухвалення рішень, розподілу ресурсів, моніторингу, оцінки та винагороди за виконання завдань так і інших задач. Також за допомогою обробки інформації штучним інтелектом в управлінському обліку вона може включати показники, пов'язані із задоволенням та лояльністю клієнтів, процесом якості і своєчасності, інноваційності, мотивації співробітників тощо. Але якість інформації сформованої AI буде значно вище і ширше охоплювати коло різних питань, з поєднанням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів.

Використання AI в управлінському обліку дасть змогу глибше розкрити його чотири глобальні узагальнені принципи запропоновані AICPA і CIMA, які включають основні положення й поняття, що рекомендовано дотримуватися фахівцям з управлінського обліку.

1. Комунікація продукує інформацію, яка має вплив. Використання AI сприятиме оперативному обміну інформацією в системі управлінського обліку, що призведе до зменшення (усунення) її розрізненості і підвищенню інтегрованого мислення. За допомогою AI може бути встановлений необхідний рівень деталізації інформації і порядок передачі комунікації з урахуванням користувачів інформації, специфіки обговорюваного рішення. 2. Інформація є релевантною. AI сприятиме формуванню релевантної інформація, яка може бути прогнозованою та охоплювати питання, які здатні суттєво вплинути на результати. Інформація, що продукуватиметься в управлінському обліку за допомогою AI відповідатиме ознакам (якість, точність, здатність прив'язки до часових інтервалів, послідовність, своєчасність, необмеженість, різноплановість). 3. Аналізується вплив на вартість. AI дозволить змоделювати різні сценарії, щоб проаналізувати причинно-наслідкові зв'язки, що існують між виробничими чинниками і фінансовими результатами. За допомогою AI може широко використовуватися метод моделювання для встановлення впливу на стратегічний розвиток організації та проведення оцінки результатів на перспективу через аналіз можливостей та ризиків суб'єкта господарювання. 4. Розумне керування вибудовує довіру. Використання AI в управлінському обліку сприятиме ефективному управлінню відносинами, зв'язками та різними

ресурсами компанії, що підвищить рівень захисту її активів (фінансових, нефінансових), репутацію та вартість. Основою ефективних відносин є довіра, яка має бути вибудувана між співробітниками, постачальниками покупцями (клієнтами), різними установами, інвесторами і AI може бути використаний для якісної реалізації цього принципу [2].

З вищезазначеного виходить, що можливості, які можна отримати при використанні AI значно поглиблять виконання завдань управлінського обліку і реалізацію його принципів. Впровадження AI в управлінському обліку загалом має базуються на автоматизації, аналізі, прогнозуванні, плануванні та контролі.

Автоматизація процесів управлінського обліку за допомогою AI може бути використана для виконання рутинних завдань (збір даних, аналіз фінансових показників, складання звітів в короткостроковому і довгостроковому періодах, прогнозування результатів). Алгоритми машинного навчання та аналізу даних можуть допомогти в управлінні ризиками, встановленні закономірностей та визначенні трендів для покращення вибору, на основі наявних даних в прогнозуванні майбутніх результатів із врахуванням широкого кола зовнішніх факторів. AI дозволить проводити оцінку ризиків та прибутків від різних варіантів стратегій. Автоматизовані системи AI можуть аналізувати значні обсяги даних різних видів та надавати інформацію для прийняття управлінських рішень.

На основі використання даних про обсяги продажів за різні періоди та із врахуванням зовнішніх факторів, AI може спрогнозувати споживчий попит на продукцію (послуги), що дозволить ефективніше керувати різними видами ресурсів, у. т. ч. запасами та виробництвом. Використання AI актуально і для персоналізації послуг. Алгоритми машинного навчання можуть аналізувати дані про різних суб’єктів бізнесу, у т. ч. про клієнтів встановлюючи їх слабкі і сильні сторони, що дасть змогу більш точно налаштовувати реалізацію товарів, готової продукції, робіт, послуг на основі клієнтського досвіду та керувати ним. Також AI може сприяти у виявленні вузьких місць в бізнес-процесах управління та надати пропозиції для рішення, з метою оптимізації і підвищення

продуктивності. Дасть змогу оцінювати ймовірність непередбачених витрат. Прогнозувати можливі кризові ситуації та надавати рекомендації й заходи щодо їх запобігання.

AI має широкі можливості щодо планування в управлінському обліку і може спростити процес формування та аналізу бюджетів. Допоможе здійснити оптимізацію планування ресурсів підприємства із врахуванням прогнозу попиту, термінів постачання та рівня запасів. Дозволить управляти ланцюжками постачання. За допомогою моделей машинного навчання може спрогнозувати оптимальний обсяг виробництва щоб не було значних надлишків та дефіциту.

AI може допомогти у зменшенні кількісті помилок та контролі всіх видів ресурсів підприємства. А також у оперативному виявленні та запобіганні шахрайству та неправомірних дій через встановлення аномальних або підозрілих операцій.

Загалом, використання AI в управлінському обліку дозволить компанії підвищити ефективність діяльності, приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі широкого кола даних, та адаптуватися до мінливих умов ринку.

Література

1. Anthony A. Atkinson, Robert S. Kaplan, Ella Mae Matsumura, S. Mark Young. Management accounting information for decision-making and strategy execution. 6th ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2012. 551 p.

2. Global Management Accounting Principles. CGMA. 2017. URL: https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/global-management-accounting-principles.pdf

3. Ribeiro J., Lima R., Eckhardt T., & Paiva S. Robotic Process Automation and Artificial Intelligence in Industry 4.0 – A Literature review. Procedia Computer Science. 2021. Vol. 181, 51-58. doi: https://doi.org/10.1016/j.procs.2021.01.104

4. UiPath. Artificial Intelligence RPA Capabilities. 2020. URL: https://www.uipath.com/product/ai-rpa-capabilities

УДК 657:330

Ясінська А. І.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та аналізу,
Микитюк Н. О.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»

ОЗНАКИ ЕФЕКТИВНОЇ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Ефективна система управління підприємством в сучасних динамічних умовах неможлива без диджиталізації бізнес-процесів. Застосування цифрових технологій сприяє не тільки розвитку та конкурентоспроможності підприємства, але й оптимізації бізнес-процесів, встановленні оперативних внутрішніх комунікацій між співробітниками, пришвидшенні операційних можливостей та створенні комфортних умов для споживачів та клієнтів. Ринок програмного забезпечення пропонує різні бізнес-програми для ведення обліку та автоматизації, з врахуванням вимог законодавства, як для великих підприємств, так і для середнього та малого бізнесу. Крім того, вони здатні задовольнити потреби підприємства різної сфери діяльності, або спрямовані на конкретну область бізнесу, наприклад, будівництво, торгівля, сільське господарство тощо. Сьогодні бізнес-програми для обліку та автоматизації мають широкий спектр функціональних можливостей, передбачають також, за необхідності, інтеграцію з іншими системами, дозволяють автоматизувати бухгалтерський, податковий та управлінський облік, сформувати звітність для аналізу господарської діяльності.

Автоматизація бухгалтерського та податкового обліку значно розширюють межі їх практичного застосування, спрощують процес управління, забезпечують виконання всіх необхідних функцій, але важливим інструментом для управління є автоматизація управлінського обліку, який є основою ефективного менеджменту та показує реальну картину бізнесу, враховуючи всі можливості та ризики, слугує керівництву приймати правильні рішення, і стратегічно

планувати та досягати поставлені цілі. Впровадження автоматизації системи управлінського обліку містить безліч переваг для підприємства, але задля того, щоб була забезпечена максимальна ефективність та вигода, необхідним є виокремлення основних ознак, які повинні бути враховані та забезпечені, зокрема:

оперативність, зручність та зрозумілість відображеної інформації, що дає змогу мінімізувати час на аналізування та прийняття рішень;

гнучкість – можливість оперативного налаштовування бізнес-моделі враховуючи вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, ринкової ситуації тощо;

багатоваріативність – можливість розробляння декількох сценаріїв дій до будь-якого ходу подій;

управлінська звітність (Balance, Cash flow, Profit and loss, платіжний календар, інші форми), яка дозволяє відстежувати основні показники в динаміці;

інтерпретація, наочність та візуалізація управлінської звітності – можливість здійснення детального аналізу показників, визначення їх динаміки, порівняння у потрібному форматі;

онлайн дані – доступність до всієї інформації через мережу Інтернет, в будь-який момент часу;

контроль усіх бізнес-процесів, що забезпечує оперативність прийняття стратегічних та поточних управлінських рішень.

Таким чином, впровадження автоматизації бізнесу є необхідністю, яка містить значні переваги та можливості, а функціональні можливості дозволяють автоматизувати всі ділянки роботи, навіть зі складною структурою бізнес-процесів. Автоматизація системи управлінського обліку дозволяє відстежувати перебіг процесів, приймати оптимальні рішення, планувати діяльність, спростити рішення задач, знизити кількість помилок, уникнути непередбачених витрат, підвищити продуктивність та прибутковість підприємства.

СЕКЦІЯ 3.
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО КОНТРОЛЮ, АУДИТУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ

UDC 657

Li Xiaoqing,
PhD student of Department of Accounting and Taxation
Nataliia Pochynok,
PhD, Associate Professor,
Department of Accounting and Taxation,
West Ukrainian National University

NON-FAMILY CEOs AND ACCOUNTING IRREGULARITIES IN FAMILY BUSSINES

Family-owned businesses, which form a key part of the global economy, are increasingly appointing non-family CEOs to manage the complex challenges of modern corporate governance and ensure long-term sustainability. This shift aims to professionalize management and foster innovation, but it also brings new dynamics that can influence a firm's ethical practices and susceptibility to corporate misconduct. Despite a growing body of research on non-family CEOs in family businesses, their impact on corporate misconduct, especially in relation to the firm’s financial stability and competitive environment, remains underexplored.

Family firms are distinctive due to the combination of family values and business goals, which sometimes causes a conflict between the family’s socioemotional wealth and the company's economic success. Appointing a non-family CEO is often seen as a transformative move, injecting fresh perspectives and professional skills. However, this change can also lead to agency problems, where the non-family CEO’s goals may not align with the long-term interests of the family, potentially leading to ethical issues

and misconduct. Research indicates that the financial well-being of a family business and the level of market competition are key factors that influence the relationship between non-family leadership and misconduct. Financially stable companies might feel less pressure to engage in unethical behavior, allowing non-family CEOs more leeway to take risks. On the other hand, companies in highly competitive markets may face more scrutiny and reputational risks, which can deter misconduct.

The research is aimed to address a gap by examining how non-family CEOs influence corporate misconduct, particularly in relation to the firm's financial health and market competition. Ethical behavior and compliance by non-family CEOs are critical for maintaining the integrity of family firms, which are often deeply connected to family traditions. While existing research has focused primarily on the benefits of non-family CEOs, such as improved performance and innovation, little attention has been given to their role in either contributing to or preventing corporate misconduct.

By exploring this relationship, the study aims to provide deeper insights into the governance challenges family businesses face. This research uses data from family-owned firms listed on China's Shenzhen and Shanghai Stock Exchanges (A-shares) between 2008 and 2022, focusing on financial health and market competition as moderating factors. The findings will contribute to discussions on corporate governance in family firms and offer practical advice for family business owners, regulators, and policymakers.

In family firms, appointing non-family CEOs introduces a new dynamic that can heighten the risk of accounting irregularities. According to the principal-agent theory, conflicts of interest between the principal (family owners) and the agent (non-family CEO) may intensify. Socioemotional wealth (SEW) further complicates this relationship, as it emphasizes the emotional ties and legacy values linked to the business.

Non-family CEOs, being external to the family, may not have the same long-term commitment to the family's vision. This misalignment can lead to a focus on short-term results, particularly when the family's influence is weakened. Suggested that non-family CEOs might take riskier actions, including aggressive accounting practices, to demonstrate their competence. Non-family CEOs, despite their

professional expertise, may be more susceptible to external market pressures, which might not align with family objectives, potentially leading to accounting irregularities.

In contrast, family CEOs often have a closer, more trusting relationship with the family firm, reducing the risk of agency costs linked to self-interest. The SEW theory posits that family firms prioritize legacy and emotional wealth over immediate profits, often resulting in risk-averse, compliance-driven management. The study delves into the complex dynamics between non-family CEOs and financial reporting practices. It posits that non-family CEOs, lacking family ties, may resort to aggressive strategies to meet short-term goals, especially when internal controls are weak.

However, family business operate in diverse contexts, and the financial health of the firm and market competition can significantly affect non-family CEOs' decision-making. Non-family CEOs in financially strong firms may have more freedom in decision-making, potentially leading to both innovative strategies and self-serving behaviors. High competition, meanwhile, might push non-family CEOs to adopt aggressive accounting tactics to meet shareholder expectations. In contrast, low-competition environments could encourage them to take risks to maintain market position.

References

1. Abebe M. A., Acharya K. Founder CEOs and corporate environmental violations: Evidence from S&P 1500 firms. *Business Strategy and the Environment*, 31(3), 2021. P. 1204–1219. https://doi.org/10.1002/bse.2950

2. Deng D., Wu Y., Qin L. CSR preference, market competition, and corporate financial performance. *Managerial and Decision Economics*, 44(3), 2023. P. 1396–1409. https://doi.org/10.1002/mde.3754

3. Iturralde T., Maseda A., Sanchez-Famoso V. Family involvement in top management team: Impact on relationships between internal social capital and innovation. *Journal of Management & Organization*, 23, 2017. P. 136-162. https://doi.org/10.1017/jmo.2016.33

4. Liao L., Chen G., Zheng D. Corporate social responsibility and financial fraud: evidence from China. *Accounting & Finance*, 59(5), 2019. P. 3133-3169. https://doi.org/https://doi.org/10.1111/acfi.12572.

UDK 657(075)

Luchko Mykhailo,
Doctor of Economic Sciences, Professor
West Ukrainian National University, Ukraine,
Szmitka Stanislaw,
Olsztyn University, Olsztyn, Poland

FINANCIAL ANALYSIS: TRADITIONAL PRINCIPLES AND APPLICATIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

There are reasons to believe that the use of artificial intelligence in financial analysis has the potential to transform this field, making it more adaptive and efficient and to change the principles of its conduct. However, it is important not to forget about ethical aspects and to ensure proper management of data and algorithms. Let's check the assumptions made.

It is well known that the information field for financial analysis can be obtained from various sources, such as accounting statements, statistical data, primary accounting documents and tax calculations. The study of this problem at different times proved that the main source of information remains financial reporting. For this reason, it should be noted that the analysis of data contained in financial statements is the most important research method used in financial analysis. According to many scholars, this analytical process is called financial statement analysis and focuses on the processing and interpretation of data contained in financial statements. There is reason to believe that its purpose is to assess the property and financial condition and economic results of the business entity. According to this, such an analysis is also the basis for making balanced management decisions. It also makes it possible to comprehensively assess the financial condition and identify potential risks or violations in the business entity's work. Mainly, the analysis of financial statements and financial and property status allows managers to compare the performance of this entity with other entities.

One of the most important features of the company's reporting is that it can be classified according to various characteristics and divided into tangible (material) and

financial. Enterprise financial statements are used mainly for financial and strategic analysis, while material statements are the main source of technical and economic analysis. It is logical that business entities, striving for a comprehensive assessment of selected issues, use both types of reporting. Accordingly, the main source of financial and economic information about the business entity's activities is the mandatory annual financial reporting, which is the basis for making balanced economic decisions. However, the analysis of data contained in financial statements should not be equated with financial analysis, since financial statements are the main, but not the only, source of data required for financial analysis.

Financial reporting must meet the established requirements, be reliable, correct and clear. Therefore, it should be drawn up according to certain general principles. Among the most important of them, legislation and many scientists include:

- the accrual principle, which requires the recognition of all economic transactions in a certain financial year, regardless of whether the corresponding calculations have been made;
- the principle of continuity of activity, which provides that economic entities will continue their activities without changes;
- the principle of true representation, which obliges persons to reflect the real financial and property situation, taking into account external conditions, such as currency fluctuations or market value;
- the principle of prudence regarding the reasonable assessment of property and capital, so that this assessment does not distort the financial result;
- the principle of periodization, covering the activities of entities in specific periods of time, which are called accounting periods;
- the principle of subjectivity, which provides for accounting in economic units that are independent in property, legal and organizational terms.

Financial analysis in the context of the use of artificial intelligence is undergoing significant changes, and this opens up new opportunities to improve accuracy, speed and efficiency. This is primarily due to the analysis of a large amount of data. It is able to process and analyze huge amounts of financial data much faster than a human. This

allows you to get a more analytical picture of financial indicators and trends, as well as to identify patterns that could remain unnoticed in traditional analysis. The use of machine learning and artificial intelligence forecasting algorithms significantly increases the accuracy of financial forecasts. At the same time, it becomes possible to take into account many variables and historical data to create forecasts, which allows you to quickly make more informed financial decisions. Artificial intelligence can automate many routine tasks, such as transaction processing, reporting and compliance checks. This will help financial analysts to focus on more strategic tasks. The application of natural language processing (NLP) allows the analysis of textual data such as financial reports, news or analytical articles. This, in turn, will help identify important information that can influence financial decisions, improve risk assessment models, using comprehensive data analysis to identify potential threats and opportunities. As a result, it will contribute to the reduction of both financial and non-financial risks of business entities, help in the development of personalized financial strategies for individual clients, taking into account their personal financial goals, risk profile and other individual factors.

However, there are also certain threats. Let's dwell only on some of them. In the process of using artificial intelligence, it is worth ensuring a strategy of transparency and ethics. Therefore, the user needs to understand how the algorithms work to avoid bias or unintended consequences. It is worth paying attention to continuous training and improvement. Artificial intelligence needs constant updating and training on new data. It is important to regularly test and improve models to ensure they are relevant and accurate.

And finally, the most important thing. The use of artificial intelligence requires its constant interaction and cooperation with natural human intelligence. Artificial intelligence can greatly improve financial analysis, but human experience and intuition remain important. The best results are achieved when combining artificial intelligence technologies. with expert knowledge of financial analysts.

UDC 005.95

Tabur Lauri,
Change management expert and former rector
Estonian Academy of Security Sciences (EASS), Estonia
Averkyna Maryna,
Dr., Senior Research Fellow of Management & Organization Department,
Estonian Business School, Estonia
Prof. Visiting professor of the University "KROK", Ukraine

WHAT WE HAVE LEARNT ABOUT FEARS' MITIGATION ANALYSES DURING THE CHANGE MANAGEMENT RELATED COURSE?

New challenges such as COVID-19 and the war in Ukraine have made a significant impact on the organizations' behaviour as well as their employees. These challenges have also influenced the manager's understanding of the first key stages in the processes' management in an organization. The key feature of the mentioned processes is the identification of employees' fears, which helps managers to make the rational decisions in time constraints. In this context, designing of the customized training for representatives of businesses, municipalities, and education facilities became an essential first step to map the new reality and to make transition from experiential learning and practical cases to new theoretical and methodological concepts.

In his part 'Leading Change in Crises' in a frame of 'Leading Organizational Change in Turbulent Times' course Lauri Tabur presented the problematic cases from Ukrainian organizations and proposed to solve these issues by learners with the fear mitigation method.

It helped to collect the data results from groups (10 groups) and for situation similarity analyses. In times of crisis or change, this situational leadership approach becomes paramount. By active individuals supporting and facilitating their engagement, managers can mitigate fears and uncertainties, fostering a conducive environment for change implementation. Such as the current situation must be described, Lauri Tabur has proposed the next approach (see table 1).

Table 1

The Example Case Solving by a Group of Ukrainians

CASE About ICT Company and Its Real Situation in Ukraine During The War:	
The ICT development company YYY, after invasion of Russia into Ukraine and the following war, decided to move its headquarters away from the zone of possible military activities from Kyiv to Polish town Lublin. The local authorities in Lublin have offered YYY a nice start-up friendly environment to place their office there. Despite a peaceful and modern environment, the 46 employees of the YYY are not all happy to move to Lublin. Your group is the CEO of the YYY to launch the change.	
FEAR	**MITIGATION ACTIVITY**
1. Fear of firm loss	1. Providing an explanation to employees about the agreements with the Polish side regarding assistance in preserving the company.
2. Fear of interpersonal conflicts at the workplace.	2. Conducting a discussion with the members of the labour collective in order to explain the necessity of relocating management employees to another country.
3. Fear relating with living in a new country.	3. Providing an overview of the specific elements that define Polish culture in a presentation.
4. The issue of a language barrier.	4. Language courses sponsored by the company.
5. Fear of additional financial expenses	5. Increasing of salary in accordance with Polish standards.
6. Housing uncertainty.	6. Corporate accommodation for employees
7. Fear of family separation.	7. If feasible, offer family housing and support in enrolling children in educational institutions.
KEY FIRST STEPS TO TAKE TO SUCCESSFULLY LAUNCH THE CHANGE: 1. Gather employees' input on the matter of relocation. 2. Group employees according to their issues or problems. 3. Establish positive relations with the Polish side regarding guarantees for the startup agreement's execution. 4. Develop a plan for resolving issues and provide it to the company's employees.	

The resolving of all these cases was achieved within a time constraint of approximately 15 minutes, with participants divided into groups for collaborative problem-solving. Notably, participants from the business sector demonstrated quicker reactions compared to those of scientific backgrounds. This discrepancy can be attributed to the fact that some business participants had firsthand experience with similar situations arising from the current wartime conditions.

The imposed time limitation significantly influenced the behaviour of each group, leading to a noticeable increase in chaotic tendencies. Participants required additional time to focus and concentrate that is very crucial for making well-considered decisions. However, in real-world scenarios, such as war times, the time available for thorough decision-making processes is often insufficient.

Furthermore, this approach is applicable across organizations despite of their size. Its versatility based on its ability to promote collaboration and systematic problem-solving, irrespective of organizational scale or complexity.

UDC 657:330.1

Zhukevych S.M.,
Candidate of Economy Sciences, Associate Professor,
West Ukrainian National University

EPISTEMOLOGICAL FOUNDATIONS OF FINANCIAL ANALYSIS AS A FIELD OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE

The social orientation of entrepreneurial activity requires a philosophical approach to solving economic research tasks. We are talking about the multidisciplinary design of philosophy and financial analysis, which is aimed at highlighting debatable issues, such as: ontological prerequisites, etymology and epistemology, implementation methodology, the content of scientific paradigms and the results of reflections, axiological foundations of financial analysis.

An important role in the philosophy of science is played by epistemology, which provides an understanding of how knowledge is constructed within scientific disciplines [1]. Epistemology (from the Greek. έπιστημη — knowledge; λόγοζ — word, teaching) – «a branch of philosophy that investigates historically developing scientific knowledge in all its socio-cultural dimensions. At the epicenter of the problematic field of epistemology are questions related to the nature of knowledge, its genesis, historical evolution, conditions for the reliability of its results, historical changes in its structure, socio-cultural status, strategic goals, relationships with the life world...» [2]. In this sense, the epistemology of financial analysis makes it possible to investigate the essence of analytical knowledge, its role, structure, functioning and development in the «subject-knowledge» vector; evaluate the functioning of analytical scientific schools, educational institutions, the effectiveness of the development of analytical knowledge, in the context of its financial component and the establishment of financial analysis as an independent field of knowledge.

The epistemology of financial analysis makes it clear how knowledge is organized, the basic foundations of its functioning, the requirements for it, classification, and the connection with other knowledge. In particular, the classic

requirements that apply to knowledge in general and to financial analysis are: completeness, representativeness and adequacy (relevance) of the subject, that is, knowledge is a kind of mirror of the economic world; certainty, certainty; neutrality, impartiality, a priori commitment to irrefutability (apodicticity) and completeness of the subject; non-contradiction of the starting principles.

For some reason, the essence of financial analysis reveals the content of financial and economic existence, its foundation and primary basis and is outlined by the following epistemological ranks: «the essence of the 1st order is economic reality (potential existence), the essence of the 2nd order is economic reality (accidental existence), the essence 3rd order - the art of analysis (secondary entities)» [3].

The task of the epistemology of financial analysis is to reveal the principles, methods, and approaches that reveal its specificity, such as knowledge about the financial and economic world, relationships, and the mechanism of forming performance indicators that determine the state and security of economic entities in the existing reality. The starting points in the study of financial and economic processes are scientific rationality, the hypothetico-deductive method, principles of general equilibrium, game theory, probabilistic-stochastic approach, system-synergistic analysis, other methods and approaches that allow obtaining knowledge and research results on a micro -, macro- and geo-economic levels in the context of financial activity.

Scientific knowledge of financial analysis is formed as follows. Key ontological dimensions such as conceptual, theoretical and methodological foundations, content and structure of the subject of research are formed on the basis of scientific knowledge and scientific rationality. At the same time, scientific knowledge of financial analysis has an applied nature and is positioned as «an important and growing factor of socio-economic development in the conditions of the modern stage of the scientific and technological revolution, when the knowledge economy, creative economy is being formed» [3]. The scientific nature of economic knowledge of financial analysis is based on their synthetic nature, which involves the delineation of a consistent, possible reality, as the delineation of possible experience. From a theoretical standpoint, financial analysis describes the financial and economic realm, meets the criteria of

demarcation, and differs from mathematics, logic, and metaphysical systems [4, p. 31]. The analytical approach assumes a certain cyclical nature in the creation of knowledge, providing progress from original empirical observations to theoretical generalizations. Applying the inductive method of producing knowledge, generalizing conclusions are formed in the form of causal theories. Obtaining specific knowledge in financial analysis involves the use of the deduction method (top-down approach), during which dynamics take place from the bottom up, from facts to theory («bottom-up approach»), which makes it possible to determine the effectiveness and correctness of the theory. In this case, the analyst carries out a logical analysis of the general theory in relation to specific facts and forms partial conclusions from general laws.

The dimension of epistemology, which forms the general theory, and then the concept of financial analysis, are individual scientific works, as sources of knowledge of the studied science. Studying the role of individual studies (scientific papers, reports, dissertations, narratives) in financial analysis provides an opportunity to form contextualized reports on human experience, the connection of economic concepts to real-world phenomena, and the exploration of diverse perspectives [5].

Therefore, the study of financial analysis requires the study of its philosophy, namely epistemology, which will make it possible to substantiate the criteria for delineating it as an independent field of knowledge in the context of theory and the field of practical application.

References

1. Philosophical encyclopedic dictionary. URL: https://slovnyk.me/dict/fes/%D0%B5%D0%BF%D1%96%D1%81%D1%82%

2. Hausman Daniel M. Philosophy of economics. 2008. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. URL: https://philpapers.org/rec/HAUPOE

3. Filipenko A. S. Economic world: epistemology. *Economic theory*. 2016. № 1. P. 17-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2016_1_3.

4. Popper Karl R. Die beiden grundprobleme der erkenntnistheorie. 2. Mohbeck.

5. Jackson, Emerson. Rethinking Epistemology: Narratives in Economics as a Social Science. № 13. 2023. P. 164-174. 10.14505/tpref.v14.1(27).13.

УДК 657.6(075)

Антонюк О. Р.,
д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту,
Національний університет водного господарства та природокристування

РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ДІЯЛЬНОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасний стан ведення бізнесу практично в усіх сферах діяльності, особливо в період дії воєнного стану, вимагає ощадливого та раціонального використання різних ресурсів. Тому, підприємства перейшли на бізнес-модель без шкоди для майбутніх поколінь, яка забезпечить сталий розвиток. Корпоративна соціальна відповідальність все частіше стає предметом дослідження у світових наукових виданнях. Такі дослідження стосуються розробки категорій «свідоме споживання», «зелене споживання», «стале споживання», «етичне споживання», певна увага приділяється практичним аспектам реалізації цих цілей, переважно у сфері виробництва. Для підприємств, які здійснюють виробничу діяльність, достатньо досліджень. Існує обмежена кількість досліджень щодо відповідального споживання в невиробничому секторі та мало досліджень щодо сталого розвитку у сфері аудиторської діяльності. Щодо тенденцій закордонних досліджень, то варто відзначити, що ряд авторів продемонстрували, що реалізація цілей сталого розвитку та інформування громадськості через звітність про сталий розвиток може покращити економічну привабливість [1,2,3]. Al Ani M. K., Alshubiri F. провели дослідження надання послуг зі сталого розвитку аудиторськими компаніями на прикладі європейських країн [4]. Для корпорацій і компаній важливо інформувати суспільство про реалізацію цілей сталого розвитку. Цьому сприяє соціальна звітність, науковці відзначають позитивний вплив соціальної корпоративної відповідальності на якість аудиторських послуг

[5]. Значну роль відіграє запровадження «зеленого офісу», також екоменеджмент є темою останніх публікацій за кордоном та в Україні .

Аудиторські фірми, особливо мережеві та компанії “Big Four”, активно надають своїм клієнтам послуги зі сталого розвитку. При цьому аудиторські фірми, як субєкти аудиторської діяльності враховують цілі сталого розвитку, відображаючи їх реалізацію у своїх звітах. Аналіз наявних на сайтах аудиторських фірм звітів про прозорість/звітів про сталий розвиток, дозволив виявити фактори, що впливають на формування відповідального споживання та активну участь у реалізації окремих цілей сталого розвитку. Цей же аналіз вказує на специфіку споживання окремих видів ресурсів з урахуванням галузевого аспекту – надання аудиторських послуг. Інформаційне наповнення звітів зі сталого розвитку, напр. всесвітньо відомої аудиторської компанії Deloitte за 2018-2022 роки, вказує на відповідальне споживання енергії, води, паперу та викидів CO2e.

Аналізуючи структуру та змістове наповнення звіту зі сталого розвитку варто відміти особливості, зумовлені спеціфікою аудиторської діяльності. Особливістю підготовки звітів зі сталого розвитку є приділення уваги у звітах інформації про доходи компанії та відомості щодо принципів оплати праці, інформація про безперервне навчання та розвиток, відомості про забезпечення системи якості (практики забезпечення незалежності та підтвердження ппроведення внутрішнього огляду дотримання незалежності, політики ротації ключових партнерів з аудиту та аудиторів залучених до виконання завдання з обов’язкового аудиту, зовнішні перевірки системи контролю якості, внутрішня система контролю якості), оцінка ефективності системи внутрішнього контролю аудиторської компанії, інформація про аудити для суб’єктів суспільного інтересу). Формування в суспільстві відповідної позитивної думки про компанію разом із стабільними позитивними фінансовими тенденціями аудиторської фірми дозволяє отримати доступ до нових джерел фінансування та збільшити операційну діяльність. На основі вивчення сайтів відомих і великих аудиторських фірм було класифіковано послуги у сфері сталого розвитку. Усі

послуги у сфері сталого розвитку ми пропонуємо розділити на основні групи – розробка та реалізація концепції сталого розвитку для клієнтів та підтвердження звітів про сталий розвиток, тобто реалізація клієнтом цілей сталого розвитку.

Багато теоретиків і дослідників сталого розвитку вважають, що сталий розвиток є найперспективнішою ідеологією всього третього тисячоліття, і в міру поглиблення наукової обґрунтованості вона замінить інші ідеології щодо раціонального споживання. Об'єктивно постає питання про можливість застосування парадигми концепції сталого розвитку в теорії та практиці аудиторської діяльності в Україні. Концепція сталого розвитку передбачає встановлення балансу між задоволенням потреб клієнтів аудиторів та врахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін за умови дотримання принципів професійної етики при наданні послуг, підвищує суспільну цінність аудиторських послуг.

Література

1.Andreoni, A. (2018). The architecture and dynamics of industrial ecosystems: diversification and innovative industrial renewal in Emilia Romagna. Cambridge Journal of Economics, 42(6), 1613–1642. https://doi.org/10.1093/cje/bey037

2.Fera, P., Pizzo, M., Vinciguerra, R. & Ricciardi, G. (2022). Sustainable corporate governance and new auditing issues: a preliminary empirical evidence on key audit matters. Corporate Governance, 22, 194-211. https://doi.org/10.1108/CG-09-2020-0427.

3.Nishitani, K., Kokubu, K. (2020). Can firms enhance economic performance by contributing to sustainable consumption and production? Analyzing the patterns of influence of environmental performance in Japanese manufacturing firms. Sustainable Production and Consumption, 21, 156-169. https://doi.org/10.1016/j.spc.2019.12.002

4.Fraser, I. J., Schwarzkopf, J., & Müller, M. (2020). Exploring supplier sustainability audit standards: potential for and barriers to standardization. Sustainability, 12(19), 8223. https://doi.org/10.3390/su12198223

5.Al Ani, M. K., ALshubiri, F., & Al-Shaer, H. (2024). Sustainable products and audit fees: empirical evidence from western European countries. Sustainability Accounting, Management and Policy Journal. https://doi.org/10.1108/SAMPJ-03-2023-0131

УДК 657.6

Бандура З. Л.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Чаплига В. В.,
аспірант економічного факультету,
Львівський національний університет ім. Івана Франка

ЯКІСТЬ АУДИТУ ПРОЦЕСІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ

В економічній системі України для ефективного управління ризиками використовується концепція трьох ліній захисту (Three Lines of Defense – 3LoD), яка визначає суб'єктів та їх ролі в управлінні ризиками. Ці лінії захисту містять внутрішні суб'єкти, що діють в межах економічного агента, а також враховуються і зовнішні суб'єкти, які знаходяться поза межами, але впливають на його систему управління ризиками (СУР).

Перша лінія захисту включає внутрішніх суб'єктів, які безпосередньо здійснюють операційну діяльність та управляють ризиками на рівні бізнес- та підтримуючих процесів (менеджери та працівники операційних підрозділів, відділи фінансів та бухгалтерії, ІТ). Друга лінія захисту забезпечує функції контролю та моніторингу ризиків, а також відповідність внутрішніх процесів вимогам зовнішніх нормативних актів та регуляторів (комплаєнс). До третьої лінії належать як служба внутрішнього аудиту, так і зовнішні аудитори, а також державні регулятори та наглядові органи (національні і міжнародні), що впливають на управління ризиками та якість аудиту СУР, наприклад, ДУ «Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю», Аудиторська палата України, професійні об'єднання аудиторів. Від рівня процесів та якості даних в інформаційному обміні між суб'єктами розширеної 3LoD моделі залежить синергетичний ефект підвищення ефективності СУР.

Якість аудиту процесів інформаційної взаємодії суб'єктів СУР економічних агентів залежить від точності оцінки надійності та ефективності обміну інформацією між учасниками, які беруть участь в управлінні ризиками в економічній системі. Використання міжнародних стандартів забезпечують уніфікований підхід до проведення аудиту з відповідною нормативним вимогам його якістю.

Серед основних міжнародних стандартів, які пропонується використовувати для підвищення ефективності аудиту щодо оцінки рівня зрілості процесів та якості даних в інформаційному обміні між суб'єктами системи управління ризиками слід відзначити ISO/IEC 33020:2019 та ISO/IEC 25012:2008, які є ключовими, оскільки вони забезпечують інструментарій для аналізу та вимірювання якості процесів взаємодії суб’єктів і відповідних даних. Ці стандарти допомагають аудиторам систематизувати та об'єктивно оцінити управлінські та інформаційні аспекти загальної системи ризик-менеджменту за двома критеріями: за рівнем зрілості процесу та відповідності йому якості доступних даних інформаційного обміну.

Стандарт ISO/IEC 33020:2019 — Оцінка рівня зрілості процесів описує модель вимірювання процесів, яка дозволяє оцінювати рівень зрілості процесів обміну інформацією в управлінні ризиками. Стандарт оцінює 5 рівнів зрілості процесів (від початкового до інноваційного), кожному з яких відповідають певні з десяти атрибутів, значення яких при нечітко-множинному підході представляється лінгвістичною змінною з терм-множиною чотирьох визначених підмножин рівнів: недостатній (до 15%), частково достатній (15% - 50%), більшою мірою достатній (від 50% до 85%) та повністю достатній (85% - 100%). При цьому, рівень зрілості процесу інформаційного обміну визначається аудитором як значення послідовної сукупності якісних оцінок атрибутів рівнів не менше ніж «більшою мірою достатній». Наприклад, для процесу аудитор ідентифікуватиме другий рівень зрілості, якщо усі атрибути першого і другого рівнів будуть відповідати хоча би терму «більшою мірою достатній».

Для ефективної інформаційної взаємодії кожен рівень зрілості процесу інформаційної взаємодії суб’єктів СУР повинен бути забезпечений відповідною якістю доступних даних, які визначаються за методологією стандарту ISO/IEC 25012:2008-2 через агреговану оцінку п’ятнадцяти атрибутів. Кожен атрибут розглядається як лінгвістична змінна з терм-множиною значень: низький (від 0 до 33%), середній (33% - 66%) та високий (від 66% до 100%).

З огляду на те, що стандарт не конкретизує методу агрегування оцінок атрибутів, пропонується визначати результуючий рівень якості даних інформаційного обміну визначати найнижчою оцінкою (термом) серед усіх п’ятнадцяти атрибутів. Для врахування різної важливості атрибутів для взаємодії суб’єктів СУР вводяться вагові коефіцієнти , сума яких дорівнює одиниці, якими коригується значення результуючого рівня якості даних. Тоді завдання аудитора полягатиме, по-перше, у ідентифікації рівня зрілості процесів інформаційної взаємодії суб’єктів СУР і, по друге, у встановленні достатності оцінки якості доступних даних для такого рівня взаємодії.

Висновки. Запропоноване спільне використання даних стандартів у аудиті допомагає оцінити зрілість процесів інформаційної взаємодії, що є важливим для визначення здатності організації до постійного покращення і ефективного управління ризиками, а також надає чіткі критерії для оцінки якості даних, що використовуються в процесах обміну інформацією, що є критичним для прийняття рішень в СУР. Комбіноване використання цих стандартів дозволяє аудитору не лише оцінити технічні характеристики даних, але й зрозуміти, наскільки процеси обміну інформацією зрілі і готові до покращення.

Література

1. The IIA's three lines model. 2020. URL: https://www.theiia.org/ (дата звернення: 07.09.2024).

УДК 657

Бачинський В. І.,
к.е.н., професор, професор кафедри
обліку, контролю, аналізу та оподаткування,
Львівський торговельно-економічний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

Поглиблення ринкових відносин в економіці України обумовлює необхідність суттєвої зміни цільової орієнтації економічного аналізу і, водночас, значно поглиблює можливості аналітичного пошуку та діагностики внутрішньогосподарської діяльності підприємств. Передумовою такого поглиблення стає підвищення ефективності обліку, як найвагомішої інформаційної бази економічного аналізу.

Серед нових проблем аналізу вирішення потребують насамперед ті, які пов’язані зі створенням ефективної системи управлінського обліку.

Більшість вчених-економістів, висловлюючи свої думки щодо структури управлінського обліку, відзначають, що крім планування, обліку, контролю, регулювання, складовою цього виду обліку є також й аналіз. Проблема полягає у тому, який вид аналізу, яка його складова частина повинні бути адекватними управлінському обліку. Адже в ході історичного розвитку економічний аналіз сформувався як окрема галузь (цілісна система) теорії і практики управління підприємством, об’єднанням, галуззю економіки у цілому. Він підпорядковувався меті і завданням чинної системи управління. Справедливо буде відмітити, що за цих умов економічний аналіз в методологічному і організаційному аспектах розвинувся надзвичайно добре. Завдяки спеціалізації в системі управління він сформувався в окрему функцію. На всіх етапах свого розвитку аналіз здійснювався, переважно, в цілях ефективного управління окремими галузями економіки і, лише після цього, підприємством. За сьогоднішніх умов, поступово вирішуються питання цільової переорієнтації

аналізу, і у першу чергу, на задоволення внутрішніх інформаційних потреб підприємства. Отже, при створенні системи управлінського обліку на підприємстві, з'являється можливість застосувати ті його види, та складові елементи, які у найбільшій мірі здатні задовольняти потреби менеджменту підприємства. Проблема полягає лише у тому, як практично здійснити розподіл цілісної системи аналізу на внутрішній і зовнішній, яким чином організувати роботу аналітиків, яку методику і техніку аналізу обрати, як поєднати його з іншими функціями управління в єдиний ефективно функціонуючий механізм. Вирішення цієї проблеми повинно базуватись на цільовому й системному підходах щодо організації управлінського обліку. Цільовий підхід в організації інформаційного забезпечення зовнішніх і внутрішніх користувачів фактично став основою поділу обліку на фінансовий та управлінський, а тому він також повинен бути покладений в основу поділу економічного аналізу на внутрішній і зовнішній.

Пропозиції щодо включення до системи управлінського обліку лише оперативного аналізу, які висловлюються в економічній літературі деякими авторами публікацій з проблем управлінського обліку, на нашу думку є необґрунтованими, обмеженими. Вважаємо, що оперативний аналіз не зможе в достатній мірі сприяти управлінському обліку виконувати його функції, а тому кожний вид аналізу, з його розвиненою системою методів і процедур, має право на застосування в системі управлінського обліку. Отже, запроваджуючи управлінський облік на підприємстві, необхідно використати найбільш відповідні цій системі організаційні форми, методичний інструментарій, комунікаційні зв'язки всіх видів аналізу.

Характеру управлінського обліку найбільш повно відповідає децентралізована форма його організації, а відповідно й аналізу, як його підсистеми. Цей висновок підтверджується досвідом діяльності фірм багатьох країн Західної Європи та США. Його доцільно застосовувати й на підприємствах України при створені системи управлінського обліку. Безперечно, за таких умов організації управлінського обліку і аналізу, потрібно буде вирішити питання

підготовки й повного забезпечення підприємства фахівцями відповідної кваліфікації, здатних працювати в умовах інтегрованої управлінської системи.

Вивчаючи методичний інструментарій, ми дійшли висновку, що він, за кожним видом аналізу, у достатній мірі є придатним для цілей управлінського обліку. Тому вже сьогодні його можна ефективно використовувати, незважаючи на існуючу потребу удосконалення окремих методів аналізу при оцінці ринкових позицій підприємства, грошових потоків, фінансових інвестицій тощо.

При організації підсистеми аналізу в межах управлінського обліку, для чіткого означення її змісту та структури можна скористатись загальною класифікацією економічного аналізу, модифікувавши її до мети і завдань даного виду обліку за наступними ознаками і видами:

- за метою (аспектами дослідження) - техніко-економічний і функціонально-вартісний види аналізу;
- за потребами користувачів - внутрішній і частково зовнішній;
- за колом питань, що вивчаються при аналізі - тематичний (локальний) у поєднанні з повним (комплексним) ;
- за об’єктами, що аналізуються в розрізі місць виникнення витрат і доходів, центрів відповідальності - на рівні виробничих одиниць, дільниць, бригад, цехів, підприємства в цілому;
- за часом проведення і характером рішень, що приймаються за результатами аналізу - попередній, оперативний, підсумковий та стратегічний;
- за періодичністю проведення - щоденний, декадний, місячний, квартальний, річний.

Слід наголосити, що визначальною у цій класифікації є ознака "потреби користувачів". Вона, з одного боку, надає кожному виду аналізу спрямованості на конкретного користувача, що дозволить знизити витрати на підготовку економічної інформації для прийняття управлінських рішень, а з іншого - стає своєрідною "віссю", яка розмежовує завдання, процедури і результат аналізу відповідно до потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів. Отже, можна

констатувати, що саме внутрішній аналіз складатиме зміст підсистеми "аналіз" у системі управлінського обліку.

Підсистема внутрішнього аналізу не може бути надто легко і просто вмонтованою в управлінський облік. Цей процес достатньо складний. Він потребує науково обґрунтованого комплексного підходу, з врахуванням особливостей кожної з підсистем управлінського обліку, вирішення низки проблем внутрішніх і зовнішніх комунікаційних зв'язків в розумінні узгодженості вхідних і вихідних інформаційних потоків та наявності ефективних технічних засобів їх обробки й передачі користувачам. Реалізувати ідею управлінського обліку можна лише за умови його повної комп'ютеризації. Тому організовуючи підсистему аналізу потрібно використати досвід створення КРМ-аналітика, сполучивши його в єдину інформаційну мережу з автоматизованими робочими місцями працівників інших підсистем управлінського обліку та керівників нижчої, середньої і вищої ланок управляння підприємством.

Отже, внутрішній аналіз на сьогодні, за незначних модифікацій, здатний сприяти вирішенню проблем організації підсистеми аналізу та стати спонукальним мотивом створення ефективної системи управлінського обліку.

УДК 657

Безверхий К. В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Фоменко В. С.,
здобувач вищої освіти,
Державний торговельно-економічний університет

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ АУДИТОРСЬКОГО КОНСАЛТИНГУ В УКРАЇНІ: ЕМПІРИЧНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ

Консалтинг – це процедура консультування експертами з різних сфер діяльності з метою допомоги у вирішенні різноманітних проблем, покращенні ефективності роботи, підвищенні продуктивності, розвитку стратегій, оптимізації процесів та ухваленні обґрунтованих рішень. Консалтинг охоплює велику сферу знань, це може бути податковий консалтинг, юридичний, маркетинговий, фінансовий та інші. Отже, аудиторський консалтинг – вид послуг, при якому клієнту надаються консультації/поради у сфері бухгалтерського, податкового, управлінського обліку та аналізу організаційно-господарської діяльності [1].

Перевага аудиторського консалтингу полягає в тому, що ця форма консультування дозволяє істотно поліпшити фінансове становище, ефективність і конкурентоспроможність підприємства. Загалом аудиторський консалтинг відіграє важливу роль у підтримці та забезпеченні успішної діяльності підприємств, допомагаючи їм досягати стратегічних цілей та забезпечуючи сталий розвиток у мінливому бізнес-середовищі [2, с. 140].

Аудиторський консалтинг в Україні стрімко розвивається, що демонструє його важливість для економічного середовища країни. В умовах постійних законодавчих змін, ускладнення бізнес-процесів та підвищення міжнародних стандартів компанії все частіше звертаються до аудиторських фірм за професійною підтримкою. Важливість аудиторського консалтингу полягає в його здатності забезпечити компанії інформацією, рекомендаціями та

інструментами, необхідними для прийняття обґрунтованих бізнес-рішень.

Для того, щоб зрозуміти основні напрями аудиторського консалтингу в Україні ми проаналізували веб-сайті різних аудиторських компаній. Це такі компанії, як: AC Crowe Ukraine, Deloitte Ukraine, LUCAS, KPMG Ukraine, BDO та інші. Аналіз діяльності аудиторських компаній з консалтингу наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз діяльності аудиторських компаній з консалтингу в Україні

№ з/п	Найменування аудиторської компанії	Найменування послуг з аудиторського консалтингу
1	AC Crowe Ukraine [3]	Консалтинг щодо етапів управління підприємством: реорганізації, злиття, корпоратизації, створення і ліквідації; оптимізації бізнес-процесів та структури компанії; побудовиа системи корпоративного управління; впровадження фінансового моніторингу і діагностики; розробка стратегії та підготовки нефінансової звітності; управління ризиками; консалтинг щодо фінансових наслідків окремих операцій і правочинів
2	BDO [4]	Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ); iXBRL; супровід участі в грантових конкурсах; рекрутинг; бізнес-консультування; корпоративні фінанси; оцінка і фінансове моделювання; Due Diligence; BDO Academy; охорона праці та екологічна безпека (HSE); сталий розвиток; сталий розвиток для регіонів та громад
3	Deloitte Ukraine [5]	Human Capital; взаємодія з клієнтами та маркетингова діяльність; основні бізнес-процеси; розробка стратегії та бізнес-моделі; технології та ефективність
4	EY [6]	Консультаційні послуги з аналізу даних; управління бізнес-ризиками; консультаційні послуги в сфері технологічних ризиків; роботизація бізнес-процесів; академія бізнесу
5	KPMG Ukraine [7]	Податкове та юридичне консультування; стратегія та операційне покращення; цифрова трансформація та кібербезпека; сталий розвиток та ESG; управління фінансовими ризиками; форензік; внутрішній аудит, управління ризиками та дотримання нормативних вимог; послуги з питань бухгалтерських методологій
6	LUCAS [8]	Консалтинг з МСФЗ; фінансовий Due Diligence; розробка стратегій та бізнес-планів; фінансова та ринкова аналітика; IBR (Independent business review) в процесі фінансової реструктуризації; фінансові прогнози та моделювання бізнесу
7	PwC [9]	Customer Experience; розробка стратегії; стратегічний розвиток IT та цифровізація діяльності; трансформація ланцюгу постачань та закупівель; підвищення операційної ефективності; управління змінами; ринки; управління персоналом; розробка організаційної структури; управління програмами та проектами; послуги державному сектору; фінанси

Джерело: складено авторами

Проаналізувавши ринок провідних аудиторських компаній в Україні визначимо розподіл послуг які вони надають, дані представлено у табл. 2. Це дозволить побачити, які послуги є найбільш популярними та універсальними серед компаній та зрозуміти, які напрямки аудиторського консалтингу найбільш розвинені на ринку та які послуги можуть бути цікавими для потенційних клієнтів.

Таблиця 2

Консалтингові послуги аудиторських компаній

Найменування послуг з аудиторського консалтингу	**Найменування аудиторської компанії**							**Всього:**
	AC Crowe Ukraine	**BDO**	**Deloitte Ukraine**	**EY**	**KPMG Ukraine**	**LUCAS**	**PwC**	
Фінанси	+	+	-	+	+	+	+	**6**
Оптимізації бізнес-процесів	+	-	+	+	+	-	+	**5**
Розробка стратегії	+	-	+	-	+	+	+	**5**
Цифрова трансформація	-	+	+	+	+	-	+	**5**
Управління персоналом	-	+	+	-	-	-	+	**3**
Управління ризиками	+	-	-	+	+	-	-	**3**
Академія бізнесу	-	+	-	+	-	-	-	**2**
Консалтинг з МСФЗ	-	+	-	-	-	+	-	**2**
Маркетингові послуги	-	-	+	-	-	-	+	**2**
Due Diligence	-	+	-	-	-	+	-	**2**
Фінансовий моніторинг	+	-	-	-	+	-	-	**2**
Юридичний консалтинг	-	+	-	-	+	-	-	**2**
Консалтинг щодо етапів управління підприємством	+	-	-	-	-	-	-	**1**
Корпоративне управління	+	-	-	-	-	-	-	**1**
Податковий консалтинг	-	-	-	-	+	-	-	**1**
Послуги державному сектору	-	-	-	-	-	-	+	**1**
Трансформація ланцюгу постачань та закупівлі	-	-	-	-	-	-	+	**1**
Всього:	**7**	**7**	**5**	**5**	**8**	**4**	**8**	**44**

Джерело: складено авторами

Отже, з проведеного дослідження можна побачити, що найбільш розповсюдженою послугою серед досліджуваних компаній є управління фінансами, які надають 6 із 7 компаній. Далі йдуть розробка стратегії, впровадження цифрових технологій для підприємств, а саме цифрова трансформація та оптимізація бізнес-процесів, ці послуги також є популярними адже надаються п'ятьма компаніями. Це свідчить про значний попит на консультації, що пов'язані з підвищенням ефективності бізнес-процесів і впровадженням нових технологій.

До менш поширених послуг належать: управління персоналом, управління ризиками, консалтинг з МСФЗ, Due Diligence, юридичний консалтинг, та інші. Вони представлені лише у двох або трьох компаніях

Такі послуги, як: трансформація ланцюга постачань та закупівлі, послуги державного сектору, корпоративне управління є вузькопрофільними й надають їх одна з представлених компаній.

Загалом аудиторський консалтинг в Україні демонструє різноманітність послуг, які пропонують топові аудиторські фірми. Від консультування з питань корпоративного управління до впровадження передових технологій та аналізу даних - кожна компанія пропонує унікальні послуги, спрямовані на підвищення ефективності бізнесу та мінімізацію ризиків. Це демонструє високий рівень розвитку аудиторського консалтингу та готовність відповідати на виклики сучасної економіки.

Більшість аудиторських компаній в Україні є міжнародними тому в своїй діяльності вони спирають на світовий досвід з організації аудиторського консалтингу.

Аудиторський консалтинг є важливим інструментом для підтримки та розвитку бізнесу в умовах складного економічного середовища та постійних законодавчих змін. Сучасні компанії все частіше звертаються за професійною підтримкою до аудиторських фірм для забезпечення фінансової стабільності та ефективного управління. Аудиторський консалтинг охоплює різні сфери діяльності, що дозволяє здійснити комплексний підхід до вирішення бізнес-

завдань. Таким чином, аудиторський консалтинг не тільки вирішує поточні проблеми, а й сприяє довгостроковому розвитку та успіху компаній на ринку.

Література

1. Безверхий К. В., Бондарук А. А. Розвиток аудиторського консалтингу в Україні. Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, Інтерсервіс, 2023. С.263-266.
2. Bezverkhyi K., Poddubna N. Audit consulting: EU practice. *Foreign trade: economics, finance, law. 2024*. No 4. P. 128-144. Series. Economic Sciences. URL:https://doi.org/10.31617/3.2024(135)08.
3. AC Crowe Ukraine, веб-сайт: URL: https://www.crowe.com/ua/croweacu (дата звернення: 09.09.2024).
4. BDO, веб-сайт: URL: https://www.bdo.ua/uk-ua/home-2 (дата звернення: 09.09.2024).
5. Deloitte Ukraine, веб-сайт: URL: https://www2.deloitte.com/ua/uk.html (дата звернення: 09.09.2024).
6. EY, веб-сайт: URL: https://www.ey.com/uk_ua/consulting (дата звернення: 09.09.2024).
7. KPMG Ukraine, веб-сайт: URL: https://kpmg.com/ua/uk/home.html (дата звернення: 09.09.2024).
8. LUCAS, веб-сайт: URL: https://lucasua.com/ (дата звернення: 09.09.2024).
9. PwC, веб-сайт: URL: https://www.pwc.com/ua/uk/services/consulting.html (дата звернення: 09.09.2024).

УДК 657

Бонарев В. В.,
к.е.н., асистент кафедри обліку, аналізу й аудиту
Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича

УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

Потреба в економії коштів вимагає застосування всіх можливих інструментів з метою її досягнення. Особливо це стосується витратних ділянок в діяльності суб'єктів державного сектору та сприяє досягненню мети внутрішній контроль.

Відповідно до ст. 26 Бюджетного кодексу України внутрішнім контролем є комплекс заходів, що застосовуються керівником для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності бюджетної установи та її підвідомчих установ, а внутрішній аудит – це діяльність підрозділу внутрішнього аудиту в бюджетній установі, спрямована на удосконалення системи управління, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникнення помилок чи інших недоліків у діяльності бюджетної установи та підвідомчих їй бюджетних установ, поліпшення внутрішнього контролю [1].

Дослідження організації внутрішнього контролю суб'єктів державного сектору вказало на ряд недоліків. Зокрема, не визначені особи, відповідальні за його реалізацію, відсутній план проведення контрольних дій, не визначені власне форми внутрішнього контролю доходів і витрат. Вказані недоліки в організації внутрішнього контролю є досить поширеними. Найчастіше в таких установах внутрішній контроль зводиться до перевірки правильності відображення господарських операцій в обліку і складання звітності, дотримання фінансової дисципліни.

Однак, незважаючи на часте ігнорування суб'єктами державного сектору ефективної організації внутрішнього контролю, її практичне застосування є вкрай важливим і таким, що сприяє більш результативному управлінню ресурсами та результатами діяльності установ.

Організація ефективного процесу внутрішнього контролю є досить складним завданням і вона потребує достатньо зусиль та ресурсів. Пов'язано це, у першу чергу, з комплексним підходом до неї. На сьогодні суб'єкти державного сектору реалізують внутрішній контроль фрагментарно, не підходячи до цього питання цілісно, з точки зору планування, організації, діагностики, формування висновків за роботою.

Комплексний підхід до організації внутрішнього контролю суб'єктів державного сектору має полягати у його взаємодії із системою бухгалтерського обліку та бюджетування. Зазначимо, що система внутрішнього контролю має слугувати не лише для виявлення недоліків і їх усунення, а й визначення первинної причини, яка призвела до виникнення невідповідностей та її дослідження й ліквідацію. З метою внутрішнього закріплення розроблених вимог, рекомендацій щодо проведення контролю, установою має бути затверджений відповідний внутрішній документ. Власне сам процес контролю передбачає складання плану та розробку контрольних процедур, безпосередню реалізацію запланованих процедур із застосуванням інструментів контролю та формування вихідної інформації щодо проведених контрольних дій суб'єкта.

Процес планування передбачає формування переліку завдань та цілей контрольних процедур. Контрольні процедури можуть включати збір фактичних даних, аналіз виконання кошторису за видатками, аналіз напрямів використання коштів, реалізації бюджетних програм. Вихідна інформація щодо проведених контрольних процедур повинна містити не лише констатацію фактів виявлених порушень, а й рекомендації щодо усунення таких.

Також для покращення внутрішнього контролю пропонуємо здійснення внутрішнього аудиту, який буде спрямований на удосконалення системи управління, запобігання фактам незаконного, неефективного та не

результативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності бюджетної установи. Він запроваджується і діє в інтересах його керівника і регламентується внутрішніми нормативними актами для контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складання й подання звітності, внутрішнього її аналізу, та надійністю функціонування всіх систем внутрішнього контролю [2, с. 40].

Мета здійснення внутрішнього аудиту в суб'єктах державного сектору – підвищення ефективності використання фінансових ресурсів бюджетних установ.

Суб'єктом здійснення внутрішнього аудиту суб'єкта державного сектору виступає відділ внутрішнього аудиту, об'єктом – стан організації та ефективність функціонування внутрішнього контролю в установах, діяльність установи і заходи, які вживаються керівником для забезпечення ефективного функціонування системи внутрішнього контролю.

Таким чином, внутрішній аудит сприятиме ефективному та раціональному формуванню й використанню бюджетних коштів, оперативному реагуванню на виникнення або загрозу виникнення фактів пагубного їх використання, а також удосконаленню системи управління та прозорості прийняття управлінських рішень за умови виконання покладених на установи завдань.

Література

1. Бюджетний кодекс України : сайт URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (дата звернення: 05.09.2024)

2. Чуєнков А.Є. Сутність та організація служби внутрішнього аудиту. *Економічний часопис-XXI*. 2010. № 7-8. С. 38-42

УДК 657.6:583.(063)

Василюк М. М.,
д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Прикарпатський університет імені Василя Стефаника

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УСПІШНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Воєнні дії на території України створили складні умови для функціонування багатьох секторів економіки, серед яких аудиторська діяльність. Національний ринок аудиторських послуг виявився під загрозою через численні соціально-економічні трансформації, спричинені агресією з боку росії. В цих умовах роль аудиту в економічному середовищі зростає, оскільки він виступає як важливий елемент незалежного контролю. Аудит забезпечує перевірку достовірності та прозорості фінансової інформації, що має вирішальне значення для підтримки довіри в бізнес-середовищі. Висока якість аудиторських послуг та довіра до їх результатів є критично важливими як для замовників та інвесторів, державних органів та самих аудиторів. Усе це зумовлює зростання попиту на аудит високої якості, який базується на чітких стандартах і прозорих процедурах.

У наукових дослідженнях відображена широка дискусія щодо шляхів забезпечення належної якості аудиторських послуг. Значна кількість наукових робіт акцентує увагу на необхідності створення єдиної системи контролю якості аудиторської діяльності на державному рівні. Проведені дослідження передбачають розвиток механізмів контролю якості, що регулюються не лише державними органами, але й професійними організаціями, такими як Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC). Такий підхід дає змогу забезпечити уніфіковані стандарти аудиту, що відповідатимуть міжнародним стандартам.

Згідно з положеннями Закону України № 2258 [1], суб'єкти аудиторської діяльності можуть надавати відповідні послуги тільки після включення їх до офіційного Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності. Паралельно

зі збільшенням ролі незалежного аудиту для підприємницької діяльності зростає необхідність посилення контролю якості аудиторських послуг. Ця проблема актуальна для багатьох країн, і її вирішення повинно враховувати поточні тенденції ринку аудиторських послуг. Глобалізація світової економіки спричинила суттєве зростання попиту на аудиторсько-консалтингові послуги. В українському контексті простежується інтеграція аудиторських та консалтингових послуг, причому консалтинг приносить 60–70 % загального прибутку аудиторських компаній.

Специфікою діяльності у сфері аудиторських послуг є робота в інформаційній галузі, кінцевим продуктом якої є аудиторський звіт. Однак аудиторські фірми несуть значну соціальну відповідальність перед користувачами інформації, яку вони надають. Ефективність і подальший розвиток аудиторської фірми значною мірою залежать від її здатності створити імідж надійного, незалежного та об'єктивного експерта у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Варто зазначити, що існуючі концепції якості аудиту не завжди достатньо пояснюють суперечності між дотриманням «технологічної» якості, яка передбачає відповідність стандартам, і якістю кінцевого продукту аудиту. Зокрема, кінцевий результат аудиторської роботи має сприяти зниженню інформаційних ризиків для користувачів. Це питання залишається актуальним і потребує подальших досліджень та вдосконалення методологічних підходів до забезпечення комплексної якості аудиторських послуг [2].

Наказом Міністерства фінансів України від 17 травня 2023 року № 253 було затверджено порядок проведення перевірок контролю якості аудиторських послуг та інших видів перевірок [3]. Вивчаючи функціонування ринку аудиторських послуг в Україні, можна виділити низку факторів, які уповільнюють його розвиток у контексті національної економіки. Одним із головних чинників є питання якості аудиторських послуг, що виникає через недотримання окремими аудиторами законодавчих вимог і втрату принципу незалежності. Ще одним стримуючим фактором є недостатня кількість

розроблених методик з організації та технології перевірок, відповідно до Міжнародних стандартів з управління якістю аудиту, що ускладнює забезпечення належного рівня контролю якості.

Для підвищення конкурентоспроможності українських аудиторських компаній необхідно враховувати міжнародні тенденції, досвід закордонних аудиторських фірм, а також сучасні технології обслуговування клієнтів. У цьому контексті важливо приділити увагу кільком ключовим аспектам. По-перше, необхідне вдосконалення законодавчого регулювання аудиторської діяльності, яке дозволить посилити контролю за якістю надання послуг. По-друге, надалі затребуваними залишаються поліпшення методики та організації проведення аудиторських перевірок, що забезпечить більш ефективну перевірку фінансової звітності підприємств. По-третє, слід активно поглиблювати співпрацю українських професійних аудиторських організацій з міжнародними та європейськими професійними об'єднаннями бухгалтерів та аудиторів. Така співпраця сприятиме інтеграції українського аудиту у світову практику, що дозволить переймати найкращий досвід і підвищувати рівень якості вітчизняного аудиту.

Література

1. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22 квітня1993 року № 125- XII, із наступними змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/.

2. Василюк М.М. Формування параметрів якості в практиці сучасного аудиту / М.М. Василюк, О.О. Григорів // Економічний часопис–XXI. – 2015. – № 3-4 (2). – С. 63-66.

3. Наказ Міністерства Фінансів України 17 травня 2023року № 253. Порядок проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг та інших перевірок, затверджений URL: https://ips.ligazakon.net/document/ view/re40183?an=1.

УДК 657.633.5

Воронко Р. М.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування,
Львівський торговельно-економічний університет

ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМСТВА

В ринкових умовах господарювання надійна система внутрішнього контролю є своєрідним резервом підвищення ефективності управління, що дозволяє скоротити витрати підприємства та створити передумови для його подальшого розвитку. Реалізація внутрішнього контролю на підприємстві відбувається для досягнення певної мети. Внутрішній контроль спрямований на забезпечення ефективного використання ресурсів в цілях сталого розвитку, хоча в практиці господарювання можуть мати місце випадки, коли витрачені ресурси мають значно вищі значення ніж отримані результати. Наявність таких неефективних ситуацій підкреслює потребу обов'язкового впровадження та здійснення дієвого внутрішнього контролю.

Важливе місце в організації внутрішнього контролю на підприємстві займає визначення його цілей, функцій та завдань у загальній системі управління. Враховуючи мету і завдання внутрішнього контролю, вчені характеризують його як систему спостереження й перевірки процесу функціонування певного об'єкта з метою забезпечення додержання законності і встановлення відхилень від заданих параметрів [1, с. 53]. Тому, правильно організувати внутрішній контроль можна лише тоді, коли його розуміють як самостійну функцію управління, тобто як систему спостереження й перевірки процесу функціонування та фактичного стану об'єкта, який підлягає управлінню і контролю.

Раціональна організація внутрішнього контролю забезпечує реалізацію визначених цілей з досягненням основних результативних показників діяльності

підприємства і ухвалення ефективних управлінських рішень.

Виявлення ризиків господарської діяльності в процесі внутрішнього контролю може відбуватись як на основі задокументованих фактів нераціонального використання ресурсів, розкрадання, оцінювання їхніх розмірів і періодичності виникнення так і на підставі висновків експертів служби внутрішнього контролю, що є найбільш дієвим, оскільки містить аргументовану позицію фахівця у певній галузі знань.

Аналізуючи перелік об'єктів внутрішнього контролю підприємства, вважаємо за потрібне зосереджувати увагу на результативності та оцінюванні виконання посадових обов'язків відповідальними особами, особливо за умови виділення центрів відповідальності. Саме така організація контрольного процесу дозволить забезпечити ефективне використання ресурсів, досягнення стратегічних цілей та виявляти осіб, відповідальних за можливі порушення. Головна мета створення центрів відповідальності полягає у розробці механізмів розподілу відповідальності за визначені економічні показники: доходи, витрати, маржинальний дохід, чистий прибуток тощо. Центри відповідальності формують на базі структурних одиниць підприємства і вони несуть відповідальність як за виконання покладених на них функціональних обов'язків, так і за досягнення певних фінансових та нефінансових показників. Закріпивши відповідальність за досягнення визначених показників, можна контролювати формування загального фінансового результату діяльності підприємства, що дозволяє виділити фінансову складову як ефективний інструмент досягнення його цілей.

Ефективна система внутрішнього контролю базується на використанні усіма учасниками системи управління в процесі ухвалення рішень достовірного інформаційного забезпечення, яке стосується усіх напрямів і результатів діяльності підприємства.

Організаційна побудова підприємства і рівнева структура внутрішнього контролю та місце, яке посідають у ній його суб'єкти, мають безпосередній вплив на періодичність формування інформаційного забезпечення як для цілей контролю так і ухвалення управлінських рішень. Зокрема, якщо розглядати

суб’єкти внутрішнього контролю низового рівня, то на них покладено завдання здійснення контролю за кожною господарською операцією, яка відбувається на підприємстві. Менеджери вищих рівнів управління використовують інформацію, згруповану за певні періоди часу (тиждень, місяць, квартал тощо). А керівництво найвищого рівня управління потребує даних для ухвалення рішень ще за більші часові періоди.

Тому, важливим елементом організації внутрішнього контролю за таких умов є розроблення системи внутрішньої звітності підприємства і графіку її складання та подання з метою забезпечення у визначений час й необхідному обсязі інформацією менеджменту різних рівнів управління підприємства для здійснення контролю та ухвалення ефективних рішень. Розподіл посадових обов’язків із виконання контрольних функцій за здійсненням господарських операцій й впровадження системи внутрішньої звітності потрібно розглядати як необхідні передумови створення якісного інформаційного забезпечення внутрішнього контролю підприємства.

Таким чином, внутрішній контроль є важливим елементом системи управління підприємством. Він забезпечує контроль ефективності результатів виконання управлінських рішень, виявлення й усунення відхилень у господарській діяльності і відображенні її в обліку та звітності, а також перевірку наявності й використання ресурсів підприємства. Внутрішній контроль є системою спостережень і перевірки відповідності процесу функціонування керованого об’єкта ухваленим управлінським рішенням для проведення об’єктивного оцінювання результативності та ефективності діяльності, встановлення законності й доцільності господарських операцій, достовірності звітності, збереження власності, виявлення внутрішніх резервів покращення якості бізнесу.

Література

1. Корінько М. Д. Контроль та аналіз діяльності суб’єктів господарювання в умовах її диверсифікації : теорія, методологія, організація : монографія / М. Д. Корінько. К. : ДП “Інформ.-аналіт. агентство”, 2007. 429 с.

УДК 336.22

Гавриленко В. О.,
д.е.н. доцент завідувач кафедри обліку, аналізу і оподаткування
Черкаський державний технологічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах жорсткої конкуренції та динамічного розвитку ринкових відносин фінансово-економічний контроль стає ключовим фактором успіху для будь-якого бізнесу. Він дозволяє забезпечити ефективне управління фінансовими ресурсами, запобігти виникненню збитків, мінімізувати ризики, підвищити рівень довіри інвесторів та партнерів, а також сприяти досягненню стратегічних цілей компаній.

Фінансово-економічний контроль - це система заходів, спрямованих на забезпечення дотримання фінансової дисципліни, ефективного використання ресурсів, досягнення фінансової стабільності та прозорості діяльності підприємства. Основні завдання фінансово-економічного контролю наведено на рисунку 1

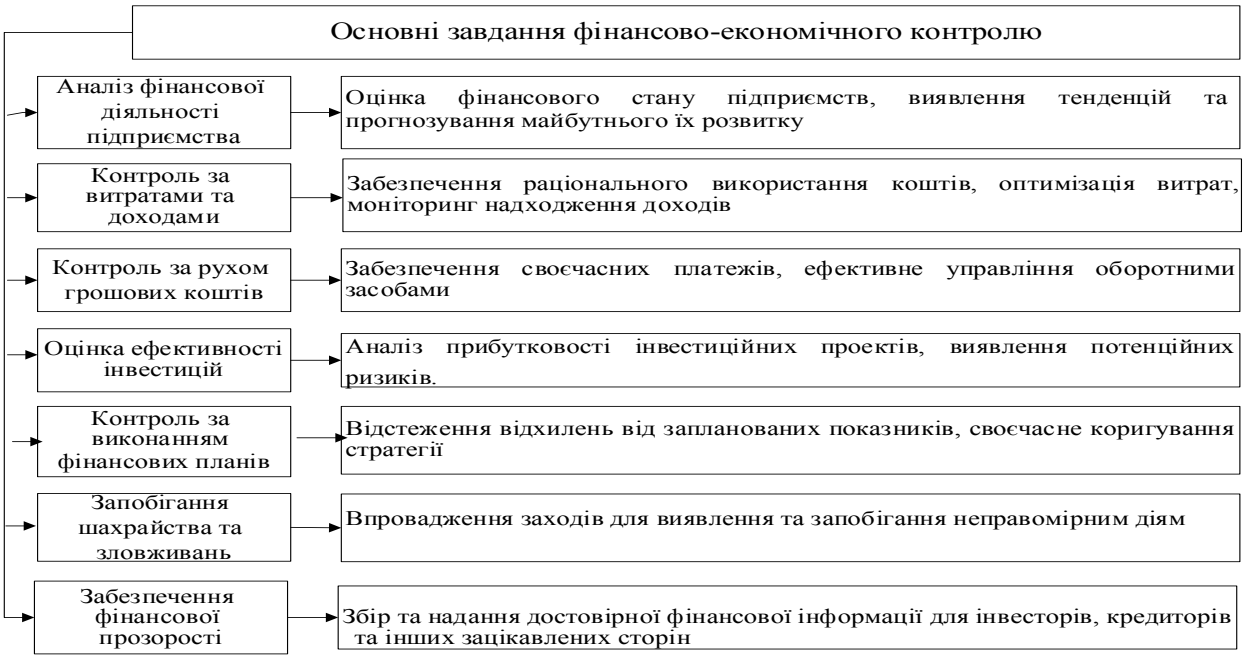

Рис. 1. Основні завдання фінансово-економічного контролю

Зважаючи на постійну динаміку бізнес-середовища в умовах глобалізації, цифровізації та змінюваного економічного середовища система фінансово-економічного контролю постійно розвивалася, адаптуючись до змін у законодавстві, ринкових умовах та технологіях. Можна виділити основні сучасні тенденції розвитку фінансово-економічного контролю, які наведені нами на рисунку 2.

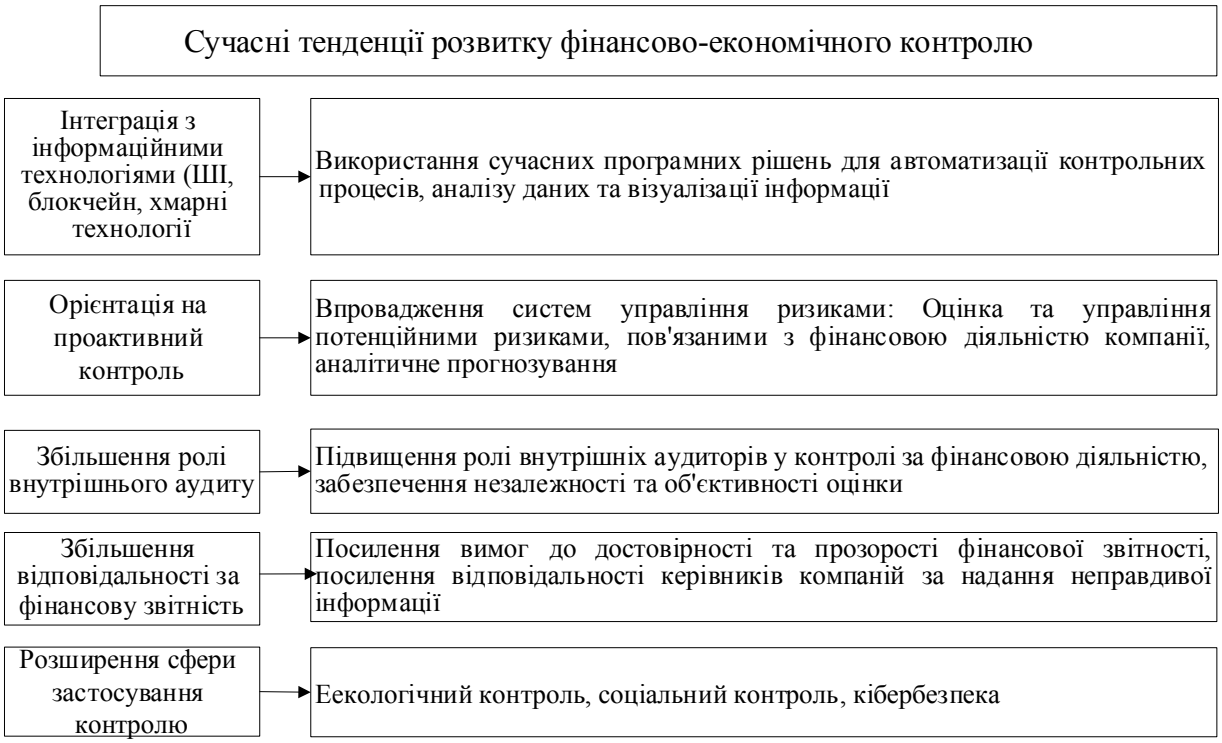

Рис. 2. Основні тенденції розвитку фінансово-економічного контролю

Використання сучасних інформаційних технологій, таких як ERP-системи, аналітичні платформи та штучний інтелект, дозволяє автоматизувати процеси контролю, зменшуючи людський фактор і підвищуючи точність даних.

Підприємства змушені швидко адаптуватися до змін у законодавстві, економічних умовах та ринкових вимогах. Це вимагає гнучкості в системах фінансово-економічного контролю. Сучасні підприємства прагнуть інтегрувати фінансовий контроль з іншими бізнес-процесами, такими як управління ризиками, стратегічне планування та операційна діяльність. Відповідно зростає увага до управління ризиками, що пов'язано з нестабільністю ринків. Контроль за фінансами стає більш проактивним і орієнтованим на виявлення потенційних

загроз. Внутрішній контроль (аудит) набуває важливості для забезпечення прозорості та запобігання шахрайству. Багато компаній впроваджують системи внутрішнього контролю для підвищення довіри з боку інвесторів і партнерів.

Також слід зазначити, що зростає увага до етичних аспектів фінансового контролю, включаючи дотримання норм корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку. Дані стають важливим активом, і аналітичні інструменти допомагають підприємствам приймати обґрунтовані рішення на основі фактичних даних.

Підприємства все більше орієнтуються на міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS), що сприяє підвищенню прозорості та порівнянності фінансової інформації.

Отже можна зробити висновок, що фінансово-економічний контроль є невід'ємною складовою успішного бізнесу. Його розвиток – це процес, який ніколи не закінчується. Компанії, які інвестують у модернізацію систем ФЕК та впроваджують інноваційні рішення, мають значні переваги. Завдяки постійному вдосконаленню контрольних процесів підприємства можуть підвищити свою ефективність, знизити ризики, і, як результат, – досягти значних успіхів на ринку.

Література

1. Романів Є.М., Долбнєва Д.В. Необхідність та напрямки удосконалення системи державного фінансового контролю в Україні як вимога сьогодення. *ScienceRise*. 2016. № 2 (1). С. 35-38: Режим доступу http://nbuv.gov.ua/UJRN/texc_2016_2%281%29 (дата звернення: 10.09.2024)

2. Колпакова А. Державний фінансовий контроль на сучасному етапі: огляд концептуальних засад. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. Vol. 2, No. 1, 2023, pp. 9 – 18. DOI: https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20230201.02: URL: j.isjmef.20230201.02.pdf (дата звернення: 10.09.2024).

УДК 657

Гордополов В. Ю.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Колісниченко Д. Л.,
аспірант кафедри фінансового аналізу та аудиту
Державний торговельно- економічний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ АУДИТУ ВИТРАТ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективність діяльності промислового підприємства, у тому числі переробного, визначається співвідношенням отриманого результату і витрат, що були здійснені для його отримання. Розмір доходів обмежений ціновою політикою та конкурентним середовищем. Витрати є індикатором діяльності суб'єкта господарювання: збільшення витрат може бути зумовлене як зміною ситуації на ринку, так і недоліками у процесі діяльності. Саме за витратами операційної діяльності підприємства, в першу чергу, повинен встановлюватися управлінський контроль, спрямований на їх оптимізацію.

Аудит є тим імперативним інструментом інформаційного забезпечення ефективного управління витратами промислових підприємств, без якого будь-які проголошені результати діяльності не є підтвердженими. Аудит витрат є важливим інструментом управління ними, що дозволяє надати узагальнюючу оцінку ефективності використання ресурсів і визначити резерви збільшення прибутку від реалізації продукції [2,с.28-29].

Успішне проведення аудиту на переробному підприємстві прямо залежить від рівня його організації. Якщо аудиторський процес організовано на низькому рівні, то проведення контрольних процедур затягується в часі, що призводить до втрати (часткової чи повної) актуальності та своєчасності результатів аудиту. Організація аудиту передбачає розробку організаційно-інформаційної моделі аудиту, яка є способом його формалізації.

Для ефективної організації процесу аудиту витрат виробничих підприємств слід дотримуватися певної послідовності виконання аудиторських процедур.

Варто зазначити, що системний бік організації аудиту витрат діяльності представлений загальновідомими складовими елементами: суб'єктом, об'єктом, методом, способом, принципами, законодавчою та інформаційною базою тощо. Окрім принципів, які залишаються сталими для будь-якого виду аудиту, зазначені елементи мають певні особливості, які обумовлені об'єктом і предметом перевірки. Стосовно процесної сторони, варто зауважити, що організація аудиту витрат діяльності підприємства базується на загальних засадах і водночас має певні особливості [1, с.270].

Систематизуючи погляди відомих науковців та практиків на досліджуване питання [1,3-6], можна визначати такі стадії та етапи аудиту: 1- Планування та визначення аудиторського підходу (попереднє вивчення обліку і звітності, складання плану та програми аудиту); 2-Тестування засобів контролю (виконання процедур контролю з перевірки діяльності підприємства); 3- Перевірка господарських операцій по суті (перевірка оборотів і сальдо за рахунками та аналітичні процедури); 4- Завершення аудиту (складання аудиторського звіту та висновку, надання їх клієнтові).

На першому етапі вивчається інформація щодо технології виробничого процесу, структури виробничого управління, також детальному вивченню підлягають: посадові інструкції персоналу; звітність (фінансова, статистична, оперативна); регістри обліку; первинні документи; пояснення та інформація персоналу суб'єкта господарювання; наказ про облікову політику [4, с. 458–459]. Поділяємо думку Бережного Є.Б., що аудиторські процедури на даному етапі мають бути доповнені аналізом фінансово-господарської діяльності підприємства. Це дозволяє сконцентрувати увагу аудитора на витратах від конкретного виду діяльності, та, своєю чергою, може бути розглянуто як один зі способів скорочення аудиторської вибірки. На завершальній стадії аудиту витрат діяльності узагальнюються матеріали перевірки, систематизуються виявлені недоліки. При цьому особливої уваги заслуговує продиктований новітнім баченням мети аудиту такий етап, як творчий. Передбачаючи застосування сучасних методів поглибленого аналізу, він спрямований на пошук шляхів

усунення недоліків, розробку заходів ефективного та економічного використання ресурсів, дозволяє розробити актуальні рекомендації щодо усунення виявлених аудитором недоліків та заходи щодо зниження собівартості готової продукції тощо [1,с.271-273].

Отже, запропонована організаційна модель аудиту витрат підприємства, є інструментом в проведенні їх системного аудиту для підвищення ефективності діяльності підприємств переробної галузі.

Література

1. Бережний Є.Б. Організаційна модель аудиту витрат діяльності підприємства. Бізнес Інформ. 2019. №12. С.268-274

2. Гордополов В.Ю., Колісниченко Д.Л. Digital-аудит в системі управління витратами підприємства. Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference. Madrid, Spain. Pp. 28-31. URL: https://eu-conf.com/events/information-technologies-in-education-technology-and-industry/

3. Дорош Н. І. Оцінювання ризиків при проведенні аудиту. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. 2017. № 4. С. 40–47.

4. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. Організація і методика аудиту : навч. посіб. Київ : Каравела, 2012. 544 с.

5. Петрик О. А. Аудит: методологія і організація : монографія. Київ : КНЕУ, 2003. 260 с.

6. Сухарева Л. О., Саєнко А. О. Вибіркові дослідження в загальній системі аудиту: методичний аспект. Вісник ДонНУЕТ ім.. Михайла Туган-Барановського. Серія «Економічні науки». 2013. № 3. С. 147–153.

УДК 657:330.101.8

Кащена Н. Б.,
д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біотехнологічний університет

АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ І ЦІННІСНА ШКАЛА УПРАВЛІНСЬКИХ ВПЛИВІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ БІЗНЕСУ

З приєднанням України до Європейського Союзу для вітчизняного бізнесу відкриється необмежений доступ до одного з найбільших за обсягами та платоспроможністю ринків у світі [1]. Позиціонування підприємств на конкурентному ринку визначатиметься якістю, доступністю та відповідністю вітчизняної продукції сучасним європейським запитам на органічність, екологічність, низьку енергоємність тощо, і потребуватиме посиленої уваги менеджменту до інноваційних цифрових рішень і технологій, стандартів якості та ефективності управління.

Новітні інформаційні технології та цифрові рішення через можливість збирати, обробляти і аналізувати великі обсяги даних в реальному часі змінюють ландшафт аналітичних процедур і забезпечують продуктивність управлінських впливів задля сталого розвитку бізнесу (табл. 1). Їх інтеграція з європейськими стандартами відкриває нові можливості для оптимізації бізнес-процесів, підвищення ефективності та набуття конкурентних переваг.

Під час цифрової трансформації та гармонізації з європейськими нормами стандартів (якості, безпеки, екологічної відповідальності тощо), регуляцій (зокрема таких як GDPR (General Data Protection Regulation)) та процедур ключовими конкурентними перевагами підприємств, що забезпечують спроможність швидкого реагування на виклики сучасності, стають професіоналізм і гнучкість менеджменту, а також ефективність інформаційної системи управління бізнесом, що призначена для задоволення інформаційних потреб апарату управління всіх рівнів своєчасною, корисною обліково-

аналітичною інформацією для прийняття рішень. Різноманітність спектру інформаційних потреб і складу користувачів інформації потребують адаптації та впровадження відповідних систем управління даними і захисту інформації, динамічної гнучкості, оперативності реагування на зміни бізнес-середовища, оптимізації складових економічного потенціалу та можливості обґрунтування альтернативних варіантів рішень, зокрема з підвищення результативності бізнесу [2], що забезпечується комплексом функціоналу аналітичних процедур.

Таблиця 1

Цифрові рішення для реалізації аналітичних процедур в системі управлінських впливів на розвиток бізнесу

Цифрові рішення та технології	Функціональні можливості	Характер управлінських впливів
Великі дані (Big Data)	Збір та аналіз значних обсягів інформації з різних джерел	Виявлення прихованих тенденцій, прогнозування майбутніх подій та прийняття більш обґрунтованих рішень
Штучний інтелект (AI) та машинне навчання (ML)	Автоматизація аналітичних процедур, зменшення потреби в людському втручанні	Виявлення аномалій, прогнозування ризиків та оптимізація бізнес-процесів
Хмарні обчислення	Збереження та обробка даних в хмарі	Зменшення витрат на інфраструктуру, підвищення гнучкості та масштабованість аналітичних процедур
Інтернет речей (IoT)	Збір даних з різних пристроїв та систем в режимі реального часу	Моніторинг та оптимізація бізнес-операцій, підвищення ефективності та продуктивності управління

Мейнстримом реалізації аналітичних процедур в новітніх умовах ведення бізнесу є:

– цифровізація та автоматизація (використання AI та ML в аналітичних процедурах зменшує потребу в людському втручанні та підвищує ефективність аналізу);

– реальний час (збір та аналіз даних в реальному часі за допомогою IoT та інших технологій забезпечує швидке реагування на зміни та прийняття обґрунтованих рішень);

– прогнозування та моделювання (використання прогнозних моделей та симуляцій для передбачення майбутніх подій та оцінки їх впливу на бізнес,

забезпечує об’єктивність прийняття управлінських рішень, дозволяє мінімізувати ризики та оптимізувати стратегічні плани);

– візуалізація даних (використання інструментів візуалізації даних для представлення інформації в зрозумілій та доступній формі допомагає стейкхолдерам краще розуміти результати аналізу);

– оцінювання ефективності управлінських впливів на фінансові, екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства, що сприяє інноваціям та оптимізації рішень, підвищенню прозорості та конкурентоспроможності бізнесу. Дієвим інструментом при цьому є ціннісна шкала управлінських впливів, орієнтована на оцінку впливу управлінських рішень на результати діяльності. Його запровадження дозволяє визначити, наскільки кожне рішення або дія сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства та створенню цінності для стейкхолдерів.

Викладене доводить, що євроінтеграція та цифровізація відкривають нові можливості для вітчизняних підприємств на європейському ринку, змінюють ландшафт управлінських впливів та аналітичних процедур їх оцінювання. Використання новітніх технологій та методів для збору, обробки й аналізу даних, дозволяє краще розуміти та керувати бізнес-процесами, приймати більш обґрунтовані рішення, забезпечити прозорість, підвищити довіру стейкхолдерів та сприяти сталому розвитку.

Література

1. Як українському бізнесу стати конкурентним на ринку ЄС. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3854259-ak-ukrainskomu-biznesu-stati-konkurentnim-na-rinku-es.html

2. Кащена Н., Горошанська О. Економічний аналіз в інформаційній системі управління бізнесом: мейнстрим-тенденції та методичний інструментарій. Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ОНЕУ, 2023. С. 266-267. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/35505/1/S_MEYNSTRYM-TENDENTSIYI_267-268.pdf

УДК 657

Кирик В. І.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет
Науковий керівник – к.е.н., доцент
Сисюк С. В.

ЗАВДАННЯ АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Передумовою розвитку закладів охорони здоров'я виступає оптимальний вибір управлінських рішень керівництва із врахуванням сучасних викликів. Особливої уваги потребує дослідження проблем у середовищі функціонування суб'єкта господарювання. Їхня ідентифікація дозволить формувати антизаходи та ефективно конкурувати на ринку медичних послуг, зокрема й у довгостроковій перспективі. Основними викликами закладів охорони здоров'я в сучасних умовах є:

1) великі руйнування, спричиненні воєнними діями агресорів (за офіційними даними за 23 місяці війни повністю знищено 195 та пошкоджено 1523 об'єкти медзакладів [1];

2) частково застаріле медичне обладнання, неналежний контроль щодо експлуатації, низький рівень оновлення медичного обладнання;

2) зазвичай недостатнє оновлення та розвиток медичного персоналу (підвищення рівня кваліфікації, проведення тренінгів тощо);

3) низька рентабельність медичних послуг, що відображається у низькому рівні дохідності та високій їх собівартості;

4) недостатньо розроблені програми інвестиційного розвитку закладів охорони здоров'я та низький рівень впровадження інновацій в діяльність;

5) відсутній, або недостатній зворотній зв'язок закладів охорони здоров'я з пацієнтами, яким були надані медичні послуги;

6) великий процент виїзду медичних працівників через війну та недостатні мотиваційні заходи, що призводить до дефіциту кадрів в сфері охорони здоров'я;

7) розбалансовані організаційна, мотиваційна, функціональна та ресурсна (нестача лікарських засобів і виробів) складові для виконання обов'язків медичними працівниками та слабкий рівень організації виконання управлінських функцій в закладах охорони здоров'я з допомогою сучасних інноваційних засад і технологій.

Кожен з представлених викликів є елементом дестабілізації управлінських функцій в медичних закладах і потребує активізації проведення аналітичного дослідження їх функціонально-структурної системи та механізмів. В такому випадку керівництву необхідно чітко розуміти завдання, які необхідно досягати у процесі проведення медичної діяльності із врахуванням сучасних викликів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. При цьому, основна мета діяльності передбачає досягнення системного розвитку суб'єкта господарювання, який забезпечується через забезпечення виконання відповідних завдань аналізу (рис.1).

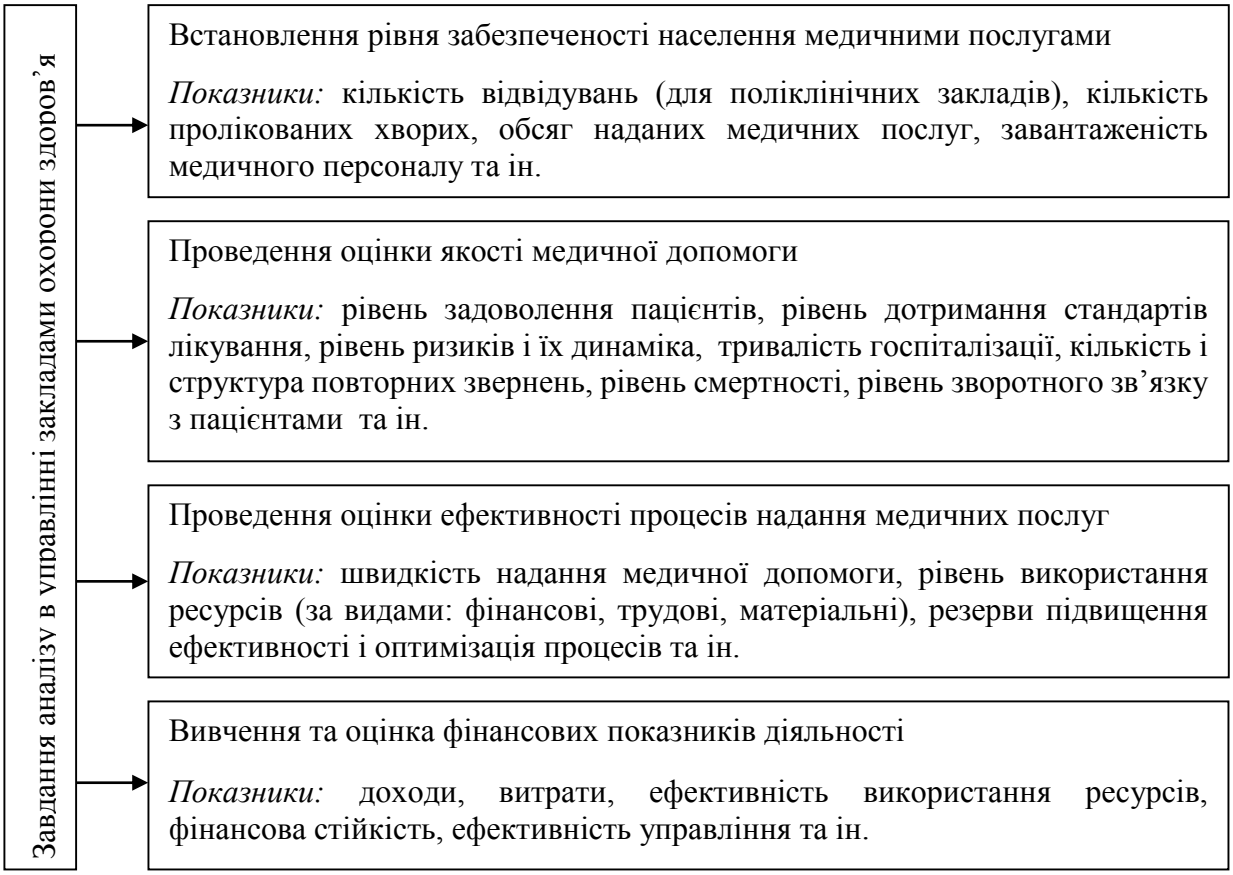

Рис.1. Завдання аналізу в управлінні закладами охорони здоров'я

Примітка. Узагальнено автором

Репрезентовані завдання аналізу не повною мірою, а лише вибірково охоплюють ті дані й питання, які вирішує система управління. Проте названі їх основні напрями дозволяють зробити висновок про широту аналітичних аспектів і потребу в наявності різносторонньої інформації для управління. Це пояснюється тим, що в сучасних умовах аналіз в управлінні діяльністю закладів охорони здоров'я відіграє роль у забезпеченні підвищення ефективності та якості медичної допомоги, раціонального використання ресурсів і вдосконалення процесів, які відбуваються в процесі функціонування цих суб'єктів. Виконання вищевказаних завдань важливе для забезпечення високого рівня якості медичної допомоги, ефективного управління ресурсами та забезпечення безпеки пацієнтів у сучасних медичних закладах. З іншого боку, практика засвідчує постійні зміни в запитах на інформацію зі сторони управлінців різних рівнів, що об'єктивно позначається на напрямах аналізу, його видах і, звичайно завданнях.

Значну роль у цьому процесі відграють сучасні інформаційні технології. Дослідники Августин Р. Р. та Стахів О. В. зазначають: «В особливій мірі використання інформаційних технологій проявляється у автоматизації ведення обліку медичних послуг та управління медичною інформацією, моніторинзі конкурентоспроможності та рівня якості медичних послуг, впровадженні інноваційних методів надання й оплати медичних послуг, удосконаленні форм та алгоритму планування і організації діяльності медичних установ» [2, с.6]. А аналіз розвитку системного управління [3, с.170] засвідчує поступовий перехід до сучасних його методів, в тому числі із використанням структурно-функціонального підходу.

Узагальнюючи, слід заважити, що незважаючи досить об'ємне коло завдань аналізу діяльності закладів охорони здоров'я, система управління такими закладами має особливу потребу в таких основних його напрямах як:

1) проведення постійного моніторингу організаційної структури управління закладам охорони здоров'я;

2) забезпечення оптимізації соціально-економічних процесів та підготовки даних для управління з метою здійснення планування показників діяльності

суб’єкта господарювання;

3) дослідження ринку інновацій та впровадження їх у процес розвитку діяльності закладів охорони здоров’я;

4) оптимізація ресурсного потенціалу та удосконалення якості управління його забезпеченням.

Оскільки в умовах війни заклади охорони здоров’я постійно знаходяться в стані високої небезпеки функціонування, то вони постійно повинні проводити моніторинг управлінських рішень у випадку виникнення форс-мажорної ситуації (відсутність постачання електроенергії суб’єкту господарювання, часткове або повне пошкодження споруди, відсутність необхідної кількості медичного персоналу тощо). Отже, генеральною метою проведення аналізу управління закладами охорони здоров’я повинно стати удосконалення системи управління із врахуванням сучасних засобів та методів діяльності.

Література

1. Втрати медичної системи за понад 23 місяці війни: росія пошкодила 1523 об’єкти медзакладів та ще 195 зруйнувала вщент. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров’я України. 05.02.2024. URL: https://moz.gov.ua/article/news/vtrati-medichnoi-sistemi-za-ponad-23-misjaci-vijni-rosija-poshkodila-1523-ob%e2%80%99ekti-medzakladiv-ta-sche-195-zrujnuvala-vschent-

2. Августин Р. Р., Стахів О. В. Визначення стратегічних пріоритетів управління системним розвитком закладів охорони здоров’я. *Академічні візії.* 2023. № 17. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/250.

3. Стахів О. В. До методології аналізування системного розвитку закладів охорони здоров’я. *Менеджмент XXI століття: глобалізаційні виклики: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 19 травня 2022 року)*. Полтава : ПДАУ, 2022. С. 168-171.

УДК 330.3

Клименко Т. В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування,
Перетятько Ю. М.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національний університет «Чернігівська політехніка»

ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕСУ

Якість управлінських рішень в сучасних умовах залежить від ефективності функціонування підсистеми економічної діагностики як елемента системи управління підприємством, при цьому особливу увагу необхідно приділити оцінюванню його конкурентоспроможності.

Згідно Великої української енциклопедії поняття «економічна діагностика» трактується як «системний аналіз економічних показників з метою визначення порушень у сфері господарської діяльності» [1]. У навчальній літературі економічна діагностика розглядається як аналітичне оцінювання всіх сфер діяльності підприємства з позицій досягнення максимально можливого економічного результату за рахунок оптимального та ефективного використання обмежених економічних ресурсів, спрямоване на прийняття ефективних управлінських рішень [2, с. 16].

Конкурентоспроможність підприємства характеризується здатністю досягати успіху в конкурентному середовищі, якісно реагувати на чинники, що в ньому функціонують, нарощуючи економічний потенціал до розвитку. В рамках дослідження конкурентоспроможності підприємства мають бути оцінені його позиція на ринку, якість продукції (робіт, послуг), рівень відносин з клієнтами, здатність реагувати та адаптуватися до змін ринкового середовища, економічна ефективність та фінансовий стан тощо.

Науковцями виділяються різні методи економічної діагностики конкурентоспроможності підприємства, використання яких спрямовано на

комплексне дослідження конкурентоспроможності, або її оцінювання за окремими напрямами. Зокрема, серед найбільш відомих методик можна виділити: оцінювання конкурентоспроможності на основі міжнародного поділу праці; методи, що базуються на теорії ефективної конкуренції та на теорії якості продукції; матричні методи оцінювання конкурентоспроможності; SWOT-аналіз; аналітичний і графічний методи та інші [3, с. 80-86].

На основі методик економічної діагностики підприємство здатне визначати власні сильні та слабкі сторони в ринковому середовищі. Так, оцінювання позиціонування на ринку, рівня та структури витрат, цінового параметру, якості продукції (робіт, послуг), операційної ефективності в цілому і порівняння цих параметрів з показниками конкурентів, дозволяють підприємству виявляти фактори, які обмежують його розвиток та конкурентоспроможність, а також впроваджувати ефективніші заходи, що сприятимуть удосконаленню процесу управління.

Діагностування ефективності використання ресурсного потенціалу сприятиме виявленню напрямів, які потребують реалізації інвестиційних проектів, оптимізації витрат, підвищення кваліфікації персоналу, що забезпечуватиме більш продуктивне управління ресурсами задля нарощування загальної ефективності діяльності підприємства.

Окрім цього, результати дослідження конкурентного середовища, тенденцій зміни його ключових індикаторів є економічним підґрунтям для розробки стратегічного плану розвитку бізнесу, що враховуватиме можливості нарощування економічного потенціалу, в тому числі з урахуванням спроможності інноваційного поступу, розробку механізмів запобігання або уникнення впливу загроз різного роду походження.

У контексті управління ризиками, економічна діагностика дозволяє виявляти ризики та можливі вразливі місця, які можуть мати негативний вплив на ефективність бізнесу, за рахунок впровадження адаптивних механізмів у систему управління підприємством.

Щодо питання дослідження місця підприємства на ринку, то такий напрям діагностики сприятиме обранню більш якісної стратегії ціноутворення, використанню ефективніших інструментів маркетингової діяльності з орієнтацією на оптимізацію сегментації клієнтів і, за можливості, диференціацію продукції (робіт, послуг) для отримання конкурентних переваг за рахунок підвищення лояльності клієнтів і нарощування обсягів реалізації. Виявлення нових тенденцій серед вподобань клієнтів вимагатиме від бізнесу впровадження інноваційних підходів у задоволенні попиту, реалізація яких сприятиме покращенню конкурентних позицій на ринку.

Отже, ефективно функціонуюча система економічної діагностики конкурентоспроможності є важливою умовою забезпечення ефективності бізнесу та породжує передумови для його економічного розвитку. Результати економічної діагностики є інформаційною базою для обґрунтування тактичних і стратегічних рішень у сфері управління підприємством у цілому, а також щодо оптимізації використання його ресурсного потенціалу, ефективного управління ризиками, стимулювання інновацій, що сприяє формуванню та нарощуванню конкурентних переваг на ринку та довгостроковому стійкому розвитку бізнесу.

Література

1. Економічна діагностика. *Велика українська енциклопедія: веб-сайт*. URL: http://surl.li/afkibo.

2. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 456 с.

3. Економічна діагностика: підручник / В. Л. Дикань, І. В. Токмакова, В. О. Овчиннікова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 284 с.

УДК 657:633

Кріль А. Ю.,
аспірант кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»
Науковий керівник – к. е. н., проф.,
Чубай В. М.

ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У СФЕРІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Нормативно-правова база у сфері внутрішнього контролю є фундаментальною основою для забезпечення правової основи та легітимності процесів управління ризиками на підприємствах. Вона не лише встановлює обов'язкові вимоги та стандарти, але й створює єдине правове поле, що сприяє уніфікації підходів до внутрішнього контролю та полегшує взаємодію між різними суб'єктами господарювання на національному та міжнародному рівнях.

Міжнародні нормативно-правові акти у сфері внутрішнього контролю мають особливе значення в умовах глобалізації та інтеграції світової економіки. Вони забезпечують єдиний підхід до організації систем внутрішнього контролю, що полегшує міжнародну співпрацю та підвищує довіру інвесторів до компаній, які працюють на глобальному ринку. Крім того, використання міжнародних стандартів дозволяє організаціям швидше адаптуватися до змін у світовому бізнес-середовищі та ефективніше протидіяти новим викликам та ризикам, що виникають у міжнародному контексті. Суб’єкти підприємницької діяльності в Україні часто ігнорують застосування міжнародних актів у сфері внутрішнього контролю через недостатнє розуміння їх важливості та потенційних переваг для бізнесу. Також впровадження міжнародних стандартів чи нормативних документів може вимагати значних ресурсів та змін в існуючих процесах, що в умовах економічної нестабільності та обмежених фінансових можливостей багатьох українських підприємств стає суттєвим бар'єром для їх адаптації.

У відповідь на корпоративні банкротства та шахрайство, що призвело до

значних фінансових втрат для інституційних та індивідуальних інвесторів, Конгрес США у 2002 році прийняв Закон Сарбейнса-Окслі (SOX), який містить положення, що стосуються корпоративного управління, управління ризиками, аудиту та фінансової звітності публічних компаній, у тому числі положення, спрямовані на запобігання та покарання за шахрайство та корупцію в корпоративній бухгалтерії [1].

Вивчення Закону SOX є актуальним саме у контексті використання міжнародних нормативно-правових актів у сфері внутрішнього контролю з кількох важливих причин. Він встановив нові стандарти корпоративної відповідальності та фінансової звітності, які стали еталоном для багатьох країн при розробці власних нормативних актів у сфері внутрішнього контролю. Незважаючи на те, що цей Закон прийнятий в США, дотримання норм SOX покращує репутацію компанії на міжнародному рівні [2].

Цей нормативний документ значно підвищив вимоги до систем внутрішнього контролю, що сприяло розвитку більш ефективних практик управління ризиками та корпоративного управління в глобальному масштабі через чіткий розподіл відповідальності. Стандартизація процесів, яку запроваджує закон Сарбейнса-Окслі (SOX), є ключовим фактором підвищення ефективності систем внутрішнього контролю і вона полягає у встановленні чітких та уніфікованих вимог до систем внутрішнього контролю, які застосовуються до всіх суб’єктів, діяльність, яких підпадає під дію закону. Це створює єдину базу для оцінювання та порівняння ефективності контрольних процедур різних підприємств. Ось кілька основних аспектів:

1) посилення відповідальності керівництва, де CEO та CFO повинні особисто засвідчити точність фінансової звітності та ефективність системи внутрішнього контролю;

2) заборона надання аудиторами певних неаудиторських послуг тим суб’єктам, яких вони перевіряють, що сприятиме їхній об'єктивності;

3) встановлення вимог швидкого та повного розкриття інформації про суттєві зміни у фінансовому стані чи операціях суб’єкта бізнесу;

4) щорічне оцінювання ефективності внутрішнього контролю фінансової звітності та розкриття результатів цієї оцінки;

5) запровадження механізмів для анонімного повідомлення про потенційні порушення та захист співробітників, які повідомляють про неправомірні дії [1].

SOX вимагає детального документування всіх ключових процесів та контрольних процедур, що сприяє кращому розумінню та послідовному виконанню цих процедур всіма співробітниками. Закон визначає конкретні обов'язки та відповідальність керівництва, аудиторів та інших ключових осіб у забезпеченні ефективності внутрішнього контролю.

Отже, цей Закон SOX визначає конкретні області, які повинні бути охоплені системою внутрішнього контролю, включаючи фінансову звітність, розкриття інформації та корпоративне управління. Така стандартизація забезпечує більшу прозорість, порівнянність та надійність систем внутрішнього контролю, що в кінцевому підсумку підвищує довіру інвесторів та ефективність управління ризиками в організаціях. На нашу думку, вивчення Закону SOX допомагає краще зрозуміти базові вимоги до внутрішнього контролю на міжнародному рівні, що є цінним для вітчизняних підприємств, які прагнуть відповідати глобальним стандартам та ефективно управляти ризиками в міжнародному бізнес-середовищі.

Література

1. The Sarbanes Oxley Act. URL: https://sarbanes-oxley-act.com/

Старенька О.М. Роль міжнародних вимог в організації системи внутрішнього контролю. *Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць /За ред.:М. І. Звєрякова (голов. ред.) та ін.Одеса*: Одеський національний економічний університет. 2019. № 1(69).С. 129–138 URL: https://journals.uran.ua/vsed_oneu/article/view/178433/178469

УДК 657

Лазаришина І. Д.,
д.е.н., професор кафедри статистики та економічного аналізу,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЛЕВАНТНОСТІ АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ РІЗНИХ РІВНІВ УПРАВЛІННЯ

Успішне функціонування підприємств в умовах ризико-орієнтованого середовища призвело до кардинального перегляду управлінських підходів. Якщо у 90-ті роки XX століття – 10-ті роки XXI століття відбувалися досить повільні відходи від класичної моделі аналізу господарської діяльності у вигляді комплексного техніко-економічного та фінансового аналізу, то зараз на практиці для більшості мікро- та малих підприємств переважає потреба в аналізі показників фінансового стану за даними Балансу (Звіту про фінансовий стан) та індикаторів фінансової результативності за даними Звіту про фінансові результати(Звіту про сукупний дохід). Це пов’язано першочергово з критерієм витрат. Для підприємств середнього і великого бізнесу їх економічна безпека та необхідність постійного моніторингу ризиків потребує значно більшого обсягу аналітичної інформації для потреб операційного і стратегічного менеджменту.

Система аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту повинна забезпечити необхідну інформацію для прийняття відповідних рішень у розрізі ділової (корпоративної), маркетингової, виробничої, фінансової, організаційної, функціональної, соціальної, екологічної стратегій підприємства. Оцінка рівня виконання стратегічних планів і відповідні їх коригування при потребі здійснюються з використанням фінансової, податкової, статистичної, нефінансової, інтегрованої звітності, звітів про управління, а також інших внутрішніх і зовнішніх джерел інформації. Така періодичність аналітичної діагностики ступеня дотримання стратегічних планів є обґрунтованою і релевантною.

Релевантність (своєчасність) як якісна характеристика корисності аналітичної інформації для рівня операційного менеджменту має інші часові, кількісні і некількісні параметри. Керівникам бізнес-структур щоденно (а іноді й кілька разів на день) необхідні дані про стан та динаміку розрахунків, собівартість і ціну продукції (товарів, робіт, послуг), наявність грошових коштів на поточному рахунку в банку. Відповідно очікувати формування звітності вони не можуть і використовують дані первинного та аналітичного обліку, позаоблікову інформацію у режимі реального часу. Враховуючи, що практично всі підприємства використовують відповідні інформаційні системи обліку, це не викликає ніяких труднощів.

Однак на сьогодні у структурі навчальної дисципліни «Аналіз господарської діяльності» («Економічний аналіз», «Фінансовий аналіз»), яка включена до навчальних планів підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у темі «Інформаційне забезпечення аналізу» основна увага зосереджується на звітності як основному джерелі даних і мало уваги приділяється аналітичному «читанню» даних оборотів та сальдо відповідних рахунків бухгалтерського обліку. Це певною мірою спотворює розуміння студентом логіки аналітичного процесу і системності організації аналітичної роботи на підприємствах.

Відповідно, варто при підготовці здобувачів вищої освіти – у першу чергу – за спеціальністю 071 «Облік та оподаткування» враховувати цей аспект взаємозв’язку можливостей системи бухгалтерського обліку та аналітичних потреб суб’єктів господарювання.

Водночас, так як концептуально підготовка магістрів передбачає формування компетентностей для виконання функцій обліку, аналізу, аудиту, оподаткування у системі стратегічного менеджменту, то знання інформаційних можливостей різних видів звітності для цих цілей є виправданим та ефективним.

УДК 657

Лоханова Н. О.,
д.е.н., професор,
завідувачка кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту,
Яцунська О. С.,
к.е.н., ст. викладач кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет

ДО ПИТАННЯ ПРЕДМЕТУ ВІДАННЯ АУДИТОРСЬКОГО КОМІТЕТУ

За останніх часів через зміни у нормативно-законодавчих актах та бізнес-середовище все більше уваги приділяється дослідженням питанням сфери відання аудиторського комітету як органу суб'єкта господарювання.

В Україні основні сфери діяльності аудиторського комітету визначено у профільному законі «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [1]. Відповідно до Закону до сфери діяльності комітету підпадають саме процес складання фінансової звітності та оцінка ефективності внутрішнього контролю, а також відбір суб'єкта аудиторської діяльності та моніторинг результатів його роботи, та доведення до відома вищих органів результатів незалежного аудиту.

Але, на вимогу часу та бізнес-середовища, предмет відання аудиторського комітету зазнає змін у бік їх розширення.

Так, Міжнародною федерацією бухгалтерів (IFAC), у ході щорічного дослідження питання стану впровадження стандартів сталого розвитку, було проаналізовано звіти 1400 компаній світу щодо розкриття інформації про нагляд за управлінням сталим розвитком у 2019-2022 роках (табл. 1). На підставі отриманих результатів дослідження можна заключити, що серед «лідерів» у сфері нагляду за управлінням сталим розвитком є аудиторський комітет та саме комітет зі сталого розвитку [2].

Таблиця 1

Відання щодо управління сталим розвитком

Орган	Стратегія сталого розвитку, %	Звітність зі сталого розвитку, %	Забезпечення сталого розвитку, %
Аудиторський комітет	68	45	79
Комітет зі сталого розвитку	50	41	19
Корпоративний комітет	39	21	0
Комітет з кадрів	12	2	0
Інші комітети	36	13	2

Джерело: узагальнено автором за матеріалами [2]

Подальше розширення вимог до сфери компетентностей аудиторського комітету зазначають представники Гарвардської школи з корпоративного управління у 2023 році. Зокрема, відзначено, що 69% опитуваних у якості головного пріоритету сфер діяльності комітету є кібербезпека діяльності суб'єктів господарювання. Але, питання сталого розвитку продовжують входити до трійки «лідерів» [3].

На нашу думку, це є викликом щодо необхідності розширення вимог, та відповідно підвищення рівня компетентностей, до аудиторського комітету українських компаній, через перспективу впровадження стандартів ESG, та особливо, у сфері ризиків кібербезпеки.

Література

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України № 2258-VIII від 21.12.2017 р. URL: Про аудит фінансової звітн... | від 21.12.2017 № 2258-VIII (rada.gov.ua) (дата звернення: 19.08.2024).

2. The state of play: sustainability disclosure and assurance 2019-2022 trends & analysis. 2024. URL: IFAC-State-Play-Sustainability-Disclosure-Assurance-2019-2022_0.pdf (ifacweb.blob.core.windows.net) (дата звернення: 02.09.2024 р.)-

3. Audit Committee Practices Report. Deloitte LLP. 2024. URL: https://corpgov.law.harvard.edu/2024/09/08/audit-committee-practices-report-2/ (дата звернення: 09.08.2024 р.).

УДК 657

Лукановська І. Р.,
к.е.н., докторантка кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЯК ОСНОВА ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЇ

У сучасному світі, де швидкість та ефективність виконання завдань мають критичне значення, використання сучасних ІТ стає незамінним інструментом. Автоматизація процесів контролю дозволяє не лише значно скоротити час на виконання рутинних завдань, але й оптимізує сам контрольний процес та підвищує якість його результатів. Застосування сучасних інформаційних систем для цілей контролю і комп'ютеризація загалом уможливлює виконання усіх контрольних процесів у прискореному, режимному вигляді [1, с. 159]. Це дозволяє в режимі реального часу перевіряти облікові операції, а також забезпечує автоматичне формування результатів контролю, генерування звітів, виявлення відхилень з допомогою відповідного програмного забезпечення. Основною особливістю цифровізації контролю є автоматизація процесів формування його результатів. Це значно оптимізує роботу та мінімізує ризики, пов'язані з людським фактором. Автоматичне формування результатів контролю здійснюється завдяки спеціалізованому програмному забезпеченню, яке дозволяє отримувати вихідні дані практично миттєво після завершення контрольного процесу, а також швидко реагувати на будь-які зміни або відхилення від норми. Воно є важливим елементом сучасних управлінських систем, який дозволяє підвищити ефективність і точність контролю, забезпечуючи при цьому прозорість і оперативність прийняття рішень. Щодо генерування звітної інформації, то це процес автоматичного формування стандартизованих звітів на основі отриманих даних. Позитивною опцією є той факт, що більшість сучасних систем автоматизації дозволяють налаштовувати шаблони звітів відповідно до потреб суб'єкта господарювання. Не менш важливим аспектом автоматизації контролю є виявлення відхилень, яке

здійснюється за допомогою сучасних комп'ютерних систем, здатних автоматично аналізувати дані та виявляти потенційні проблеми або відхилення від стандартів. Це дозволяє вживати коригувальних заходів та уникати можливих проблем на ранніх стадіях контролю завдяки оперативному управлінню, заснованому на врахуванні виявлених недоліків.

Таким чином, автоматизація процесів контролю відкриває нові можливості для підвищення ефективності управління, забезпечуючи більш точний і оперативний моніторинг ключових показників діяльності суб'єкта господарювання. Завдяки інтеграції сучасних технологій, автоматизовані системи контролю здатні не лише збирати та аналізувати великі обсяги даних у реальному часі, але й прогнозувати можливі ризики та відхилення, що дозволяє керівникам приймати обґрунтовані рішення. Окрім цього впровадження автоматизованих систем контролю дозволяє суб'єктам господарювання швидко адаптуватися до змін на ринку, залишаючись конкурентоспроможними та інноваційними. Водночас, створюються сприятливі умови для забезпечення прозорості даних. Однак, важливо враховувати і виклики, що супроводжують процес автоматизації, зокрема, високі початкові витрати, потребу в інтеграції з існуючими системами та необхідність регулярного оновлення технологічних рішень. Для успішної реалізації автоматизації контролю необхідне ретельне планування, підготовка персоналу та систематичний моніторинг ефективності впроваджених технологій. Загалом, автоматизація процесів контролю є невід'ємною складовою сучасного управління, яка дозволяє підвищити ефективність, забезпечити стійкість та гнучкість організації в умовах швидкозмінного середовища, а також її конкурентну перевагу.

Література

1. Бондаренко С.Г., Захарчук Я.О. Система автоматизованого контролю та управління виробничими процесами підприємства. *Освіта, наука та виробництво: розвиток і перспективи:* матеріали II Всеукраїнської науково-методичної конференції, м. Шостка, 20 квітня 2017 р. С. 158-160.

УДК 657.631.6

Майстренко А. С.,
аспірантка кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – д.е.н., проф., Назарова К. О.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО АУДИТУ КОМПАНІЙ

Облікове забезпечення антикорупційного аудиту компаній є ключовим інструментом зниження рівня сприйняття корупції та забезпечення економічної безпеки країни. Є підстави погодитися з Василішиним С.І. «Саме поняття економічної безпеки, яке в рамках окремої науки отримало назву «екосестейт», покликане займатися визначенням загроз економіці, їх джерел, потужності і спрямованості, з'ясуванням їх сутності, розробки заходів їх нівелювання» [1, с.12]. В умовах євроінтеграційного напряму розвитку України, зростає вимога до прозорості фінансової звітності компаній та її відповідності міжнародним та європейським стандартам. Адже це є важливим критерієм доброчесності та відкритості для інвесторів, аудиторів та регуляторних органів. Відповідність вимогам європейського законодавства дозволяє полегшити інтеграцію українських компаній до європейського ринку. Таким чином, облікове забезпечення є ключовим інструментом для виявлення корупційних дій та фінансових маніпуляцій. Чим прозоріше фінансова звітність компаній, тим нижче рівень сприйняття корупції, тобто покращення якості бухгалтерського обліку та аудиту знижує рівень сприйняття корупції. До основних функцій облікового забезпечення в антикорупційному аудиті відноситься:

1. *Збір та систематизація даних*: впорядкування всіх фінансових операцій: доходів, витрат, банківських транзакцій, усіх операції з активами, позиками, фінансуванням, платежами постачальникам та інші, що дає можливість аудиторам отримати повну картину щодо діяльності компанії.
2. Контроль фінансових потоків: дає можливість відслідковувати грошові потоки компанії, виявляти підозрілі операції, які можуть свідчити про корупційні дії.

3.Документування операцій: гарантує, що всі фінансові операції відображаються у звітах у відповідності до встановлених міжнародних, європейських та національних стандартів, даючи можливість аудиторам перевірити обґрунтованість кожної операції та виявити можливі відхилення, які можуть свідчити про корупційні дії.

4. Забезпечення прозорості звітності: створення чіткої, прозорої та достовірної фінансової звітності, яка дає можливість виявити шахрайські або корупційні дії в роботі компаній.

5. Забезпечення відповідності нормативно-правовим вимогам: дотримання законодавчих, нормативних та антикорупційних вимог допомагає уникнути корупційних ризиків, корпоративного шахрайства та штрафів на підприємствах.

Розвиток облікового забезпечення антикорупційного аудиту стикається з низкою викликів, які можуть вплинути на ефективність боротьби з корупцією та впровадження міжнародних стандартів [2]. До них відносяться:

1. *Відсутність відповідних кадрів*: низький рівень кваліфікації персоналу, недостатня обізнаність працівників щодо новітніх технологій і методологій контролю, відсутність досвіду роботи з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) та антикорупційними інструментами, призводить до недоліків в обліку та виявленні корупційних схем. Відсутність спеціалізованих навчальних програм також ускладнює адаптацію до нових вимог європейського законодавства.

2. *Недостатній розвиток внутрішніх систем контролю*: системи внутрішнього контролю багатьох компаній є недостатньо розвиненими, що призводить до неможливості виявлення корупційних складових у фінансових операціях, що дозволяє корупційним схемам залишатися непоміченими. Відсутність автоматизованих систем моніторингу в багатьох компаніях збільшує ризик людських помилок і залишає простір для фінансових маніпуляцій.

3. *Низький рівень прозорості управлінських процесів*: багато компаній мають низький рівень прозорості у прийнятті управлінських рішень та веденні фінансової звітності, що ускладнює можливість виявлення порушень та

запровадження ефективного аудиту, що, в свою чергу, перешкоджає виявленню корупційних схем та маніпуляцій.

4.*Політичні та економічні фактори*: політичні кризи та нестабільність в країні, відсутність послідовної політики у сфері боротьби з корупцією та фінансового контролю, уповільнюють процес впровадження антикорупційних стандартів. Боротьбу з корупцією на нижчих рівнях ускладнює безпосередня залученість до корупційних схем політичної еліти. У таких умовах облікове забезпечення та аудит постійно стикаються з опором та відсутністю підтримки з боку керівництва компаній та уряду.

Нестабільність політичної та економічної ситуації в країні, разом із недоліками в кадровому забезпеченні та розбудові внутрішніх систем контролю, прозорості управлінських процесів, створюють серйозні перешкоди на шляху до ефективного розвитку облікового забезпечення антикорупційного аудиту компаній в умовах євроінтеграції. Тому саме запровадження новітніх технологій та стандартів, створення відповідної культури прозорості та підзвітності на всіх рівнях компаній та держави, призведе до зниження рівня сприйняття корупції та унеможливлення корупційних проявів.

Література

1. Василішин С.І. Обліково-аналітичне забезпечення в системі ризиків та загроз економічної безпеки аграрних підприємств України: монографія / С.І. Василішин; Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків: Друкарня Мадрид, 2020. – 419 с.

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. URL: http://surl.li/asscoq.

3. «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України № 996-XIV від 03.09.2024, зі змінами і доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text.

4. Мних Є.В. Контроль у системі інноваційного менеджменту підприємства: монографія / [Є.В. Мних, С.В. Бардаш, В.П. Міняйло та ін.]; за ред. Є.В. Мниха. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 452 с.

УДК 336.71

Максимюк А. В.,
аспірант кафедри обліку та аналізу,
Національний Університет «Львівська політехніка»
Науковий керівник – д. е. н., проф., Скаско О. І.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ МАКРОПРУДЕНЦІЙНОГО НАГЛЯДУ ЗА НЕБАНКІВСЬКИМ ФІНАНСОВИМ РИНКОМ В УКРАЇНІ

Останні чотири роки функціонування небанківських фінансових установ відбувалось під впливом іншого регулятора, яким став Національний банк України та охопив 2089 небанківських фінансових установ. Водночас було ліквідовано Національну комісію, що здійснювала державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг і діяла впродовж 2011-2020 років. Цю модель макропродунційного регулювання та контролю Україна запровадила як доцільну та широко розповсюджену у світовій практиці, адже відмінності між діяльністю та ризиками банків і небанківських фінансових установ є мінімальними.

За оцінками НБУ більшість небанківських фінансових установ були створені в період фінансового бебі-буму без чіткої бізнес-цілі. У результаті значна кількість цих установ використовувалася задля обходу законодавчих і регуляторних вимог, у тому числі у сфері фінансового моніторингу. Також велика кількість компаній на всіх сегментах небанківського ринку була з від'ємним значенням капіталу. Страховики паразитували на обов'язкових видах страхування та демпінгували, продаючи поліси, водночас не виконуючи свої зобов'язання перед клієнтами із сплати страхового відшкодування. Фінансові компанії, які кредитували населення під захмарні відсотки, користуючись недостатнім рівнем фінансової обізнаності, використовували недобросовісну рекламу і просто обдурювали клієнтів, заганяючи їх у кредитну кабалу.

Очевидно, що ринок потребував повного реформування. НБУ провів інвентаризацію чинних регуляторних вимог і розробив нові секторальні закони, серед яких: Закон №1349-IX «Про захист прав споживачів при врегулюванні

простроченої заборгованості», більш відомий, як «антиколекторський закон». Він встановлює вимоги до етичної поведінки колекторів в процесі стягнення боргу і регулює роботу колекторських компаній [1]; Закон «Про кредитні спілки» [2], «Про страхування» [3], «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [4] тощо. Зазначені Закони зумовили зміни і в нормативних документах НБУ, який для забезпечення прозорості зобов'язав компанії розкрити своїх реальних власників та відповідно подолати кризу довіри в цьому сегменті, призвели до докапіталізації багатьох установ, до окремих гравців були застосовані заходи впливу за надання недостовірної інформації, нечесну рекламу, невиконання вимог до договорів, порушення вимог до етичної поведінки кредитодавцями та колекторами.

У 2023 році парламент ухвалив розроблені за участю НБУ зміни до законодавства «про відповідальне кредитування» та секторальні закони – про фінансові послуги та фінансові компанії, про страхування, про платіжні послуги, про фінансовий лізинг. Ці закони і затверджені протягом 2023 року регуляції НБУ суттєво посилили вимоги до учасників ринку щодо прозорості структур власності, корпоративного управління, підвищення стандартів ринкової поведінки.

В умовах війни та активної трансформації небанківський фінансовий ринок почуває себе досить стабільно. На початку червня під наглядом НБУ працювали 95 страховиків та 40 страхових брокерів, 125 кредитних спілок, 555 фінансових компаній, 5 лізингових та 74 колекторські компанії, 119 ломбардів, 20 платіжних установ.

За чотири роки кількість гравців у небанківському сегменті фінансового ринку скоротилася вдвічі. Більшість припинила діяльність добровільно, відмовившись від усіх ліцензій через відсутність у засновників стратегічного бачення. Певна кількість установ була виключена з реєстру за рішенням регулятора, зокрема, через невиконання ліцензійних умов.

Наступні кроки – удосконалення підходів до ризик-орієнтованого нагляду, імплементація закону про «автоцивілку», побудова системи страхування воєнних

ризиків, оновлення регулювання факторингу і діяльності актуаріїв, удосконалення регулювання діяльності бюро кредитних історій та кредитних посередників, впровадження вимог до системи управління учасників платіжного ринку. Ці всі кроки забезпечать подальшу розбудову стійкого ринку, ефективного та прозорого, що відповідає нормам законодавства ЄС і світовим стандартам.

Література

1. «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту споживачів при врегулюванні простроченої заборгованості» від 19.03.2021 р. № 1349-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/1349-20#Text.

2. «Про кредитні спілки» від 14.07.2023 р. № 3254-IX. URL:: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#Text.

3. «Про страхування» від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text.

4. «Про фінансові послуги та фінансові компанії» від 14.12.2021 р. № 1953-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/1953-20#Text.

5. Жердецька Л.В. Макроекономічна політика центральних банків у сучасних умовах. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2023. № 1-2 (302-303). С. 65–74.

6. Плотнікова М.В., Руденко Л.Д., Швагер О.А. Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2023. 332 с.

УДК 658.152

Микитюк П. П.,
д.е.н., професор, професор кафедри
менеджменту, публічного управління та персоналу
Микитюк Ю. І.
доктор філософії, доцент кафедри менеджменту, публічного управління
та персоналу
Західноукраїнський національний університет

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ВАРТОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЄКТІВ

Умови війни вимагають пожвавлення реалізації найрізноманітніших інвестиційно-будівельних проєктів у відбудові національної економіки України. Це пояснюється багатьма причинами, зокрема недоліками методології ціноутворення, практичним проявом яких є складання кошторису на основі обсягу робіт та нормативних даних і цілком недостатня увага до управління вартістю у процесі реалізації інвестиційно-будівельного проєкту.

Реалізація інвестиційно-будівельного проєкту – це досягнення мети з використанням матеріальних, людських, грошових ресурсів. Завдання реалізації проєкту треба розчленувати на окремі роботи і розподілити наявні гроші, ресурси і час. Роботи виконуються людьми з використанням різних технічних і матеріальних засобів. «Люди й засоби є ресурсами, вартість (витрати) складається не з виконання робіт, а з використання ресурсів, одні ресурси (люди й будівельні машини та механізми) звичайно мають ціну за проміжок часу, а інші (матеріали, вироби і конструкції) мають ціну за штуку або за одиницю кількості».

Так, щоб оцінити вартість проекту, необхідно знати вартість ресурсів, час виконання робіт і вартість цих робіт, для інвестиційно-будівельних проєктів визначення вартості еквівалентне оцінці всіх витрат, управління вартістю (витратами) проекту повинно включати процеси, необхідні для забезпечення гарантій того, що проект буде реалізований у рамках бюджету.

В економічній літературі ще немає чіткого розмежування між поняттями план, кошторис і бюджет, план містить весь спектр дій, направлених на досягнення певної мети, причому ці дії можуть описуватися не тільки за допомогою формалізованих кількісних оцінок, але і шляхом перерахування ряду неформалізованих процедур (наприклад; організаційно-технологічна схема), бюджет» – більш «вузьке» поняття яке має на увазі кількісне представлення плану, причому, як правило, у вартісному вираженні. У нашій свідомості поняття «бюджет» традиційно закріпилося в більш спеціалізовану вигляді – як план або кошторис доходів і витрат деякого суб'єкта на певний період (термін) (державний бюджет, місцевий бюджет). Тут бюджетом називатимемо директивний (затверджений) документ, що є рядом планованих витрат і доходів з розподілом по статтях на певний період часу. Оскільки бюджет є документом, що визначає ресурсні обмеження проекту, то при управлінні вартістю інвестиційно-будівельного проєкту на перший план виходить витратна його складова, яку прийнято називати кошторисом або вартістю проєкту.

Є очевидним, що будь-яке оцінювання, яке не забезпечує розчленовування вартості зручним для планування і управління контролю чином, має обмежене застосування. Без розрахунку вартості окремих етапів і робіт сумарні оцінки марні для управління реалізацією проєкту. Без знання витрат на окремі види робіт важко вести переговори з підрядними і субпідрядними організаціями, здійснювати контроль вартості, прогнозувати грошові потоки й аналізувати попередній досвід.

Вартісні оцінки мають бути зроблені для функціональних елементів, піделементів, типів робіт, а також повинні бути розподілені по роботах і за часом.

При детальних оцінках необхідно проводити розподіл вартості робочої сили, обладнання (вартість експлуатації машин і механізмів), матеріалів і накладних витрат у розрізі окремих робіт, що містяться у проєкті.

Статті витрат повинні бути інструментом управління і застосовуватися для збору інформації про фактичні витрати виконаних робіт і порівнюватися з плановими витратами. Вони мають використовуватися при плануванні витрат

часу і вартості, оскільки містять і акумулюють інформацію про роботи, що виконуються окремими підрозділами.

Процедура оцінювання повинна бути безперервним процесом, що починається після формулювання ідеї і деталізується в міру розробки конкретних і детальніших планів.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку схеми аналізу відхилень фактичних результатів від планових показників у формі причинно-наслідкового зв'язку і на основі методів очікуваних результатів та структуризації відхилень за видами витрат (на матеріали, на оплату праці); через причини змін у програмі (обсягах) робіт, змін цін на ресурси, змін у витрачанні ресурсів.

Література

1. Mykytyuk P., Semenets-Orlova I., Blishchuk K., Skoryk H., Pidlisna T., Trebyk L. Outsourcing as a tool of strategic planning in public administration. Studies of Applied Economics. 2021. Vol. 39, No 3 URL: http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4718/0.

2. Yuliia Mykytyuk, Vasyl Brych, Volodymyr Manzhula, Olena Borysiak, Anatoliy Sachenko, Arkadiusz Banasik, Wojciech M. Kempa, Aleksandra Czupryna-Nowak, Iryna Lebid. Efficient Management of Material Resources in Low-Carbon Construction. *Energies 2024, 17(3), 575;* URL: https://doi.org/10.3390/en17030575.

УДК 657.6

Назаренко І. М.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет

ФОРЕНЗИК: СУТНІСТЬ, РОЛЬ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

В умовах сьогодення особливої актуальності для керівників (власників) підприємств набуває питання захисту бізнесу від деструктивного впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Це пов'язано в першу чергу з тим, що перед бізнесом можуть постати проблемами, які унеможливлять його розвиток (наприклад, шахрайство, незаконне відчуження активів, збільшення розміру витрат, зменшення рівня рентабельності діяльності суб’єкта господарювання, крадіжки та ін.). Наявність таких обставин створює підгрунтя для вживання власниками бізнесу додаткових превентивних заходів. У даному контексті доцільно наголосити на актуальності застосування форензику в якості інструмента захисту бізнесу.

Сучасні дослідження показали, що процедура форензик для українських суб’єктів господарювання є відносно новою. У законодавчо-нормативних документах дане питання не розглядається. Проте, специфіка форензику в практичному аспекті може забезпечити виконання різних завдань, які є необхідними та актуальними для захисту бізнесу.

Для чіткості розуміння термінологічності та іманентності форензику доцільно дослідити питання щодо інтерпретації. Варто наголосити, що у наукових доробках вчених особливості сутності досліджуваного поняття є малодослідженими. Враховуючи предмет дослідження, на рисунку 1 узагальнені різні варіанти змістовного тлумачення форензику.

ФОРЕНЗИК - ЦЕ

діяльність з виявлення, аналізу та врегулювання ситуацій, коли між сторонами існують розбіжності щодо фінансових, комерційних, правових та інших питань, що містять значні економічні ризики, або коли дії співробітників чи організацій не відповідають законодавчим чи іншим нормативним актам, принципам і стандартам

інструмент, який представляє собою сукупність експертиз: фінансових, економічних, судових, юридичних, медичних, які допомагають сформувати доказову базу для тих чи інших цілей: медіації, досудового врегулювання суперечок, конфліктів тощо, з одного боку, з іншого боку - це система превентивних заходів, які дозволяють вибудувати систему внутрішнього контролю з метою мінімізації фрод-фактора в майбутньому

розробка комплексу заходів системи контролю

надзвичайно сильний і багатофункціональний інструмент зміцнення бізнесу

мистецтво розслідування щодо людей та грошей

комплексна процедура, результати якої залежать від мети, яку власник ставить перед аудитором

Рис. 1. Сучасні підходи до трактування процедури «форензик»

**Джерело: узагальнено автором за матеріалами [1, 2, 3].*

У процесі проведення форензика бізнес аналізується за різними напрямами. Дана процедура може передбачати виконання різних видів експертиз (юридичну, фінансово-економічну, медичну, судову, виробничу, товарну та ін.) [4]. Враховуючи, що форензик є інструментом, який допомагає мінімізувати витрати для бізнесу, на рисунку 2 узагальнено перелік осіб, для яких дана процедура є актуальною.

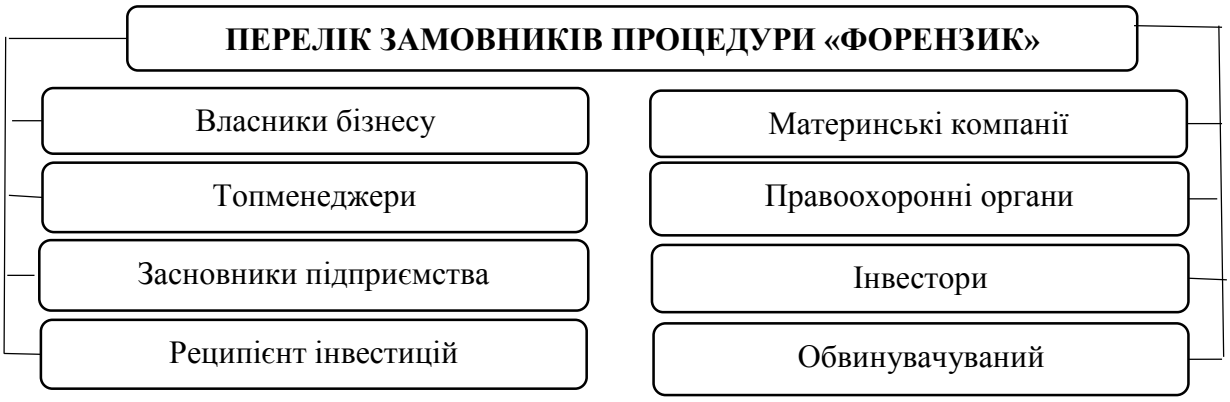

Рис. 2. Перелік замовників процедури «форензик»

**Джерело: складено автором за матеріалами [3].*

Виконання процедури форензик здійснюється в декілька етапів:

- ознайомлення з бізнесом замовника;
- обговорення ключових проблемних питань та визначення напрямів перевірки;
- формування інформаційної бази для проведення перевірки;
- визначення ймовірних порушень, випадків шахрайства та інших ризиків;
- формування доказової бази;
- визначення та обгрунтування рекомендацій, заходів щодо ліквідації визначених проблем;
- імплементація ідентифікованих рекомендацій, заходів щодо ліквідації визначених проблем.

Проаналізувавши вищезазначене можна дійти висновку, що форензик для українського бізнесу є новою процедурою, оскільки перевага віддається іншим контрольним процедурам, заходам. Проте, на сьогодні значна кількість суб'єктів аудиторської діяльності України за рахунок форензику розширюють перелік послуг, які надаються. Це, своєю чергою, дає підстави для аргументування, що дана процедура буде інтенсивно розвиватися та застосовуватися в якості дієвого інструменту перевірки бізнесу.

Література

1. Хеленюк М. Форензік: європейський досвід, українські реалії. URL: http://surl.li/fsltnq (дата звернення 09.09.2024).

2. Форензік – інструмент захисту вашого бізнесу. URL: http://surl.li/zoklgr (дата звернення 09.09.2024).

3. Ковбель А. Форензик у бізнесі: яку додану вартість він може принести. URL: http://surl.li/qxgppf (дата звернення 09.09.2024).

4. Kovbel A. Chronicle of an auditor. Forenzik - representation and punishment. Kyiv. 2020. 192 c.

УДК 330.322-047.37

Нужна О. А.,
к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту,
Луцький національний технічний університет

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Згідно Податкового кодексу України, «капітальні інвестиції – це господарські операції, які передбачають придбання будинків, споруд, інших об’єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм ПКУ» [3].

Капітальні інвестиції мають важливе значення для забезпечення ефективного функціонування практично кожного підприємства, адже саме інвестиції можуть сприяти його економічному зростанню в умовах відсутності власних коштів для розширення діяльності та оновлення виробництва.

За даними Державної служби статистики України, загальний обсяг капітальних інвестицій у 2023 році становив 395450014 тис. грн. З цієї суми найбільша частка припадає на промисловість (код A+B+C+D згідно КВЕД-2010), а саме 169940639 тис. грн., що складає 43,0% у загальній структурі капітальних інвестицій. Дещо менше капітальних інвестицій у 2023 році було спрямовано на державне управління й оборону; обов`язкове соціальне страхування (код O згідно КВЕД-2010), а саме 46398974 тис. грн. або 11,7% у загальній структурі капітальних інвестицій. Також значну суму капітальних інвестицій спрямовано у сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство (код A згідно КВЕД-2010), а саме 31641946 тис. грн. або 8,0% у загальній структурі капітальних інвестицій. Близько 7% загальної суми інвестицій спрямовано у 2023 році у будівництво (7,8%), транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність (6,7%), оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів (6,6%).

Структуру капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у 2023 році подано на рис. 1.

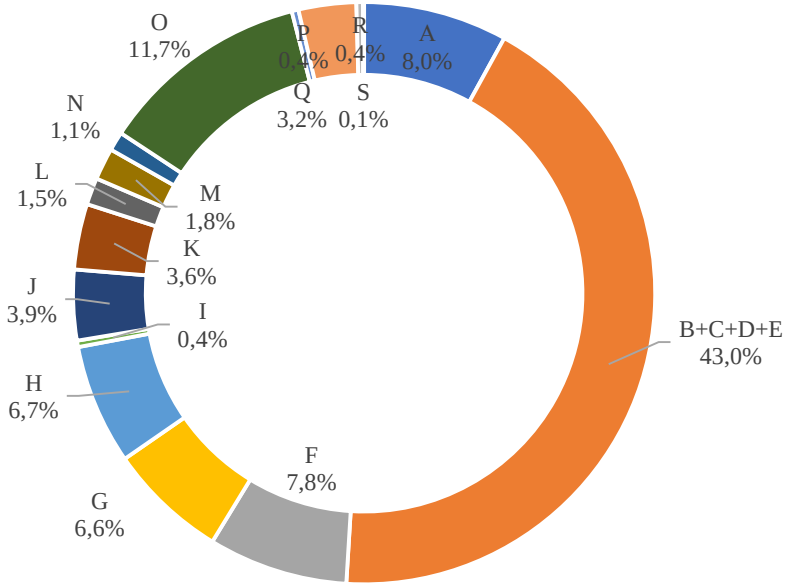

Рис. 1. Структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у 2023 р.,% [1-2]

Розглядаючи капітальні інвестиції за джерелами фінансування, відзначимо, що для більшості видів діяльності у 2023 році основним джерелом є власні кошти підприємств та організацій (рис. 2).

Так, загалом по Україні питома вага власних коштів підприємств та організацій у джерелах капітальних інвестицій становить 72,2%. До видів економічної діяльності, де даний показник перевищує середній по економіці України, відносяться: фінансова та страхова діяльність (100%), оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (98,8%), тимчасове розміщування й організація харчування (97,3%), сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство (95,5%), промисловість (93,4%), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (87,0%), операції з нерухомим майном (86,3%), інформація та телекомунікації (84,1%), мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (73,6%).

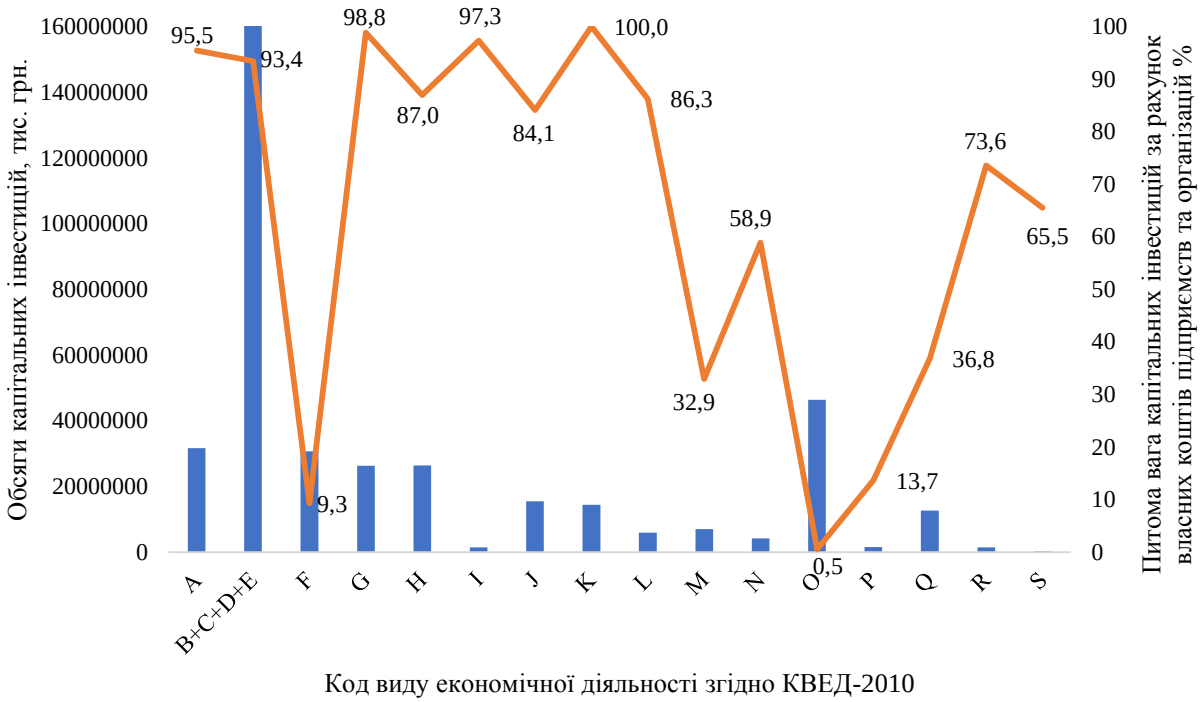

Рис. 2. Обсяги капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у 2023 році, тис. грн.; питома вага капітальних інвестицій за рахунок власних коштів підприємств та організацій, % [1-2]

Проведений аналіз статистичних даних показав, що кошти Державного бюджету є основним джерелом капітальних інвестицій у такі види економічної діяльності, як державне управління й оборона; обов`язкове соціальне страхування, освіта, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги.

Література

1. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності у 2023 році. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/iki_ed/kied_2023.xls (дата звернення 09.09.2024).

2. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за видами економічної діяльності у 2023 році. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kin/kin_df_ved/kin_df_ved_23.xls (дата звернення 09.09.2024).

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення 09.09.2024).

УДК 657.6

Озеран В. О.,
професор кафедри обліку, контролю, аналізу і оподаткування,
Львівський торговельно-економічний університет

ЗНОВУ ПРО АУДИТОРСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО В УКРАЇНІ

Перед прийняттям Закону України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" № 2258-VIII від 21 грудня 2017 року [1] (далі Закон) тривалий час (до 3-х років) йшло обговорення його проекту, як в аудиторському середовищі, так і серед регуляторів (Нацбанк, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Нацкомфінпослуг тощо). Проект, опрацьований Аудиторською палатою України, Спілкою аудиторів, аудиторською спільнотою Мінфін відхилив. Звичайно, Верховна Рада проголосувала за проект, поданий Мінфіном України. Але незрозуміло, чому в назві Закону на першому місці поставили "аудит фінансової звітності", а на другому «аудиторська діяльність», коли в тексті Закону спочатку розглядаються питання аудиторської діяльності, а лише потім аудиту фінансової звітності?

За шість з половиною років дії цього Закону вже можна підвести підсумки і зробити певні висновки. Вражає той факт, що до Закону за цей період часу зміни і доповнення вносилися аж 13 разів: 1 - у 2019 році, 4 - у 2020-2021 роках (період епідемії коронавірусу), 7 – у 2022-2024 роках (період збройної агресії Росії, яка до цього часу ще продовжується). Це свідчить про надзвичайну важливість цього Закону, якщо Верховна Рада України у такий складний для держави час працює над удосконаленням цього документу. Слід зазначити, що названий вище Закон зазнав суттєвих змін внаслідок прийняття Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення правових засад провадження аудиторської діяльності в Україні" № 2597-IX від 20 вересня 2022 року [2].

Автори змін передбачили підвищення вимог до контролю якості аудиторських послуг, які надаються суб'єктами аудиторської діяльності та встановили більш чіткі критерії для оцінки відповідності міжнародним стандартам якості. Це стимулювало аудиторські фірми удосконалювати внутрішні системи контролю якості та підвищувати рівень професійної компетентності.

Закон підвищив вимоги до аудиторів підприємств, що становлять суспільний інтерес та зобов'язують їх відповідати більш високим стандартам професійної етики і незалежності, що забезпечує більш точний і неупереджений аудит, посилив механізми відповідальності аудиторів за порушення професійних стандартів, включаючи можливість застосування дисциплінарних стягнень, удосконалив систему нагляду за аудиторськими фірмами в особі ОСНАД, Аудиторської палати України та професійних організацій аудиторів і бухгалтерів, посилив вимоги до незалежності аудиторів, особливо при проведенні аудиту підприємств, що становлять суспільний інтерес, вніс зміни щодо несумісності надання аудиторських і неаудиторських послуг однією і тією ж фірмою, ввів додаткові вимоги щодо професійного навчання аудиторів та сертифікації для тих, хто бажає надавати послуги з аудиту підприємств суспільного інтересу.

Поряд з позитивними сторонами Закон, на думку науковців та аудиторів-практиків, має і ряд недоліків. Ось кілька ключових моментів:

1) деякі положення сформульовані загально, що призводить до різного тлумачення і створює правову невизначеність для аудиторів та суб'єктів господарювання;

2) окремі процедури аудиторської діяльності не описані чітко, що призводить до проблем з їх виконанням на практиці;

3) існують питання щодо того, наскільки Закон забезпечує реальну незалежність аудиторів від замовників послуг. Це стосується насамперед великих компаній і аудиторів, що працюють з ними на довгостроковій основі;

4) процедури отримання ліцензій для здійснення аудиторської діяльності, а також регулярного підтвердження кваліфікації аудиторів є занадто громіздкими та бюрократичними;

5) вимоги до звітності аудиторів є обтяжливими і складними, особливо для невеликих аудиторських фірм;

6) є випадки, коли вимоги національного законодавства не відповідають міжнародним практикам, що ускладнює роботу українських аудиторів на міжнародному рівні;

7) Закон не повністю розв'язує проблему монополізації ринку великими аудиторськими компаніями, а це залишає менші фірми у нерівних умовах;

8) недостатня захищеність аудиторів;

9) аудитори несуть значну відповідальність за свою роботу, однак Закон не надає достатнього захисту аудиторів у випадку необґрунтованих претензій або тиску з боку клієнтів, державних органів, ОСНАД та Аудиторської палати України;

10) Закон більшою мірою орієнтований на аудит підприємств, що становлять суспільний інтерес (4-й розділ реєстру аудиторів) та суб'єктів аудиторської діяльності, які мають право надавати послуги з обов'язкового аудиту фінансової звітності підприємств (їх груп) або інших утворень (3-й реєстр аудиторів), що відображено в детальних вимогах до аудиторів, які обслуговують ці підприємства. Однак, для аудиторських фірм другого реєстру Закон майже не містить конкретних вказівок та вимог;

11) у Законі не визначено, які саме додаткові вимоги або процедури застосовуються до аудиторських фірм другого реєстру, відсутній перелік робіт, які мають право виконувати такі фірми;

12) діючий Закон потребує вторинних нормативно-правових актів або роз'яснень для чіткого регулювання діяльності аудиторських фірм другого розділу реєстру.

Ці недоліки підкреслюють необхідність вдосконалення законодавства з метою створення більш прозорих, ефективних та зрозумілих правил гри на ринку аудиторських послуг в Україні.

Література

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України № 2258-VIII від 21 грудня 2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text

2. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення правових засад провадження аудиторської діяльності в Україні: Закон України № 2597-IX від 20 вересня 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-20#n19

УДК 657.37

Омецінська І. Я.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Брик М. М.,
к.е.н., викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Західноукраїнський національний університет

ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ БІЗНЕСУ

Підприємницька діяльність базується на взаємодії трьох основних ресурсів: трудових, матеріальних (засобів та предметів праці) та фінансових. Використовуючи доступні ресурси, персонал виготовляє продукцію, виконує роботи або надає послуги. Узагальнення кінцевих результатів використання ресурсів за певний період дозволяє сформувати показники ефективності бізнесу.

Відповідно до Господарського кодексу України «підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [1]. Виходячи з цього, ефективність бізнесу характеризується не лише досягненням прибутку і забезпеченням рентабельності діяльності, а й загалом досягненням економічного та соціального ефектів, які можуть проявлятися у розробці інноваційних продуктів, ресурсозбереженні, екологічній безпеці, розвитку персоналу, як частини суспільства країни, сплаті податків, фінансуванні спортивних та інших заходів, благодійності тощо.

Враховуючи комплексність поняття «ефективність бізнесу», суб'єкти господарювання для оцінки цього показника використовують досить широкий перелік інформаційних ресурсів. Головним інформаційним ресурсом для аналізу економічної ефективності бізнесу є фінансова звітність. Така форма звітності надає інформацію для розрахунку коефіцієнтів рентабельності бізнесу, ділової активності, платоспроможності, ймовірності банкрутства тощо. Незважаючи на

фіксацію лише минулих операцій, вона дає змогу сформувати об'єктивну оцінку і минулим, і поточним, і майбутнім подіям. Крім того, погоджуємось з І. І. Малярчук, що фінансова звітність «слугує моделлю відображення оптимізованої комбінації інтересів суб'єктів ринку, яка розвивається і трансформується під впливом сучасних змін економічного середовища» [2, с. 79].

Незважаючи на визначальну роль фінансової звітності в оцінці бізнесу і встановленні зв'язку між підприємством та зовнішнім середовищем, для оцінки цілого ряду показників економічної та соціальної ефективності бізнесу не достатньо інформації, що у ній представлена. Нині суб'єкти господарювання формують цілий ряд інших видів звітності, які можуть стати базисом для оцінки діяльності підприємства, серед яких: статистична, податкова, звітність управлінського обліку, соціальна, нефінансова. Підхід до використання звітності залежить від суб'єкта, який використовує звітність. Якщо оцінку діяльності бізнесу здійснює зовнішній відносно підприємства суб'єкт, то використовувати він може лише ту звітність, яка є публічною і не становить комерційної таємниці. Це може бути фінансова (для потреб інвесторів, кредиторів, податкової служби, органів статистики, місцевих органів влади), податкова (для податкової служби), статистична звітність (для потреб Державної служби статистики України).

Для оцінки ефективності бізнесу внутрішніми користувачами використовують всі види звітності. Погоджуємось з думкою З. В. Задорожного, що всі види звітності доцільно об'єднати під єдиною назвою «управлінська звітність», так як вони використовуються для цілей управління та аналізу ефективності бізнесу. «Управлінська звітність охоплює, крім внутрішньогосподарської, також фінансову, нефінансову, податкову і статистичну, оскільки інформація всіх перерахованих форм звітностей використовується працівниками менеджменту та власниками в процесі управління суб'єктами господарювання» [3, с. 31].

Важливою формою нефінансової звітності, яка дозволяє оцінити як економічну, так і соціальну ефективності бізнесу є Звіт про управління. Це

відносно нова форма звітності, обов'язковість формування якої великими і середніми підприємствами визначена Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Звіт про управління дозволяє окреслити перспективи розвитку бізнесу, враховуючи ризики і невизначеності діяльності. Хоча при введенні цієї форми звітності на законодавчому рівні виникло цілий ряд дискусій в наукових колах та на практиці щодо необхідності формування звіту та доцільності його оприлюднення (управлінський персонал відносить окрему інформацію звіту до комерційної), проте, з іншого боку, Звіт про управління дає можливість менеджменту зробити комплексний підхід до оцінки бізнесу як з економічної, так і з соціальної точок зору, та окреслити стратегію розвитку підприємства.

Таким чином, звітність підприємства є важливим інформаційним ресурсом для цілей управління ефективністю бізнесу. Правильне використання форм звітності зовнішніми і внутрішніми її користувачами дозволить зробити обґрунтовані висновки про ефективність діяльності підприємства, окреслити пріоритети та перспективи бізнесу, а також встановити його внесок у соціально-економічний розвиток держави та суспільства.

Література

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n316

2. Малярчук І. І. Бухгалтерська звітність в системі управління підприємством. Формування ринкових відносин в Україні. 2020. № 6 (229). С. 76-83.

3. Задорожний З.-М. В. Внутрішньогосподарська звітність у системі управлінського обліку. Концептуальні основи розвитку системи бухгалтерського і управлінського обліку та звітності: монографія / за наук. ред. д.е.н., ред. З.-М. В. Задорожного. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 26-36.

УДК 657

Папінко А. І.,
PhD, викладач кафедри транспорту і логістики,
Західноукраїнський національний університет

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ

Управління ланцюгами постачання в умовах глобальних криз вимагає адаптації традиційних методів до нових викликів, що зумовлено нестабільністю ринків, геополітичними ризиками та іншими факторами. Інноваційні підходи до управління ланцюгами постачання, включаючи вдосконалення управлінського обліку, стають критично важливими для забезпечення стійкості і ефективності бізнес-процесів у таких умовах. Управлінський облік, у свою чергу, має грати ключову роль у підтримці та реалізації цих інноваційних стратегій.

Інтеграція нових технологій у систему управлінського обліку є важливим кроком для забезпечення прозорості і ефективності ланцюгів постачання. Використання таких технологій, як блокчейн, може значно покращити точність і достовірність даних про постачання, зменшити ризики шахрайства і забезпечити краще відстеження продуктів. Облік даних у реальному часі, завдяки інтеграції з блокчейном, дозволяє оперативно реагувати на зміни в ланцюгу постачання і приймати обґрунтовані рішення. «Технологія блокчейн забезпечує прозорість і відстежуваність, реєструючи кожну транзакцію у безпечний і невидозмінюваний спосіб. Це особливо важливо в таких галузях, як харчова і фармацевтична промисловості, в яких споживачі дедалі більше вимагають прозорості походження продуктів. Наприклад, платформа IBM Food Trust використовує блокчейн для відстеження шляху продуктів харчування від ферми до столу, вирішуючи при цьому проблеми, пов’язані з безпекою та автентичністю товарів» [1, С.96]. Впровадження систем аналітики великих даних (big data) дозволяє удосконалити процеси управлінського обліку, надаючи глибші інсайти в ефективність постачання та логістики. Аналіз великих обсягів даних допомагає виявити тренди, прогнозувати

потреби і оцінювати ризики, що є особливо важливим у кризових ситуаціях. Це сприяє більш точному плануванню та управлінню запасами, що дозволяє знижувати витрати і підвищувати оперативність [2].

Системи управління ланцюгами постачання повинні бути адаптовані до умов глобальних криз шляхом впровадження гнучких і адаптивних стратегій. Використання сценарного аналізу в управлінському обліку допомагає прогнозувати різні можливі кризи і розробляти план дій для кожного з можливих сценаріїв [3]. Це дозволяє зменшити вплив негативних факторів і забезпечити безперервність постачання. Важливим аспектом є управління ризиками в умовах глобальних криз. Впровадження інноваційних методів оцінки і моніторингу ризиків у управлінському обліку допомагає виявляти потенційні загрози на ранніх етапах і розробляти стратегії для їх мінімізації. Це включає в себе аналіз ризиків, пов'язаних із постачальниками, змінами в ринкових умовах та геополітичними подіями.

Інтеграція концепцій сталого розвитку та соціальної відповідальності в управлінський облік ланцюгів постачання допомагає забезпечити не лише економічну, але й екологічну та соціальну стійкість. Це включає в себе облік екологічних витрат, соціальних ініціатив та дотримання етичних норм. Компанії, що активно впроваджують ці концепції, здатні зменшити негативний вплив на довкілля і підвищити свою репутацію серед споживачів.

Важливо звернути увагу на вартість інформації в системі обліку та управління ланцюгами постачання, що відіграє вирішальну роль у забезпеченні ефективності всіх етапів, від закупівлі сировини до доставки кінцевому споживачеві. У сучасних умовах глобалізації та інтеграції бізнес-процесів важливою стає не тільки точність та своєчасність інформації, а й її релевантність для оптимізації логістичних процесів [4]. Визначення вартості інформації в управлінні ланцюгами постачання полягає у здатності компанії збалансувати витрати на збір та обробку даних із вигодами від підвищення ефективності роботи ланцюга. Вартість інформації в управлінні ланцюгами постачання слід розглядати з двох аспектів: економічного та операційного. Економічний аспект стосується витрат на технології та системи, які збирають і аналізують інформацію, зокрема

системи управління складом (WMS), системи управління перевезеннями (TMS) та інші рішення для автоматизації процесів. Операційний аспект включає в себе якість інформації, її своєчасність та точність, що є критичними для прийняття рішень щодо запасів, транспортування та прогнозування попиту. Вартість інформації в управлінні ланцюгами постачання визначається не лише прямими витратами на її отримання та обробку, а й тим, наскільки ця інформація сприяє скороченню витрат та покращенню операційної ефективності [5]. Якісна інформація в ланцюгах постачання дає змогу компаніям краще прогнозувати попит, оптимізувати запаси та підвищувати рівень координації між усіма учасниками ланцюга, що є критичним для успіху на сучасному ринку.

Таким чином, інноваційні підходи до управління ланцюгами постачання в умовах глобальних криз потребують інтеграції нових технологій, аналітики великих даних, адаптивних стратегій і управління ризиками. Важливо також включати аспекти сталого розвитку та соціальної відповідальності в управлінський облік для забезпечення комплексної стійкості ланцюгів постачання. Подальші дослідження в цій галузі можуть зосередитися на удосконаленні методів обліку і моніторингу в умовах швидких змін і глобальних викликів.

Література

1. Сандул М. Трансформаційні фактори розвитку глобальних ланцюгів постачання. *Міжнародна економічна політика*. 2023. № 1 (38). С. 78-102

2. Сучасні проблеми розвитку системи обліку в Україні : монографія; за ред. М. С. Пушкаря. Тернопіль : Економічна думка, 2010. 268 с.

3. Семанюк В. Інформаційні ресурси підприємства: обліково-теоретичний аспект. *Вісник Львівської комерційної академії*. Львів, 2011. Вип. 35. С. 319-322.

4. Семанюк В. Облік для стратегічного управління: проблеми теоретичної концептуалізації. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Вісник НУ «Львівська політехніка». № 722. Львів, 2012. С. 236-241.

5. Semaniuk V., Shpak V., Papinko A. Estimation of the Information Efficiency of the Accounting System. 11th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT), Deggendorf, Germany, 2021, pp. 437-440.

УДК 657 : 330.44

Парасій-Вергуненко І. М.,
д.е.н., професор кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Юрчишин Я. В.,
аспірант кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Аналітичне забезпечення стратегічного управління має доволі складну структуру, що потребує належної організації. В умовах нестабільного зовнішнього середовища аналітична інформація стратегічного характеру постійно змінюється та доповнюється, а отже її якість суттєво залежить від того, наскільки ретельно виконано підготовчі роботи з упорядкування вхідної інформації, проектування раціонального проходження інформації через управлінську систему та групування інформації на виході із системи згідно із запитами її користувачів.

Дослідженню питань організаційного забезпечення економічного аналізу в сучасній економіці присвятили свої праці визнані науковці, зокрема Ф. Ф. Бутинець, В. А. Дерій, І. П. Житня, В. М. Івахненко, Г. І. Кіндрацька І. Д. Лазаришина, Є. В. Мних, О. В. Олійник, І. М. Парасій-Вергуненко, В. І. Самборський, В. В. Сопко, М. Г. Чумаченко, С. І. Шкарабан та ін.

Досліджуючи сутність поняття «організація економічного аналізу», вчені в цілому дійшли висновку, що воно являє собою сукупність засобів, способів і методів упорядкування та оптимізації формування системи аналітичної інформації. Така організація полягає в цілеспрямованому впорядкуванні та вдосконаленні механізму, структури та процесів аналітичного дослідження. Впорядкування системи стратегічного аналізу означає організацію цієї системи, зокрема її функціонування в часі та просторі.

Отже, незважаючи на деякі розходження в трактуваннях сутності поняття «організація аналітичного процесу» воно має єдине коріння і органічно походить від загального терміну «організація» будь-якого процесу, яке

передбачає формування системи раціональних скоординованих дій вивчення об'єкта спостереження відповідно до визначеної мети [1, с. 428].

На нашу думку, процес організації стратегічного аналізу має включати чотири взаємопов'язані складові: проблемну (предметну), методичну, технічну, організаційну.

Так, *проблемна (предметна) складова* є первинною та найважливішою і передбачає визначення предметної сфери аналітичних досліджень, напрямів дослідження та послідовності їх проведення. В процесі реалізації цієї частини організаційних процедур дається відповідь на питання «що саме аналізується?».

Методична складова організаційного процесу відповідає на питання «як проводити аналіз?» і передбачає вибір методики аналізу, вибір способів та прийомів, що використовуються для проведення аналітичних досліджень, обґрунтування системи показників, що будуть використовуватись в аналізі, визначення послідовності аналітичних процедур, визначення предметної сфери аналітичних досліджень. До найпоширеніших прийомів стратегічного аналізу відносять такі як SWOT-аналіз, PEST-аналіз, SLEPT–аналіз, PESTLE–аналіз, STEEPLE–аналіз, DRETS–аналіз, PIMS–аналіз, використання збалансованої системи показників (BSC), використання системи показників відповідальності (ASC), моделей ділової переваги (BEM), піраміди результативності МакНейра, прийоми прогнозування, кореляційно-регресійний аналіз, бенчмаркінг, матричний аналіз (матриця BCG, модель GE/McKincey, модель Shell/DPM), аналіз в системі координат (SPACE-аналіз), кластерний аналіз тощо [2, с.373].

Технічна складова організаційного процесу передбачає вибір технічних засобів і програмних продуктів оброблення аналітичної інформації. До неї можна також віднести формування макетів аналітичних таблиць, форматів аналітичних записок, засобів візуалізації аналітичних досліджень тощо. Прикладами комплексних автоматизованих систем стратегічного управління діяльністю підприємств є такі відомі у світі програмні продукти, як БААН (BAAN, США), R/3 фірми SAP (Німеччина), PLATINUM (США), SCALA (Швеція), MAN/MANX (США), Champion (США), а також ряд вітчизняних продуктів:

«ОЛІМП» (Укрекспертиза, Україна), БОС (Айті, Україна), «ГАЛАКТИКА» (Галактика, Україна), «ОЛІМП: Фінексперт» (УКР-ЕКСПЕРТИЗА) та ін. Із програм статистичного аналізу на українському ринку найбільше поширення одержали закордонні розробки SPSS (SPSS Inc., США) і Statistica (StatSoft, США). Використання цих програмних продуктів значно спрощує проведення стратегічного аналізу (особливо в процесі оброблення великих масивів даних), та прискорює процес прийняття управлінських рішень.

Організаційна складова організаційного забезпечення аналізу забезпечує відповідь на питання «хто проводить аналіз?» та «коли здійснюється аналіз?». Ці процедури забезпечують організацію роботи виконавців-аналітиків, що в свою чергу, передбачає формування розподілу обов'язків між виконавцями та конкретизацію періодичності надання інформації управлінському персоналу. Зазвичай, найбільш ефективним з точки зору формування комплексного підходу до стратегічного управління буде виділення окремого аналітичного підрозділу стратегічних досліджень, або призначення конкретної відповідальної особи на підприємстві, на яку покладено відповідні аналітичні обов'язки.

Отже, раціональна організація стратегічного аналізу на підприємстві забезпечує якість, дієвість та своєчасність інформації. Налагоджений належним чином організаційний процес мінімізує трудові втрати виконавців-аналітиків, прискорює рух інформаційних потоків аналітичного характеру, сприяє збереженню та систематизації необхідної інформації для прийняття виважених стратегічних рішень.

Література

1. Економічний аналіз : навч. посібник / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ПП «Рута», 2008. 680 с.

2. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз господарської діяльності : підручник. К. КНЕУ. 2016. 629 с.

УДК 657.631.

Пацкань Ю. В.,
аспірантка кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Назарова К. О.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет

ФОРЕНЗІК- ДІАГНОСТИКА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

«.Люди, які хизуються своїм багатством, сміливо скоюють злочини в надії, що їм вдасться уникнути покарання шляхом підкупу державної юстиції або отримати прощення за гроші або ж інші форми винагороди ... Корупція є коренем, з якого походить за всіх часів і при будь-яких спокусах презирство до всіх законів»- стверджував класик європейської філософії, англійський науковець Томас Гоббс в «Левіафáн, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної». «Левіафан…», як класика політичної філософії, була написана Т. Гоббсом ще у 1642-1651 роках, а опублікована в 1651 році. Можливо, в це не хочеться вірити, але ключові постулати великого англійця залишаються, нажаль, актуальними для сучасної України.

Корупція- ключова проблема національної економіки, загалом, та системи обороноздатності, зокрема. Це визнано як світовими організаціями-донорами, так і національними інституціями. В Індексі Transparency International-23: 36 балів зі 100 можливих отримала Україна в Індексі сприйняття корупції за 2023 рік, і тепер наша країна посідає 104 місце поміж 180 країн [1]. Так само 36 балів за результатами цьогорічного дослідження мають Алжир, Бразилія та Сербія. На один бал нас випереджають Албанія, Аргентина, Ьілорусь, Гамбія, Ефіопія та Замбія — всі вони мають по 37 балів. Результати інших країн-кандидаток до ЄС такі: Грузія втратила 3 бали, Чорногорія додала 1 бал, Молдова додала 3 бали, Північна Македонія додала 2 бали, Албанія додала також 1 бал. Найменше з усіх

країн-кандидаток цьогоріч набрала Туреччина- в її доробку стало менше на 2 бали, і вона ж стала останньою з-поміж усіх претендентів на своє місце в ЄС.

Боротьба з корупцією є квінтесенцією усіх проголошених економічних реформ та імперативом співпраці України з G-7, G-19 тощо. Навіть «План Маршалла» для України передбачав обов'язково мінімізацію корупції.

Гібридна екзистенційна війна рф проти нашої держави викристалізувала національні пріоритети України, серед яких головний- захист системи національної системи, в першу чергу, обороноздатності держави, які можливі лише за умови подолання корупції.

Підтвердження антикорупційним аудитом прозорості та ефективності інвестицій й витрачання коштів в оборонній сфері України, публічних закупівель, фінансової допомоги тощо підвищує стійкість системи обороноздатності України та інвестиційну привабливість її економіки.

З початком воєнного стану в Україні питання фінансових антикорупційних розслідувань набули екзистенційного значення, адже корупція є перепоною №1 в забезпеченні національної безпеки України.

Ще 18 жовтня 2006 року Україна ратифікувала Конвенцію ООН проти корупції [2]. Більше 20 років тому в мексиканському місті Меріда була підписана «Конвенція ООН проти корупції», яка набрала чинності у грудні 2005 року. Тому щороку 9 грудня відкрите суспільство та світові демократії відзначають Міжнародний день боротьби з корупцією.

Конвенція ООН проти корупції передбачає заходи із запобігання корупції, покаранню винних, а також механізми міжнародної співпраці в боротьбі з нею. Він зобов'язує держави-члени проводити політику протидії корупції, схвалити відповідні закони і заснувати спеціальні органи для боротьби з цим явищем. Корупція вже не є локальною проблемою, а перетворилася на транснаціональне явище, яке впливає на суспільства й економіки всіх країн, що зумовлює винятково важливе значення міжнародного співробітництва в галузі запобігання корупції та контролю за нею. Кожна держава-учасниця, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, розробляє й здійснює

або проводить ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і яка відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності й непідкупності, прозорості й відповідальності.

Конвенція корелюється з Конвенцією Ради Європи 1999 року «Про відповідальність за корупцію», ратифіковану Україною 18 жовтня 2006 року [3].

В продовження імплементації згаданих міжнародних актів в Україні був підписаний закон проти корупції. Відповідно до основного профільного закону України щодо запобігання корупції корупція передбачає використання службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [4].

В Україні, відповідно до основного антикорупційного закону, сформувалась Антикорупційна екосистема, узагальнений вигляд якої представлений світовим професійним лідером в цій царині- організацією Transparency International (рис.1).

Але окремо необхідно зауважити, що зазначена антикорупційна екосистема може бути посилена суб'єктами первинного фінансового моніторингу- незалежними аудиторами. Якість та системність такого інноваційного інструменту антикорупційних фінансових розслідувань, як форензік-діагностика, зданий посилити згадану антикорупційну інфраструктуру (екосистему) України.

Форензік діагностика - інноваційний та високо затребуваний комплекс аудиторських послуг, який набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану та відновлення після нього.

Рис. 1. Антикорупційна екосистема України, узагальнена Transparency International

(URL: https://ti-ukraine.org/news/antykoruptsijna-ekosystema-yak-tse-pratsyuye/)

Форензік діагностика передбачає розробку та впровадження комплексу аудиторських, аналітичних та інших супутніх процедур на основі ризик-орієнтованого підходу, спрямований та виявлення саме тих сфер діяльності суб'єкта господарювання, які є найбільш вразливими до ризиків обману та шахрайства посадових осіб. Форензік діагностика спрямована на вчасне, превентивне виявлення наявних та прихованих ризиків й викликів з метою підвищення ефективності господарювання, загалом, та підвищення довіри користувачів інформації до результатів фінансово- господарської діяльності скомпанії.

У фокусі уваги форензік- діагностики та аудиту- обман, шахрайство та корупція. А це означає, що інформація, яка надається широкому колу користувачів інформації, буде достовірною та якісною (а якість, як зазначено у

т.3 профільних стандартів [5], є надзвичайно складним і принциповим критерієм в аудиті).

Література

1. Дослідження Індексу сприйняття корупції TRANSPARENSY INTERNATIONAL UKRAINE.- URL: https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2023(дата звернення: 02.09.2024).

2. Конвенція Організації Об'єднаних націй Проти корупції.- URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text /(дата звернення: 02.09.2024).

3. Сайт Рахункової Палати.- URL: https://rp.gov.ua/Corruption/corrup_inf/?id=208 (дата звернення: 02.09.2024).

4. Про запобігання корупції.- Закон України, прийнятий Верховною Радою України 14 жовтня 2014.- № 1700-VII, зі змінами та доповненнями .- URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text (дата звернення: 02.09.2024).

5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. URL: http://surl.li/asscoq (дата звернення: 02.09.2024).

УДК 336

Петрук О. М.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів та цифрової економіки,
Ратушний С. М.,
аспірант кафедри фінансів та цифрової економіки,
Державний університет «Житомирська політехніка»

ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЕРА НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ КАПІТАЛЬНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЄКТУ

Капітальні інвестиції є важливим об'єктом фінансового контролінгу, оскільки пов'язані зі створенням, придбанням довгострокових активів, наявність яких на підприємствах свідчить про його фінансову стійкість та орієнтацію на стратегічне управління. В свою чергу, створення довгострокових активів вимагає побудови ефективної системи управління капітальними інвестиціями, починаючи з етапів проектування та планування напрямів здійснення інвестицій до їх реалізації та контролю за ефективністю здійсненого інвестиційного проекту. Це обумовлює необхідність створення дієвої системи фінансового контролінгу на підприємствах.

Проблемні питання, пов'язані з реалізацією функцій фінансового контролінгу на підприємствах сфери будівництва, є такими: слабкий взаємозв'язок стратегічного фінансового планування з оперативним, що проявляється у відсутності зв'язку структури бюджетів бізнес-процесів з показниками стратегічного фінансового плану; нечіткість визначення центрів фінансової відповідальності за бюджети бізнес-процесів; складність застосування традиційних методик бюджетування на будівельних підприємствах, враховуючи їх галузеву специфіку.

Досліджуючи фінансування капітальних інвестицій, слід його пов'язати з основними стадіями процесу будівництва (стадією планування або передінвестиційною стадією, стадією реалізації проєкту або інвестиційною

стадією та стадією експлуатації об’єкту інвестування або постінвестиційною стадією). У зв’язку з цим є важливою функція фінансового контролера на будівельних підприємствах.

Щодо виокремлення посади фінансового контролера заслуговує на увагу позиція Карцевої В., яка стверджує, що за своєю суттю контролінг не потребує наявності окремої посади або співробітника, а передбачає виключно наявність відповідного кола завдань, які можуть виконувати діючі на підприємстві працівники [1, с. 178]. Але, на наш погляд, це дещо “розмиє” фінансову відповідальність виконавців, тому бажано наявність посади фінансового контролера на таких підприємствах.

Роль фінансового контролера особливо важлива на етапі формування інвестиційних намірів та формування бюджету на передінвестиційну підготовку. На цьому етапі інвестор може залучати незалежних фахівців, консалтингові установи, комерційні та інвестиційні банки, інститути спільного інвестування, генерального підрядника тощо. Завдання фінансового контролера – сформувати стратегічні фінансові цілі проєкту, зацікавити імовірних інвесторів, виконавців, здійснити стратегічний фінансовий аналіз факторів впливу на можливість реалізації проєкту. Використовуючи дані технічного завдання, контролер з проєктною групою оцінює вартісну оцінку майбутніх будівельних робіт, джерела фінансування, обсяг витрат. На стадії проведення тендерів контролер здійснює моніторинг умов, передбачених у плані та тендерних цін. На передінвестиційному етапі фінансовий контролер виконує функції планування, прогнозування, аналізу, контролю. Залучення такого спеціаліста або структури на передінвестиційному етапі є важливим для всіх моделей та типів фінансування будівельних проєктів. На етапі реалізації проєкту капітальних інвестицій пріоритетною функцією фінансового контролера є контроль за затратами та координація дій виконавців проєкту та підпроєктів. Особливо важливим на інвестиційному етапі є контроль контролера щодо недопущення використання коштів інвестиційного бюджету на поточні потреби, не пов’язані із реалізацією даного проєкту. На етапі завершення інвестиційного проєкту функції

фінансового контролера виключно контрольні, які проявляються у порівнянні фактичних капітальних витрат з плановими, що регламентовані у інвестиційному бюджеті, а також контроль за згенерованими грошовими потоками від реалізації проєкту та їх відповідністю плановому бюджету (табл. 1).

Таблиця 1

Запропоновані функцій фінансового контролера на різних етапах життєвого циклу капітального інвестиційного проєкту*

№ з/п	Стадія життєвого циклу проєкту капітального будівництва	Функції фінансового контролера на виділеній стадії
1	Передінвестиційна фаза (фаза передпроєктного фінансового планування)	Формування стратегічних фінансових цілей проєкту, зацікавлення та залучення імовірних інвесторів, виконавців, здійснення стратегічного фінансового аналізу факторів впливу на можливість реалізації проєкту; оцінка грошової оцінки планових будівельних робіт; формування інвестиційного бюджету проєкту.
2	Інвестиційна фаза (реалізація інвестиційного проєкту)	Оперативний контроль за витратами та відхиленнями від оперативних бюджетів, координація дій виконавців проєкту та підпроєктів
3	Пост-інвестиційна фаза	Контроль за відповідністю експлуатаційних характеристик об’єкта капітального інвестування проєктам та планам, моніторинг грошових потоків в результаті реалізації проєкту

*складено авторами

Таким чином, нами уточнено, що особливо значущими є функції контролінгу на етапі формування інвестиційних намірів (формування стратегічних фінансових цілей проєкту, залучення імовірних інвесторів, виконавців, здійснення стратегічного фінансового аналізу середовища).

Література

1. Карцева В.В. Фінансовий контролінг підприємств і організацій споживчої кооперації. Монографія. Полтава: ПУЕТ. 2013. 335 с.

УДК 65.012.23

Погріщук О. Б.,
к.е.н., доцент кафедри економіки, обліку та оподаткування,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету,
Щербич В. В.,
аспірант кафедри міжнародного туризму і готельного бізнесу,
Західноукраїнський національний університет

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ

Процеси глобалізації, розширення впровадження організаційних та технологічних інновацій та інші чинники зумовлюють зміни у системах постачання, розподілу та збуту продукції, формують нові перспективи розвитку для бізнесу. Зміцнення економічного потенціалу надає змогу підприємствам більш швидко реагувати на такі зміни, оптимізувати внутрішньо підприємницькі процеси, реалізувати стратегічні управлінські рішення та підвищувати конкурентоспроможність на ринку.

З метою проведення оцінки економічного потенціалу на рівні підприємства необхідно здійснити підбір відповідних методів та підходів, що нададуть змогу дослідити не лише процес формування економічного потенціалу, а й результативність його використання у процесі виробничо-господарської діяльності підприємств. «Процес вивчення діяльності підприємства, з точки зору економічного потенціалу та ефективності його використання необхідний у зв'язку з нагальною потребою ефективного управління цим потенціалом, для отримання певних стратегічних результатів» [1, с.51].

«Головною ціллю методів оцінки економічного потенціалу підприємства повинно бути не лише виявлення можливостей підприємства проваджувати діяльність, а й ефективність їх використання протягом відповідного часу» [2, с.45]. Найбільш розповсюдженими методологічними підходами, що мають досить широку сферу застосування та можуть бути використані для здійснення

оцінки економічного потенціалу на рівні підприємства, й включають сукупність прийомів і методів є:

– підхід щодо акумуляції активів підприємства – диференціюється за майновим типом (у випадку розгляду підприємства з позиції цілісної майнової одиниці) або витратний (за умови оцінки певних видів активів підприємства);

– ринковий або порівняльний підхід, що передбачає використання галузевих коефіцієнтів та методів оцінки ринку капіталу;

– доходний підхід передбачає застосування методів чистих активів, а також ліквідаційної вартості, методу дисконтування грошових потоків підприємства й методу капіталізації активів.

Втім, використання у практичній діяльності підприємств вартісної оцінки економічного потенціалу найчастіше відбувається з метою прийняття управлінських рішень у процесі продажу або придбання бізнесу, що унеможливлює проведення оцінки економічного потенціалу підприємства в динаміці, визначення тенденцій та перспектив розвитку підприємства на основі обґрунтування управлінських рішень.

Просторовий підхід до управління економічним потенціалом виробничого підприємства в умовах неотехнологічного оновлення уможливлює [3, с.79] : чітке цілепокладання та структурування ієрархії проміжних цілей щодо використання економічного потенціалу підприємства; досягнення взаємодоповнюваності функцій управління із використанням латентних можливостей, обумовлених певним простором складником; гнучкого пристосування щодо виконання поставлених цілей; визначення інструментарію управління економічним потенціалом, що залежить від характеру виокремлених цілей використання економічного потенціалу підприємства. Проведення оцінки економічного потенціалу потребує підбору інформаційних джерел та обробки інформації з використанням необхідних методів та інструментів для аналізу та організації відповідних заходів. Такий процес передбачає вивчення усіх взаємозв‘язків у системі цілей діяльності підприємства, а також визначає можливості організації щодо реалізації змін.

Формування економічних умов на різних рівнях розвитку ринкових відносин, потребують зосередження уваги на більш ефективному управлінні потенціалом підприємства як комплексним показником, що включає такі складові [4]: наявні можливості підприємства; величина ресурсів та резервів; здатність працівників використання ресурсів для досягнення максимального прибутку підприємством; результативність обраних форм та методів управлінської діяльності; можливості організації щодо інноваційного та інвестиційного забезпечення діяльності; фінансовий стан підприємства, що визначається через ефективність управління його фінансовими ресурсами.

Оцінка економічного потенціалу в управлінні бізнесом є інструментом для обґрунтування та прийняття стратегічних рішень й планування діяльності підприємства. Для ефективного ведення бізнесу проведення оцінки потенціалу надає можливість визначення сильних сторін діяльності, виявлення можливостей успішного функціонування підприємства на ринку та розробки напрямів перспективного розвитку.

Література

1. Мартиновський В.С., Кравець В.Г. Методичні підходи до оцінки економічного потенціалу підприємств. *Економіка харчової промисловості,* 2015. Випуск 3. Том 7.С.50-54.

2. Богма О.С., В'ялець О.В., Верчак А.О. Оцінка економічного потенціалу підприємств торгівлі. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*, 2022, №(4), 43-49.

3. Тульчинська С. Просторовий підхід до управління економічним потенціалом підприємства в умовах неотехнологічного оновлення. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2022. № 2. Том 2. С. 77-79. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-13.

4. Кобець С. П., Ващенко О. М. Методичний підхід до оцінки економічного потенціалу підприємства, 2021. №6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/80.pdf (дата звернення 03.09.24).

УДК 657

Проскуріна Н. М.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування,
Запорізький національний університет

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОЦЕС АУДИТУ

Цифрові технології охоплюють сьогодні багато сфер життєдіяльності суспільства. Впровадження цифрових технологій в процес аудиту дозволить знизити трудомісткість виконання завдання та підвищити якість аудиту. Очікується, що до 2025 року 30% фінансових аудитів проводитиметься з використанням штучного інтелекту [1]. До ефективних цифрових технологій сучасності, що можуть підвищити якості аудиту належать: хмарні обчислення, блокчейн, штучний інтелект. Застосуваннях хмарних технологій в аудиті надає змогу забезпечити гнучкість, можливість швидкої координації роботи в процесі аудиту, надають змогу отримувати доступ даних у режимі реального часу. Підтримка стандартів безпеки в хмарних сервісах дозволяє аудиторам вільно переглядати та запитувати інформацію, а також виявляти шахрайські схеми.

Використання технології блокчейн в процесі аудиту дозволяє узагальнити відповідні дані для обліку транзакцій, що здійснюються між контрагентами, допомагає прискорити операції з вилучення даних, які є надзвичайно трудомісткими. До переваг застосування технології блокчейн відносимо можливість використання автоматизації, аналітики, «машинного» навчання і т.п. Доступ аудиторів до документів, через використання технологій блокчейн, може значно скоротити час на проведення аудиту. Тобто, технологія блокчейн здатна значно спростити перевірку транзакцій у сфері аудиту за рахунок їхньої фіксації в блокчейні. Блокчейн надає змогу вирішити виключно проблему аналізу наявності транзакцій. Водночас, аудит передбачає оцінку проведення цих транзакції з отриманням достатніх та відповідних доказів.

Якісна обробка значного обсягу інформації, яку отримує аудитор, зазвичай в зжаті строки перевірки, є нелегким завдання, при цьому технології, засновані

на штучному інтелекті, здатні реалізувати такі завдання. Штучний інтелект використовує можливості поєднання великих даних, хмарні обчислення, включно зі способами «машинного» навчання на основі отриманого досвіду; виявляти закономірності, робити логічні висновки, виявити аномалії або ризиковані транзакції. Застосування алгоритмів для виявлення закономірностей, на основі інструментів, що використовують штучні нейронні мережі, може дати змогу більш ефективно виявляти невідповідності, області ризику, що в умовах значних обсягів фінансової та нефінансової інформації значно скоротить час на проведення аудиту.

Сьогодні і в наукових колах, і аудиторських фірмах, з одного боку, висловлюється думка про можливе повне заміщення процесу аудиту використанням цифрових технологій. Можливості цих технологій можуть забезпечити запровадження корпоративного обліку в режимі реального часу. З іншого боку, постає нагальне питання щодо суттєвої трансформації методології проведення аудиту у зв'язку з активним впровадженням цифрових технологій. Можливість автоматизації аудиторських процедур надає змогу скоротити час і людські ресурси для виконання навіть самих складних завдань. Разом з тим, вирішувати стратегічні завдання з підвищення ефективності бізнес-процесів без участі людини поки що неможливо. З огляду на те, що вже в момент введення інформації можуть бути допущені помилки, які без залучення фахівця-людини визначити неможливо, використання технології штучного інтелекту наразі повністю замінити людину під час проведення аудиту не може.

Таким чином, незважаючи на великий потенціал використання штучних нейронних мереж і штучного інтелекту в процесі аудиту, повністю замінити людину такі технології на даний час не можуть. При цьому їх використання може значно скоротити час виконання завдання з аудиту.

Література

1. Використання технологій на основі штучного інтелекту в аудиті. ULR: https://kreston.ua/vykorystannia-tekhnolohiy-na-osnovi-shtuchnoho-intelektu-v-audyti/

УДК 657.22

Рожелюк В. М.,
д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування ,
Західноукраїнський національний університет,
Жук Н. Т.,
доктор філософії з економіки, старший викладач кафедри фінансово-економічної безпеки Національної академії Служби безпеки України

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ

Управлінська діяльність керівників, власників щодо питань фінансової безпеки підприємства нерозривно передбачає розгляд цих питань та проблем на стратегічному рівні. В умовах сьогодення невід'ємним елементом системи управління підприємством та стратегічним завданням фінансової політики є впровадження заходів та дій для забезпечення фінансової безпеки. Одним із напрямків управлінської діяльності в контексті формування стратегії фінансової безпеки є її аналітичне забезпечення.

Відзначимо, що аналіз в управлінні фінансовою безпекою є безперервним процесом позаяк формування, реалізація стратегії та внесення коректив у згенеровану стратегію фінансової безпеки є одночасно початковим й завершальним етапом аналітичної діяльності. Мінливість, нестабільність, агресивність зовнішнього середовища та зміни у внутрішньому передбачають систему моніторингу та, за потреби, ревізування місії, цілей, управлінських рішень щодо гарантії фінансової безпеки [1].

Основними етапами аналітичного забезпечення формування стратегії фінансової безпеки є: попередній аналіз генерування стратегії фінансової безпеки; аналіз на стадії впровадження і реалізації стратегії фінансової безпеки підприємств; аналіз на стадії контролю за виконанням стратегії фінансової безпеки, ефективності її впровадження та коректуванням у разі необхідності (рис.1).

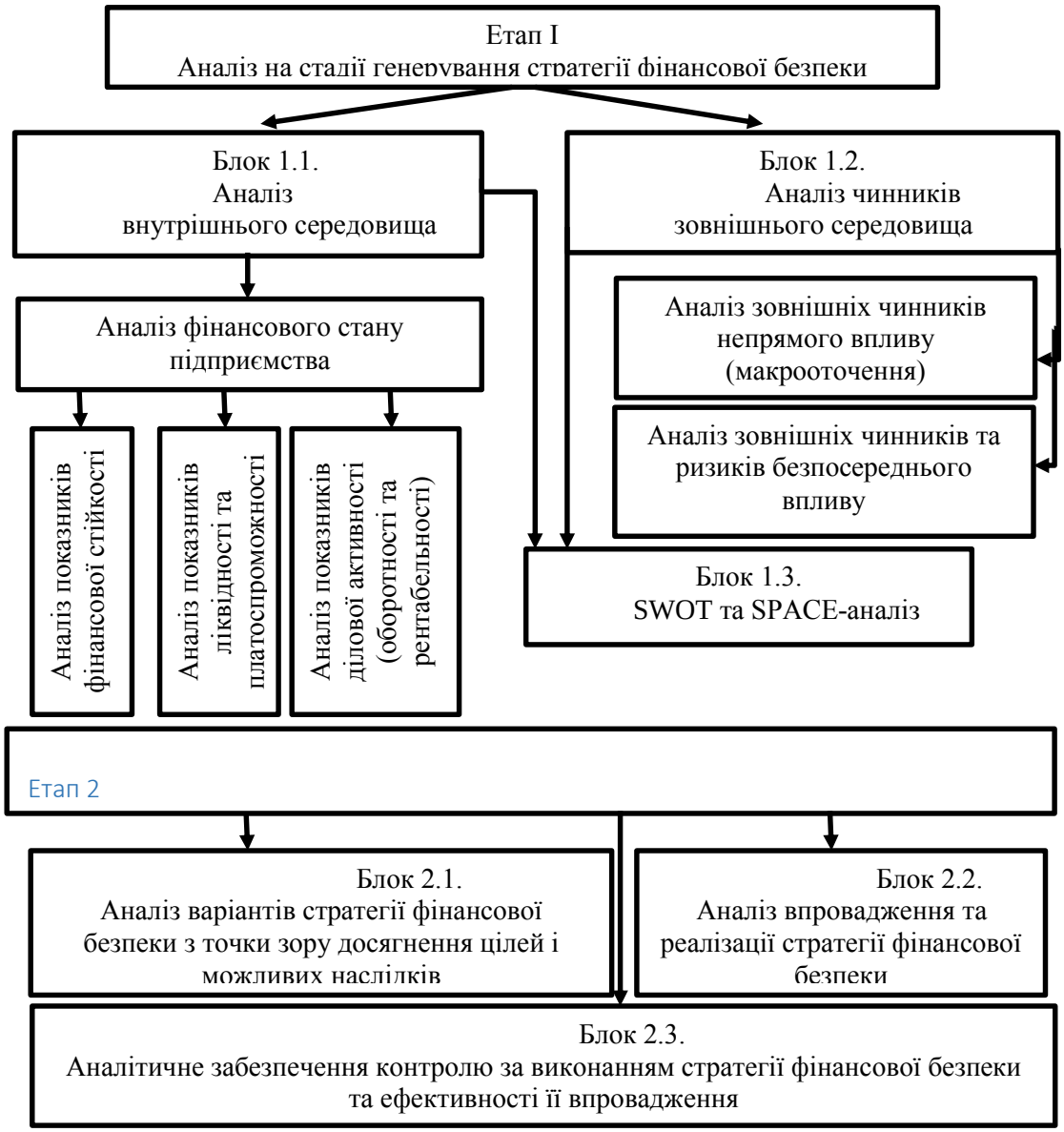

Рис. 1. Модель аналітичного забезпечення стратегії фінансової безпеки суб'єктів господарювання

Кожен етап та його складові виконують характерні для них завдання, при цьому використовуючи різні види, методи, моделі аналітичного дослідження. Відмітимо, що виділені структурні складові є доволі умовними та взаємопов'язаними, основною метою яких є досягнення окреслених результатів управління фінансової безпеки [2]. Спершу визначаються поточні та стратегічні цілі управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання. Перспективний фінансовий розвиток досягається максимізацією ринкової вартості та покращання ефективності з одночасним попередженням та зведенням до мінімуму ризиків фінансово-господарської діяльності підприємства. Формування стратегії передбачає аналіз чинників зовнішнього та внутрішнього

середовища підприємств, інформаційне забезпечення якого – це фінансова звітність підприємства, аналітичні огляди, спеціальні дослідження, вивчення сучасного стану фінансових ринків тощо.

Важливим для визначення фінансової безпеки є окреслення стратегічної позиції підприємств у ринковому просторі, що можливо здійснюючи комплексний аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників із використанням методів SWOT та SPACE-аналізу. Аналіз на стадії впровадження та реалізації стратегії фінансової безпеки охоплює блок – аналіз варіантів стратегії фінансової безпеки з погляду досягнення цілей та передбачення наслідків, що дозволяє згенерувати різні можливості прогнозної оцінки. Аналіз на етапі реалізації стратегії, дає можливість аналітично обґрунтувати управлінські рішення зі стратегічного управління фінансовою безпекою підприємств. Аналітична оцінка альтернатив стратегій управління фінансовою безпекою підприємства, їх селекція та генерування стратегічного набору уможливлює формування стратегічного портфелю фінансової безпеки підприємства. За допомогою застосування аналітичних моделей і методів у контролі за реалізацією стратегії є можливість відслідковувати вірність обраної стратегії, заходів щодо її реалізації та, у разі необхідності, вчасно вносити корективи у стратегію фінансової безпеки підприємств.

Отже, аналіз у формуванні стратегії сприяє досягненню ефективності й адаптації фінансово-господарської діяльності до непередбачуваного, мінливого ринкового середовища для забезпечення фінансової безпеки підприємств.

Література

1. Жукевич С., Жук Н., Фаріон М. Аналітичне забезпечення фінансової стратегії безпекоорієнтованого управління. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Чернівці, 2023. Вип. III (91). 2023. С. 66-87. DOI: http://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-3.91.05

2. Zhuktvych S., Zhuk N. Analytical support for the formation of a financial security strategy. EMIDWORLD’23 1st International Congress on Economics Public Finance Business & Social Sciences 09-11 NOVEMBER 2023 KÜTAHYA. TÜRKİYE, P. 158-175 https://emidworld.com/userfiles/files/proceedingbook2023.pdf

УДК 657

Садовська І.Б.,
д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

ОРГАНЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЮ

Сучасні тенденції розвитку бізнесу спрямовані на досягнення прозорості функціонування та моніторинг зовнішніх факторів, які впливають на економічну безпеку. Новою течією, яка бурхливо обговорюється практиками, є ініціатива створення так званого «Клубу білого бізнесу». Прототипом такої ініціативи стало прийняття за основу законопроекту № 11084 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей податкового адміністрування під час воєнного стану для платників податків з високим рівнем добровільного дотримання податкового законодавства».

В разі прийняття зазначеного закону кардинально зміниться підхід щодо організації податкового обліку на рівні суб'єктів господарювання. Ціллю пропонованого законопроекту є впровадження інноваційної політики податкового адміністрування, спрямованої на низку пільг та партнерського підходу від державної податкової служби. Проектом заплановано створення спеціального реєстру платників податків з високим рівнем добровільного дотримання податкового законодавства. Платники податків з реєстру зможуть скористатися пільгами та перевагами у податковому адмініструванні на час дії воєнного стану. Критерії відбору будуть передбачені системою оподаткування, до прикладу, буде встановлено відповідний рівень заробітної плати та податкового навантаження. Заслуговують уваги запропоновані переваги для так званих членів «Клубу білого бізнесу», зокрема: можливість консультуватися з питань оподаткування у комплаєнс-менеджера; заборона на документальні перевірки; скорочення терміну камеральних перевірок. З урахуванням описаний інновацій організацію податкового обліку на підприємстві доцільно

спрямовувати на розвиток комплаєнс-контролю, який дозволить ефективно управляти комплаєнс-ризиками.

Термін «комплаєнс» означає відповідність і походить від англійського дієслова to comply (виконувати), що в буквальному сенсі є дотриманням встановлених стандартів, правил, вимог або умов. У контексті бізнесу податковий комплаєнс-контроль виконує завдання безперервного моніторингу, який підтверджує відповідність вимогам податкового законодавства, внутрішнім політикам та правилам, нормам певних стандартів, умовам угод з контрагентами та іншими інституціями. Існує низка загроз, спровокована бездіяльністю менеджменту в частині дотримання вимог податкового законодавства, у результаті чого підприємство приурочене до фінансових та репутаційних втрат. Нівелювання інструментами комплаєнс-контролю може стати причиною позбавлення ліцензій, заборони на проведення банківських операцій; призначення виїзних перевірок; санкції щодо посадових осіб; призупинення господарської діяльності; визнання недійсними правочинів та угод; застосування кримінальних проваджень, в кращому випадку штрафних санкцій та інших несприятливих наслідків для господарюючого суб'єкта.

Організація податкового комплаєнс-контролю на підприємстві є невід'ємною від процесу організації бухгалтерського обліку. Доцільно переглянути положення облікової політики і ввести доповнення з урахуванням головного принципу комплаєнс-контролю, який полягає у своєчасному виявленні та ідентифікації ризиків різного рівня та походження, попередженні та контролі ризиків, коригуванні бізнес-процесів задля нейтралізації ризиків, або хоча б пом'якшення наслідків несприятливих подій. Рекомендуємо основні складові щодо організації комплаєнс-контролю: 1) контроль бази та інформаційних джерел оподаткування; 2) контроль повноти і правочинності первинного документування; 3) контроль за центрами відповідальності формування бази для податкових розрахунків.

УДК 657

Саченко С. І.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового контролю та аудиту,
Лисий С. В.,
студент групи ОПДм-11,
Західноукраїнський національний університет

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВДОСКОНАЛЕННІ СИСТЕМ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ПОСТКРИЗОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

У сучасних умовах глобальних змін, спричинених пандемією COVID-19, зростає необхідність переосмислення традиційних підходів до управління фінансовими системами. Цифрові технології займають ключове місце у трансформації фінансового контролю, що є важливим для підвищення ефективності управління як у приватному, так і у державному секторах. Пандемія COVID-19 не лише зумовила економічну кризу, а й стала каталізатором цифрової трансформації, що суттєво вплинула на функціонування підприємств та державних установ. Питання впровадження цифрових технологій у системи фінансового контролю набуває особливої актуальності, оскільки постковідна економіка вимагає швидких адаптивних рішень та нових методів забезпечення фінансової стабільності та прозорості [1].

«Відсутність належного теоретичного обґрунтування і функціонування науки про контроль призводить до емпіричного погляду на її зміст, а в практичному аспекті до різноманітних методик, не узгоджених, а іноді і суперечливих між собою. Такий стан теоретичного обґрунтування науки знижує її практичну значущість (якість контролю) та доводить об’єктивну необхідність систематизації знань та розробки теоретичного базису контролю» [2]. Цифрові технології, такі як блокчейн, штучний інтелект (ШІ), великі дані та хмарні обчислення здатні суттєво підвищити ефективність систем фінансового контролю, що спонукає до перегляду теоретичних і практичних засад науки про контроль. Впровадження блокчейн-технологій дозволяє створити безпечні та

прозорі системи обліку, які унеможливлюють фальсифікацію фінансових даних та спрощують процеси аудиту. Штучний інтелект дозволяє автоматизувати процеси контролю та аналізу фінансових потоків, що значно знижує ризик помилок, пов’язаних з людським фактором, а також виявляти аномалії та шахрайські дії в режимі реального часу [3]. Завдяки великим обсягам даних, які можуть бути оброблені за допомогою ШІ, системи фінансового контролю здатні проводити аналіз історичних даних для прогнозування можливих ризиків та ухвалення обґрунтованих рішень.

Великі дані (Big Data) відіграють ключову роль у виявленні фінансових порушень та аналізі ефективності фінансової діяльності підприємств. Завдяки доступу до великих обсягів інформації про фінансові операції, можна виявляти закономірності та аномалії, які свідчать про потенційні порушення, такі як відмивання грошей чи ухилення від податків [4]. Хмарні обчислення сприяють зниженню витрат на обробку даних та забезпечують доступ до фінансових звітів та аналітичної інформації з будь-якої точки світу, що особливо важливо в умовах дистанційної роботи.

У державному секторі цифрові технології відіграють важливу роль у вдосконаленні контролю за бюджетними витратами та забезпеченні прозорості державних фінансів. Зокрема, впровадження електронних платформ для публічних закупівель, таких як ProZorro в Україні, дозволяє підвищити рівень прозорості та ефективності використання державних коштів. Цифрові рішення спрощують доступ до інформації, що дає змогу як контролюючим органам, так і громадськості стежити за ефективністю витрачання бюджетних коштів. Крім того, блокчейн може бути використаний для забезпечення прозорості та безпеки при здійсненні державних фінансових операцій, що особливо актуально в умовах боротьби з корупцією, оскільки дозволяє фіксувати транзакції у непідробній та прозорій формі.

Цифрові технології також дають змогу швидше адаптуватися до змін в економічному середовищі, що є особливо важливим у періоди криз. Наприклад, автоматизація фінансових процесів дозволяє швидко адаптувати роботу системи контролю відповідно нових вимог або змін у законодавстві. Крім того, цифрові

технології допомагають підприємствам мінімізувати ризики, пов’язані з помилками в обліку, шахрайством та некоректними фінансовими операціями.

Таким чином, у сучасних умовах постковідної економіки цифрові технології відіграють важливу роль у вдосконаленні систем фінансового контролю як у державному, так і в приватному секторах. Впровадження таких інновацій, як блокчейн, штучний інтелект, великі дані та хмарні обчислення, дозволяє створювати більш прозорі, ефективні та гнучкі системи контролю, які можуть швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. У державному секторі цифрові технології сприяють підвищенню прозорості та ефективності використання бюджетних коштів, що є важливим кроком у боротьбі з корупцією та забезпеченні довіри до державних фінансових інституцій. У приватних підприємствах цифрові технології допомагають знизити витрати, підвищити точність обліку та мінімізувати ризики, що пов’язані з помилками та шахрайством. Загалом, впровадження цифрових технологій у фінансовий контроль сприяє формуванню нових підходів до управління фінансами, які є більш адаптивними, точними та ефективними. У контексті постковідної економіки цифровізація фінансового контролю є не лише актуальним викликом, але й необхідністю для забезпечення стабільності та конкурентоспроможності економіки України.

Література

1. Проблеми і перспективи розвитку аудиту в Україні : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2012. 220 с.

2. Семанюк В. З. Теорія контролю в постіндустріальному суспільстві. *Система контролю : проблеми та перспективи розвитку* [Тернопіль, 3 черв. 2011р.]. ТНЕУ, 2011. С. 63-65.

3. Мельник Н., Семанюк В. Вплив цифрових технологій на інформаційне середовище бізнесу в умовах п'ятої промислової революції. Вісник економіки. 2022. № 3. С. 203-212.

4. Проблеми і перспективи розвитку статистики, аудиту та економічного аналізу : монографія. Тернопіль : Крок, 2016. 362 с.

УДК 004.032.2:616.921.5:616.98:578.834.1

Сверстюк А. С.,
д.т.н., професор,
Кучвара О. М.,
доцент кафедри медичної інформатики,
Климук Н. Я.,
доцент кафедри медичної інформатики,
Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІТИЧНОГО ПОШУКУ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ПОШИРЕННЯ ГОСТРИХ РЕСПІРАТОРНИХ ЗАХВОРОВАНЬ, ГРИПУ ТА COVID-19

Протягом останнього десятиліття гострі респіраторні захворювання, грип та COVID-19 і надалі залишаються однією з найактуальніших медичних, економічних та соціальних проблем в силу здатності до їх швидкого епідемічного поширення навіть у теплий період року, появи нових генетичних варіантів вірусу SARS-COV-2, високої захворюваності, часто тяжкого клінічного перебігу та ризику розвитку небезпечних для здоров'я людини ускладнень, особливо у осіб вікового та медичного ризику, загострення хронічних хвороб і, як наслідок, летальності. Вказане підтверджується, зокрема підвищенням захворюваності на COVID-19 у серпні місяці поточного року. Тому актуальною є дослідження економічної ефективності при проведенні аналітичного пошуку дослідження проблем поширення гострих респіраторних захворювань, грипу та COVID-19. Актуальною є проблематика продовження спеціальних протиепідемічних заходів в умовах воєнного стану, що супроводжується міграцією населення, формуванням організованих колективів, проблемами доступу до своєчасної медичної допомоги на окремих територіях.

Війна в Україні лише відвернула увагу від епідемій гострих респіраторних захворювань, грипу та COVID-19 [1, 2], але не вплинула на актуальність цієї проблеми. Загострились нагальні питання розвитку вітчизняної епідеміології та

проведення протиепідемічних заходів в умовах воєнного стану. Слід відмітити, що гострі респіраторні захворювання і надалі залишаються однією з найактуальніших медичних та соціальних проблем в силу високої захворюваності, ризику розвитку небезпечних для здоров'я людини ускладнень, загострення хронічних хвороб і, як наслідок – летальності. Для вирішення цієї проблеми зараз проводиться багато наукових досліджень, якісне виконання яких неможливе без наукового пошуку та огляду літературних джерел. Як правило, пошук наукової літератури є досить трудомісткий. Тому за останні роки почали активно використовувати методи машинного навчання для здійснення цього процесу в багатьох галузях науки, в тому числі й у медицині [2].

Наведено приклад використання наукометричної бази Scopus для релевантного пошуку наукової літератури з тематики епідеміології та проблеми проведення протиепідеміологічних заходів в умовах воєнного стану.

Метою роботи була оптимізація аналітичного огляду літературних джерел при досліджуванні сучасного стану епідеміологічних питань, гострих респіраторних захворюваннь, грипу та COVID-19 в умовах воєнного стану взагалі та з використанням наукометричної бази даних Scopus.

Для оцінювання актуальності досліджень методів машинного навчання та їх використанні в дослідженні даного питання в наукометричній базі Scopus було сформульовано аналітичний запит (ALL("Influenza epidemics") OR ALL("corona virus infection") OR ALL("anti-epidemiological measures")) AND (ALL("martial law") OR ALL ("war") OR ALL("martial law")) AND (ALL("Artificial Intelligence") OR ALL("forecasting methods") OR ALL("forecasting models") OR ALL("monitoring") OR ALL("decision trees") OR ALL("predictive factors") OR ALL("predictive biomarkers") OR ALL("regression analysis") OR ALL("expert systems") OR ALL("information systems") OR ALL("economic efficiency")).

За результатами пошукового запиту по даній темі в наукометричній базі Scopus з 1993 до 2024 року знайдено 355 наукових праць, з них з 2014 до 2024 року, тобто, за останнє десятиріччя – 232. Найбільша кількість літературних джерел по досліджуваній тематиці припадає на останні 3 роки. Зокрема в 2021,

2022, 2023 роках, що підтверджує актуальність дослідження даної проблеми та невпинне зростання інтересу до неї в усьому світі.

В розрізі наукових закладів провідні позиції займають США – 90, Велика Британія – 33, Австралія – 19, Індія – 19 наукових робіт.

В розрізі вищих наукових закладів країн світу, кількість публікацій найбільше у науковців США Університет Міссурі – 5, Оксфордський університет – 5, Дублінський університетський коледж – 4, Університет Арізони – 4, Університет Монаш – 4,Університет Еморі – 3 та Прінстонський університет – 4.

Серед наукових праць переважали дослідницькі статті у таких наукових рубриках, як соціальні науки – 17,6%, медицина – 16,5%, комп'ютерні науки – 8,6%, імунологія – 4,2% та інші – 17,9%. Серед ресурсів наукових праць переважали публікації з галузі соціальних наук – 76, медицина – 71 інформатика та комп'ютерні технологіїі – 37.

Проведено аналіз типу наукових праць, серед яких переважають: статті – 110, книги – 62, огляди – 16, книги – 14, матеріали конференцій – 8. Серед наукових праць статті – 47,4%, книги – 26,7%, оглядові статті – 15,5%, розділи книги – 6,0%.

Щодо основних авторів, то лідерство у вивченні даної проблеми мають такі науковці, як Gunter B. [5] – 3, Bolognesi M.M. [6] – 2, Clay K. [7] – 2. Das A. – 2, Dutta S. – 2 та Geary D.C. та інші, які мають по 2 наукові праці.

Науковець з Великої Британії Gunter B. написав книгу Психологія поведінкових втручань і контролю пандемії: уроки COVID-19 [5], де описує боротьбу з пандемією COVID-19. Автор розглядає популяційні фактори ризику та ефективність нефармацевтичних втручань, які вживають уряди багатьох країн світу, щоб взяти пандемію під контроль. Отримані результати можна використовувати для оцінки діяльності урядів у боротьбі з пандемією та для розробки ефективних заходів, які необхідно вживати для готовності до будь-яких майбутніх криз у сфері охорони здоров'я. У роботі [5] розглянуто історичні пандемії та їх епідеміологічне моделювання, яке впливало на рішення багатьох урядів запровадити широкомасштабні заходи, спрямовані на те, щоб зменшити

кількість інфікованих людей. Розглянуто результати досліджень, щодо факторів ризику населення, які мали певний опосередкований вплив на COVID-19 та рівень смертності.

Італійські вчені на чолі з Bolognesi M. досліджували вплив метафоричного фреймінгу на емоції та міркування для подолання пандемії COVID-19 [6]. Clay K. з національного бюро економічних досліджень (Cambridge, United States) написав наукову статтю [7] про глобальні наслідки пандемії грипу 1918 року для здоров'я та економіки, приділяючи особливу увагу темам, які знову викликали інтерес через COVID-19.

У даній роботі проведено аналітичний огляд публікацій у наукометричній базі Scopus дослідження сучасного стану економічної ефективності питань епідеміології та проблеми проведення протиепідемічних заходів в умовах воєнного стану.

Проведено аналіз робіт по роках, країнах, журналах, категоріях. Окремо представлено авторів з найбільшою кількістю робіт з врахуванням країн та наукових закладів. За результатами аналітичного огляду в наукометричній базі Scopus питання епідеміології гострих респіраторних захворювань, грипу та COVID-19 у світі залишаються актуальними, зокрема найбільше досліджень по даній тематиці проведено у провідних країнах світу: США, Великобританії, Австралії, Німеччині, Індії, Китаю.

На основі отриманих даних аналітичного огляду літературних джерел з допомогою програми Scopus можна зробити висновок про зростаючий науковий інтерес до проблеми дослідження економічної ефективності сучасного стану питання епідеміології та проблеми проведення протиепідемічних заходів в умовах воєнного стану, особливо враховуючи великі проблеми інфікування та заходи попередження вірусних захворювання.

Література

1. Martsenyuk V., Karpinski M., Klos-Witkowska A., Veselska O., Andrushchak I., Sverstiuk A., Kuchvara O. (2020). Computational modeling of coexistence of virus strains:unpredictability becouse of nonlinear phenomena. In Medical Informatics and Engineering (Issue 1, pp. 38–44). Ternopil State Medical University. https://doi.org/10.11603/mie.1996-1960.2020.1.11128.

2. Martsenyuk, V.P., Andrushchak, I.Ye., Kuchvara, A.M. On conditions of asymptotic stability in SIR-models of mathematical epidemiology Journal of Automation and Information Sciences, 2011, 43(12), P.59–68.

3. Nakonechnyi A., Martsenyuk V., Sverstiuk A., Davydenko Ye., Andrushchak I., Loiko I. Network Modeling of Coexistence of Virus Strains Admitting Chaotic Behavior. In IDDM (pp. 56-61).

4. Abubakar S.A., Sverstyuk A. Analytical review of publications on machine learning methods in oncology and approach to evaluating their quality. In Computer systems and information technologies. 2024. (Issue 1, pp. 6–16). Khmelnytskyi National University. https://doi.org/10.31891/csit-2024-1-1.

5. Gunter, B. Psychology of Behavioural Interventions and Pandemic Control. Routledge. 2023, pp. 1–190. https://doi.org/10.4324/9781003365907.

6. Roberts, I. M. S., Bolognesi, M. M. (2024). The Influence of Metaphorical Framing on Emotions and Reasoning About the COVID-19 Pandemic. In Metaphor and Symbol (Vol. 39, Issue 1, pp. 55–74). Informa UK Limited. https://doi.org/10.1080/10926488.2023.2273301.

7. Beach, B., Clay, K., Saavedra, M. (2022). The 1918 Influenza Pandemic and Its Lessons for COVID-19. In Journal of Economic Literature (Vol. 60, Issue 1, pp. 41–84). American Economic Association. https://doi.org/10.1257/jel.20201641.

УДК 657.6

Сембієва Л. М.,
д. е. н., професорка, професорка кафедри «Державний аудит»,
Євроазійський національний університет ім. Л. М. Гумільова, Казахстан

АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ І ПРАКТИКА

Одним із основних напрямів економічного розвитку Казахстану в сучасних умовах **є подолання інфраструктурних обмежень** економічного зростання. Основне джерело фінансування громадської інфраструктури – бюджетні інвестиції.

Актуальність теми зумовлена необхідністю **підвищення ефективності бюджетних інвестицій у Республіці Казахстан.** Аудит використання цих інвестицій дасть виявити потенціал для оптимізації витрат, підвищення їхньої ефективності.

У Республіці Казахстан аудит ефективності проводиться порівняно недавно. Початком застосування послужило реформування бюджетного процесу Республіка Казахстан. Бюджетування, орієнтоване результат, вимагає внесення змін у систему фінансового контролю.

Традиційна концепція аудиту фокусується лише на питаннях, які забезпечують контроль над витратами проектів розвитку, але не дає повної картини проєктів, незалежно від того, чи досягнуті очікувані результати, чи ресурси витрачені даремно і чи використовуються ефективно.

У зв’язку з цим, визначається мета дослідження ролі та можливостей аудиту ефективності як одного з механізмів державного фінансового контролю бюджетних інвестицій, а також розробка рекомендацій щодо його вдосконалення.

Частка бюджетних інвестицій до ВВП за 2008-2022 роки склалась у діапазоні 2,3-5,1 % із середнім значенням у 3,4 %, **за 2023 рік – 2,4 %** *(2,9 трлн. тенге).*

Згідно з Висновком Вищої аудиторської палати до Звіту Уряду про виконання республіканського бюджету за 2022 рік на реалізацію **185 республіканських бюджетних інвестиційних проєктів** центральним державним органам виділено 361,9 млрд. тенге *(скоригований бюджет)*, які засвоєні на 88,7 %, не затребувані тенге (не виконано 11,3%).

За підсумками 2023 року незавершеним залишився 91 бюджетний інвестиційний проєкт у соціально значимих галузях економіки.

Щороку ВАП РК наголошує, що оцінка досягнутого ефекту представлена за інвестиційними проектами формально, достовірність досягнутих результатів у процесі реалізації проєкту та після його завершення практично не оцінюється.

Щоб виявити проблеми аудиту ефективності бюджетних інвестицій у Республіці Казахстан, а саме чому здійснюється контроль за витратами, а не за досягненнями соціально-економічних результатів, розглянуто нормативно-правову базу Казахстану.

За результатом визначено, що згідно із законодавством Республіки Казахстан здійснюється аудит ефективності використання фінансування із республіканського чи місцевого бюджету, що відбувається зараз на практиці.

Проблема виходить через некоректне визначення бюджетних інвестицій. Інвестиції не є процесом, визначення його як фінансування не є правильним. Інвестиції - це актив, що має цінність.

У зв'язку з цим, пропонується розглядати поняття ***«бюджетні інвестиції»*** *у широкому та вузькому значенні, а саме, у широкому це – активи держави, створення та (або) збільшення вартості яких здійснюється за рахунок бюджетних коштів і, у вузькому, це – бюджетні витрати, створені задля створення потужностей для суспільно-затребуваних благ, відповідних стратегічним цілям держави.*

Аудит ефективності бюджетних інвестицій у Казахстані проводитиметься в рамках державних програм і національних проєктів, що є обґрунтованим та відповідає міжнародній практиці. Однак є інше питання, яке полягає у цільових показниках, які не відповідають або взагалі відсутні для оцінки бюджетних інвестицій. Відповідно проведення повноцінної оцінки та аналізу ефективності бюджетних інвестицій неможливо.

Крім того, для повноцінного проведення аудиту ефективності необхідні пошук та визначення уповноваженими органами об'єктивних способів оцінки ефективного витрачання бюджетних коштів. Для цього потрібний адекватний розвиток теоретично-методичних аспектів реалізації аудиту ефективності, створення аргументованих методик оцінки ефективного витрачання бюджетних коштів.

У зв'язку з цим, **система управління** бюджетними інвестиціями в Казахстані **вимагає якісного перегляду** щодо оцінки ефективності проєкту **протягом усього його життєвого циклу.**

Пропонується розглянути модель аудиту ефективності проєкту. Ця модель спрямована на те, щоб дати зацікавленим сторонам упевненість у його реалізації.

При аудиті ефективності бюджетного інвестиційного проєкту, залежно від його поточного етапу життєвого циклу, визначаються модулі аудиту.

Модель складається з восьми модулів і призначена для адаптації до конкретних потреб проєкту на ключових етапах його життєвого циклу; процес є ітеративним, і його слід повторювати (та переглядати) на наступному етапі проєкту.

Ґрунтуючись на попередній моделі, враховуючи, що для оптимізації можливостей при аудиті ефективності проєкту на **етапах планування, виконання та закриття одним з важливих модулів є оцінка ризиків,** за підсумками проведеного дослідження та огляду наукової літератури рекомендовано систему ризик-орієнтованого підходу (RBA) до аудиту бюджетних інвестиційних проектів.

На практиці запропонована модель аудиторського ризику може допомогти аудиторам акумулювати результати оцінки ризиків, отримані під час попередніх аудиторських перевірок, і застосовувати їх до майбутніх перевірок зіставного характеру шляхом коригування оцінюваного коефіцієнта ризику.

Результати оцінки ризиків допомагають аудитору вибрати відповідні аудиторські процедури для виявлення суттєвих відхилень у заключному звіті щодо проєкту та залишковий ризик, який є передумовою для визначення недосягнутого рівня гарантії.

І, нарешті, *пропонується розглянути метод оболонки даних (DEA) для оцінки ефективності бюджетних інвестицій, який можуть застосовувати державні аудитори.* Цей непараметричний метод дає змогу порівнювати ефективність процесів, що характеризуються ресурсами і виходами без знання співвідношень між ними.

DEA використовує **багатоцільове програмування**, яке легко адаптується до аналізу ефективності з кількома входами та кількома виходами.

Така технічна ефективність відображає здатність регіонів перетворювати бюджетні інвестиції на результати соціально-економічного розвитку, а саме на валовий регіональний продукт, зайнятість і приватні інвестиції.

При оцінці ефективності бюджетних інвестицій неможливо використовувати показники прибутку, стандартні з метою оцінки ефективності організацій комерційних сфер, або створити будь-який інший абсолютний показник. Одним із найпоширеніших підходів стало використання непараметричних методів і оцінювання не абсолютної, а відносної ефективності.

Таким чином, для державних аудиторів **ці результати можуть бути підставою для б ретельнішої перевірки регіонів** з найгіршими показниками ефективності та **надання детальних рекомендацій для покращення віддачі** від бюджетних інвестицій, подальшого моніторингу. Крім того, **при розгляді проєктів** республіканського та місцевих бюджетів органи державного аудиту **повинні зазначати у своїх висновках недоцільність збільшення** бюджетних

інвестицій **для регіонів із поганими показниками** ефективності до вжиття відповідних заходів щодо покращення.

Експерти Міжнародного валютного фонду за підсумками досліджень відводять провідну роль державним інвестиціям для стимулювання зростання економіки. Збільшення державних інвестицій на 1 % ВВП може підвищити рівень ВВП – на 2,7 %, приватних інвестицій – на 10 %, а зайнятість – на 1,2 %, якщо якість інвестицій буде.

Необхідно пам’ятати, що бенчмаркін – а DEA є для нього природним інструментом – може бути в державному секторі єдиним шляхом, що дозволяє оцінити ефективність цієї сутності. Істотна гнучкість у визначенні вхідних та вихідних даних розширює межі застосування методу DEA для вивчення результатів, а не лише продуктів, що є особливо важливим для аудиту ефективності.

Варто процитувати мету аудиту ефективності: вона полягає не лише в тому, щоб оцінити, а й показати можливості для покращення та точки відліку – і DEA робить це можливим.

Загалом, для вдосконалення аудиту ефективності бюджетних інвестицій у Казахстані пропонується:

1) внести зміни до Бюджетного кодексу Республіки Казахстан у частині понятійного визначення бюджетних інвестицій;

2) розробити методологічну основу оцінки технічної ефективності бюджетних інвестицій.

УДК 657.6

Слободяник Ю. Б.,
д.е.н., професор, професор кафедри аудиту,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
Чижевська Л. В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку,
Державний університет «Житомирська політехніка»

АУДИТ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Для ефективного відновлення економіки та соціальної інфраструктури, яка постраждала від наслідків війни, важливо забезпечити прозорість використання публічних коштів. Прозорість дій влади, зокрема у сфері управління державними фінансами, сприяє побудові та підтримці довіри до неї з боку міжнародних партнерів, донорів, а також платників податків всередині країни.

Багаторічна підтримка Європейського Союзу у розвитку державного сектору України спрямована на підвищення прозорості державних органів, що вимагає проведення зовнішнього незалежного аудиту відповідно до міжнародних стандартів. З цією метою в Україні протягом останніх чотирьох років за підтримки ЄС реалізовувався проєкт «Зміцнення потенціалу зовнішнього аудиту відповідно до міжнародних стандартів» (EU4ACU).

Метою проєкту є підвищення ефективності контролю за державними ресурсами через підвищення якості зовнішнього аудиту бюджетних коштів. Проєкт спрямований на посилення інституційного потенціалу Рахункової палати для проведення зовнішнього аудиту відповідно до стандартів ISSAI та інтеграцію принципів і стандартів INTOSAI у нормативно-правову базу Рахункової палати [1]. Важливим результатом реалізації проєкту має стати, зокрема, прискорення вступу України до ЄС (глава 32 «Фінансовий контроль» щорічної доповіді щодо розширення в контексті ЄС і подання української заявки на членство в Європейському Союзі).

Протягом 2020-2024 років проєкт реалізовувався за такими компонентами: наближення нормативно-правової бази та регуляторні зміни; інституційний розвиток; удосконалена методологія аудиту; посилення спостережних механізмів та комунікації щодо ключових результатів роботи Рахункової палати.

Найбільшим досягненням за час реалізації проєкту стала розроблена за підтримки міжнародних та національних експертів та ухвалена Рахунковою палатою методологія здійснення аудитів за вимогами стандартів ISSAI: планування і проведення фінансового аудиту, аудиту відповідності та аудиту діяльності (ефективності), нагляд за аудиторською роботою та контроль якості аудиту, нагляд за впровадженням рекомендацій аудиту. Сьогодні Рахункова палата вже має досвід проведення пілотних аудитів різних видів.

У сфері фінансового аудиту протягом періоду впровадження проєкту досягнуто наступне:

- проведено навчання аудиторів основам бухгалтерського обліку в державному секторі (2021 рік);
- розроблено методологію здійснення фінансових аудитів за стандартами ISSAI (2021 рік);
- проведено навчання працівників Рахункової палати щодо застосування методології фінансових аудитів (2021 рік);
- виконано пілотні фінансові аудити: Українського державного фонду підтримки фермерських господарств (2021 рік), фінансової звітності спеціального призначення за проєктом «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів», що підтримується позикою Міжнародного банку реконструкції та розвитку (2024 рік), Державної інспекції ядерного регулювання України (2024 рік) та інші;
- розроблено та затверджено методологію фінансового аудиту консолідованої фінансової та зведеної бюджетної звітності (2023 рік);
- виконано пілотний аудит консолідованої фінансової звітності Міністерства аграрної політики та продовольства України за 2023 рік (2023-2024 рр.).

Крім того, було розроблено та запроваджено підходи до: стратегічного та річного планування діяльності Рахункової палати; секторного аналізу, результати якого є базою для планування конкретних аудитів; рекомендацій щодо управління людськими ресурсами у вищому органі аудиту; багаторівневої системи забезпечення якості аудитів та її моніторингу тощо. Особливої уваги заслуговує налагодження співробітництва з Парламентом, Президентом, Урядом, покращення комунікації з медіа.

При реалізації проєкту було виявлено низку проблем, які стоять на заваді швидкій імплементації зовнішнього незалежного аудиту за стандартами ISSAI. Насамперед, це стосується необхідності внесення змін до чинного Закону України «Про Рахункову палату». Разом з тим стали очевидними завдання у сфері розвитку бухгалтерської і аудиторської професії в державному секторі, що потребують невідкладного вирішення, а саме:

• підготовка бухгалтерів і аудиторів зі знанням НП(С)БОДС, IPSAS, EPSAS;

• підготовка фахівців, спроможних будувати і підтримувати ефективну систему внутрішнього контролю бюджетних установ;

• подальша розбудова функції внутрішнього аудиту в державному секторі;

• залучення незалежних аудиторів до фінансових аудитів розпорядників бюджетних коштів;

• підготовка аудиторів зі знанням ISSAI та забезпечення їх безперервного професійного розвитку;

• узагальнення кращих практик контролю якості аудитів у державному секторі.

Вирішення окреслених завдань сприятиме пришвидшенню реалізації аудиту державного сектору за міжнародними стандартами в Україні.

Література

1. Зміцнення потенціалу зовнішнього аудиту відповідно до міжнародних стандартів (EU4ACU). URL: https://rp.gov.ua/IntTechAss/StrExtAudit/?id=1325.

УДК 657.631.6

Федоров І. О.,
аспірант кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Гордополов В. Ю.,
д. е. н., професор кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна

ЗАВДАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СУСПІЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Нестабільність економічних тенденцій висуває нові вимоги до об'єктів аудиту. Інтегрована звітність є найбільш затребуваним об'єктом аудиту в сучасних умовах. Аудит інтегрованої звітності є новим явищем як у науці, так і на практиці, викликаним нагальною необхідністю проведення аудиту показників інтегрованої звітності незалежними аудиторами[1].

Інвестиційний аудит – це комплексний, систематичний і незалежний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства з метою оцінки його інвестиційної привабливості та потенціалу. Цей вид аудиту спрямований на виявлення сильних і слабких сторін підприємства, оцінку ризиків та перспектив розвитку, а також надання рекомендацій щодо підвищення інвестиційної привабливості.

Ключовими відмінностями від інших видів аудиту є:

1. Фокус на майбутньому;
2. Комплексність оцінки;
3. Оцінка інвестиційного потенціалу та привабливості

Інвестиційний аудит, на відміну від фінансового аудиту, який переважно аналізує фінансові результати ретроспективно, спрямований на оцінку перспектив розвитку підприємства. Це означає, що аудитори не обмежуються перевіркою балансів та звітів про прибутки і збитки. Вони досліджують:

Основною орієнтацію інвестиційного аудиту є оцінка перспектив розвитку підприємства, а не лише на аналіз минулих результатів діяльності. Окрім фінансових показників, інвестиційний аудит враховує також стратегічні, операційні, технологічні та інші нефінансові аспекти діяльності підприємства. Головною метою є визначення, наскільки підприємство є привабливим для інвесторів, які ризики пов’язані з інвестуванням у нього та які перспективи отримання прибутку.

За відсутності чіткого визначення ризиків та їх класифікації неможливо повною мірою передбачити ймовірність збитків та завчасно розробити заходи, що зможуть або зменшити їх наслідки чи уникнути настання ризику, або попередять ризикові події. Наявність численних різнопланових видів ризиків, які мають місце в нестабільній економіці, ускладнює їх систематизацію, що унеможливлює побудову єдиної їх класифікації. Водночас, така класифікація важлива тим, що вона створює методологічне підґрунтя для мінімізації їх впливу [2].

В умовах невизначеності національної економіки основними завданнями інвестиційного аудиту виступають аналіз системи управління підприємством, компетентності менеджменту, ефективності прийняття рішень, аналіз технологічного оснащення підприємства, його відповідності сучасним вимогам, виявлення конкурентних переваг і недоліків підприємства, Ідентифікація та оцінка фінансових, операційних, стратегічних та інших ризиків та надання рекомендацій щодо підвищення інвестиційної привабливості за результатами проведеної перевірки.

Незважаючи на наявність наукових розробок щодо компонентів капіталу підприємства, включених до Інтегрованої звітності та значний практичний досвід використання аналітичної оцінки при перевірці фінансової звітності, аналітичні інструменти для аудиту інтегрованої звітності корпоративних підприємств недостатньо розроблені, а аналітичні процедури не були встановлені[1]

Сучасні економічні реалії, що характеризуються високим рівнем нестабільності, висувають нові вимоги до інструментів оцінки діяльності підприємств. Інвестиційний аудит, як комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності, набуває особливої актуальності. Інвестиційний аудит є незамінним інструментом для оцінки інвестиційної привабливості підприємств в умовах економічної нестабільності. Для подальшого розвитку інвестиційного аудиту необхідно зосередитися на розробці нових аналітичних інструментів, удосконаленні методології оцінки ризиків та підвищенні кваліфікації аудиторів. Інтегрована звітність є перспективним напрямком розвитку інвестиційного аудиту, оскільки вона дозволяє отримати більш повну та об'єктивну картину діяльності підприємства.

Література

1. Bezverkhyi, K., Hnylytska, L., Yurchenko, O., & Poddubna, N. Analytical procedures of the audit of integrated reporting of corporate enterprises. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 2023, № 3(50), Pp. 87–101.

2. НАЗАРОВА, К., ПАРАСІЙ-ВЕРГУНЕНКО, І., & ОСТАПЕЦЬ, А. (2023). Класифікація ризиків компаній IT-індустрії. Scientia fructuosa, 150(4), 120-137.

УДК 657.6

Фесенко В. В.,
д.е.н., професор, професор кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування
Університету митної справи та фінансів

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК АУДИТОРСЬКОЇ СКЛАДОВОЇ МАГІСТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

У сучасних умовах глобалізації освіти та соціально-економічної інтеграції підготовка фахівців з обліку та оподаткування вимагає не лише глибокого розуміння принципів бухгалтерського обліку. Все частіше абітурієнти обирають спеціальність з метою оволодіння теоретичними знаннями у сфері аудиту і контролю та практичними навичками аудитора, подальшого працевлаштування в аудиторські фірми. Аудиторські дисципліни є ключовим елементом освітніх програм, що забезпечують комплексну підготовку фахівців, здатних виконувати незалежну оцінку фінансової звітності, забезпечуючи її прозорість та достовірність, а також проводити комплексний бізнес-аналіз та консультування.

Освітні програми, які включають дисципліни з аудиту, сприяють розвитку в студентів таких навичок, як аналітичне мислення, управління ризиками, оцінка внутрішнього контролю та вміння інтерпретувати фінансові звіти. Серед ключових дисциплін, які відзначаються інноваційністю та відображають сучасні тренди розвитку спеціальності в сучасних умовах можна виділити: аудит та супутні послуги, організація аудиторської діяльності; внутрішній і зовнішній аудит: взаємодія аудиторів і компаній, а також регуляторних органів; аудит в умовах цифрових технологій: роль автоматизації в аудиторському процесі та використання інформаційних систем.

У зв’язку з активним розвитком інформаційних технологій та появою нових методів шахрайства, навчальні програми повинні відповідати сучасним викликам. Особлива увага має приділятися аудиту в цифровій економіці, включаючи аналіз даних, кібербезпеку та аудит інформаційних систем.

Для забезпечення високої якості підготовки фахівців важливо інтегрувати в освітні програми практичні компоненти. Це можуть бути лабораторії, симуляції аудиторських перевірок, а також співпраця з професійними аудиторськими компаніями для проходження практики студентами.

Враховуючи сучасну євроінтеграцію освіти і науки України доцільно також розглядати трансформацію аудиторської практики та відповідно аудиторських та контрольних дисциплін, що відбувається під впливом адаптації українського законодавства до вимог Євросоюзу у сфері аудиту та фінансового контролю. Вивчення досвіду ЄС також є актуальним для України в контексті гармонізації національних стандартів аудиту з міжнародними вимогами. Система аудиту в Європейському Союзі є однією з найбільш розвинених у світі та базується на чітких принципах прозорості, незалежності та ефективності. Важливу роль у розвитку аудиторської діяльності відіграють як незалежний аудит, так і державний та внутрішній аудит.

Незалежний аудит у країнах ЄС регулюється Директивою ЄС 2014/56/ЄС та Регламентом 537/2014, які встановлюють вимоги до зовнішніх аудиторів. Основна мета — забезпечення високої якості аудиторських послуг та захист інтересів суспільства. Серед ключових принципів: незалежність аудиторів від суб’єктів перевірки; прозорість процесу аудиту та результатів; дотримання професійних етичних стандартів. Державний аудит у ЄС базується на функціях Європейської рахункової палати, яка здійснює контроль за ефективністю використання бюджетних коштів ЄС. Державний аудит орієнтований на: перевірку відповідності використання фінансів законодавчим нормам; оцінку ефективності державних програм та проєктів; забезпечення прозорості та підзвітності органів влади перед громадськістю. Внутрішній аудит в ЄС виконує важливу функцію в управлінні ризиками та забезпеченні внутрішнього контролю.

У державному секторі внутрішній аудит спрямований на оптимізацію управління державними фінансами, а в приватному секторі — на мінімізацію операційних ризиків і вдосконалення бізнес-процесів.

Запровадження стандартів ЄС в аудиторську практику України сприятиме підвищенню якості фінансової звітності, зміцненню довіри інвесторів та міжнародних партнерів, а також забезпечить прозорість у використанні державних коштів. Ключовими кроками для досягнення цієї мети є адаптація законодавства, підготовка фахівців та розширення співпраці з міжнародними аудиторськими організаціями.

Досвід Європейського Союзу у сфері незалежного, державного та внутрішнього аудиту демонструє ефективність багаторівневого підходу до аудиторської діяльності, який забезпечує прозорість, підзвітність та надійність фінансових систем. Вивчення та інтеграція цього досвіду в Україні може значно підвищити ефективність національної системи аудиту та покращити фінансовий контроль як у державному, так і приватному секторах.

Адаптація аудиторської складової освітніх програм з обліку і оподаткування під впливом Євроінтеграції здебільшого актуально для магістерських програм підготовки фахівців зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Основна мета полягає в приведенні навчальних курсів у відповідність до стандартів ЄС, таких як Директива ЄС про аудиторську діяльність (2014/56/ЄС) та Міжнародні стандарти аудиту (ISA). Це передбачає включення в навчальні плани основних нормативно-правових актів, що регулюють аудиторську діяльність у ЄС; викладання етичних стандартів аудиторів відповідно до міжнародних норм, таких як Кодекс етики IFAC; навчання стандартам якості, які застосовуються до аудиторської професії в ЄС.

Такий підхід дасть змогу максимально ефективно адаптувати аудиторську складову освітніх програм магістерської підготовки зі спеціальності «Облік і оподаткування» під впливом євроінтеграції. Гармонізація освітніх стандартів із вимогами ЄС сприятиме створенню конкурентоспроможних фахівців, здатних працювати як на українському, так і на європейському ринку. Інтеграція практичних компонентів, міжнародних стандартів і сертифікаційних програм дозволить студентам отримати всебічну підготовку для успішної кар'єри в аудиторській сфері.

УДК 657

Фоміна О. В.,
д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування,
Кучанський О. В.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Державний торговельно-економічний університет

СТРАТЕГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

У 2024 році роздрібна торгівля продовжує бути одним із головних джерел бюджетних надходжень за рахунок сплати загальних податків та податків на оплату праці. За 12 місяців минулого року провідні компанії галузі ритейлу заплатили більше 28 мільярдів гривень податків на працю у вигляді ПДФО, військового збору та ЄСВ і забезпечили роботою більше 393 тисяч працівників [5]. За підсумками 2023 року український ритейл продемонстрував надзвичайну адаптивність, успішно відповідаючи на наслідки військових подій [6]. В той же час, з позиції окремих підприємств, сучасний ринок ритейлу характеризується високою конкуренцією, відповідно для досягнення та утримання конкурентної переваги підприємства повинні впроваджувати систематичний підхід до моніторингу своєї діяльності. Основною складовою такого моніторингу є визначення критичних факторів успіху (КФУ), що є фундаментом для досягнення стратегічних цілей. Для подальшої оцінки прогресу підприємства за визначеними КФУ мають бути встановлені відповідні ключові показники ефективності (KPIs).

КФУ для кожного підприємства є унікальними, але в той же час можна виділити фактори, які заслуговують особливої уваги, а саме: задоволеність клієнтів, ефективність управління ланцюгом постачання, інновації у сфері технологій та розвиток людського капіталу.

Таблиця 1

Критичні фактори успіху ритейлу та ключові показники для їх моніторингу

Критичні фактор успіху	**Характеристика КФУ**	**Можливі KPIs для вимірювання ефективності**
Задоволеність клієнтів	Один з найважливіших факторів успіху. Очікування споживачів постійно зростають, тому компанії повинні надавати персоналізовані та безперебійні сервіси. Покращення задоволеності клієнтів не лише підвищує лояльність, але й збільшує ймовірність повторних покупок.	• Задоволеність клієнта • Рівень готовності рекомендувати бренд • Рівень утримання клієнтів
Ефективність ланцюга постачання	Оперативність і ефективність ланцюга постачання є вирішальною складовою для успішної роботи роздрібної компанії. Налагоджені процеси постачання забезпечують наявність товарів у потрібний час, мінімізують надлишки на складах та оптимізують витрати.	• Оборотність запасів • Час виконання замовлення • Витрати на ланцюг постачання
Технологічні інновації та цифрова трансформація	З розвитком технологій цифрові інновації стали необхідною умовою для конкурентоспроможності роздрібних компаній. Використання таких технологій, як великі дані, штучний інтелект та машинне навчання, дозволяє компаніям краще розуміти поведінку клієнтів і оптимізувати операції.	• Частка цифрових продажів • Трафік вебсайту (кількість відвідувачів, конверсія)
Розвиток людського капіталу	Компетентні й вмотивовані співробітники необхідні для забезпечення відмінного обслуговування клієнтів, управління ланцюгом постачання та впровадження нових технологій. Інвестування в розвиток персоналу та утримання талановитих співробітників має вирішальне значення для стабільного розвитку компанії.	• Коефіцієнт плинності кадрів • Рівень задоволеності співробітників. • Кількість годин навчання на одного співробітника

Стратегічний моніторинг ефективності підприємств роздрібної торгівлі через визначення критичних факторів успіху та відповідних KPIs є запорукою для досягнення довгострокового успіху. Впровадження аналітичних платформ і технологій прогнозування дозволяє здійснювати моніторинг у реальному часі та передбачати ризики. Наприклад, прогностична аналітика допомагає краще планувати попит, оптимізувати запаси та знижувати операційні ризики.

Фокусування на таких аспектах, як задоволеність клієнтів, ефективність ланцюга постачання, технологічні інновації та розвиток людського капіталу, дозволяє компаніям покращити свої операційні показники та створити стійкі конкурентні переваги. KPIs надають чіткі рамки для оцінки прогресу та виявлення можливостей для вдосконалення, що є ключовим для успішної адаптації до нових викликів ринку. В той же час критичні фактори успіху та відповідні KPIs є інструментом який потребує постійної адаптації до змінного зовнішнього середовища, стратегії підприємства та очікувань основних стейкхолдерів.

Література

1. The Ultimate Guide to KPIs in the Retail Industry. URL: https://improvado.io/blog/retail-kpi

2. Top 10 Key Performance Indicators (KPIs) for Retailers. URL. https://www.chekkit.io/blog-posts/top-10-key-performance-indicators-kpis-for-retailers

3. What Are Retail KPIs? The Most Important Retail Metrics in 2024. URL: https://www.shipbob.com/blog/retail-kpis/

4. Надійна підтримка: скільки українців ритейлери забезпечили роботою та скільки податків із заробітної плати сплатили у 2023 році. URL: https://rau.ua/novyni/ritejleri-robota-podatkiv-2023/

5. СПЕЦВИПУСК. Підсумки та досягнення 2023 року у рітейлі. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_RPWhbKxCW8&ab_channel=%D0%97%D0%90%D0%A0%D0%90%D0%9C%D0%9A%D0%90%D0%9C%D0%98%D0%A0%D0%98%D0%A2%D0%95%D0%99%D0%9B%D0%A3

УДК 657.11.01

Хорунжак Н. М.,
д. е. н., професор кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Невизначеність економічної ситуації, пов'язаної з веденням війни в Україні, вимагає від підприємств пошуку нових механізмів управління, здатних забезпечити ефективне використання наявного потенціалу, який має стати потужним ресурсом та генератором для розроблення можливих сценаріїв ефективного розвитку діяльності. З цією метою доцільним є здійснення пошуку ефективних методів господарювання, в тому числі із застосування інновацій для покращення діяльності підприємства на засадах виявлення існуючих резервів та можливостей удосконалення обліково-аналітичних засад управління. У зв'язку з цим більшої уваги потребують питання обліку та аналізу діяльності суб'єктів господарювання, оскільки саме такі інформаційні дані дозволяють визначати потенціал і можливості для досягнення вищеназваних цілей.

Система обліково-аналітичного забезпечення є засобом гарантування фінансової стабільності та розширення сфери діяльності, що у практичній площині дозволяє обґрунтовувати зважені управлінські рішення відповідно до сучасних викликів. За результатами обробки обліково-аналітичної інформації про діяльність суб'єкта господарювання формується звітність та розраховуються економічні показники, які визначають його рівень фінансової стійкості (рис.1). Відповідно, основним завданням обліково-аналітичного забезпечення є систематизація інформації з урахуванням поставлених завдань суб'єкта господарювання на найближчу перспективу.

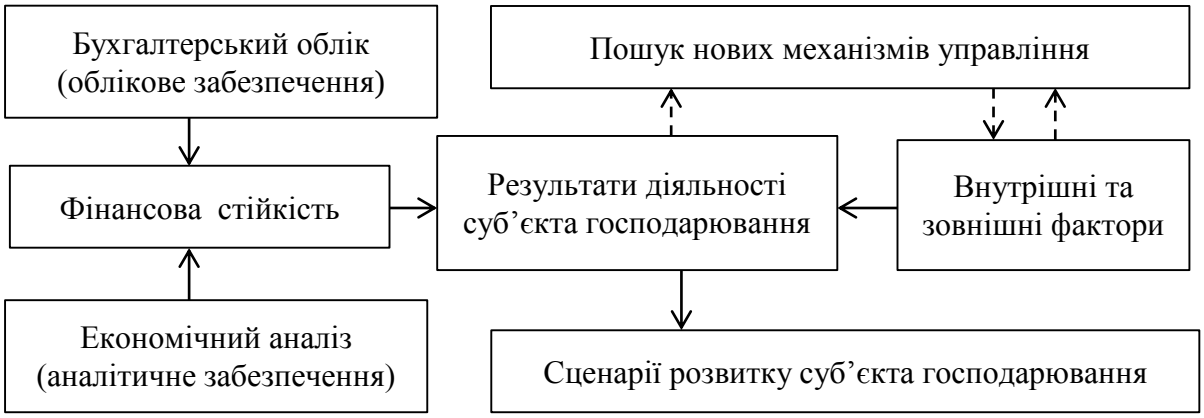

Рис. 1. Взаємозв'язок обліково-аналітичного забезпечення та фінансової стійкості суб'єктів господарювання

Примітка: авторське узагальнення

Негативний вплив на фінансову стійкість суб'єкта господарювання в сучасних умовах мають такі основні фактори: зниження інвестиційної привабливості українського сектору бізнесу через військові дії; проблемність в роботі банківського сектора (в тому числі застосування обмежувальних заходів, часткове призупинення видачі позик тощо); недостатня ефективність та якість інформаційних систем суб'єктів діяльності в державному й приватному секторі, що перешкоджає в повному обсязі та вчасно володіти необхідною інформацією для прийняття дієвих управлінських рішень; погіршення стану грошово-кредитної системи внаслідок девальвації гривні й інфляційних процесів і корупційних дій, що негативно позначаються на наданні іноземних кредитів та інвестицій; застарілі методи управління, що не забезпечують подолання сучасних викликів і ризиків тощо.

Названі основні фактори вимагають вироблення механізмів, спрямованих на подолання або щонайменше на згладжування негативного впливу на фінансову стійкість суб'єкта господарювання. В цьому контексті можна ефективно використати можливості обліково-аналітичного забезпечення, яке дозволяє якісно оцінювати існуючі ризики та обґрунтовувати й розробляти стабілізуючі заходи для їх подолання. Оскільки обліково-аналітичне забезпечення є основним та безперервним процесом у життєвому циклі підприємства, то саме воно є основою

визначення рівня фінансової стійкості та механізмів її досягнення в умовах сучасних викликів. Основними його функціями в умовах війни повинні виступати наступні:

– стимулююча – забезпечення збільшення активів суб'єкта господарювання, зокрема й завдяки посиленню його фінансово-економічної діяльності, участі в конкурсах на отримання грантів, розвитку інноваційної активності та ін.;

– мотивуюча – проведення заходів щодо підвищення якості роботи персоналу через активне використання мотиваційних важелів (преміювання, додаткове страхування, внутрішні соцвиплати та допомоги, фірмові заохочення і соціальну інфраструктуру);

– інформаційна – формування вихідних даних для якісного аналізу та управління ресурсами суб'єкта господарювання завдяки трансформаційним змінам системи обліку в частині її доповнення необхідними програмними додатками;

– прогнозна – постійний моніторинг економічних показників діяльності підприємства з метою запобігання банкрутства та формування альтернативних моделей стратегій розвитку, заснованих на врахуванні ризиків;

– контрольна – безперервний процес аналізу внутрішніх і зовнішніх факторів на фінансову стійкість підприємства;

– планування – розроблення планів розвитку у довгостроковій перспективі;

– захисна – забезпечення належного рівня захисту інформації та потенціалу від впливу можливих загроз та ризиків.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення є складовою, яка на основі економічних показників сприяє досягненню фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Комплексна оцінка обліково-аналітичної системи дозволить виявити прогалини, які в ній існують та які унеможливлюють максимальне забезпечення фінансової стійкості суб'єкта господарювання та зменшення ризиків економічної діяльності.

УДК 657

Хочай В. О.,
аспірант кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – к.е.н., доцент, Безверхий К.В.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ ЯК ЕЛЕМЕНТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Організація первинного обліку як елемента інформаційного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва відіграє важливу роль у систематизації даних про всі аспекти виробничого процесу. Ефективна система обліку дозволяє отримувати точну і своєчасну інформацію для прийняття управлінських рішень, контролювати витрати, оптимізувати використання ресурсів та підвищувати продуктивність.

В наших попередніх дослідженнях було висвітлено концептуальні основи формування обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва [1]. Вищевказані основи охоплюють ключові аспекти організації первинного обліку, впровадження аналітичних процедур та оптимізацію управлінських процесів на основі інформаційних технологій. Водночас, дослідники К.В. Безверхий та С.І. Ковач [2] розглядають питання обліку та оцінки біологічних активів у сільськогосподарських підприємствах. Їхня увага зосереджена на специфіці відображення біологічних активів у бухгалтерському обліку, зокрема щодо процесів їхнього формування, трансформації та оцінки.

Сільськогосподарські підприємства, що займаються рослинництвом, можуть використовувати спеціалізовані форми первинних документів для обліку різних об’єктів (табл. 1).

Таблиця 1

Склад спеціалізованих первинних документів сільськогосподарських підприємств, що вирощують продукцію рослинництва

Об'єкт обліку	Документи
1	2
Основні засоби	– ф. № ОЗСГ-1 "Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів" – ф. № ОЗСГ-2 "Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих (модернізованих) об'єктів" – ф. № ОЗСГ-3 "Акт на списання основних засобів" – ф. № ОЗСГ-4 "Акт на списання автотранспортних засобів" – ф. № ОЗСГ-5 "Розрахунок нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів" – ф. № ОЗСГ-6 "Відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів, які надійшли або вибули" – ф. № ОЗСГ-7 "Зведена відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів" – ф. № ОЗСГ-8 "Відомість нарахування амортизації основних засобів за методом, передбаченим податковим законодавством" – ф. № ОЗСГ-9 "Відомість розподілу витрат з утримання й експлуатації машинно-тракторного парку"
Виробничі запаси	– ф. № ВЗСГ-1 "Лімітно-забірної картки на отримання матеріальних цінностей" – ф. № ВЗСГ-2 "Лімітно-забірної картки на отримання запасних частин" – ф. № ВЗСГ-3 "Акт про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив та засобів хімічного захисту рослин" – ф. № ВЗСГ-4 "Акт витрати насіння і садивного матеріалу" – ф. № ВЗСГ-5 "Акт на списання виробничого та господарського інвентарю" – ф. № ВЗСГ-6 "Відомість дефектів на ремонт машини" – ф. № ВЗСГ-7 "Товарна накладна" – ф. № ВЗСГ-8 "Накладна (внутрігосподарського призначення)" – ф. № ВЗСГ-9 "Відомість витрати кормів" – ф. № ВЗСГ-10 "Книга складського обліку" – ф. № 38-нп "Звіт обліку видачі нафтопродуктів" – ф. № 40-нп "Звіт про рух нафтопродуктів" – ф. № 41-нп "Картка обліку витрати палива" – ф. М-12 "Картка складського обліку матеріалів" – ф. 120 "Звіт про рух пального та мастильних матеріалів" – ф. 121 "Звіт про рух матеріальних цінностей"
Довгострокові біологічні активи	– ф. № ДБАСГ-1 "Акт приймання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) і передачі їх в експлуатацію" – ф. № ДБАСГ-3 "Акт на списання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень)"
Поточні біологічні активи	– ф. № ПБАСГ-1 "Акт на оприбуткування поточних біологічних активів рослинництва, оцінених за справедливою вартістю" – ф. № ПБАСГ-2 "Акт на списання поточних біологічних активів рослинництва, оцінених за справедливою вартістю (на початок збирання врожаю)"
Оплата праці	– ф. № ПСГ-1 "Табель обліку використання робочого часу" – ф. № ПСГ-2 "Обліковий лист праці і виконаних робіт"

	– ф. № ПСГ-3 “Обліковий лист тракториста-машиніста” – ф. № ПСГ-4 “Подорожній лист трактора” – ф. № ПСГ-5 “Наряд на відрядну роботу” – ф. № ПСГ-6 “Розрахунок заробітної плати (оплати праці)” – ф. № ПСГ-7 “Відомість інших доплат та утримань” – ф. № 64 а “Листок обліку простоїв” – ф. № 65 “Книжка бригадира з обліку праці та виконаних робіт” – ф. № 3 “Подорожній лист легкового автомобіля”
Зернова продукція	– ф. № 67а “Виписка з реєстру про намолот зерна і зібрану площу” – ф. № 71а “Реєстр прийняття зерна від шофера” – ф. № 77 “Реєстр відправлення зерна та іншої продукції з поля” – ф. № 77а “Путівка на вивезення продукції з поля” – ф. № 77б “Талон шофера” – ф. № 77в “Талон комбайнера” – ф. № 77г “Талон бункериста” – ф. № 78 “Реєстр приймання зерна та іншої продукції з поля” – ф. № 78а “Реєстр приймання зерна вагарем” – ф. № 80 “Відомість руху зерна та іншої продукції” – ф. № 81а “Розрахунок переводу качанів кукурудзи повної стиглості в зерно” – ф. № 82 “Акт на сортування й сушіння продукції рослинництва”; – ф. № 188 “Журнал обліку виданих талонів”
Садівництво і овочівництво	– ф. № 81 “Щоденник надходження сільськогосподарської продукції” – ф. № 83 “Щоденник надходження продукції закритого ґрунту”
Реалізація	– ф. ТТН “Товарно-транспортна накладна”

Джерело: складено автором на основі [3-6]

Вищевказані первинні документи (табл. 1) забезпечують систематизацію інформації для управління виробництвом продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами. Водночас, окрім затверджених типових форм первинних документів, сільськогосподарські підприємства, що займаються вирощуванням продукції рослинництва, можуть використовувати й інші форми, розроблені самостійно, якщо вони відповідають потребам управлінського персоналу та їх перелік наводиться в додатку до наказу про облікову політику сільськогосподарського підприємства.

Література

1. Безверхий К.В., Хочай В.О. Концептуальні основи формування обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції

рослинництва. *Агросвіт.* 2024. № 6. С. 85-95. https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.6.85.

2. Безверхий К.В., Ковач С.І. Облік та оцінка біологічних активів у сільськогосподарських підприємствах. *Фінанси, облік і аудит.* 2013. Вип. 1. С. 229-239.

3. Наказ Мінагрополітики від 27.09.2007 р. № 701 «Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств та методичних рекомендацій щодо їх застосування» URL: https://pravo.uteka.ua/doc/pro-zatverdzhennya-specializovanix-form-pervinnix-dokumentiv-z-obliku-osnovnix-zasobiv-i-inshix-neoborotnix-aktiviv-silskogospodarskix-pidpriyemstv-ta-metodichnix-rekomendacij-shhodo-ix-zastosuvannya-1 (дата звернення: 12.09.2024).

4. Наказ Мінагрополітики від 21.12.2007 р. № 929 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах» URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0929555-07#Text (дата звернення: 12.09.2024).

5. Наказ Мінагрополітики від 21.02.2008 р. № 73 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів» URL: https://pravo.uteka.ua/doc/pro-zatverdzhennya-metodichnix-rekomendacij-shhodo-zastosuvannya-specializovanix-form-pervinnix-dokumentiv-z-obliku-dovgostrokovix-ta-potochnix-biologichnix-aktiviv- (дата звернення: 12.09.2024).

6. Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: Наказ Міністерства транспорту України № 363 від 14.10.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98#Text (дата звернення: 12.09.2024).

УДК 657.631:657.62

Шестерняк М. М.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового контролю та аудиту,
Західноукраїнський національний університет

АУДИТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Аудиторська діяльність в Україні переживає значні трансформації в контексті європейської інтеграції, адже у 2022 році розпочатот новий етап у відносинах між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС), коли під час чергових переговорів Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС. Ця подія посприяла подальшим реформам, метеріалізувала перспективи приєднання до європейської спільноти, а також спонукала владу і громадян країни адаптовувати національне законодавство до європейського правового простору та поглиблювати інтеграцію українського бізнесу до європейських ринків. Унікальний досвід європейської інтеграції України в умовах воєнного стану та опору широкомаштабній збройній російській інтервенції, що потерпає від значних людських і фінансово-економічних втрат, показує як країна продовжує поглиблювати партнерство з ЄС.

Здійснювати аудиторську діяльність в нинішніх умовах непросто. У професійній діяльності аудиторських фірм мають місце ряд проблемних питань, серед яких: *1)* через воєнний стан в країні більшість галузей національної економіки знаходяться в незадовільному стані; *2)* спостерігається глибока економічна криза в суспільстві; *3)* існує брак практичного досвіду здійснення аудиторської діяльності на європейських ринках; *4)* спостерігається недосконаліть нормативно-правових документів з регулятивних питань аудиту; *5)* недостатня чисельність висококваліфікованих аудиторів; *6)* відсутність дієвого механізму формування ціни на аудиторські послуги.

Статус кандидата на вступ до ЄС є позитивним сигналом як для європейських, так і світових інвесторів. Запровадження безвізового режиму у різних сферах, реалізація на практиці базових реформ передбачених Угодою про асоціацію) [1], виконання пакета рекомендацій Єврокомісії, подальша секторальна інтеграція (*Україна досягла високого рівня інтеграції з ЄС в енергетичній, економічній, транспортній, митній та цифровій сферах*) сприятимуть просуванню України на європейському шляху.

Гармонізація національної системи аудиту з Міжнародними стандартами аудиту (МСА) [2] спонукає відповідати високим міжнародним стандартам та є необхідною умовою для виходу українських компаній на європейські ринки. При цьому, доцільно врахувати наступне:

1. Аудит є одним з основних інструментів забезпечення прозорості фінансової звітності суб'єктів господарювання, що є важливим для інвесторів та інших зацікавлених сторін.

2. Якісний аудит допомагає виявити потенційні ризики та забезпечити достовірність фінансової інформації, що є критично важливо для інвесторів.

3. Аудит сприяє створенню рівних умов для всіх учасників ринку, оскільки всі компанії підлягають однаковим вимогам щодо фінансової звітності.

4. В контексті європейської інтеграції України до ЄС аудиторська діяльність зіштовхується з проблемами і новими викликами.

5. Одним з головних завдань є адаптація національного законодавства та практик до Міжнародних стандартів аудиту (МСА).

6. Необхідно забезпечити постійне підвищення кваліфікації аудиторів для того, щоб вони могли застосовувати нові стандарти та сучасні технології.

7. Аудит дозволяє сформувати систему незалежного контролю з метою захисту інтересів стейкхолдерів фінансово-економічної інформації.

8. Сучасний удит повинен охоплювати не тільки фінансову звітність, але й інші аспекти діяльності компаній, такі як корпоративне управління, екологічна безпека тощо.

Практика показує, що за останні кілька років на ринку аудиторських послуг спостерігаються певні зміни, зокрема: розширюється спектр послуг, які надають аудитори; зростає професійна кваліфікація працівників аудиторських фірм; посилюються вимоги до складання кваліфікаційного іспиту при атестації аудиторів. Українські аудиторські фірми все активніше інтегруються в міжнародні мережі, що дозволяє їм надавати послуги міжнародним клієнтам.

В напрямку гармонізації аудиторської діяльності з європейськими стандартами слід постійно удосконалювати законодавчо-правове поле в галузі аудиту. Аудиторська діяльність в Україні у розрізі євроінтеграційних процесів потребує подальших обговорень та співставлень, які в результаті прискорять приведення діяльності аудиторів у відповідність до встановлених європейських норм.

На майбутнє очікується розвиток таких видів аудиту, як аудит систем управління ризиками, аудит стійкості, аудит кібербезпеки тощо. При цьому, широке використання цифрових технологій в аудиті дозволить підвищити ефективність та якість аудиторських послуг.

Підсумовуючи зазначимо, що аудиторська діяльність в Україні переживає період інтенсивних змін. Європейська інтеграція є потужним стимулом для розвитку цієї сфери. Завдяки зусиллям держави, професійних об’єднань та самих аудиторів, Україна рухається в напрямку створення сучасної та ефективної системи аудиту, яка відповідатиме найвищим міжнародним стандартам.

Література

1. «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014), (із змінами до Угоди), поточна редакція від 30.11.2023 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page (дата звернення 08.09.2024 р.)

2. Міжнародні стандарти аудиту. *Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг,видання*

2020 року. Частина І, Частина ІІ, Частина ІІІ. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/international_quality_control_standards_quality_management_audit_review_other_assurance_and_related_services-760 (дата звернення 08.09.2024 р.)

3. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 9, ст.50), (із змінами і доповненнями), поточна редакція від 20.06.2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text (дата звернення 08.09.2024 р.)

4. Шестерняк М.М. Аудиторська діяльність в Україні: особливості європейської інтеграції. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні:* матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., (м. Тернопіль, 31 травня - 1 червня 2018 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 204-206. URL: https://bit.ly/3FBLzgZ

УДК 339.138

Шурпенкова Р. К.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри облікових технологій та оподаткування,
Сарахман О. М.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри облікових технологій та оподаткування,
Львівський національний університет імені Івана Франка

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ СТУПЕНЯ ЗБАЛАНСОВАНОСТІ СТРУКТУРИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПОРТФЕЛЯ ПІДПРИЄМСТВА

Проблемам дослідження та оптимізації господарського портфеля підприємства присвячені праці таких відомих вітчизняних та зарубіжних вчених: Ансофф І., Букерселя Ф., Дійапа А., Довгань Л. Е., Котлера Ф., Липчук В. М., Мескона М., Наливайко А. П., Онищенко О.М. тощо. У своїх дослідженнях вони вділяли значну увагу аналізу, класифікації, структурі та критеріям оцінки господарського портфеля. З урахуванням великої кількості теоретичних та практичних розробок, пріоритетом є більше акцентувати увагу на методах, які забезпечують адаптацію до конкретної ситуації підприємства.

Обґрунтування та прийняття маркетингових рішень щодо господарського портфеля підприємства вимагає системного та обґрунтованого підходу. Нижче наведено декілька методичних підходів, що доцільно використовувати в цьому контексті [1, с. 166-170].

Таблиця 1

Методичні підходи оцінки ступеня збалансованості структури господарського портфеля підприємства

Методичні підходи	Характеристика
1	2
Системний аналіз	Застосування системних методів аналізу для вивчення взаємозв'язків між різними компонентами господарського портфеля. Врахування внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на продукти або послуги підприємства.

Продовження таблиці 1

1	2
Метод SWOT-аналізу	Визначення внутрішніх сильних і слабких сторін підприємства, а також зовнішніх можливостей і загроз. Це допомагає ідентифікувати ключові напрямки розвитку та проблеми в господарському портфелі.
Аналіз конкурентної ситуації	Вивчення конкурентів, їхніх продуктів та стратегій для визначення конкурентних переваг і можливостей підприємства на ринку.
Аналіз попиту і споживчої поведінки	Вивчення потреб споживачів, їхніх уподобань та звичок для адаптації продуктів або послуг до ринкових вимог.
Прогнозування та дослідження ринку	Використання методів прогнозування для визначення тенденцій розвитку ринку та попиту на продукти або послуги підприємства.
Аналіз ефективності маркетингових кампаній	Оцінка результатів попередніх маркетингових заходів для визначення їхньої ефективності та виокремлення найуспішніших стратегій.
Стратегічне планування	Розробка довгострокових стратегій розвитку господарського портфеля підприємства, враховуючи всі вищезазначені аспекти та спрямовуючи їх на досягнення цілей підприємства.

Ці методичні підходи можна використовувати як окремо, так і в комбінації для більш детального та комплексного обґрунтування та прийняття маркетингових рішень щодо господарського портфеля підприємства.

Критерії вибору методики формування господарського портфелю, так само як і результат цього вибору, зумовлюються конкретними цілями підприємства. Одним із найпоширеніших критеріїв оцінки ефективності господарського портфелю є його середньозважена рентабельність. Альтернативними критеріями можуть бути частка галузевого ринку, індекс лояльності наявних клієнтів тощо. Ефективність господарського портфелю, оцінена за одним із цих критеріїв, може свідчити про результативність методики, на основі якої він формувався. Тобто за цими критеріями методика оцінюється постфактум. А під час самого процесу вибору оцінюються зазвичай лише можливі затрати коштів, часу та ресурсів та відповідність тієї чи іншої методики встановленим цілям [2].

Зазвичай найбільше задоволення потреб покупців визначають правильним процесом формування господарського портфеля підприємства. Цей процес

призводить до підвищення реальних прибутків, покращення конкурентних позицій і підвищення економічної стабільності підприємства. У контексті формування діяльності та стратегії розвитку підприємства вирішальну роль відіграє ефективне створення господарського портфеля, який буде визначати результати роботи організації як у короткостроковій, так і у довгостроковій перспективі [3].

Для комплексного та об’єктивного аналізу діяльності підприємства, формування господарського портфеля потрібно проводити за принципом збалансованості, що передбачає дотримання балансу між цілями на різних рівнях організації. Формування збалансованого портфеля можливе лише при умові використання системного підходу, що охоплює аналіз чинників як внутрішнього, так і зовнішнього впливу, їхніх взаємозв’язків.

Прийняття обґрунтованих маркетингових рішень щодо стратегічних господарських підрозділів як елементів господарського портфеля є важливою частиною успішної управлінської діяльності будь-якого суб’єкта підприємництва, метою якого є високо результативне та довгострокове функціонування на ринку.

Література

1. Данилюк В. Використання стратегічних господарських підрозділів в організаційній структурі виробників хлібопекарського обладнання України. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 11. Частина 2. С. 166-170.

2. Transformation of Ukraine's economy: formation of an inclusive economy system and functionality of financial inclusion : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 428 p. DOI https://doi.org/10.30525/978-9934-26-321-7-5 ISBN 978-9934-26-321-7

3. Удосконалення системи бухгалтерського обліку, аналізу і контролю як інформаційного забезпечення управління суб'єктами господарювання: монографія / авт. кол.; за ред. д-ра екон. наук, проф. В.С. Рудницького. Львів, «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2018. 275 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ
VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ»

до 55-річчя кафедри обліку і оподаткування та
до 85-річчя від
дня народження доктора
економічних наук, професора
Литвина Богдана Мироновича

Підписано до друку 25.09.2024 р.
Формат 60x84 1/16. Гарнітура Times New Roman
Папір офсетний . Друк на дублікаторі.
Умов. друк. арк. Облік.-вид. арк.
Тираж 100 прим.

Видавець Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46004

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК No 3467 від 23.04.2009 р.